

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

İletişim Anabilim Dalı

İletişim Bilimleri Dalı

**YEREL MEDYADA NEFRET SÖYLEMİ:
SURİYELİ SİĞİNMACILARIN
KİLİS YEREL BASININDA TEMSİLİ**

Deniz ERDOĞAN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

YEREL MEDYADA NEFRET SÖYLEMİ:
SURIYELİ SIĞINMACILARIN
KİLİS YEREL BASININDA TEMSİLİ

Deniz ERDOĞAN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İletişim Anabilim Dalı
İletişim Bilimleri Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

Deniz Erdoğan tarafından hazırlanan "Yerel Medyada Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacıların Kilis Yerel Basınında Temsili" başlıklı bu çalışma, 19 Nisan 2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

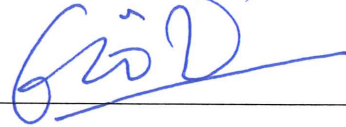
Doç. Dr. Malise Karadağlı Şanlı

Dr. Öğr. Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Nevin Yıldız Tahincioğlu (Danışman)

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Dr. Öğr. Üyesi Gözde Orhan

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☒ Tezimin/Raporumun 3... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

19 Nisan 2018

Deniz ERDOĞAN

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

o Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

o Tezimin/Raporumun 19.04.2018 tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

o Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

o Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

19.04.2018

Deniz ERDOĞAN

Deniz Erdoğan

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Yrd. Doç. Dr. Ayşe Nevin Yıldız Tahincioğlu danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Deniz ERDOĞAN

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca benden sabrını ve desteğini esirgemeyen, her aşamada yol gösteren, tezimi bitirmemdeki en büyük motivasyonu sağlayan çok değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ayşe Nevin Yıldız Tahincioğlu'na ve yüksek lisans yapmamda bana destek olan anneme, babama ve eşime; tezimle birlikte büyüyen kızlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Deniz ERDOĞAN

ÖZET

ERDOĞAN, Deniz. *Yerel Medyada Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacıların Kilis Yerel Basınında Temsili*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018.

2011 yılında Suriye’de başlayan çatışmalar ve iç savaşın ardından Türkiye’nin de içinde bulunduğu diğer komşu ülkelere doğru kitlesel bir göç başlamıştır. Aradan geçen yedi yılın ardından bugün Türkiye’de yaklaşık 3 buçuk milyon Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı bulunmaktadır. Bölgede istikrarın uzun yıllar sağlanamayacağı göz önünde bulundurulduğunda sığınmacıların büyük bir kısmının Türkiye’de yerleşik olacağı düşünülmektedir. Sığınmacıların toplumsal kabulünde resmi uyum politikaları, bireysel deneyimler vb. unsurların yanı sıra medyanın da rolü oldukça önemlidir. Toplumsal algıyı şekillendiren önemli unsurlardan biri olarak medya, nefret söyleminin yeniden üretilmesinde ve yaygınlaştırılmasında en etkili araçlardan biridir. Nefret söylemi; ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimidir. Sığınmacılar ise bu söylemin hedefinde olan gruplardan biridir. Haber metinleri gibi kapalı metinlerde bu tip söylemler, objektifliği sağlayan habercilik ilkeleri adı altında çok daha gizli bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Polis/adliye haberleri ise gerçekleşmiş adli olayları aktarmak gibi ‘sıradan’ bir işlevin altında suçlu ve mağdurların kimliklerine dair çok şey söylemektedir. Öte yandan polis/adliye haberleri sığınmacıların en fazla görünür olduğu haber türüdür. Bu sebeple sığınmacılara yönelik nefret söylemi polis/adliye haberleri çerçevesinde araştırılmıştır. Nefret söylemini üretenle söyleme maruz kalanın coğrafi olarak birbirine yakın olması, yerel basındaki nefret söylemini önemli kılmaktadır. Bu kapsamda Türkiye’de nüfusuna oranla en fazla sayıda sığınmacıyı barındıran il olması bakımından bu tez çalışmasında Kilis gazetelerinden Kent ve Hududeli’nde Ağustos 2016 – Temmuz 2017 tarihleri arasındaki bir yıllık dönemde yer alan haberlere içerik analizi ve söylem analizi yöntemleri uygulanarak sığınmacılara yönelik nefret söylemi araştırılmıştır. Yerel medyada nefret söyleminin var olduğu varsayımından yola çıkan bu çalışmanın sonucunda; her iki gazetede de sığınmacılara yönelik haberlerde özellikle ırk üzerinden ayrımcı bir söylemin bulunduğu, gizli ayrımcı söylemler vasıtasıyla nefret söyleminin oluşturulduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Nefret söylemi, söylem, haber söylemi, polis/adliye haberleri, mülteci, sığınmacı, Suriyeli sığınmacılar, yerel basın

ABSTRACT

ERDOĞAN, Deniz. *Hate Speech in Local Media: Representation of Syrian Refugees in Local Press of Kilis*, Master's Thesis, Ankara, 2018.

In 2011, after the clashes and civil war in Syria, Turkey has started to receive mass migration together with other neighbouring countries. Within seven years around three and a half million citizens of the Syrian Arab Republic have arrived in Turkey. Since stability in the region would not be implemented for many years, it is considered that the majority of asylum seekers will try to settle in Turkey. The social acceptance will be achieved by the government regulations and individual experiences, but the role of media is crucial. Media is an important element to set a social perception and it is the most effective tool in production and dissemination of hate speech. Hate speech is inciting, promoting, or legitimizing forms of racial hatred, xenophobia, or other forms of hatred based on intolerance, including religious intolerance and it finds expression in the form of aggressive nationalism and ethnocentrism, discrimination and enmity toward minorities, immigrants and people of immigrant backgrounds. Asylum seekers are one of the groups that are in the target of this discourse. In closed texts such as newspapers such discourses appear more implicitly under the name of journalistic principles that provide objectivity. Crime news, report a lot about criminal and victim identities under their 'ordinary' work, such as conveying actual judicial incidents. On the other hand, asylum seekers are mostly the subject of crime news. For this reason, hate speech directed to the asylum-seekers has been investigated in the context of crime news. The proximity of the possible hate speech producers to the asylum seekers makes the possible hate speech of the local press important. In this study content and discourse analysis method is applied to published issues of Kilis newspapers Hududeli and Kent from August 2016 to July 2017. Kilis province is selected for this study because Kilis hosts more asylum seekers with respect to its own Turkish population than any other province in Turkey. This study which is based on the hypothesis that there is hate speech in the local media provides evidences that both newspapers contain racial discourse by implicitly using discriminatory language against the asylum seekers, therefore creating hate speech.

Keywords

Hate speech, discourse, news discourse, crime news, refugee, asylum seeker, Syrian refugees, local press

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	iii
ETİK BEYAN	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xi
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xv
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: HABERDE NEFRET SÖYLEMİ.....	6
1.1 SÖYLEM.....	6
1.2 NEFRET SUÇU	7
1.3 NEFRET SÖYLEMİ	8
1.3.1 Nefret Söylemi - İfade Özgürlüğü Tartışmaları	15
1.3.2 Nefret Söylemine İlişkin Hukuki Düzenlemeler	17
1.3.3 Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Nefret Söylemi	21
1.3.3.1 Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Uluslararası Düzenlemeler	28
1.3.3.2 Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Türkiye'nin Politikası	33
1.3.3.2.1 Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar	38
1.4 HABER SÖYLEMİ.....	46
1.4.1 Polis/Adliye Haberleri	58

2.	BÖLÜM: YEREL BASINDA NEFRET SÖYLEMİ	60
2.1	YEREL BASININ TARİHÇESİ	61
2.2	YEREL BASININ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ	68
2.3	YEREL BASINDA NEFRET SÖYLEMİ	77
3.	BÖLÜM: SURİYELİ SİĞINMACILARIN NEFRET SÖYLEMİ BAĞLAMINDA KİLİS BASININDA İNCELENMESİ	81
3.1	SURİYELİ SİĞINMACILARIN KİLİS YEREL BASININDA TEMSİLİNE DAİR İÇERİK ANALİZİ	84
3.1.1	Yöntem	85
3.1.2	Bulgular	86
3.1.2.1	Genel Değerlendirme	86
3.1.2.1.1	Temalar	87
3.1.2.1.2	Sığınmacı Tanımları	88
3.1.2.1.3	Sığınmacı Temsilleri	90
3.1.2.1.4	Haberin Yayınlandığı Sayfa, Konum ve Kapladığı Alan	91
3.1.2.1.5	Haberin Aktörleri	96
3.1.2.1.6	Haberde Görüşü Alınanlar	97
3.1.2.1.7	Haberin Gerçekleştiği Yer	98
3.1.2.1.8	Haberde Görsel Kullanımı	99
3.1.2.1.9	Haberde Nefret Söylemi	99
3.1.2.2	Polis/Adliye Haberlerine İlişkin Değerlendirme	103
3.1.2.2.1	Alt Konu Başlıkları	105
3.1.2.2.2	Sığınmacı Tanımları	108
3.1.2.2.3	Sığınmacı Temsilleri	110
3.1.2.2.4	Haberin Yayınlandığı Sayfa, Konum ve Kapladığı Alan	112
3.1.2.2.5	Haberin Aktörleri	116
3.1.2.2.6	Haberde Görüşü Alınanlar	118

3.1.2.2.7 Haberin Gerçekleştiği Yer	120
3.1.2.2.8 Haberde Görsel Kullanımı.....	121
3.1.2.2.9 Haberde Nefret Söylemi	122
3.2 SURİYELİ SİĞİNMACILARIN KİLİS YEREL BASININDA TEMSİLİNE DAİR SÖYLEM ANALİZİ.....	124
3.2.1 Yöntem	124
3.2.2 Bulgular	125
3.2.2.1 “Nankör” İlan Etmek	125
3.2.2.1.1 Haber 1: “3 Suriyeli çalıştıkları atölye sahibinin oğlunu öldürdü”	125
3.2.2.1.2 Haber 2: “Arkadaşını öldürüp kaçan Suriyeli yakalandı”	126
3.2.2.1.3 Haber 3: “Güveni kötüye kullanma”	127
3.2.2.2 “Acımasız” Göstermek.....	128
3.2.2.2.1 Haber 4: “Yaşlı adam, evlilik vaadiyle Kilis’te dolandırıldı”	128
3.2.2.2.2 Haber 5: “Okul soyan Suriyeli hırsızlar yakalandı”	130
3.2.2.2.3 Haber 6: “Suriyeli Ceylan mağduru”	131
3.2.2.3 Huzur ve Düzeni Bozan Günah Keçisi Yapmak	133
3.2.2.3.1 Haber 7: “Dilenci yüzünden baba ve oğlu bıçaklandı”	133
3.2.2.3.2 Haber 8: “Gürültü cinayeti! Failler Suriyeli”	134
3.2.2.3.3 Haber 9: “Sahte ehliyet ve pasaport basan Suriyeliler yakalandı”	135
3.2.2.4 Kendinden Olana Karşı Bile (!) Kötücül Göstermek	136
3.2.2.4.1 Haber 10: “Suriyeli kadının otomobilini kundaklayan Suriyeliler yakalandı”	137
3.2.2.4.2 Haber 11: “Kuyumcu Suriyeliye darbeyi Suriyeli vurdu”	138
3.2.2.4.3 Haber 12: “Suriyelilerin gürültü kavgası kanlı bitti: 1 ölü”	139
SONUÇ.....	140
KAYNAKÇA.....	151
ÖZGEÇMİŞ	167

KISALTMALAR DİZİNİ

AA	Anadolu Ajansı
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (OSCE)
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BBC	British Broadcasting Corporation (İngiliz Radyo Televizyon Kurumu)
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)
BYEGM	Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
Çev.	Çeviren
Der.	Derleyen
ECRI	European Commission against Racism and Intolerance (Avrupa Konseyi Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu)
Ed.	Editör
GAMM	Global Approach to Migration and Mobility (Göç ve Hareketliliğe İlişkin Küresel Yaklaşım)
GPR	General Policy Recommendation (Genel Siyasi Tavsiye)
HÜGO	Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi
ILO	International Labour Organisation (Uluslararası Çalışma Örgütü)
IOM	International Organization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü)
IRO	International Refugee Organization (Uluslararası Mülteci Örgütü)
LNHCR	The League of Nations High Commissioner for Refugees (Milliyetler Cemiyeti Mülteciler Yüksek Komiserliği)
OAU	Organization of African Unity (Afrika Birliği Örgütü)
ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights (Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu)
OSCE	Organization for Security and Co-operation in Europe (AGİT)
s.	Sayfa

TCK	Türk Ceza Kanunu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
UNHCR	The United Nations High Commissioner for Refugees (BMMYK)
UNICEF	The United Nations Children's Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
UNRRA	The United Nations Relief and Rehabilitation Administration (Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon Kuruluşu)
YÖK	Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı
YUKK	6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1 - Ülkeler Tarafından Kabul Edilen Kayıtlı Suriyeli Sığınmacı Sayısı (BMMYK, 2017a)	39
Tablo 2 - Nüfus Yoğunluğuna Göre En Fazla Suriyeli Sığınmacı Barındıran İlk 10 Şehir.....	81
Tablo 3 – Kilis’te Yayınlanan Yerel Gazeteler (Kilis Valiliği, 2017)	82
Tablo 4 - Gazetelere Göre Haberlerin Dağılımı.....	86
Tablo 5 - Gazete Bazında Temalara Göre Haber Dağılımı.....	87
Tablo 6 - Gazetelere Göre Sığınmacı Tanımları	89
Tablo 7 - Gazetelere Göre Sığınmacı Temsilleri	91
Tablo 8 - Gazetelere Göre Haberin Yayınlandığı Sayfa	92
Tablo 9 - Gazetelere Göre Haberin Sayfadaki Konumu	92
Tablo 10 - Sayfada Kapladığı Alana Göre Gazete Bazında Haber Sayıları.....	93
Tablo 11 - Gazetelere Göre ‘Bir’ Haberin Kapladığı Alan (İnç-Kare).....	94
Tablo 12 - Temalara Göre ‘Bir’ Haberin Kapladığı Alan (İnç-Kare).....	94
Tablo 13 - Sayfada Kapladığı Alana Göre Tema Bazında Haber Sayıları.....	95
Tablo 14 - Gazetelere Göre Haberin Aktörleri	96
Tablo 15 - Gazetelere Göre Haberde Görüşü Alınanlar.....	98
Tablo 16 - Gazetelere Göre Haberlerde Görsel Kullanımı	99
Tablo 17 - Haberlerde Nefret Söyleminin Varlığı	100
Tablo 18 – Gazete Bazında Nefret Söyleminin Temalara Göre Dağılımı	101
Tablo 19- Temalara Göre Haber Başlığında Sığınmacılara Vurgu Yapılması	102
Tablo 20 - Gazetelere ve Temalara Göre Haber Başlığında Sığınmacılara Vurgu Yapılması..	103
Tablo 21 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerindeki Sığınmacı Tanımları	108
Tablo 22 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerindeki Sığınmacı Tanımları	109
Tablo 23 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerindeki Sığınmacı Temsilleri	110
Tablo 24 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerindeki Sığınmacı Temsilleri	111

Tablo 25 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinin Yer Aldığı Sayfalar	112
Tablo 26 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinin Yer Aldığı Sayfalar	113
Tablo 27 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinin Sayfadaki Konumu.....	114
Tablo 28 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinin Sayfadaki Konumu.....	115
Tablo 29 - Sayfada Kapladığı Alana Göre Gazete Bazında "Güvenlik" Haberleri Sayıları	116
Tablo 30 - Sayfada Kapladığı Alana Göre Gazete Bazında "Suç" Haberleri Sayıları	116
Tablo 31 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinin Aktörleri	117
Tablo 32 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinin Aktörleri	117
Tablo 33 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinde Görüşü Alınanlar	119
Tablo 34 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinde Görüşü Alınanlar	119
Tablo 35 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinin Geçtiği Yer	120
Tablo 36 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinin Geçtiği Yer	121
Tablo 37 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinde Görsel Kullanımı	122
Tablo 38 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinde Görsel Kullanımı	122
Tablo 39 - "Güvenlik" Kategorisindeki Haberlerde Nefret Söyleminin Varlığı.....	122
Tablo 40 - "Suç" Kategorisindeki Haberlerde Nefret Söyleminin Varlığı.....	123
Tablo 41 - "Suç" ve "Güvenlik" Kategorilerindeki Haber Başlıklarında Sığınmacılara Vurgu Yapılması	123

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1 - Haber Başlığı (Demirci Yılmaz, 2017)	14
Şekil 2 - Haber Başlığı (En Son Haber, 2017).....	14
Şekil 3 - Nefret Piramidi (Ataman, 2012, s. 62)	15
Şekil 4 - Haber Başlığı (Bugün TV, 2014)	79
Şekil 5 – Kent Gazetesi Künyesi (Kent, 2017i).....	83
Şekil 6 – Hududeli Gazetesi Künyesi (Hududeli, 2017c)	84
Şekil 7 - İncelenen Gazete ve Haber Sayısı	87
Şekil 8 - Asayiş Bülteni (Hududeli, 2017b, s. 3)	89
Şekil 9 - Asayiş Bülteni (Kent, 2016a, s. 6).....	90
Şekil 10 - Reklam (Kent, 2017a, s. 5).....	90
Şekil 11 - Kapladığı Alana Göre Temaların Dağılımı	95
Şekil 12 - Haberin Gerçekleştiği Yer	98
Şekil 13 - Asayiş Bülteni Haber Başlıklarına Örnek (Hududeli, 2017a)	103
Şekil 14- Temalara Göre Haber Dağılımı	104
Şekil 15 - "Sığınmacı Sorunları" Temasının Alt Başlıkları	105
Şekil 16 - "Yerel Sorunlar" Temasının Alt Başlıkları	106
Şekil 17 – “Güvenlik” Haberlerinin Alt Kırılımı	107
Şekil 18 - “Suç” Haberlerinin Alt Kırılımı	107
Şekil 19 - Sığınmacı Tanımlarının "Suç" ve "Güvenlik" Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	109
Şekil 20 - Sığınmacı Temsillerinin "Suç" ve "Güvenlik" Kategorilerine Göre Karşılaştırılması	111
Şekil 21 - "Suç" ve "Güvenlik" Haberlerinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Karşılaştırması	113
Şekil 22 - "Suç" ve "Güvenlik" Haberlerinin Sayfadaki Konumlarına Göre Karşılaştırılması	115
Şekil 23 - Haberin Aktörlerinin "Suç" ve "Güvenlik" Kategorilerine Göre Karşılaştırılması ..	118

Şekil 24 – Haber 1: “3 Suriyeli çalıştıkları atölye sahibinin oğlunu öldürdü” (Kent, 2017e)...	126
Şekil 25 – Haber 2: “Arkadaşını öldürüp kaçan Suriyeli yakalandı” (Kent, 2017c)	127
Şekil 26 – Haber 3: “Güveni kötüye kullanma” (Hududeli, 2016c)	128
Şekil 27 – Haber 4: “Yaşlı adam, evlilik vaadiyle Kilis’te dolandırıldı” (Kent, 2017d)	129
Şekil 28 – Haber 4: “65 yaşındaki adam, evlilik vaadiyle Kilis’te dolandırıldı” (Kent, 2017d)130	
Şekil 29 – Haber 5: “Okul soyan Suriyeli hırsızlar yakalandı” (Kent, 2016b)	131
Şekil 30 – Haber 6: “Suriyeli Ceylan mağduru” (Hududeli, 2016a).....	132
Şekil 31 – Haber 7: “Dilenci yüzünden baba ve oğlu bıçaklandı” (Kent, 2017b)	133
Şekil 36 - Haber 8: “Gürültü cinayeti! Failler Suriyeli” (Kent, 2017f)	134
Şekil 37 – Haber 9: “Sahte ehliyet ve pasaport basan Suriyeliler yakalandı” (Hududeli, 2016b)	136
Şekil 38 – Haber 10: “Suriyeli kadının otomobilini kundaklayan Suriyeliler yakalandı” (Hududeli, 2017d).....	137
Şekil 39 – Haber 11: “Kuyumcu Suriyeliye darbeyi Suriyeli vurdu” (Kent, 2017g).....	138
Şekil 40 – Haber 12: “Suriyelilerin gürültü kavgası kanlı bitti: 1 ölü” (Kent, 2017h)	139

GİRİŞ

Nefret söylemi; ırkçı nefret, yabancı düşmanlığı, antisemitizm veya hoşgörüsüzlük ifade eden, saldırgan milliyetçilik de dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her türlü ifade biçimini içeren bir pratik olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapısı itibarıyla bireylerin çok daha ötesinde, bireylerin dâhil oldukları toplulukları hedef alması bakımından toplumsal çatışmaları da tetikleme özelliğine sahip nefret söylemi, mücadele edilmesi gereken önemli bir kavramdır.

Uluslararası göç ve göçün unsurları olarak nitelendirilebilecek olan sığınmacılar ve mülteciler sorunu kontrolsüz bir şekilde ortaya çıktığında, göçe maruz kalan ülkelerde yabancı korkusu (Ünal, 2014, s. 67), nefret söylemi ve devamında nefret suçları oluşmaktadır. Türkiye konumu itibarıyla, bulunduğu bölgede yaşanan çatışmalar, sosyal ve ekonomik değişiklikler sebebiyle hem göç alan hem de üçüncü ülkelere gitmek isteyen sığınmacılar için geçiş ülkesidir (Ünal, 2014, s. 65). 15 Mart 2011’de Suriye’de başlayan rejim karşıtı gösterilerin hızla çatışmalara ve iç savaşa evrilmesiyle, buradan Türkiye ve diğer komşu ülkelere doğru kitlesel bir göç başlamıştır. 2011 Nisan’ında başlayan göç hareketinin sonucunda Aralık 2017 itibarıyla Türkiye’de yaklaşık 3 milyon 400 bin Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı bulunmaktadır (BMMYK, 2017a). Göç olaylarında kalıcılık konusundaki kritik eşikte 2-3 yılın bile oldukça uzun bir süre olduğu (Erdoğan, 2015, s. 197), öte yandan Suriye’de istikrarın uzun süre sağlanamayacağı dikkate alındığında, sığınmacıların büyük bir kısmının geri dönmeyeceği ve ilerleyen yıllarda sığınmacıların toplumsal hayatı geniş ölçüde etkileyeceği öngörülebilecektir.

Sığınmacıların toplumsal kabulünde resmi uyum politikaları, bireysel deneyimler vb. unsurların yanı sıra medyanın da rolü oldukça önemlidir. Toplumsal algıyı şekillendiren önemli unsurlardan biri olarak medya, nefret söyleminin yeniden üretilmesinde ve yaygınlaştırılmasında en etkili araçlardan biri olmaktadır. Sığınmacılarla gündelik hayatta herhangi bir karşılaşmaya maruz kalmamış bireylerin bakış açıları medya aracılığıyla şekillenmektedir. Fowler (2007, s. 124), haber dilinin günlük tekrarlama

yoluyla toplumun inanç ve paradigmasını yeniden üretme işlevini yerine getirdiğini söylemektedir. Sürekli medya metinlerine maruz kalan bireylerin sığınmacılara yönelik algısı bu yolla şekillenmekte, sığınmacılara yönelik toplumdaki tutum ve davranışlar da bu doğrultuda olumlu ya da olumsuz etkilenmektedir.

Bu noktada medyanın ne söylediği kadar, nasıl söylediği önem kazanmaktadır. Nefret söylemi yapısı itibarıyla açıkça ortaya çıkabileceği gibi, gizli bir şekilde de kendini göstermektedir. Medyada yer alan ayrımcı dil ve nefret söyleminin sık sık kendini gizlediği ve tam olarak da bu sebeple daha önemli ve etkili olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle haber metinleri, bu tip söylemlerin gizli bir şekilde ortaya çıkmasına olanak vermektedir. Aynı zamanda bir söylem olan haber, aslında yalnızca olayları aktardığı iddiasında olmakla birlikte; objektifliği sağladığı iddia edilen habercilik kuralları adı altında başvuru kaynakları ya da sözcük seçimleri ile aslında metni şekillendirmektedir. Polis/adliye haberleri ise bu kategoride çok daha çarpıcı bir etkiye sahiptir. Çünkü görünürde sadece olmuş adli vakaları aktarmak gibi sıradan bir amacı olan polis/adliye haberleri, aslında mağdur ya da suçlulara dair çok şey söylemektedir. Polis/adliye haberlerinin kaynağının büyük bir kısmını polis ve yargı sisteminin oluşturduğu gerçeğinden hareketle, haberi egemen söylemlerin ürünü olarak nitelendirmek ve egemen söylemlerin aslında tekrar tekrar bu vasıta ile üretildiğini söylemek mümkündür. Öte yandan sığınmacıların ve göçmenlerin medya temsillerine yönelik olarak yapılmış birçok araştırmanın da ortaya koyduğu gibi (Van Dijk, 1991; Hall ve diğerleri, 1982; Parker, 2015) sığınmacıların en çok polis/adliye haberleri üzerinden medyada yer aldıkları görülmektedir. Mağdur ya da şüpheli/suçlu, medyada suç (polis/adliye) haberleriyle anılıyor olmaları sığınmacıların bir şekilde problem kaynağı olarak sunulmalarına sebep olmaktadır. Yaklaşık 3 buçuk milyon sığınmacının yedi yıl gibi görece kısa bir süre içerisinde toplumsal hayata karıştığı Türkiye’de, medyanın sığınmacıları sunuş biçimi bu sebeple önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sığınmacılara yönelik medyada yer alan söylemler toplumdaki tutum ve davranışları etkilemektedir. Gaziantep’te 2014 yılında gerçekleşen Suriyeli bir kiracının Türk ev sahibini öldürmesi sonucu ortaya çıkan olaylar (Milliyet, 2014b), nefret söyleminden beslenen nefret suçlarının toplumda başgöstermesinin önemli bir

örneğidir. Bu sebeple medyanın sığınmacılara yönelik kullandığı dilin incelenmesi gerekli görülmüştür.

Türk medyasında Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söyleminin var olduğu varsayımından hareketle, bu tez çalışmasının amacı; yerel medyada nefret söyleminin var olup olmadığını, varsa ne şekilde ortaya çıktığını araştırmaktır. Nüfusuyla yaklaşık aynı oranda sığınmacı barındıran Kilis, Türkiye’de nüfusuna kıyasla en fazla sayıda sığınmacıyı barındıran il olması açısından sığınmacıların toplumsal hayatta en görünür olduğu şehirdir. Bu sebeple sığınmacıların yerel medyadaki temsilini incelemek açısından Kilis yerel basını seçilmiştir. Özellikle kullanılan dil ile “öteki” algısının şekillendirilmesinde çok önemli bir rolü olan polis/adliye haberleri incelenerek, yerel medyada nefret söyleminin ne şekilde yeniden üretildiği ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Türkiye’nin açık kapı politikası ile sığınmacıları “ensar/muhacir” ya da “misafirperverlik” kapsamında kabul edişinden hareketle, devlet söyleminin sığınmacıları olumlayan bir çerçevede olduğu, bu sebeple de ekonomik olarak resmi ilanlara bağımlı olan yerel medyanın bu söylemin pek dışına çıkmak istemeyeceği düşünülmektedir. Buradan hareketle, yerel medyada nefret söyleminin çok açık bir şekilde yer almayacağı, ancak toplumsal olarak ‘öteki’ne karşı geçmişten bugüne gelen tutum sebebiyle açıkça olmasa da, gizliden ayrımcı söylemler vasıtasıyla oluşturulacağı varsayılmaktadır.

Türkiye’nin hazırlıksız bir şekilde yakalandığı sığınmacı hareketinin ardından, Türkiye’de sığınmacılara ilişkin yapılan ilk çalışmaların sığınmacıların şartlarına, sosyal sorunlarına, geleceğe ilişkin beklentilerine ve yerel halkla olan ilişkilerine yönelik olduğunu söylemek mümkündür (Korkut, 2010; Özhan, 2011; Kıratlı, 2011; Gürle, 2012; Özkarslı, 2014; Orhan ve Gündoğar, 2015; Erdoğan, 2015). Sığınmacıların medyada temsil edilişlerinin ise daha geç çalışılmaya başlandığı söylenebilecektir. Özellikle son dönemde sığınmacıların medya temsillerine ilişkin birçok çalışma ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri Erdoğan’ın (2015) araştırmasıdır. Sığınmacıların hem yaygın hem de yerel medyada temsillerine ilişkin olan çalışma, aydınlatıcı bilgiler içermekle birlikte, başka bir çalışmanın içerisinde bir bölüm olarak yer alması bakımından çok fazla detaya inememiştir. Yaygın medyadaki temsillere ilişkin yapılan

çalışmalardan bir başkası olan Bayram'ın (2015) çalışması üçüncü sayfa haberlerine söylem analizi uygulayarak sığınmacı temsillerini incelemiş, Göker ve Keskin'in (2015) çalışmasında ise sığınmacıların ana akım medyada temsil ediliş biçimlerinin belirlenmesi için içerik analizi uygulanmıştır. Efe'nin (2015) yaygın medyada sığınmacı temsillerine odaklanan çalışması ise haber kaynaklarının siyasi duruşlarının etkilerine vurgu yapmaktadır. Pandır, Efe ve Paksoy'un (2015) yaygın basında sığınmacı temsillerine ilişkin çalışması ise haber metinleri ile birlikte haber görsellerini de incelemesi bakımından farklı bir bakış ortaya koymuştur. Sığınmacıların medyadaki genel temsilleri dışında kadınlar ya da çocuklar gibi daha kırılgan kesimlere yönelik detaylı çalışmalar da yapılmıştır. Sığınmacı çocukların medya temsillerini inceleyen Yıldız Tahincioğlu'nun (2014) çalışması ile sığınmacı kadınların gazete haberlerinde ayırımcı söylemler kapsamında incelendiği Doğanay ve Çoban Keneş'in (2015) çalışması bunlardan bazılarıdır. Sığınmacıların yaygın basındaki temsillerini inceleyen bu çalışmaların yanı sıra sığınmacıların televizyon haberlerindeki temsil biçimlerine de odaklanan çalışmalar bulunmaktadır (Boztepe, 2017).

Sığınmacıların yerel medyadaki temsillerine ilişkin ise özellikle son dönemde farklı çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bunlar arasında Malatya yerel basını ölçeğinde Türkiye'de yaşayan Suriyeli sığınmacılara yönelik haberlerin ele alınış tarzını ortaya koymayı amaçlayan Şentürk Kara ve Yılmaz'ın çalışmasını (2015), Trabzon yerel medyasında sığınmacıların haber söylemlerinde ötekileştirildiği sonucuna varılan Bayram'ın çalışmasını (2016), Suriyelilerin ve şartlı mültecilerin Eskişehir yerel basınında nasıl temsil edildiklerini inceleyen Göktuna Yaylacı'nın (2017) çalışmasını sıralamak mümkündür. Ancak yerel basın ölçeğinde yapılan bu çalışmalar sığınmacılara yönelik yaklaşıma dair fikir vermesi bakımından önemli olmakla birlikte, bu şehirlerdeki Suriyeli sığınmacıların nüfusa oranları Malatya'da %3,8, Trabzon'da %0,4, Eskişehir'de ise %0,5'tir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018). Bu durum hem sığınmacıların medyada haber olma sürecini hem de yerel medyada çıkan sığınmacı haberlerinin etkileyeceği sığınmacı sayısını değiştirmektedir. Buradan hareketle bu şehirlerdeki sığınmacı ve yerel halk karşılaşmalarının ve medyanın tutumunun, nüfusuyla aynı oranda sığınmacı barındıran Kilis'e kıyasla çok daha farklı bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür. Suriyeli sığınmacıların Gaziantep yerel basınında

temsilini inceleyen Kovucu'nun çalışması (2016), eleştirel söylem çözümlemesi ile 10 haberi incelemiş, ancak yine sığınmacıların toplam nüfus içerisindeki oranı bakımından (%18,4) Kilis yerel basınını inceleyen çalışmamızdan farklılık göstermektedir. Kilis'teki sığınmacılara ilişkin olarak Yaşar'ın çalışması (2014), Kilis'te yaşayan insanların Suriyeli mültecilere yönelik algılarını ve bakış açılarını ortaya çıkarmayı amaçlamış; ancak medya temsillerine ilişkin bir veriye yer vermemiştir.

Sığınmacılara yönelik yerel medyada nefret söylemini araştırmayı hedefleyen bu çalışmanın birinci bölümünde haberde nefret söylemini açıklayabilmek için söylem, nefret suçu, nefret söylemi ve haber söylemi kavramları incelenecek; sığınmacılara yönelik nefret söyleminin alt yapısını kavrayabilmek için sığınmacılara yönelik uluslararası düzenlemeler, Türkiye'deki sığınmacı politikası ve Suriyeli sığınmacılar konuları değerlendirilecektir. İkinci Bölüm'de yerel basında nefret söyleminin önemini inceleyebilmek için Türkiye'deki yerel basının tarihçesine, tanımına ve özelliklerine değinilecektir. Üçüncü Bölüm'de ise, araştırmanın yöntemi aktarılacak, yerel medya örneği olarak Kent ve Hududeli gazetelerinde Ağustos 2016 – Temmuz 2017 tarihleri arasındaki bir yıl boyunca yer alan haberlere öncelikle içerik analizi yöntemi uygulanacaktır. İçerik analizi ile hem genel resim ortaya koyulacak hem de polis/adliye haberleri özelinde sığınmacılara yönelik yaklaşım araştırılacaktır. İçerik analizinin ardından seçilen 12 polis/adliye haberine ise söylem analizi uygulanarak sığınmacılara yönelik nefret söyleminin ne şekilde oluşturulduğu ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Sonuç bölümünde ise analiz bulguları değerlendirilerek, çözüm önerileri sunulmaya çalışılacaktır.

1. BÖLÜM: HABERDE NEFRET SÖYLEMİ

Bir kişi ya da gruba, ait olduğu kimliği, inancı, politik görüşü, cinsiyeti ya da cinsel yönelimi gibi nedenlerle, farklı biçimlerde zarar verme amacıyla saldırılması sonucunda oluşan suçlara “nefret suçları” denilmektedir (Göregenli, 2013a, s. 67). Nefret suçlarına giden yolda en önemli rollerden birine sahip olan kavram ise nefret söylemidir. Nefret söylemi kısaca “bireylere, ırkları, ten renkleri, etnik kökenleri, toplumsal cinsiyetleri, milliyetleri, dinleri, cinsel tercihleri, yetersizlikleri ve diğer bireysel ayrımcılık biçimleri temelinde yöneltilen nefreti içeren ve teşvik eden söylemler” olarak tanımlanmaktadır (Binark, 2010, s. 23).

Nefret söyleminin yayılmasında en önemli kurumlardan biri olarak medya karşımıza çıkmaktadır. Medya kitleleri etkileyebilme gücü neticesinde, bu tip söylemlerin çok daha çabuk ve çok daha fazla kişiye yayılmasına sebep olabilmesi bakımından önemli bir role sahiptir. Bundan daha da önemli olarak haber dili, diğer medya metinlerinin söylemleri ile karşılaştırıldığında kapalı ve sıkı bir metin olması sebebiyle, egemen söylemlerin haber dili içinde yeniden kurulmalarına imkân sağlamaktadır (İnal, 1996, s. 134). Nasıl ki dil, iletişimin toplumsal olarak inşa edilmiş hali ise; haber ve haber dilinin çeşitleri de aynı şekilde Berger ve Luckman’ın ‘gerçekliğin toplumsal inşası’ olarak adlandırdıkları yapının kurulmasında önemli bir rol oynamaktadır (Conboy, 2007, s. 5). Dolayısıyla medyanın kullandığı dil toplumsal algıyı şekillendirirken, nefret söylemi gibi ayrımcı söylemlerin de yayılmasına sebep olmaktadır. Medyanın bunu ne şekilde yaptığını anlayabilmek için öncelikle söylem kavramına değinilmesi faydalı olacaktır.

1.1 SÖYLEM

Eleştirel söylem analisti Van Dijk, söylemi günlük hayatımız içerisinde yer tutan eylem ya da uygulamalar olarak tanımlamaktadır (2010, s. 12). Dil aracılığıyla bilginin üretilmesi olarak da tanımlayabileceğimiz söylem, Van Dijk’a göre ideolojilerin yeniden üretiminde ve günlük ifadelerde rol oynayan temel aktörlerdendir (Aygül, 2010, s. 99). Kısaca metin ya da konuşma olarak adlandırılan spesifik söylem

uygulamalarının, aslında toplumda iktidarı kontrol etmekte kullanılan önemli bir araç olduğunu bilmek önemlidir. Çünkü Van Dijk, söylemi kontrol etmenin, yalnızca insanların herhangi bir tür eylemini denetim altında tutma girişimi olmadığını, aslında, tam da diğer insanların zihinlerini etkileyen ve ele geçiren türden bir faaliyet olduğunu belirtmektedir. Buradan yola çıkarak da söylemin, denetim kurma hususunda temel ve merkezi bir konuma sahip olduğunu söylemektedir (2010, s. 12-13). Söylemin yalnızca sıradan bir metin olmadığının bazen unutulduğunu hatırlatan Van Dijk, her zaman bir bağlam içerisinde yer alarak varlık gösteren söylemi kontrol etmek için ilk olarak bağlamın kontrol edildiğini ifade etmektedir (2010, s. 14).

Van Dijk, söylemin sadece sözel bir eylem olmadığını ifade ederken, toplumda zihinsel denetim sağlayabilmek için söylemin kontrol edilmesi gerektiğini belirtmektedir (1995, s. 21-23). İnsanların zihinsel modelleri kontrol edildiğinde de tutum ve ideolojilerin de kontrol edildiğini ve bu şekilde iktidarın toplum içerisinde kendini yeniden ürettiğini söylemektedir (2010, s. 28). Bu çerçevede değerlendirildiğinde söylem “ağızdan dökülveren kelimeler”den çok daha farklı ve derin bir anlam içermekte, davranışsal sonuçları olan bir ifadeyi temsil etmektedir. Tam da bu sebeple nefret söylemi, “eyleme dönüşen nefret” olarak nitelendirebileceğimiz nefret suçlarına sebep olmakta ve bu bakımdan önemle ele alınması gerekmektedir.

Nefret söylemi kavramını detaylıca incelemeyen önce, kısaca nefret suçu kavramına açıklık getirmek konunun önemini anlatmak açısından doğru olacaktır.

1.2 NEFRET SUÇU

“Nefret suçu” ifadesi ilk kez 1986 yılında ırk sebebiyle Afro-Amerikalı bir kişiye yapılan saldırının tanımlanmasında kullanılmış ancak daha sonra ırk dışında diğer önyargıları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Binark, 2010, s. 13). 1990’lardan itibaren ırk ve din dışında; cinsel yönelim, ulusal köken, engellilik, cinsiyet temelli önyargılar da bu tür saldırıların kapsamına girmiştir. Türkiye’de ise nefret suçu kavramı 2007 yılında gazeteci Hrant Dink’in öldürülmesinin ardından kamuoyunda tartışılmaya başlanmıştır (İnceoğlu, 2012, s. 14).

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) [Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)] Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu [Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR)] nefret suçu tanımını şu şekilde yapmaktadır:

Kurbanın, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin; gerçek veya algılanan ırk, ulusal veya etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer özelliklere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir grupta gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği veya üyeliği sebebiyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da içeren her türlü suç. (OSCE-ODIHR, 2005, s. 12)

Tanımdan da anlaşılacağı üzere nefret suçunun iki temel özelliği bulunmaktadır. Eylemin nefret suçu kategorisine alınabilmesi için “ceza kanununa göre işlenmiş bir suç olması” ve “failin bu suçu nefret saiki ile işlemiş olması” gerekmektedir. Nefret suçlarının ayrımcı söylemsel pratiklerden beslendiği gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, nefret söyleminin bu eylemin gerçekleşmesindeki rolü ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan nefret söylemi, toplumsal olarak nefret suçlarının meşru görülmesi gibi olumsuz bir duruma da sebep olmaktadır. Mağdurlar maruz kaldıkları nefret suçunu hak eden özneler olarak değerlendirilmeye başlamaktadır. Özellikle medya metinlerinde bu söylemlerin sıklıkla yer alması durumu olağanlaştırmakta, şiddeti ve suçu meşru kılmaktadır.

1.3 NEFRET SÖYLEMİ

Nefret suçuna giden sürecin çıkış noktası olarak adlandırılan nefret söylemi (İnceoğlu ve Sözeri, 2012, s. 23), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 1997 yılında aldığı 97 (20) sayılı Tavsiye Kararı’na göre;

...ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezcilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini (Weber, 2009, s. 3)

kapsamaktadır.

Bu tanımdan yola çıkarak Weber (2009, s.3-4), nefret söyleminin şu durumları içerdiğini söylemektedir:

- Irkçı nefretin veya başka bir deyişle kişilere veya gruplara yönelik nefretin belirli bir ırka ait olmaları nedeniyle kışkırtılması,
- Dinsel nedenlerle nefretin kışkırtılması,
- Saldırgan milliyetçilik ve etnik merkezcilik şeklinde ifadesini bulan, hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret türlerinin kışkırtılması

Bu tanım nefret söylemini daha çok ırksal, dinsel, milliyetçi bir perspektiften ele almakta; nefret söyleminin bu kısmına daha çok vurgu yapmaktadır. Ancak nefret söylemini sadece bu kapsamda değerlendirmek yetersiz kalacaktır. Keyman'ın (2013, s.8) nefret söylemi tanımı çok daha kapsayıcı bir çerçeve çizmektedir:

“Çoğulcu toplumun çoğunluk kimliğini temsil edenlerden farklı ve –kadınlar hariç – azınlık olanları hedef alarak geliştirilen ve yaşama geçirilen, incitici, küçük düşürücü, aşağılayıcı, alçaltıcı, dışlayıcı, ötekileştirici, kodlayıcı bir ayrımcılığı amaç güden, yazılı, sözlü ve görsel hakaretler...”

Yani aslında nefret söylemi genel olarak toplumda var olan hoşgörüsüzlükten ve ‘öteki’ olana karşı olan tahammülsüzlükten beslenmektedir. Bu ‘öteki’; siyasal olarak farklı düşünen, farklı ırk ve etnik kökene sahip olan, farklı cinsel yönelimleri olan, farklı yaşam biçimi ya da fiziksel veya zihinsel farklılıklara sahip olan herhangi bir birey/grup olabilmektedir.

Yukarıda çeşitli tanımlarını gördüğümüz nefret söyleminin, görüldüğü gibi evrensel bir tanımı bulunmamaktadır. Bu durum, aslında kavrama ilişkin muğlâklıktan kaynaklanmaktadır. Çünkü nefret söylemini aslında geniş bir “olumsuz söylem spektrumu” olarak nitelendirmek mümkündür. Buna göre nefret söylemi nefretten nefreti teşvik etmeye, suiistimale, yermeye, hakarete, saldırgan ve hakaret içeren kelime ve sıfatlara, aşırı önyargı örneklerine doğru genişleyebilen bir kavramdır (Jacobs ve Potter’dan aktaran McGonagle, 2001, s.23). Bu hali, nefret söyleminin hem tespit edilmesini hem de nefret söylemi ile mücadele edilmesini zorlaştırmaktadır. Post’un (2009) bu konudaki görüşü ise daha nettir. Post’a göre (2009, s. 123) nefret kanun

tarafından ortadan kaldırılamayacak insani bir duygu iken, nefret söylemini ondan ayıran şey “aşırı” hoşgörüsüzlük ve “aşırı” beğenmeme hali olmaktadır. Dolayısıyla nefret söylemi hakaret eden, rencide eden ya da aşağılayan bir söylem olarak açıkça kendini ifade eden bir söylem olarak tanımlanmaktadır (Post, 2009, s. 127). Post, nefret söylemini ayırt etmek için “aşırılık” kavramını kullansa da; nefret söyleminin her zaman kin ve öfke dolu ifadeler içermek zorunda olmadığı, çoğu zaman normal görünüp kanıksandığı için kolaylıkla teşhis edilmediği de bazı çalışmalar tarafından ortaya koyulmuştur. Ian Law tarafından İngiliz medyasındaki etnik azınlıklara ilişkin yapılan içerik analizinin bulgularına göre açık ırkçı ifadeler bulunmamakla birlikte, incelenen gazetelerde popüler tabloit gazetelerin üçte biri, seçkin gazetelerin ise yarısında olumsuz bir habercilik görülmektedir. Haberler etnik azınlıklara ait sınırlı görüntüler vermekte, bu görüntüler de olumsuz stereotipler olarak karşımıza çıkmaktadır (Conboy, 2007, s. 178). Conboy, haber medyasında açık ırkçılık olmamasının, daha yapısal ve tahrik edici ifadelerin tamamen dışlandığı anlamına gelmemesi gerektiğini ifade etmektedir (2007, s. 168). Adaklı’nın (2013) “yapısal nefret” olarak tanımladığı bu nefret; nefretle özdeşleştirilmiş kodlara doğrudan uymadığı için görünmez olan, toplumsal ortak duyuyu besleyen ve aynı zamanda ondan beslenen bir nefret türü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nefret söylemi kendini çeşitli biçimlerde ortaya koymaktadır. Nefret söyleminin ortaya çıkmasında stigma, stereotipler, önyargılar ve ayrımcılık gibi bazı araçlar kullanılmaktadır. Nefret söylemi bu araçların sadece birini ya da birkaçını kullanarak ortaya çıkabilmektedir (Binark ve Bayraktutan, 2013, s. 86). Nefret söyleminin ortaya çıkışında kullanılan bu söylemsel araçları kısaca açıklamak konuyu daha net ortaya koyacaktır.

Stigma yani damga; ırksal, etnik, cinsiyetçi ve dinsel bir azınlık ya da bir takım gruplara (akıl hastaları vb.) yönelik olumsuz yaftalar olarak tanımlanabilecektir (Aygül, 2010, s.100). Mutlu ise (1995, s. 242) stigmatı bir bireyi ayırt eden ve onu grubun diğer üyelerinden ayıran olumsuz bir tanımlayıcı özellik olarak ifade etmektedir. Bedensel biçim bozukluğu, aşırı çirkinlik gibi bir takım farklılık ya da eksiklikleri bu etiketlere örnek olarak göstermek mümkündür.

Stereotipler yani kalıpyargılar ise; belirli bir objeye ya da gruba ilişkin bilgi boşluklarını dolduran, böylece onlar hakkında karar vermeyi kolaylaştıran, önceden oluşturulmuş birtakım izlenimler, atıflar bütünü olarak zihinde oluşturulan imgeler şeklinde tanımlanmaktadır (Göregenli, 2012, s.23). Basitleştirilmiş genellemeler olarak nitelendirebileceğimiz stereotipler; ırk, etnik köken, yaş, cinsiyet, cinsel yönelim gibi herhangi bir özelliğe yönelik olabilmekle birlikte, her zaman olumsuzluk içermek zorunda değildir. Kadınların ev işlerinde iyi olması, erkeklerin iyi araba kullanması gibi kalıpyargılar kötü bir şey söylemiyor gibi görünmekle birlikte bireysel farklılıkları görmezden gelmektedir. Öte yandan olumsuz kalıpyargılar önyargıların oluşmasına olanak sağlamaktadır.

Önyargılar diğer insanları, bireysel varoluşlarından değil, grup aidiyetlerinden hareketle değerlendiren bir tutumu ve olumsuz, dogmatik kanaatleri ifade etmektedir (Göregenli, 2012, s.21). Yani önyargıları; bir kişi ya da grup hakkında, gruptaki kişilere ilişkin herhangi bir bilgi sahibi olmaksızın düşünülen olumsuz görüşler olarak tanımlamak mümkündür. Örneğin “Cimri Yahudi” ya da “Pis Arap” gibi ifadeler, bu gruplara mensup tek bir birey ile karşılaşmamış kişilerin zihinlerinde yer alan önyargılara birer örnek olarak gösterilebilecektir.

Önyargıların toplumda yer alan belirli kesimlere karşı ayrımcılık uygulamalarının gerçekleşmesine sebep olduğunu söylemek mümkündür. Önyargıların ayrımcılıkla olan ilişkisini Göregenli’nin (2012, s.21) şu ifadelerinden anlamak mümkündür: “Ayrımcılık bir gruba veya grubun üyelerine karşı *önyargılardan* beslenen olumsuz tutum ve davranışların tümüyle ilgili bir süreçtir.”. Dolayısıyla bir silsile halinde, toplumda varolan “sözde masum” görüşlerin (stigma, kalıpyargı ve önyargıların) ayrımcılık gibi toplumdaki demokratik yapıyı sarsan uygulamalara zemin hazırladığını söylemek mümkündür. Nefret söylemi ise bu silsilede “hayatın her anında ve her alanında karşılaşılan ayrımcılığın söylem yoluyla bir tür saldırıya dönüşme hali” (Çınar, 2013, s.137) olarak konumlandırılabilir.

AB Yönergeleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına göre ise ayrımcılık şu şekilde çerçevelenmektedir:

“Ayrımcılık terimi, ayırma, dışlama, kısıtlama veya renk ırk, cinsiyet, dil, din, ulusal ya da toplumsal köken, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, mülkiyet, doğum, siyasi veya diğer görüşlere dayalı olarak gerçekleştirilen ve bütün hak ve hürriyetlerin herkes tarafından tanınmasının ve kullanılmasının engellenmesi veya tanınmasının ve kullanılmasının sınırlandırılması olarak anlaşılabilir.” (Ataman, 2012, s. 66)

Cohen-Amalgor, nefret söylemini bir kişi veya gruba yönelik, bu bireylerin doğuştan gelen bir takım mevcut ya da algılanan özelliklerinden dolayı, önyargıya dayalı, düşmanca ve kötü niyetli bir söylem olarak tanımlarken nefret söyleminin; hedeflenen grupları incitici, kişiliksizleştirici, taciz edici, sindirici, küçük düşürücü, alçaltıcı, mağdur duruma düşürücü ve bu gruplara karşı duyarsızlık ve gaddarlığı teşvik edici bir amaç taşıdığını söylemektedir (2011, s. 3). Yumul da (2013, s. 127, 131), benzer şekilde nefret söyleminin ‘öteki’ne karşı şiddeti savunan, mazur gören, meşru sebepler üreterek anlaşılır kılan, ona göz yuman ve onunla suç ortaklığına giren söylem olduğunu ifade etmektedir. Yani söylem önce eylemi mümkün kılmakta, sonrasında ise bu eylemleri kabul edilir hale getirmektedir. Nefret söyleminin bu özelliği sonucunda da nefret suçlarını mazur gösteren makul bir zemin oluşmaktadır. İşte tam da bu yüzden nefret söylemi ile mücadele edilmesi çok önemli olmaktadır.

Bar-Tal (1989, s. 170), toplum tarafından dışlanan grupların insan olmaktan çıkartılmayı sağlamak için aşırı olumsuz toplumsal kategorilerle tanımlanarak gayrimeşrulaştırıldıklarını (*delegitimization*) söylemektedir. İnsanlıktan çıkarma, toplumun dışına itme, olumsuz karakter özellikleri ile nitelendirme, siyasi etiketlerle damgalama ve grup karşılaştırması bu amaç doğrultusunda başvurulan yöntemlerdendir. Bu yöntemlerden “insanlıktan çıkarma” ile, “öteki” konumundaki kişi insan olmaktan çıkarılarak empati kurulması imkansız hale getirilmektedir (Göregenli, 2013b, s. 49-50). Kişi bir kez “öteki” olduğunda ise bir döngünün içine girmekte ve böylelikle nefret söylemi kendini tekrar tekrar üretmeye devam etmektedir. Çünkü nefret söylemi, görüşü veya grup aidiyeti (etnik, dinsel, cinsel kimlik, vb.) farklı olan bireyleri susmaya, içe kapanmaya ve dolayısıyla görünmez olmaya yönlendirmektedir (Çomu, 2012, s. 118). “Öteki” olarak adlandırılan ve değerlendirilen bu gruplar ise iyice toplumun dışına itilmekte ve periferide kalmaya mahkûm olmaktadır. Zaten nefret söylemi en çok da biz ve onlar ikileminden beslenmekte ve bu şekilde hayatta kalmaktadır. Öte yandan nefret söylemi mağdurların sessizleşmesine sebep olurken, bu bireylerin sosyal yaşama

katılımlarını engellemekte, bu yönüyle demokratik değerlerin ve insan haklarının da varlığını tehdit etmektedir. Boyle (2001, s. 493), nefret söyleminin demokratik mücadele sonucunda mağlup edilen teori ve fikirleri yeniden canlandırma amacı taşıdığını söylerken aslında nefret söyleminin bu yönüne vurgu yapmaktadır.

Yukarıda sıraladığımız çeşitli yöntemlerle kendini gösteren nefret söylemi, bazen farklı formlarda işlevini sürdürmeye devam etmektedir. Aslında söylenmeyen kelimeler ya da normal ve mantıklı görünen ifadeler nefret söyleminin teşhisini daha da zorlaştırmaktadır (İnceoğlu, 2012, s. 12, 17). Diğer taraftan birçok ideolojik altyapı “gereğinden fazla bilgi verilmesi” ile oluşturulmaya çalışılmaktadır. Van Dijk’ın şu sözleri bunu açık bir biçimde ortaya koymaktadır:

“Birçok ideolojik ima, sadece o konuda az şeyin söylenmesinden değil, aynı zamanda haberin aktörleri hakkında çok fazla ve ilgisiz şeyler söylenmesinden de anlaşılabilir. Azınlıklarla ilgili haber yayınları içinde en iyi bilinen örnek, suç hikâyelerinde ilgisiz bir şekilde etnik ya da ırksal etiketlerin kullanılmasıdır” (2007, s. 5).

Yukarıda söylemin bağlamının esas önemli olduğu söylenirken, aslında bundan bahsedilmektedir. “Afrikalı genç market soydu.” ifadesinde soyguncunun nereli olduğu ya da “Travesti Dehşeti” ifadesinde zanlının cinsel yönelimi; haberin bağlamıyla ilgisiz olarak fazladan verilen bilgilerdir ve Afrikalıları ya da travestilere karşı oluşturulmaya çalışılan zihinsel bir denetimdir aslında. Bağlamdan bağımsız olarak ırk/etnisite/cinsiyet ya da herhangi bir başka unsura yer verilmesi ve bu bilginin herhangi bir olumsuzluk çağrıştıracak bir olay/söz/görsel vb. ile birlikte sunulması ayrımcılıktan daha fazlasıdır aslında ve nefret söylemini oluşturmaktadır.

Nefretin her zaman açıkça ifade edilmemesi, haber dilinin tarafsız olduğu anlamına gelmemektedir. Yukarıda ifade edildiği gibi aslında normal görünen ifadeler de çok şey söylemektedir. ‘Öteki’ konumunda yer alan grupların mağdur olduğu durumlarda “biz” olanın kim olduğuna çoğu kez değinilmemekte, mağdur olan “öteki” ise edilgenleştirilmektedir. Dolayısıyla söylem incelenirken, hem söylenmiş hem de söylenmemiş sözler dikkate alınmalıdır.

Şekil 1 - Haber Başlığı (Demirci Yılmaz, 2017)

Şekil 2 - Haber Başlığı (En Son Haber, 2017)

Aktif yapılar ‘kişi’yi, özne haline getirmekte, pasif yapılar ise odak noktasını amaç ya da etkilenen katılımcılara çevirmektedir. Pasif yapılar, özne olmaksızın bir olayı sunma imkânı tanımaktadır. Buna ‘özne kaybı’ denmektedir. Özneler bu şekilde yok edildikleri zaman olaylar kendi kendine patlak vermiş gibi bir izlenim uyanmaktadır. Özne süreçten çıkartıldığı zaman suç, kişiliksizleştirilmiş güçlere ya da kurbanların kendisine kalmaktadır (Conboy, 2007, s. 61-62). Yukarıdaki örneklerde de açıkça görüleceği gibi öldürülen ya da öldüren kişilerin milliyetlerinin aslında haberin aktarımında önemi yokken, haberin bağlamı milliyet üzerinden “öteki” olana çevrilmektedir. “Öteki”ne dair eylemler mağdur olurken Conboy’un belirttiği özne kaybı neticesinde failleri belirsizleştiren edilgenlikle, fail olurken ise etkenlikle ifade edilmektedir. Suriyeli kadın “öldürülürken” failler görünmez olmakta, Suriyeli gelin “öldürürken” ise kendisi açıkça fail olmakta ve aslında milliyeti üzerinden bir bakıma hüküm giymektedir. Van Dijk’ın Hollanda basınında yapmış olduğu çalışmada da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Etnik konular hakkında incelenen 1500 başlıkta, azınlıkların aktif sorumlu özne olduğu hiçbir haber olumlu değildir (Conboy, 2007, s. 179).

Nefret söylemini önemi ve etkileri çerçevesinde kavramak açısından “nefret piramidi”ni incelemek faydalı olabilir. Nefret piramidinin en alt tabakasında çok daha geniş bir kitle tarafından kullanılan ve sıradanlaşan nefret söylemi bulunmaktadır. Bunu takip eden ayrımcı uygulamaların ardından ise, yukarıda açıklandığı üzere nefret söyleminden

beslenerek oluşan nefret suçları gelmektedir. Piramidin en üst tabakası ise soykırımdan oluşmaktadır.

Şekil 3 - Nefret Piramidi (Ataman, 2012, s. 62)

Nefret piramidi üzerinden de net bir şekilde görülebileceği gibi nefret söylemi, oluşturabileceği sonuçlar bakımından oldukça büyük bir öneme sahiptir ve görmezden gelinemeyecek kadar tehlikeli sonuçlar doğurabilmektedir. Ancak nefret söylemi ile mücadeleyi etkisiz kılan en önemli unsurlardan biri ifade özgürlüğünü ihlal etmesi konusudur. Bu sebeple kısaca nefret söylemi ve ifade özgürlüğü tartışmalarına yer vermek nefret söylemi ile mücadelede önemli bir engel teşkil eden bu durumun daha iyi anlaşılmasına olanak verecektir.

1.3.1 Nefret Söylemi - İfade Özgürlüğü Tartışmaları

Nefret söylemi tartışmalarında en önemli unsurlardan biri, kavramın ifade özgürlüğü açısından değerlendirilmesidir. Tartışmaların en temel sebebi ise nefret söylemine dair mutlak bir tanımın bulunmaması, bunun sonucunda da devletler tarafından ifade özgürlüğünün sınırlanmasının yolunun açılarak demokratik değerlere zarar verileceği düşüncesidir. Ancak ifade özgürlüğü ile bıçak sırtı olarak nitelendireceğimiz nefret söylemi; olumsuz fikir beyan etmenin ötesinde, belirli bir grubu aşağılamaya, yok

etmeye ve hedef göstermeye yönelik amaç taşıdığı anda ifade özgürlüğünden ayrılmaktadır. Çünkü nefret söylemi maruz bıraktığı grupların sessizleşmesine, görünmez olmasına sebep olurken; ifade özgürlüğünü aslında kendisi kısıtlamaktadır.

Nefret söylemi ve ifade özgürlüğü ilişkisine yönelik dünyada iki çeşit yaklaşımdan söz etmek mümkündür. Bunlardan ilki Avrupa ülkeleri tarafından benimsenen ve nefret söylemini suç olarak gören yaklaşım olurken, diğeri Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından benimsenen ve düşünce özgürlüğünü baskın gören yaklaşımdır. Avrupa Birliği (AB) ülkeleri nefret söylemini suç olarak tanımlamaya başlamasına rağmen, ABD’de düşünce özgürlüğü ilkesinden yola çıkılarak, ancak “şiddeti teşvik etme” durumunda kısıtlamaya yönelik daha “özgürlükçü” bir yaklaşımın hâkim olduğunu söylemek mümkündür (İnceoğlu, 2012, s. 13). ABD Mahkemeleri; devletin konuşma özgürlüğünü kısıtlama konusunda yetkilerini kötüye kullanma eğiliminin çok yüksek olduğunu, bu sebeple her türlü konuşma üzerinde çok az kısıtlama olması ya da hiç kısıtlama olmaması gerektiği düşüncesiyle hareket etmektedir (Boyle, 2010, s. 68). Bu sebeple ABD Federal Yüksek Mahkemesi nefret söylemine ilişkin “açık ve mevcut tehlike” yaklaşımını benimsemiştir (Karan, 2010, s. 58). Yani nefret söylemi ancak bu koşul altında ifade özgürlüğü kapsamından çıkartılarak bir suç haline gelmektedir. Ancak bu koşul; nefret söyleminin zamana yayılan ve sadece bireye değil, bireyin ait olduğu grubun tüm mensuplarına yönelik etkisini göz ardı etmektedir. Waldron’un örneği aslında konunun daha net anlaşılmasına imkân verecektir. Waldron (2012, s. 97), tek başına bir otomobilden çıkan gazların atmosfere zarar vermiyor gibi görünse de, yüzbinlerce ya da milyonlarca araçtan çıkan gazların büyük bir toksik sorun ortaya çıkarması gibi; nefret söyleminin etkisinin de büyüklüğüne ve yıpratıcılığına dikkat çekmektedir. AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu da söylemin cezai bir davranış olmadığını söylemekte, ancak nefret söyleminin nefret suçu ile sonuçlanmasa bile sosyal gerginlikleri alevlendirebileceğini ve hedef gruplar arasında korkuya sebep olabileceğini vurgulamaktadır (OSCE/ODIHR, 2011, s. 41, 164). En başından beri söylediğimiz gibi nefret söylemi sadece bireyi değil, bireyin ait olduğu gruptaki tüm bireyleri etkilerken; nefret söylemi bu söylemi üreten bireylerin, grupların bireysel duygularına ilişkin bir konu da değildir. Nefretin bir duygu olduğuna dair indirgemeci yaklaşıma kesinlikle karşı çıkan Van Dijk, ayrımcılık ve ırkçılık türlerinin

büyük çoğunluğunun duygularla hiçbir şekilde ilgili olmadığını söylemektedir. Çünkü duygular kişiseldir, oysa soykırım ya da azınlıklara yönelik ayrımcılık kişisel değil, bilakis gruplarla ilintilidir; yani bir grubun başka bir gruba karşı olması durumudur. Dolayısıyla grupların vücutları olmadığı gibi duyguları da bulunmamaktadır ve sadece kendilerine özgü yargıları vardır (2010, s. 37-38).

Van Dijk nefret söylemini ifade özgürlüğü olarak kesinlikle görmemekte ve nefret söyleminin şüphe götürmez bir biçimde bir tür söylemsel şiddet biçimi olduğunu ifade etmektedir. Çünkü ona göre sözcükler ve söylemler de birer eylemdirler ve sistematik bir şekilde insanların üzerinde ciddi izler bırakmaktadırlar. Hatta bu söylemsel şiddet zaman zaman fiziksel şiddetten çok daha olumsuz sonuçlar vermektedir ve bu sebeple diğer şiddet uygulamalarının cezalandırıldığı gibi, nefret yayan ifadelerin de yasaklanması gerekmektedir (2010, s. 33-35). Bu noktada da karşımıza hukuki düzenlemeler çıkmaktadır.

1.3.2 Nefret Söylemine İlişkin Hukuki Düzenlemeler

Nefret söylemine yönelik olarak özellikle uluslararası belgeler önemli bir işlev yürütmektedir. Avrupa'daki nefret söylemi ve ifade özgürlüğü ilişkisini değerlendirirken öncelikle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nden (AİHS) bahsetmek gerekmektedir. Türkiye'nin de taraf olduğu ve bağlayıcılığını kabul ettiği Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi ile ifade özgürlüğü korunmaktadır. 10. maddenin birinci fıkrası ifade özgürlüğüne değinirken, ikinci fıkra bu özgürlüğün hangi koşullarda belirli sınırlamalar ve yaptırımlara tabi tutulacağını anlatmaktadır. Yine AİHS'nin "Hakları kötüye kullanma yasağı" başlıklı 17. maddesi, nefret suçu ve ifade özgürlüğü arasındaki ilişkiyi düzenler niteliktedir (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1950).

Avrupa Birliği Konseyi tarafından 2008 yılında kabul edilen "İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı ile Mücadele" konulu 2008/913/JHA sayılı çerçeve kararı da, daha çok ırka dayalı ayrımcılığı önlemeye yönelik hükümler içermekle birlikte, nefret söylemi ile mücadeleye yönelik bir işlev yürütmesi bakımından önemlidir. Kararın özellikle birinci maddesi açık bir biçimde "Aleni olarak ırk, ten rengi, din, soy, milli ya da etnik köken

sebebiyle bir gruba yönelik şiddet veya nefreti kışkırtma”nın cezalandırılması gerektiğini belirtmektedir (Irkcılık ve Yabancı Düşmanlığı ile Mücadele Konulu Çerçeve Kararı, 2008).

Hukuki bağlayıcılığı olan uluslararası belgelerin yanı sıra Avrupa Konseyi Irkcılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu’nun (ECRI) Genel Siyasal Tavsiyeleri de (General Policy Recommendation – GPR) nefret söylemi kapsamında bahsedeceğimiz uluslararası düzenlemeler arasında yer almaktadır. ECRI; ırk, ulusal/etnik köken, renk, vatandaşlık, din ve dil gibi gerekçelerle ırkcılık, yabancı düşmanlığı, antisemitizm, hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık sorunlarını izleyen; bağımsız uzmanlardan oluşan Avrupa Konseyi insan hakları organıdır (Council of Europe, t.y.). Bugüne kadar Türkiye’ye de ilişkin beş rapor hazırlayan ECRI; raporlarında nefret söylemi ve nefret suçlarına sık sık yer vermiştir.

Birleşmiş Milletlerce kabul edilen “Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme” ve “Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme” nefret söylemini kapsayan diğer uluslararası düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır (Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme, 1965; Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, 1966). Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin 20. maddesi şu ifade ile net bir şekilde nefret söylemine karşıdır:

“Ayrımcılığa, kin ve nefrete veya şiddete tahrik eden her hangi bir ulusal, ırksal veya dinsel düşmanlığın savunulması hukuk tarafından yasaklanır.”

Sözleşme’nin özellikle giriş kısmında, insanlık ailesinin tüm mensuplarının doğuştan sahip oldukları onurun ve eşit ve devredilmez haklarının tanınmasının, dünyada özgürlük, adalet ve barışın temeli olduğu vurgusu yer almaktadır. Waldron da (2012, s. 105), nefret söylemi yasalarının aslında insan onurunu korumak üzerine kurulu olduğunu söylemektedir. Burada bahsedilen onur; bireylerin kalplerinin kırılmasının ya da öz-saygılarının çok ötesinde, bireyin temel bir hakkı olarak toplumun üyesi kabul edilmesi, bir azınlığa mensup bireyin sosyal etkileşimin dışına itilmemesi ile ilintilidir.

Çünkü nefret söyleminin saldırdığı şey aslında budur ve nefret söylemi yasaları da bunu engellemeye çalışmaktadır.

Türkiye’de nefret söylemine ilişkin yasal çerçeveye bakılacak olduğunda; nefret söylemi ve nefret suçlarına yönelik özel bir yasal düzenleme bulunmadığı, ancak Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) ayrımcılığı düzenleyen 122. maddesinde yapılan değişiklik ile “nefret” unsurunun yasalarda yer almaya başladığı görülmektedir. Kamuoyunda “Demokratikleşme Paketi” olarak bilinen Temel Hak ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapan Kanun Tasarısı’nın kabul edilmesi ile madde başlığı ve içeriği şu hale getirilmiştir:

*Nefret ve Ayrımcılık*¹

MADDE 122

(1) Dil, ırk, milliyet, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farklılığından kaynaklanan nefret nedeniyle;

a) Bir kişiye kamuya arz edilmiş olan bir taşınır veya taşınmaz malın satılmasını, devrini veya kiraya verilmesini,

b) Bir kişinin kamuya arz edilmiş belli bir hizmetten yararlanmasını,

c) Bir kişinin işe alınmasını,

d) Bir kişinin olağan bir ekonomik etkinlikte bulunmasını, engelleyen kimse, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (Temel Hak ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2014)

Her ne kadar kavram olarak “nefret” unsuru bu madde ile yasalara girse de, aslında AGİT tanımlarında yer alan nefret suçunu tam olarak karşılamamakta, nefret söylemine ise hiç değinmemektedir. Bununla beraber Türkiye Cumhuriyeti (T.C.) hukukunda nefret ve ayrımcılığa ilişkin olarak değerlendirilebilecek diğer yasalar şunlardır:

- Anayasa’nın kanun önünde eşitliği düzenleyen 10. maddesi (T.C. Anayasası, 1982, s. 131)
- Anayasa’nın siyasi partilerle ilgili hükümlerini düzenleyen 68. maddesi (T.C. Anayasası, 1982, s. 144)
- Anayasa’nın kamu hizmetlerine girme hakkını düzenleyen 70. maddesi (T.C. Anayasası, 1982, s. 146)

¹ Bu madde başlığı “Ayrımcılık” iken, 2/3/2014 tarihli ve 6529 sayılı Kanunun 15 inci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiştir.

- TCK'nin ceza yargılamasında adalet ve kanun önünde eşitlik ilkesini düzenleyen 3/2. maddesi (Türk Ceza Kanunu [TCK], 2004)
- TCK'nin soykırım ve insanlığa karşı suçlarını düzenleyen 76. ve 77. maddeleri (TCK, 2004)
- TCK'nin inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engellemeyi düzenleyen 115. maddesi (TCK, 2004)
- TCK'nin halkı kin ve düşmanlığa tahrik veya aşağılamayı düzenleyen 216. Maddesi (TCK, 2004)

Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik veya Aşağılama
MADDE 216

(1) Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Halkın bir kesimini, sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılayan kişi, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Halkın bir kesiminin benimsediği dini değerleri alenen aşağılayan kişi, fiilin kamu barışını bozmaya elverişli olması halinde, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

TCK'nin 216. maddesinin, anayasanın 122. maddesi ile birlikte Türkiye Cumhuriyeti hukukunda nefret söylemini düzenlemeye ilişkin en ilgili yasa olduğunu söylemek mümkündür, ancak kanunda yer alan “*kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde*” ifadesinden yola çıkarak bu koşul gerçekleşmeden söylemin bir suç olarak değerlendirilmeyeceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Anayasa ve TCK'nin bu maddelerinin yanı sıra Medeni Kanun, İş Kanunu, Devlet Memurları Kanunu gibi kanunlar da ayrımcılığı engelleyen düzenlemeler içermektedir. Ancak tek başına nefret söylemi ile mücadele eden bir yasanın bulunmaması ne yazık ki nefret söylemi ile mücadeleyi zayıf bırakmaktadır. Bununla birlikte yukarıda bahsedilen gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde yer alan tüm bu yasal düzenlemelerin ayrımcılık ve nefret söylemi ile mücadelenin çözümü olduğunu düşünmek de yanlış olacaktır. Çünkü yukarıda da tartışıldığı gibi önemli olan toplumda egemen olan söylemdir. Nefret söylemi aslında bir yerde toplumda egemen olan iktidarın sesidir. Boyle (2010, s. 65, 70), nefret söyleminin özünde azınlıkların eşit haklarının inkârı

olduğunu söylemektedir. Nefret gruplarının mesajları ve kullandıkları dil incelendiğinde, kullanılan söylemin ana amacının hedef aldıkları grubun eşitliğini inkâr etmek olduğu görülmektedir. Bu yüzden bir bütün olarak toplum, hem tüm azınlıkların hem de çoğunluğun eşit saygı ve eşit muamele hakkına sahip olduğunu kabul eden güçlü yasalar getirilmesinde ısrar ederek nefret söylemlerini reddettiğini gösterebilecektir. Boyle, yasaların önemine değinirken aslında nefret söylemini yasaklayan yasalardan değil, herkes için eşitliği sağlayan ve toplumda bir takım yapısal değişiklikler yaratacak yasal düzenlemelerden bahsetmektedir. Nefret söylemi incelendiğinde hedef aldığı gruba göre yedi başlık altında toplandığı görülmektedir. Bunlar: siyasal, kadınlara yönelik, yabancılara ve göçmenlere yönelik, cinsel kimlik temelli, inanç ve mezhep temelli, engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik (Binark ve Çomu, 2013, s. 209) şeklinde kategorize edilmektedir. Bu kategoriler incelendiğinde söz konusu grupların toplumda yer alan azınlık gruplar ya da zamanla daha güçsüz olarak nitelendirilmiş gruplar olduğu görülmektedir. Bu yüzden bir kez daha yasaları caydırıcı olarak değil, bir takım yapısal düzenlemelerin başlangıcı olarak ele almak ve ona göre hareket etmek doğru olacaktır.

1.3.3 Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Nefret Söylemi

Paleolitik devirlere kadar uzansa da günümüzdeki anlamını 20. yüzyılda kazanan göç olgusu; ulus-devlet, küreselleşme ve sınır aşırı kitlesel insan hareketliliği olguları ile mevcut durumuna gelmiştir. Küreselleşme ve soğuk savaşın sona ermesi ile sınır aşırı göç hareketliliği tüm dünyayı etkisi altına almış ve bunun sonucu olarak göçmenlerin, tüm dünyanın azınlıkları olarak görünürlükleri artmıştır (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 302-303). Göç; özellikle ulusal kültüre yönelik bir tehdit olarak algılanarak ulus-devletlerin homojenlik ideallerini bozan bir unsur olarak görülmeye başlanmıştır. 17. yüzyıldan itibaren dünya siyasetinin merkezinde bulunan ulus-devlet fikrine göre modern devlet sisteminin oluşturulması, kültürel topluluk olarak ulus arasında varsayılan bir uyuma ve siyasi toprak varlığı olarak devlete dayalı olmuştur (Betts, 2009, s. 43). Bugün dünyada bazı bölgelerde ve ülkelerde baskın etnik veya dinsel grupların nüfusları yoğun olmakla birlikte, kural olarak kozmopolit bir yapı bulunmaktadır. Bu kozmopolit yapıyı da en çok ulus-devletler yok etmekte ya da görmezden gelmektedir. Çünkü ulus-devletlerin,

en azından başlangıç aşamasında, çıkış noktaları bulundukları topraklardaki otokton halkı temsil etme düşüncesidir. Bu yüzden de temsil ettikleri halkın ezici varlığını bozan ya da tehdit eden tüm kozmopolit öğelerden kurtulmanın yollarını aramaktadırlar (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 302). Mültecilerin ve sığınmacıların aslında egemenlik ve devlet sisteminin kaçınılmaz sonucu olarak ortaya çıktığı göz ardı edilerek, sığınmacılar ve mülteciler sınır ötesinden gelenler olarak, ulus-devletlerin yaratmaya çalıştıkları “uyuma” yönelik bir tehdit olarak algılanmaktadırlar. Benhabib sığınmacıların, azınlıkların, uyruksuz ve yersiz yurtsuz insanların, aslında ulus-devletin eylemleri sonucunda ortaya çıkan özel insan kategorileri olduklarını, buna rağmen ulus-devletlerin kendi halkının politik kültürünü ve yapısal ilkelerini korumak amacıyla göçü engellemeye çalıştıklarını söylemektedir (Benhabib, 2014, s. 64, 99). Ancak ulus-devletlerin homojenleşme amacıyla uyguladıkları yöntemler (tehcir ve sürgün uygulamaları) sonucunda yerinden yurdundan edilmiş insanlar, sığınmacı ya da mülteci olarak dünyanın pek çok yerine dağılmakta (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 309-310), bu da bir kısır döngüyü doğurmaktadır. Betts, uluslararası toplumun temelini oluşturan devlet, vatandaş ve toprak arasında kurulan ideal ilişki korunduğu müddetçe bu çerçevenin dışında kalan ve uluslararası korumaya ihtiyaç duyan insanların var olacağını ifade ederek (Betts, 2009, s. 59), aslında tam olarak da bu kısır döngüye vurgu yapmaktadır. Ulus-devletler homojenleşmek isterken başka göçlere sebep olmakta ve bu sürekli devam etmektedir. Conboy ulus söyleminin, ancak ulusun tehdit altında olduğu algısı olduğu sürece devam edeceğini söylemektedir. Bu yüzden de gerçek ya da hayali düşmanlar insanlara tehlikeyi hatırlatmak için sıralanmaktadır (Conboy, 2007, s. 168). Ulus ötesinden gelen sığınmacılar ve mülteciler ise bu amaç için biçilmiş kaftan olarak nitelendirilebileceklerdir.

Göç; genel olarak devletlerin egemenlik alanlarına bir tehdit olarak algılanırken; zorunlu göç ve bu göç türünün öznelere olan sığınmacılar ve mülteciler, diğer göç türleri ve öznelere daha yüksek bir tehdit algısıyla karşılanmaktadır (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 303). Çünkü zaten başlıbaşına mülteciliğin varlığı; sınırları somutlaştırmakta ve mülteciyi “normal” vatandaş-devlet ilişkisinden sapma olarak tanımlamaktadır (Betts, 2009, s. 59). Ulus-devletlerin ve taraf oldukları uluslararası antlaşmaların, göçü temel insan haklarından birisi olan “sığınma hakkı” bağlamından ziyade, “sınır güvenliği”

söylemi içerisinde tanımlaması da sığınmacıların ve mültecilerin, sadece sınırın ötesinden gelen ve ulusal bütünlüğü tehdit eden “yabancılar” olarak değil; niyetleri belirsiz, göç etme gerekçeleri şüphe götürür, tehdit, belirsizlik ve tekinsizlik içeren kişiler olarak görülmesine sebep olmaktadır (Yaşar, 2014; Aşan, 2015). Askeri faaliyette bulunan ve “mülteci savaşçılar” olarak nitelendirilen mülteci grupları aslında dünyadaki mülteci nüfusunun oldukça küçük bir bölümünü oluşturmakla beraber, mülteciler bir güvenlik sorunu olarak görülmeye devam etmektedir (Ferris, 2011, s. 30). Türkiye’de de 11 Mayıs 2013 tarihinde Reyhanlı’da gerçekleşen terör saldırıları sonucunda kimi kesimlerce tüm Suriyeliler bu terör eyleminin sorumlusu olarak görülmüştür (Hürriyet, 2013a).

Marfleet insanların maddi, sosyal, kültürel tüm varlıklarını geride bırakarak bilinmeyen veya belirsiz bir yere gitmek için uzun ve tehlikeli yolculukları göze almalarının kolay olmadığını söylemektedir (2006, s. 14, 198). BMMYK’nın verilerine göre bugün dünyadaki yaklaşık 5,4 milyon Suriyeli mültecinin %73’ünün kadınlardan ve çocuklardan oluştuğu düşünüldüğünde, sığınmacıların güvenlik unsuru olarak görülmelerinin tutarsızlığı ortaya çıkmaktadır. BMMYK’ya göre bugün Suriyeli mülteci nüfusunun %47,6’sını 0-17 yaş arasındaki çocuklar teşkil etmektedir (2017a). Aslında bu sayılardan da görüldüğü üzere; savaşlar sonrasında gerçekleşen kitlesel göç hareketlerinden en çok kadınlar ve çocuklar, yani güvenlik sorunu yaratan değil, bu soruna maruz kalan gruplar etkilenmektedir. Ancak bu veriler, göçle gelen yabancıların yani ‘öteki’nin, sapkın ve potansiyel olarak tehlikeli olarak algılanmasının önüne geçememektedir. Mülteciler davet edilmemiş olanlardır, bu yüzden de gittikleri yerde ne yazık ki olumlu karşılanmamaktadırlar (Buz, 2004, s. 16, 80).

Ulusla aidiyet bağlamında doğal olarak elde ettiği, vatandaşlık görevlerini yerine getirmek suretiyle ise bedeli ödenmiş bir takım haklarını yabancılarla paylaşmak zorunda kalması, vatandaşla sığınmacıların ve mültecilerin gündelik hayattaki karşılaşmalarında banal milliyetçilik ve yabancı düşmanlığını ortaya çıkarmaktadır (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 303, 304). Binark ve Çomu da yabancılarla ve göçmenlere yönelik nefret söyleminin daha çok ekonomik nedenlerle üretildiğini ve ırkçılıktan da beslendiğini söylemektedir (Binark ve Çomu, 2013, s. 209). Gerçekten de sığınmacı ve

yerleşik arasında ortaya çıkan en önemli konulardan birisi “var olan kaynakların paylaşılması” meselesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öte yandan toplumsal, ekonomik ve güvenlikle ilgili birçok sorunun, siyasetçiler tarafından dış göçe atıfta bulunularak gerekçelendirmesi, göç ve sığınmacılar üzerinden bir meta-siyaset yürütülmesi sonucunu doğurmaktadır (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 303; Hatay Mahalli Haber, 2016; Hürriyet, 2013b; Sözcü, 2013).

“Vatandaş olduğu ve vatandaşlık yükümlülüklerini yerine getirdiği devletin sınırlı olan kaynaklarını sığınmacılarla paylaşmak; üstelik de bu paylaşımın sığınmacılara yüklediği herhangi bir yükümlülük olmaksızın gerçekleşmesi, yabancı nefretinin vatandaşlık haklarıyla gerekçelendirildiği bir durum ortaya çıkarıyor. Devletin göç üzerinden meta-siyaset yürütme stratejisinin belirleyiciliği altında yerleşik de, gündelik hayatta sığınmacılara yönelttiği yabancı nefretini kendi vatandaşlık haklarıyla ilişkilendirerek gerekçelendiriyor; başka bir deyişle, gündelik bir meta-siyaset yürütüyor.” (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 341)

Öte taraftan, yerleşik sığınmacılara yönelik duyduğu tehdit algısı Faist’in de belirttiği gibi ahlaki değerler üzerinden de üretilmektedir. Yerleşik sığınmacılara yönelik ötekileştirici söylemini meşrulaştırdığı konulardan biri sığınmacıların ahlaki değerleri olmaktadır (Aktaran: Aydın ve Oğuz, 2015, s. 342). Özellikle medyada sığınmacıların dilencilik, fuhuş, hırsızlık, kaçakçılık gibi suçlarla anılıyor olması (Çukurova Gazetesi, 2017; Şanlıurfa Olay, 2016; Milliyet, 2017; Kanal V, 2017), toplumda da bu algının yayılmasına ve devamında sığınmacılara yönelik tepkilerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Evrensel, 2017a).

Sığınmacıların ve mültecilerin ulusal çıkarlarına yönelik bir tehdit olarak algılanmasının neticesinde devletler (Loescher’den aktaran Buz, 2004, s. 77, 79), bu tehdidi ortadan kaldırmanın yollarını aramaktadırlar. Geçmişten bugüne tüm toplumsal çatışmaların meşruiyeti istenmeyen grupların kültürel olarak ötekileştirilmesi ile sağlanmıştır. “Öteki”; zihinlerde oluşturularak zamanla bir nefret unsuru haline getirilmekte, kritik zamanlarda ise bu nefret bu gruplardan kurtulmak için kullanılmaktadır (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 301). Bu nefretin oluşturulmasının en kolay yolu ise “öteki”nin yani sığınmacıların ve mültecilerin şeytanlaştırılmasıdır. Şeytanlaştırma; zorunlu göçün mağdurları olarak nitelendirilebilecek sığınmacıların ya da mültecilerin insan olarak görülmesinin engellenmesine ve bu şekilde bertaraf edilmelerinin yolunu açmaktadır.

Aydın ve Oğuz (2015, s. 305), “Ötekini zihinlerde şeytan haline getirmek ve bu imajı sürekli ve derin kılmak, kuşaktan kuşağa aktarabilecek bir kültürel miras olarak toplumsal hafızanın bir parçası haline getirmek, ileride bu gruplara karşı yürütülmesi muhtemel operasyonların meşruiyet zeminini oluşturacaktır.” demektedirler. Öteki olan kişiler, insan olmaktan çıkartılarak itibarsızlaştırılmakta ve her türlü sorunun müsebbibi olarak görülmektedirler. Bu ise egemen olanı ya da çoğunluğu oluşturanları, her türlü sorumluluktan azade kılmaktadır (Parlak, 2015, s. 7). Böylelikle ekonomi, sağlık ya da güvenlikle ilgili her türlü konu sığınmacıların varlığına bağlanmaktadır (Milliyet, 2013; Al-Monitor, 2014; Yeniçağ, 2015).

Diğer tüm “öteki”lerde olduğu gibi, sığınmacılar ve mülteciler de sıradan hayatta insanların güvenli alanlarına girmemesi veya görünürlük kazanmaması gereken kişiler olarak kodlanmaktadır. Bu yüzden devletler sığınmacıların ve mültecilerin gündelik hayata karışmalarını kolaylaştıran veya teşvik eden bir strateji yerine, sığınmacıları görünmez kılan ve görmezden gelen bir strateji uygulamaktadır (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 331). Sığınmacı ve mültecilerin geçici barınma merkezi adı altındaki kamplarda barındırılmaları, onların temel insani ihtiyaçlarını karşılamamanın ötesinde toplumsal görünürlüklerinin en aza indirilmesi temeline dayanmaktadır. Sığınmacılar ve mülteciler bu şekilde günlük hayattan çıkartılarak “dışarıda” bırakılmaktadır. Van Dijk (2003, s. 53) insanlara, o insanlar ancak farklı olarak algılanıyor ve sınıflandırılıyorlarsa farklı davranılabileceğini söylemektedir. Bunun sonucunda ise o insanlar sorunsallaştırılır, marjinalleştirilir, dışlanır ve daha olumsuz bir şekilde davranılırlar. İnşa edilen dünyanın dışında kalanlar ya düzenli olarak görmezden gelirler ya da marjinal olarak kategorize edilirler ve alay konusu olurlar ya da toplum için bir tehdit olarak vasıflandırılırlar (Conboy, 2007, s. 115-116). Dolayısıyla normal hayatın dışında bırakılan, kamplarda yaşam sürdüren sığınmacılar ayrımcılık ve nefret söylemine çok daha açık bir hale getirilmektedirler.

Bu noktada medyanın ürettiği dile değinmek önemli olacaktır. Egemen söylemlerin yayılmasında en önemli araçlardan biri olan medya, sığınmacılara yönelik toplumsal algının önemli bir belirleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Conboy (2007, s. 115-116), haber medyasının, toplumsal hayatı “onlar” ve “biz” şeklindeki ikiliğe bölme

konusunda çok önemli bir yer tuttuğunu belirtmektedir. Nefret söyleminin en önemli çıkış noktası da zaten toplumsal hayatta var olan bu “biz-onlar” çatışması olmaktadır.

Gündelik hayatta var olan güç / iktidar ilişkilerinin haber metinlerine yansımaları sonucu, bu söylemler mevcut iktidar yapılarını pekiştirmektedir. Haber söyleminde egemen yapının ve egemen düşüncelerin yeniden üretilmesi ve sürdürülmesi, haber medyasında güç ve iktidar sahibi kesimlerin daha çok olumlu biçimde sunulmasına, güçsüz tarafların ise bu konumlarının pekiştirilmesine sebep olmaktadır (İnal, 1996, s. 133). Hâlihazırda ayrıcalıklı olanla, hâlihazırda ayrıcalıksız olan arasındaki dengesizlik ve resmi, güçlü ve zengin olanın görüşlerine sürekli başvurulması; statükonun meşrulaşmasına sebep olmaktadır (Fowler, 2007, s. 22). Zaten haber medyasının ekonomipolitiği de kurumsal ve siyasi statükoyu desteklemektedir. Çünkü medya, karlılığı ve pazardaki varlığının devamı için statükonun korunmasına muhtaçtır (Conboy, 2007, s. 162).

Medya bir yandan statükoyu koruma çabası güderken, diğer yandan nesnellilik ilkesi çerçevesinde farklı görüşlere yer verme zorunluluğu sebebiyle alternatif söylemlere de az da olsa yer vermektedir. Haber metinlerinde farklı görüşler tamamen dışlanmamakla birlikte, bu alternatif söylemlerin haberin anlatı yapısı içinde temsili sorun teşkil etmektedir. Çünkü haber metni içinde bu tarz açıklamalar çoğunlukla inanılır bir konuma yerleştirilmemekte, daha çok egemen söylemlerin içinde eritilmektedir (İnal, 1996, s. 100). Gazeteciler; sıradan vatandaşların, örneğin Fowler’ın (2007, s. 125) çalışmasında hastaların çıkarlarını savunduklarında bile, kullanılan dil güçsüzleri daha aciz, otorite ve güç sahiplerini ise daha güçlü göstermektedir. Kullanılan dil, hastaları tabiatları gereği güçsüz, cerrahları ve politikacıları ise tabiatları gereği güçlü göstermekte; güç farkını doğalmış gibi göstererek yeniden üretme eğiliminde olmaktadır. Fowler (2007, s. 129) ayrıca bir listeye, bir gruba dâhil edilmeleriyle hastaların, bireyselliklerini kaybettiklerini ve bir insan kümesi içinde yer almaya başladıklarını söylemektedir. Bu da hastaları ya da bireyleri anonimleştirmekte ve güçsüzleştirmektedir. Yani başka bir deyişle bireyler birer istatistiksel veri haline gelmektedirler. Sığınmacıların ya da azınlıkların medyadaki temsillerini inceleyen birçok araştırma sığınmacıların Fowler’ın bahsettiği güç farkını vurgular bir şekilde

“mağdur, muhtaç” olarak görüldüğü sonucuna varmıştır (Göker ve Keskin, 2015; Efe, 2015; Pandır ve diğerleri, 2015). Bunun tam tersi olarak medyanın birincil tanımlayıcıları olarak tanımlanan resmi kaynaklar ise bu yolla güç ve iktidarlarını pekiştirmektedirler. Hall ve diğerleri (1982, s. 58), birincil tanımlayıcıların akredite olarak kabul edilmelerinin kurumsal güç / iktidar ve konumlarının yanı sıra “temsil” özelliklerinden de kaynaklandığını ifade etmektedir. Çünkü bu kişiler zaten var olan güç / iktidarlarına ilave olarak başka insanları, grupları, kuruluşları da temsil etmeleri sebebiyle daha büyük bir öneme sahip bulunmaktadırlar. Bir milletvekili resmi ve gücü / iktidarı elinde bulunduran bir kaynak olmasının yanı sıra, temsil ettiği insanlar sebebiyle de daha değerli ve güvenilir bir kaynak olarak kabul edilmektedir. Yani güç / iktidar sahipleri temsil ettikleri gruplarla daha da güçlenirken, güce sahip olmayan kesimler grupların ya da kümelerin içinde erimekte, daha da küçülmektedirler. Sığınmacılar ve mülteciler hukuki olarak “yokluk”ları göz önünde bulundurulduğunda akredite haber kaynağından daha çok istatistik olarak medyada yer almaktadır.

Baskın olan topluluktan farklı ve topluluğun istikrarı için birer tehdit olarak yansıtılan bu kişilerle ilgili tarih boyunca birçok farklı nitelendirme olmuştur, ancak bu temsillerin örüntüsü hemen hemen benzer kalmıştır (Conboy, 2007, s. 177). Azınlıklar, göçmenler ve üçüncü dünya ülkeleri insanların haberlerde temsiline ilişkin yaptığı çalışmalarla söylem çözümlemesi alanında en önemli isimlerden biri olan Van Dijk, güçlü ve güçsüz grupların söylem üretme araçlarıyla ilişkilerine değinmektedir. Van Dijk’e göre güçsüz olanlar medyaya ait söylem tiplerinde yalnızca alımlayan konumunda ve pasif olarak bulunmaktadır ve ancak emredildiği zaman kendilerinden enformasyon vermeleri beklenmektedir (Aktaran: Özyiğit, 2008, s. 32). Yani günlük hayatta haberin doğası gereği sıradan olayların haber olmadığı düşünüldüğünde, sıradan bir kişinin haber kaynağı ya da haber öznesi olmayacağı açıkça ortadadır. Bu kişiler ancak sıra dışı bir olayın öznesi ya da nesnesi oldukları zaman ve kendilerinden istendiği zaman basında yer almaktadır. Fowler da (2007, s. 22) sıradan vatandaşların faaliyetlerinin ya da görüşlerinin yansıtılmasını sağlayan bir mekanizmanın olmadığını, habere ancak “başka bir kapıdan” girebildiklerini söylemektedir; bir kazaya tanık olmak, bir davaya müdahil olmak vb. gibi. Akredite kaynaklar ayrıcalıklı olarak haberde yer almalarına karşılık, sıradan insanların bir haber kaynağı olarak görülmesi ayrıcalıklı olmalarından

kaynaklanmamakta, kazara gerçekleşmektedir. Sıradan insanların günlük hikâyelerindense, onların birer karakteristiği olarak düşünülen olumsuz tavır ve davranışları daha fazla haber değeri taşımaktadır. Bu yüzden gazeteler sütunlarını tecavüz, dolandırıcılık, casusluk, isyan, doğal felaket, ucubelerin haberleriyle yani “tanıdık” olan ya da “biz”dense, “diğer”inin, “onlar”ın hikâyeleriyle doldurmaktadır (Fowler, 2007, s. 53). Sığınmacılar ve mülteciler ise azınlık grup olarak bir ulusal değerdense, toplumsal bir sorun olarak sunulmakta ve bu azınlıkları ilgilendiren konular haber gündeminde pek yer almamaktadır. Bu gruplar ana akım medyada ancak kendileri ile ilgili bir sorun ortaya çıktığında yer almaktadırlar (Conboy, 2007, s. 178-179). Gazeteciler tarafından hem olumsuz olayların haber değeri taşıyor olması hem de etnik önyargılar (azınlıkların sapkın ve şiddete meyilli olmaları) azınlıklara yönelik daha çok olumsuz olayların haberleştirilmesinin yolunu açmaktadır (Van Dijk, 1988, s. 157).

Yapılan çalışmalar azınlık mensuplarının suç oranlarının medyada gerçekte olduğundan çok daha fazla yer aldığını göstermektedir (Van Dijk, 1988, s. 165). Böylelikle göçmenler suç, yozlaşma, aşırı kalabalık gibi birçok problemin sorumlusu olarak görülmektedir (Van Dijk, 1988, s. 171). Van Dijk (1988, s. 153) etnik azınlık gruplara yönelik ırkçılık pratiklerinde deneyerek öğrenme seçeneğinin olmadığını, başka bir bilginin de bulunmadığı bu gibi durumlarda karmaşık endüstriyel toplumlarda bu sosyal bilgilendirmenin söylem ve iletişim yoluyla sağlandığını belirtmektedir. Bu durum ise sığınmacılara ve mültecilere yönelik nefret söyleminin oluşturulmasında medyanın çok önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Medyanın egemen güç ve iktidarın söylemini taşıyan bir unsur olduğu görüşünden yola çıkarak, sığınmacılara ve mültecilere yönelik hem uluslararası hem de ulusal düzenlemelere değinmek, sığınmacı ve mültecilere yönelik temel yaklaşımın ortaya koyulmasına imkân verecektir.

1.3.3.1 Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Uluslararası Düzenlemeler

İnsanoğlu, varoluşundan itibaren çeşitli sebeplerle yeni yerler arayışına girmiş olsa da, mültecilik olgusu özellikle Birinci Dünya Savaşı’nın ardından gerçekleşen kitlesel

yerinden edilmeler sonucunda dünya çapında yayılmıştır. Bu dönemi içeren 1919-1939 yılları arasında 5 milyonun üzerinde insan yer değiştirmek zorunda kalmıştır (Buz, 2004, s. 34). Savaşlar, çatışmalar, ekonomik, dini ya da siyasi sebeplerle dünya çapında yer değiştiren insan sayısının artması sonucunda sorun ülkelerin kendi sorunu olmaktan çıkmış ve küresel bir kimliğe bürünmüştür. Göç konusunun küresel bir sorun haline gelmesiyle birlikte bir takım uluslararası düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Uluslararası mülteci rejiminin, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Milletler Cemiyeti Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (LNHCR) 1921 yılında oluşturulması ile başladığını söylemek mümkündür. LNHCR uluslararası mülteci tanımını yapmamış, ancak özellikle Rus ve Osmanlı İmparatorluklarının çözülmesi sonucunda ortaya çıkan mültecilere yönelik çeşitli anlaşmalar konusunda çalışmıştır. Kuruluş, mültecilerin sınırlardan kolaylıkla geçebilmelerini ve Milletler Cemiyeti üyesi ülkelere gidebilmelerini sağlamak için "Nansen Pasaportları"nı temin etmiştir. 1930'larda Cemiyet'in itibar kaybetmesiyle ve Büyük Buhran zamanı Avrupa'daki ve Amerika'daki göç karşıtı düşüncenin artmasıyla LNHCR'nin etkinliği azalmıştır (Betts, 2009, s. 37).

1939-1945 yılları arasında gerçekleşen İkinci Dünya Savaşı ise, savaş sırasında ve sonrasında olmak üzere toplam 60 milyon Avrupalının yerinden edilmesine sebep olmuştur (Zampano ve diğerleri, 2015). Birinci Dünya Savaşı'na göre çok daha fazla insanın yerinden edilmesine sebep olan İkinci Dünya Savaşı'nın meydana getirdiği kitlesel yerinden edilmeler ise uluslararası mülteci rejiminin yeniden masaya yatırılmasına sebep olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nin 1943 yılında kurulmasına öncülük ettiği ve %70 oranında finanse ettiği Birleşmiş Milletler Yardım ve Rehabilitasyon Kuruluşu (UNRRA) savaş nedeniyle yerinden edilmiş herkese yardım amacını taşımış, Uluslararası Mülteci Örgütü'ne (IRO) dönüştüğü 1947 yılına kadar da faaliyet göstermiştir. Yine Amerika Birleşik Devletleri tarafından, savaş sonrası Avrupa'nın yerinden edilmiş topluluklarının yeniden iskân edilmesi amacıyla kurulan IRO ise, ancak 1950 yılına kadar faaliyet göstermiştir (Betts, 2009, s. 37).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında yerinden edilme sorununu yaşamış ülkelerin birlikte kurduğu Birleşmiş Milletler ise, 1 Ocak 1951 tarihinde Birleşmiş Milletler Mülteciler

Yüksek Komiserliği (BMMYK) adı altında bir örgütün denetimi ve sorumluluğunda bir hukuksal ve idari çerçeve yaratmış ve böylelikle etraflı bir mülteci ve sığınmacı rejimi oluşturulmuştur (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 310-311). Temel amacı Avrupa’da Nazizmin ve komünizmin yükselmesinden kaçan mültecilerin sığındıkları ülkelere girişleri ve oraya entegrasyonları konusunda yasal yardım sağlamak olan BMMYK, İkinci Dünya Savaşı’nın ardından 1.250.000 kişiye yardım etmiştir (Buz, 2004, s. 35). Bugün ise BMMYK’nın ana görevi; sığınılan ülkede kişilerin korunmalarını sağlamak, mültecileri koruma yükümlülüğüne sahip olduklarının bilincini devletlere aşlamak ve devletlerin bu konudaki yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlamaktır (Buz, 2004, s. 42, 43).

BMMYK’nın kuruluşunun ardından yukarıda belirtilen hukuksal çerçeve 1951 tarihli “Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi” ve bunu tamamlayan 1967 Protokolü ile düzenlenmiştir. 26 ülkenin temsilcisinin katılımıyla hazırlanan 1951 Sözleşmesi, coğrafi ve zamansal sınırlamalar koymakla birlikte mültecinin evrensel tanımını ilk kez yapması açısından önem taşımaktadır (Buz, 2004, s. 35). Sözleşme mülteciyi şu şekilde tanımlamaktadır:

“Mülteci; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıstır.”

Bu tanıma göre sığınılan ülkedeki mevzuat ve statüden bağımsız olarak “bir zaruriyet sebebiyle ülkesinden ayrılmak zorunda kalan herkes” mülteci olmaktadır (Erdoğan, 2015, s. 43, 44).

1951 Sözleşmesi, Avrupa’da 1951 senesinden önce gerçekleşen yerinden edilmelerle sınırlıydı (Betts, 2009, s. 38). 1967 Protokolü mülteci tanımında bir değişiklik yapmamış, ancak 1951 Sözleşmesinde yer alan coğrafi ve tarihi sınırlılığı kaldırmıştır (Buz, 2004, s. 12). Bu protokolle 1951 tarihli Sözleşmede yer alan “1 Ocak 1951 tarihinden önce meydana gelen olaylar” kısmı çıkartılmıştır. 1967 Protokolü ayrıca 1951 Sözleşmesinde yer alan geri göndermeme ilkesini de genişletmiştir (Buz, 2004, s. 35).

1969 yılında Afrika’da sığınanlara ilişkin düzenlemeleri sağlamak amacıyla yapılan Afrika Birliği Örgütü (OAU) Sözleşmesi ile mülteci tanımının kapsamı genişletilmiştir. 1951 Sözleşmesine ilave olarak “dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da ülkelerinin bir kısmında ya da tamamında görülen kamu düzenini ciddi şekilde bozan olaylar nedeniyle köken ülkesini terk etmek zorunda olan kişiler” de bu tanım kapsamına alınmıştır (Buz, 2004, s. 12).

1970 ve 1980’li yıllarda Orta Amerika’da ortaya çıkan şiddet ve insan hakları ihlalleri sonucunda ise 1984 yılında Cartaga Bildirisi kabul edilmiştir. Bu bildiriye göre ise mülteci tanımı şu şekilde yapılmıştır:

“Mülteci; yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakları ihlalleri ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı yaşamları, güvenlikleri ya da özgürlükleri tehdit altında olduğu için ülkelerinden kaçan kişilerdir.” (Buz, 2004, s. 13).

Dünyadaki mülteci sayısının giderek artmasıyla 1980 ve 1990’lı yıllarda mülteci koruma rejimi değişmeye başlamıştır. Dünya nüfusuna oranla göçmen sayısı 1960 ve 2000’li yıllar arasında değişmeyerek %2,5 oranında kalmış, ancak 1980’lerden bu yana AB ülkelerine yapılan iltica başvuru sayısı düşmüştür. Bunun sebebi ise dünyadaki sorunların azalması değil, AB ülkelerinin sınırlarını ilticacılara kapatmış olması olarak ifade edilmektedir (Kaya, 2014, s. 18-19).

Yirmi birinci yüzyılın başında ise özellikle 11 Eylül 2001 terör saldırılarının ardından, göç ve güvenlik konularına ilişkin artan siyasi kaygılar ve sözde “Teröre Karşı Savaş”, mültecilere yönelik yaklaşımı önemli ölçüde etkilemiştir. 11 Eylül saldırılarını gerçekleştiren saldırganlar ülkeye sığınmacı olarak değil, öğrenci vizesi ile girmiş olmalarına rağmen, saldırıların ardından küresel olarak mülteci, sığınmacı ve göçmen politikalarında bir dönüm noktası yaşanmıştır. Kimilerine göre “mülteci” ve “terörist” kelimeleri eşdeğer bulunmuş (Buz, 2004, s. 39, 63, 93), devletler sığınma ya da yerleştirme konularında çok daha fazla isteksiz davranmaya başlamıştır (Betts, 2009, s. 39).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. maddesindeki “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır.” hükmü, her ne kadar bu konudaki uluslararası ve ulusal düzenlemelerin temelini oluşturacak nitelikte olsa da (Erdoğan, 2015, s. 44- 45), bu hak devletler tarafından mültecilerin korunmasına ilişkin hukuki bir gereklilik olarak değil, devletlerin kendi egemenlik alanlarında vücut bulan bir imtiyaz olarak görülmektedir (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 314). Suriye'deki iç savaşın ardından ülkelerini terk eden Suriyeli sığınmacılara yönelik Avrupa'nın takındığı tutum, son dönemde sığınmacılara ve mültecilere yönelik yaklaşımı göstermesi açısından önemlidir. Örneğin Almanya, uluslararası hukuk çerçevesinde sığınmacıları kabul etmesi gerekirken, beklenenden çok daha fazla Suriyeli sığınmacının ülkeye giriş yaptığı gerekçesi ile Schengen uygulamasını geçici olarak durdurduğunu beyan etmiştir (Anadolu Ajansı [AA], 2015a). Bunun yanı sıra refah seviyesi daha yüksek Avrupa ülkelerine geçmek isteyen sığınmacıların güzergâhında olan Bulgaristan, Macaristan gibi diğer Avrupa ülkeleri de sınırlarına dikenli teller ve yüksek duvarlar örerek sığınmacı geçişini durdurmaya çalışmaktadır (Diken, 2015).

Bunlara ilave olarak AB'nin hukuki düzenlemelerinde ve özellikle ikincil mevzuatında da bu politikalar devam etmektedir. Özellikle Dublin düzenlemeleri, AB ülkelerinin sığınmacıları kabul eden ilk ülke olmamak yönünde çaba göstermelerine sebep olmaktadır. 18 Şubat 2003 tarihli ve 343/2003 sayılı Konsey Tüzüğü'nün (AB Dublin II Yönetmeliği) değişmesinin ardından getirilen 604/2013 nolu düzenleme; Avrupa Birliği Üye Devletlerinden birinde bir üçüncü ülke vatandaşı tarafından yapılan sığınma başvurusunun incelenmesinden hangi Üye Devletin sorumlu olduğunun belirlenmesine hizmet etmektedir. Buna göre sığınmacılar ilk girdikleri AB ülkesinde parmak izleri alınarak kayda geçirilmekte ve sığınma başvurusu değerlendirilmektedir (Adalet Bakanlığı, 2014). Sığınmacıların izledikleri güzergâhlar çerçevesinde değerlendirildiğinde, bu düzenlemenin asıl amacının sığınmacıların “gelişmiş” ülkelere doğru yönelmesini engellemek olduğu iddia edilmektedir (Bilgen, 2015).

Avrupa ülkelerinin sığınmacı geçişine karşı yürüttüğü bu politikalar sığınmacıların farklı alternatifler aramalarına neden olmaktadır. Sınır kontrolleri sertleştikçe insan kaçakçılarına olan ihtiyaç da o kadar artmaktadır. Bu da sömürü ve can kayıplarına

sebeptir (Amnesty International, 2017; BMMYK, 2017b). Öte yandan kaçak yollardan sığınma hakkı arayan sığınmacılar ise bu şekilde illegal hale getirilmektedir (AA, 2015b; BBC Türkçe, 2009; The Telegraph, 2015).

Göç yönetiminin özü itibarıyla akınlar ve güzergâhlara ilişkin değil, insanlara ilişkin olduğunu benimseyen Göç ve Hareketliliğe İlişkin Küresel Yaklaşım (GAMM) Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilmiş olmasına rağmen hala geleneksel kontrol paradigması Avrupa'nın göç rejimine hâkim olmaya devam etmektedir (Elmas, 2015, s. 30).

Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) 2018 Dünya Göç Raporu'na göre bugün dünya nüfusunun %3.3'ü kadar yani 244 milyon göçmen bulunmaktadır. Küresel yer değiştirmelerin rekor seviyede olduğunu açıklayan rapora göre 40 milyon kişi ülke içinde yerinden edilmişken, 22 milyon mülteci bulunmaktadır (International Organization for Migration, [IOM]). Ancak Avrupa'nın Suriyeli sığınmacılara yönelik yaklaşımında da olduğu gibi dünya genelinde sığınmacılık konusuna insan hakları odaklı değil, sınır güvenliği çerçevesinden bakılmaktadır. BM mekanizmaları ve devletlerarası hukuk ise bu çerçevede sorunu çözen bir politika izlememekte, mültecilik yoluyla göçü önlemeye yönelik tedbirler ile durumu kurtarmaya çalışmaktadır (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 311). Uluslararası düzlemdeki bu yaklaşım ise hem ülkelerin sığınmacı politikalarında hem de sığınmacıların bulundukları ülkedeki toplumsal kabullerinde belirleyici bir rol üstlenmektedir.

1.3.3.2 Sığınmacılara ve Mültecilere Yönelik Türkiye'nin Politikası

Türkiye dünya savaşlarının ve uluslaşma coğrafyasının merkezinde, hedef ve kaynak ülkeler arasındaki geçiş güzergâhında bulunması sebebiyle geçmişten bu güne zorunlu göçlerin hedefi, kaynağı ve transit ülkesi olmuştur (Özgür, 2012, s. 202).

Ulus-devlet inşası sürecinde Türkiye'ye yönelen göç hareketlerini; çevre ülkelerden gelen, etnik olarak Türk olan ya da bu kimliğe kolaylıkla uyum sağlayacak olan etnik kimliklerin göçleri teşkil etmekteydi. Lozan Antlaşması çerçevesinde yapılan zorunlu

mübadele ile Türkiye'ye gelen kişiler sığınmacı sorunu olarak görülmemiş, soydaşların ülkeye göçü olarak kabul edilmiştir (Buz, 2004, s. 39). 1960'lardan itibaren ise Türkiye, Batı Avrupa'ya ucuz işgücü sağlamak amacıyla göç veren ülke statüsüne geçmiştir (Ünal, 2014, s. 70). Fakat son yıllarda hem komşu ülkelerde yaşanan ekonomik sorunlar, siyasi sorunlar ve güvenlik sorunları, hem de kıtalararası bir köprü görevi gören jeopolitik konumu; Türkiye'yi göç veren ülke statüsünden çıkartarak, hem göç alan hem de üçüncü ülkelere geçiş için kullanılan transit ülke konumuna getirmiştir. Türkiye'ye yönelik göç hareketleri; profesyonel işgücü göçü, kısa ve uzun dönemli işgücü göçü, öğrenci göçü, emeklilik göçü, life-style (hayat-tarzı) göçü, yasadışı göç, mülteci ve sığınmacı göçü olarak sınıflandırılmaktadır (Kaya, 2014, s. 13).

Türkiye'de zorunlu göçe ilişkin ilk düzenleme 1934 yılında çıkartılan 2510 sayılı İskân Kanunu olmuştur (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 324). Bu kanun ulus-devletin homojen yapısını korumaya yönelik bir nitelikte olup, mültecilerin ve göçmenlerin yurt içerisine yerleştirilmesini düzenleme amacı taşımaktaydı. Bu kanuna göre mülteci, "Türkiye'de yerleşmek amacıyla olmayıp, bir zorunlulukla geçici oturmak için sığınanlar" şeklinde tanımlanmaktaydı (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2005).

Türkiye, 1961 yılında ise 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi'ni imzalamıştır. Ancak "coğrafi çekince" hakkını kullanarak Avrupa dışından mülteci kabul etmeyeceğini belirtmiştir (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 324). Sözleşmenin 42. maddesindeki "Her Devlet, imza, tasdik veya katılım esnasında sözleşmenin 1, 2, 4, 16, 33 ve 36-46 maddeleri haricindeki maddeler hakkında kısıtlayıcı kayıtlar beyan edebilir" hükmü çerçevesinde, bulunduğu coğrafi bölgeye dayanarak, mülteciliğin belirlenmesinde seçme hakkını kullanarak coğrafi kısıtlama ile yalnızca Avrupa'dan gelen yabancıları mülteci olarak kabul edeceğini 359 sayılı Kanunla kabul etmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2005). Buna göre Türkiye sadece Avrupa Konseyi'ne üye olan ülkelerden gelecek sığınmacıları "mülteci (refugee)" olarak kabul ederken, Avrupa ülkeleri dışından gelenler Türk hukukuna göre "sığınmacı (asylum seeker)" olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan, 2015, s. 45). Türkiye, 1 Temmuz 1968 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul ettiği 1967 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Protokol'de de coğrafi çekince hakkını korumuştur (Göç İdaresi

Genel Müdürlüğü, 2005). Buna ilave olarak “Bu sözleşmenin hiçbir hükmü, mülteciye Türkiye’de Türk uyruklu kimselerin haklarından fazlasını sağladığı şeklinde yorumlanamaz.” çekincesini de eklemiştir (Erdoğan, 2015, s. 45).

1990’lı yıllar Türkiye’nin göç rejimine ilişkin bir başka önemli dönemi teşkil etmektedir. Özellikle 1991 yılında Irak’tan gelen yaklaşık 500 bin sığınmacının (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017) Türkiye’ye girmesi ve yakın çevrede olan çatışmalar ve savaşlar sonucu kitlesel göçlerin ve bireysel sığınma vakalarının artması neticesinde Türkiye, kısa adıyla 1994 İltica Yönetmeliği olarak anılan, “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile göçü ve geçici ikameti düzenlemeye çalışmıştır (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 325, 326). Bu yönetmelikle beraber mülteci ve sığınmacı şeklinde iki farklı tanım yapılmıştır:

Mülteci:

“Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle, ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmeyi istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönemeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı”

Sığınmacı:

“ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmeyi istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönemeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı”

olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlar Türkiye’nin sığınmacı ve mültecilere yönelik yaklaşımını göstermesi bakımından önemlidir. Uluslararası literatürde “sığınmacı (asylum seeker)” devletlerin resmi olarak mülteci olarak kabul etmedikleri, ancak 1951 Sözleşmesinde yer alan haklı sebepler yüzünden sığınma başvurusu yapan ve başvuruları incelenen kişileri tanımlamak için kullanılırken; “mülteci (refugee)” ifadesi,

söz konusu sözleşmeye göre haklı sebeplere sahip olduğu düşünülerek sığınma başvurusu kabul edilen kişileri karşılamaktadır. Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesi’nde yer alan coğrafi çekincesini devam ettirerek “Avrupa’da” meydana gelen olaylar sebebiyle başvuranları mülteci, “Avrupa dışından” gelenleri ise sığınmacı olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti hukukuna göre sığınmacı; genel olarak tanımlandığı gibi mültecilik başvurusu için işlemleri tamamlanma sürecinde olan kişiyi değil, “Avrupa dışındaki bir ülkeden gelen, güvenli üçüncü bir ülke bulana kadar kendisine geçici oturma izni verilen kişi”yi tanımlamaktadır (Erdoğan, 2015, s. 47).

Uluslararası göç politikasında göçü engellemeye yönelik politikalar kapsamında yapılan ayrımlardan biri olan mülteci-sığınmacı ayrımını kullanan Türkiye’nin bu konudaki tavrını Aydın ve Oğuz şu şekilde ifade etmektedirler:

“Türkiye kendisine batı ülkelerinden sığınanlara mülteci, Doğu ve güneyden sığınanlara ise sığınmacı statüsü tanımaktadır. Sığınmacı statüsü, sığınılan ülkede yerleşme ve kişi haklarından yararlanma genişliği bakımından kısıtlı ve geçici bir koruma sağlar; mültecilikte kâğıt üzerinde de olsa “Vatandaşlık Hakkı”na doğru ilerleme, sığınmacılıkta ise “üçüncü bir ülkeye yerleştirilme” ya da “geriye gönderilme” esastır. Bu kısıtlanmış insanlık durumu, aynı zamanda, sığınmacıların nitelik ve niceliğine bağlı olarak yaşadıkları toplumsal ortam içinde “şeytanlaştırılma” ve buna bağlı biçimde baskı görme ihtimalini, daha önce ve başka yerlerde tanık olunan pratiklerde görüldüğü gibi, içinde barındırır.” (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 311-312).

Avrupa Birliği üyelik müzakereleri kapsamında 25 Mart 2005 tarihinde kabul edilen “İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı”nda da devlet, sığınmacıların ve mültecilerin konaklama ve sosyal destek olanaklarına sahip olmalarını sağlamayı taahhüt etmekte (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2005), ancak genel olarak bakıldığında göç yine de mücadele edilmesi gereken bir kavram olarak görülmektedir (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 328-329). Çünkü bu eylem planında da “coğrafi çekince” vurgulanmıştır.

2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun (YUKK) 91. maddesi çerçevesinde 22 Ekim 2014’te çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile geçici koruma işlemlerinin usul ve esasları ile bu kişilerin kabulü, ülkede kalışı, hak ve yükümlülükleri, çıkış işlemleri, tedbirler ile ulusal ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği gibi konular düzenlenmektedir. Özellikle Suriye’den

Türkiye’ye gelen kişilerin hak ve yükümlülüklerini belirlemesi açısından önem taşıyan bu yönetmelikle “sığınmacı” kavramı kaldırılarak, yerine “şartlı mülteci”, “ikincil koruma”, “geçici koruma” isimleri altında yeni statüler getirilmiştir (Erdoğan, 2015, s. 45). Buna göre;

Şartlı Mülteci: Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti belli bir toplumsal gruba mensubiyet veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku yüzünden yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleşinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir (Madde 62) (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

Şartlı mültecilerin farkı Avrupa ülkelerinden gelmemeleridir (Erdoğan, 2015, s. 51). Uluslararası karşılığı olmasa da Türkiye’de bulunan (Avrupa dışından gelen) bütün sığınmacılar bu kanunun ardından “şartlı mülteci” olarak kabul edilmektedir (Erdoğan, 2015, s. 57).

İkincil Koruma: Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a. Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b. İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c. Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir (Madde 63) (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

Geçici Koruma: “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası korunma talebi bireysel olarak değerlendirilmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma” (Madde 91) (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

Geçici koruma, kitlesel olarak göç eden insanların bireysel statü belirleme işlemlerine tabi olmadan, hızlı bir şekilde koruma altına alınmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Ülkelerindeki çatışma ve savaş ortamından kaçarak Türkiye’ye sığınan Suriyeliler bu statüde bulunmaktadır.

Görüldüğü gibi geçmişten bugüne Türkiye'nin göç ve göç öğeleri için kullandığı tüm kavramlar hep geçicilik üzerine kurgulanmıştır. Türkiye, iltica edilen değil, iltica için araç olarak kullanılan bir ülke olmayı daha az riskli bulduğu için tercih etmektedir (Erdoğan, 2015, s. 60). Kendini “göç alan” bir ülkeden ziyade “göç veren bir ülke olarak gören Türkiye buna yönelik eylemlerde bulunmaktadır. Bunun sonucunda ise sığınmacılar/mülteciler ve onlara ait sorunlar görmezden gelinmektedir. Göçe ilişkin bu politikasızlık aslında göç ve sığınmacılık kavramlarına insan hakları yaklaşımı yerine, milliyetçi ve devletçi bir ideoloji ile yaklaşıldığını göstermektedir (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 330-331). Dünyadaki diğer gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de göç artık sosyal yük, kamusal düzen ve ulusal güvenlik sorunu olarak algılanmaktadır (Özgür, 2012, s. 212).

Bununla birlikte Suriye’deki iç savaş yüzünden 2011’den bu yana Türkiye’ye sığınan Suriyeliler ile birlikte Türkiye, bugün dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke konumunda bulunmaktadır (BMMYK, 2017c).

1.3.3.2.1 Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar

Politik, kültürel, sosyo-ekonomik, demografik birçok kavramı içinde barındıran göç olgusu, göç veren ve göç alan toplumlarda bütün bu unsurları etkilemekte ve toplumların üzerinde makro ve mikro ölçeklerde, gerçekleştiği dönemle sınırlı kalmayan bir belirleyiciliğe sahip olmaktadır (Aydın ve Oğuz, 2015, s. 312). Suriye’de 15 Mart 2011’de başlayan rejim karşıtı gösterilerin kısa sürede ciddi çatışmalara, ardından iç savaşa dönüşmesi ile birlikte bu ülkeden komşu ülkelere doğru kitlesel bir göç hareketi başlamıştır (Erdoğan, 2015, s. 1). BMMYK’nın “yakın tarihte görülen en büyük göç dalgası” olarak nitelendirdiği bu hareketlilik (Erdoğan, 2015, s. 1) Türkiye’yi de etkileyerek 252 kişilik ilk kafilenin 29 Nisan 2011’de Cilvegözü Sınır Kapısı’ndan ülkeye giriş yapmasına neden olmuş (NTV, 2011), Aralık 2017 itibarıyla ise Türkiye’de yaklaşık 3 milyon 400 bin Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşının bulunmasıyla sonuçlanmıştır. Bugün ülke içinde yerinden edilenler dışında yaklaşık 5 buçuk milyon Suriyeli, yarısından fazlası Türkiye’de olmak üzere komşu ülkelerde sığınmacı olarak bulunmaktadır (BMMYK, 2017a).

Ülke	Sığınmacı Sayısı	%
Türkiye	3.381.005	% 62,2
Lübnan	997.905	% 18,4
Ürdün	654.903	% 12,0
Irak	246.974	% 4,5
Mısır	126.027	% 2,3
Kuzey Afrika	30.104	% 0,6
TOPLAM	5.436.918	

Tablo 1 - Ülkeler Tarafından Kabul Edilen Kayıtlı Suriyeli Sığınmacı Sayısı (BMMYK, 2017a)

Türkiye Cumhuriyeti başından beri bu durumdan etkilenen Suriye vatandaşları için “açık kapı” politikası izlemiş, sınırlarını sığınmacı geçişine açık tutmuştur. Ancak ülkeye giriş yapan sığınmacılara yönelik altyapının hazırlanmamış olması, Suriyelilerin yalnızca %7’sinin kamplarda kalmasıyla sonuçlanmıştır. 11 Aralık 2017 tarihi itibarıyla 10 şehirde kurulan 21 geçici barınma merkezinde 228.546 Suriyeli bulunmaktadır (AFAD, 2017). Diğer sığınmacıların kendi imkanları ile ülke genelinde yaşamaya çalışmaları, yerleşik ile sığınmacı arasındaki karşılaşmaların hızlı ve kontrolsüz bir şekilde gerçekleşmesine sebep olmuştur.

Türkiye’nin sürdürmüş olduğu açık kapı politikasına rağmen, aslen göçü engellemeye yönelik hukuksal düzenlemeleri toplumsal kabulü olumsuz yönde etkilemektedir. 2013 yılında yapılan 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) çerçevesinde 22 Ekim 2014’te çıkarılan ve Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların hukuki konumunu tanımlayan Geçici Koruma Yönetmeliği, üç temel unsuru içermektedir:

- Açık sınır politikası ile ülke topraklarına koşulsuz kabul
- Geri göndermeme ilkesinin istisnasız uygulanması
- Gelen kişilerin temel ihtiyaçlarının karşılanması (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015)

Yönetmeliğin temelini oluşturan bu unsurlara dikkat edildiğinde Suriyelilerin bulunduğu kısıtlılık hali ortaya çıkmaktadır. İlk iki unsur uluslararası hukukun gerekliliği olarak insan hakları çerçevesinde değerlendirilse de; özellikle sonuncu unsur olan temel ihtiyaçların karşılanması, sığınmacıların aslında artık indirgenemez olan çıplak hayatı yaşadıklarının önemli bir göstergesidir (Agamben, 2013, s. 124). Çünkü vatandaşlık haklarından dışlanmış olan sığınmacılar (Yıldız Tahincioğlu, 2014, s. 54), temel ihtiyaçları karşılanmak suretiyle sadece yaşamakta, diğer haklardan ise aslında yararlanamamaktadırlar. Yönetmelik, Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıları “geçici koruma altındakiler” olarak tanımlarken, Türkiye’deki Suriyelileri ne “mülteci” ne “şartlı mülteci” ne de “sığınmacı” olarak kabul etmektedir. Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 1. maddesi Suriye Arap Cumhuriyeti’nden gelenlerin “geçici koruma” içinde yer aldığını özel olarak vurgulamaktadır (Erdoğan, 2015, s. 14). Ancak Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar aslında uluslararası insan hakları çerçevesinde değerlendirildiğinde mültecidirler ve mültecilik bir uluslararası haktır. Geçici koruma altındakiler ise hukuki açıdan mülteci statüsünde bulunmadıkları için bireysel uluslararası koruma talebinde bulunamamaktadır. Çünkü bireysel başvuru yapabilmek için ülke hukuku içinde mülteci olmak gerekmektedir. Öte yandan Türkiye’deki sığınmacıların Türkiye’deki mevcut mevzuata göre, en azından resmiyette, kalıcı bir durumlarının oluşmayacağı da bir gerçektir. Çünkü geçici koruma statüsü ikamet ya da vatandaşlık hakkına giden bir yol değildir. Vatandaşlık Kanunu’na göre “kesintisiz beş yıl boyunca Türkiye’de ikamet edenlerin” vatandaşlık elde etme hakkı kazanacağı ifade edilmekle birlikte (Türk Vatandaşlığı Kanunu, 2009), Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 3. Bölüm 7. Bendindeki sınırlandırmayla Türk vatandaşlığına başvuru hakkı sağlanamayacağı ifade edilmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Mültecilik kâğıt üzerinde de olsa vatandaşlık hakkına sahip olma ihtimalini içerirken, Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin bu haktan mahrum olduğu görülmektedir. Dolayısıyla sığınmacının, doğası gereği, her zaman “geçici”, “öteki” ya da “dışarıda olan” olarak görüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun yanı sıra geçici koruma uygulamasının sonlandırılmasının Bakanlar Kurulu kararıyla olması da (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014), sığınmacı konusunun insan hakları yaklaşımından çok devletin egemenliği çerçevesinde ele alındığının bir başka göstergesidir.

Türkiye'nin resmi olarak izlemiş olduğu açık kapı politikası insani boyutu dikkate alındığında ilk başlarda toplumsal kabulü sağlamış görünse de (Erdoğan, 2015), Suriye'deki savaşın uzaması ve “misafir” olarak “geçici” koruma altına alınan Suriyelilerin toplumsal entegrasyonunu sağlamaya yönelik kalıcı çözümler bulunmaması sebebiyle, toplumsal alanda bazı sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır (T24, 2014). Geçmişten bugüne yerleşik ve sığınmacı arasında yaşanan gerilimler Türkiye’de de Suriyeli sığınmacılara karşı ortaya çıkmıştır. Uzun bir süreyi bulan bu “sonu gelmeyen misafirlik” durumu çok yönlü toplumsal gelişmeleri de beraberinde getirmiştir (Erdoğan, 2015, s. 16). Sığınmacıların geçici barınma merkezlerinde bulunan %7’si dışında kalanların, başta sınır bölgelerindeki yerleşim yerleri olmak üzere ülke genelindeki tüm şehirlerde görünürlüğünün artması yerleşik ve sığınmacı karşılaşmalarını hızlandırmış ve olumsuz yönde etkilemiştir (Denizli Güncel, 2017).

Sığınmacı ve yerleşik arasında ortaya çıkan en önemli konulardan biri olarak “var olan kaynakların paylaşılması” meselesi Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılar konusunda da bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılara yönelik yapmış olduğu yardımlar (AA, 2017), sığınmacıları “yardım alan” konumuna sokmakta, bu durum ise sığınmacıların toplumsal yük olarak görülmelerinin önünü açmaktadır. Öte yandan bu tür yardımlar, özellikle ekonomik olarak sıkıntı yaşayan vatandaş üzerinde sığınmacıların toplumsal kabulü çerçevesinde olumsuz bir etki yaratmaktadır. (Sönmez, 2014, s. 12).

İşgücü piyasasının Suriyeli sığınmacıların varlığı nedeni ile çalışanlar aleyhine ucuzlaması ve hatta yerleşik işini kaybetmesi, özellikle bölgede çok ciddi gerginliklere sebep olmaktadır (Erdoğan, 2015, s. 81,82). Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HÜGO)’nin 15 Şubat – 15 Mart 2014 tarihleri arasında Kilis, Gaziantep, Hatay, Mersin, İstanbul ve İzmir’de yapmış olduğu araştırmaya göre; Suriyeli sığınmacıların getirdiği bir sorun olarak ucuz işgücünden kaynaklı iş kaybetme endişesi yaygın olarak ifade edilmektedir. Özellikle vasıfsız işçilerde ciddi bir tedirginlik ve öfke olduğu söylenmektedir (Erdoğan, 2015, s. 117). ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) Türkiye Ofisi’nin Şanlıurfa’da yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre de katılımcıların %90’a yakını, Suriyeli çalışanların kayıt dışı istihdamı arttırdığını

ve Türklerin işsiz kalmasına neden olduğunu, Suriyeli çalışanlardan dolayı Türklerin gelir düzeyinin düştüğünü ifade etmiştir (Kaygısız, 2017, s. 9). Sığınmacıların yasal statüleri gereği normal işlerde çalışamamaları ve kaçak çalışmak zorunda kalmaları ucuz işgücünün ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Evrensel, 2017b). Bu durum arz-talep dengesini yerli işçiler aleyhine bozduğu için tedirginlik yaratmakta, yerelde ücretlerin düştüğü, yerel işsizlik oranının arttığı, bunun da toplumsal tepki yarattığı sık sık dile getirilmektedir (Erdoğan, 2015, s. 83, Orhan ve Gündoğar, 2015, s. 8). Farklı şehirlerde zaman zaman yaşanan gerginlikler de bu durumu ortaya koymaktadır (Evrensel, 2014; Radikal, 2014). Ancak diğer taraftan kendi işyerini açan Suriyelilerin yeni istihdam olanakları yaratarak (Sönmez, 2014, s. 13) ya da sığınmacıların aslında kimsenin yapmak istemediği işleri yaparak ekonomiye katkı sağladıkları da bilinmektedir (DW, 2015).

Suriyeli sığınmacılara yönelik olarak çalışma iznine ilişkin düzenlemenin 15/01/2016 tarihinde yürürlüğe girdiği düşünüldüğünde (Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, 2016), 2011 Nisan'ından 2016 Ocak'ına kadar geçen dönem içerisinde Suriyeliler yasal olarak çalışma imkanı bulamadığı ortaya çıkmaktadır. Gecikmeli olarak yapılan bu yasal düzenleme ile sığınmacılar ancak Bakanlar Kurulunca belirlenecek sektörlerde, iş kollarında ve coğrafi alanlarda çalışma iznine sahip olabileceklerdir. Yönetmelik, tek başına sığınmacıların adil çalışma koşullarını sağlayamamış, yasaya rağmen sığınmacıların çok az bir kısmı bu kapsamda çalışma hakkına sahip olabilmıştır (The Guardian, 2016; Kaygısız, 2017, s. 7). Çalışma izni alınması için işverenin de bir maddi yükümlülüğe girmek durumunda olması, pratikte Suriyelilerin resmi çalışma imkanlarını sınırlamaktadır. Sığınmacılar, hem resmi söylemde hem günlük hayatta sıklıkla dile getirilen “misafirlik” vurgusu sebebiyle haklarını arayamamakta ve ucuz iş gücü gibi yerleşikle karşılaşmalarda sorun yaratan sıkıntılarla karşılaşmaktadırlar.

Bölge illerinde dile getirilen en ciddi sorunlardan bir diğeri ise, Suriyeli sığınmacılar sebebiyle kiraların yükselmesi ve konut kıtlığının ortaya çıkmasıdır (Erdoğan, 2015, s. 116). Ev fiyatlarında artışlar olmakla birlikte (NTV, 2012; Milliyet, 2014a; Al Jazeera Türk, 2013), bu konunun mümessili olarak Suriyelilerin günah keçisi ilan edilmesi

‘öteki’ olana karşı oluşturulan olumsuz tutuma önemli bir örnektir. Sığınmacıların sorunlarını inceleyen birçok araştırma sığınmacıların kötü koşullardaki evlerde çok yüksek meblağlarla oturduklarını göstermektedir (Uçak Erdoğan ve Tarlan, 2016, s. 11). Bu da aslında Suriyelilerin bu durumun sorumlusu değil, mağduru olduğunu ortaya koymaktadır.

Yerleşik ve sığınmacı arasında cereyan eden bir diğer “kaynak paylaşamama” sağlık alanında ortaya çıkmaktadır. Suriyeli sığınmacılara sağlanan sağlık hizmetinin, sağlık kurumlarının ve çalışanlarının iş yükünü artırdığı düşüncesi, sağlık hizmetlerine ulaşmak isteyen yerleşiklerin tepkisine sebep olmuştur (Yeni Dönem, 2016; Mardin Arena, 2016). Bu durum, toplumsal kabulü olumsuz yönde etkilemiş ve yerleşiklerin Suriyeli sığınmacıları bir sorun ve “yük” olarak görmesinin bir başka sebebi olmuştur (Erdoğan, 2015, s. 93). Resmi makamların sağlık hizmetlerinden yararlanma konusundaki açıklamalarına rağmen toplumdaki algı olumsuz olmakta, yapılan araştırmalarda yerleşik, sağlık hizmetlerinden Suriyeli sığınmacılar yüzünden yararlanamadığını ifade etmektedir (Erdoğan, 2015, s. 119; Yaşar, 2014, s. 82-83). Oysa sığınmacılar sadece acil sağlık hizmetleri ve kamusal alanı tehdit eden bulaşıcı hastalıklarla ilgili konularda sağlık hizmetlerine erişim sağlamaktadırlar. Bunun dışındaki hizmetlerden yararlanabilmek için Geçici Kimlik Belgesi olma zorunluluğu bulunmaktadır. Ancak ülkedeki karışık ve anarşik durumdan kaçan sığınmacılar çoğunlukla fişlenme korkusu ile kayıt altına alınmak istememektedir.

Sığınmacıların kabulü konusunda ortaya çıkan bir diğer sıkıntı eğitim alanıdır. Suriyeli sığınmacıların Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) tarafından yayımlanan bir genelge ile Suriye sınırındaki illerde bulunan 7 üniversiteye “özel öğrenci” olarak kabul edilebilmeleri, “haksız ve yersiz bir pozitif ayrımcılık” olarak algılanmış ve Suriyeli sığınmacılar konusunda en çok tartışılan konulardan birisi olmuştur (Erdoğan, 2015, s. 87). 3 Eylül 2012 tarihinde yapılan YÖK Genel Kurulu’nda Suriye’deki durum ve gelişmelerin dikkate alındığı belirtilerek, sadece 2012-2013 yılına mahsus olmak üzere Türkiye’ye sığınan Suriyeli mülteciler ile Suriye’de eğitim görmekteyken ön lisans, lisans ve yüksek lisans eğitimlerine ara vermek zorunda kalan Türk vatandaşı öğrencilere eğitimlerine devam etme hakkı tanınması (Milliyet, 2012) yerleşik ve

sığınmacıyı karşı karşıya getirmiştir. Suriyeli sığınmacıların üniversiteye girebilmesi “Yabancı Uyruklu” öğrencilere uygulanan sınav ve şartlar kapsamında gerçekleşmektedir. Suriyeli mültecilerin üniversitede eğitim alabilmesi için Türkiye’de denkliği olan bir yüksek öğretim kurumuna geçiş sınavına daha önce kendi ülkelerinde girmiş olmaları ya da not ortalamasının girmek istediği üniversitenin belirlediği ortalamayı tutması gerekmektedir (Mülteciler Derneği, 2017). Dolayısıyla aslında belirli kriterleri sağlayan kişilere bu hak sağlanmasına rağmen, bu durum toplum tarafından tüm Suriyelilere yönelik bir hak olarak algılanmıştır. 2014-2015’te 5 bin civarında olan Suriyeli üniversite öğrencisi sayısı 2016-2017 akademik yılında yaklaşık 15 bin olmuştur (NTV, 2017). Bu sayılar yüksek sığınmacı nüfusu düşünüldüğünde aslında oldukça düşük bulunmaktadır. Öte yandan bugün dünyada en fazla sığınmacı çocuğa ev sahipliği yapan Türkiye’de eğitim alabilen çocukların sayısına bakıldığında, Türkiye’de 5-18 yaş aralığındaki yaklaşık 1 milyon 13 bin çocuğun yarısından fazlasının okula gidemediği görülmektedir (Sputnik Türkiye, 2017). Kamplardaki çocukların %60’ı okula gidebiliyorken, kamp dışındaki çocukların %73’ü okula gidememektedir (The Guardian, 2014). Özellikle lise çağındaki çocuklar aile ekonomisine katkıda bulunma amacıyla okullaşamamaktadır (Seta, 2016; The Guardian, 2014) Dolayısıyla bu veriler Suriyeli öğrencilere eğitim alanında bir ayrıcalık sağlanması bir tarafa, temel eğitim hakkı konusunda ciddi sıkıntılar yaşadıklarını göstermektedir.

Bölgede yaşayan yerel halktaki tedirginliğin diğer bir sebebi de güvenlik kaygılarıdır. İçişleri Bakanlığı tarafından 2017 yılında Suriyelilerin karıştıkları suç olaylarında, nüfuslarındaki artışa rağmen bir önceki yılın ilk 6 ayına oranla yüzde 5’lik bir azalma olduğu belirtilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 2017). Resmi veriler halkın güvenlikle ilgili endişelerinin yersiz olduğuna işaret etse de (Al Jazeera Türk, 2014; Anadolu Ajansı, 2014), hem adi suçlarda hem de siyasi suçlarda artış olacağı endişesi bulunmaktadır (Erdoğan, 2015, s. 118).

Güvenlik kaygılarının bir başka boyutu ise Suriye tarafından geleceğinden endişe edilen çocuk felci, menenjit gibi özellikle de çocuklar arasında yayılabilecek salgın hastalıklardır (Erdoğan, 2015, s. 118; NTV, 2015). Ancak UNICEF, Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası kuruluşların desteği ile yürütülen toplu aşı kampanyaları ya da

Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen aşı hızlandırma çalışmaları (Haberler.com, 2017; Birleşmiş Milletler Türkiye Dergisi, 2013) bu tip endişeleri bertaraf edecek niteliktedir.

Özetle yukarıda kısaca belirtilen sığınmacılara yönelik algı değerlendirildiğinde, dünyada da pek çok başka örnekte görüldüğü gibi sığınmacılar, ülkede ya da bölgede yaşanan neredeyse tüm olumsuzlukların doğal şüphelisi olarak suçlanabilmekte (Erdoğan, 2015, s. 118), bunun sonucu da nefret söylemine varmaktadır. Bölge halkında Suriyeli sığınmacıların “temizliğe riayet etmedikleri, tembel oldukları, sözlerinde durmadıkları, çok gürültü yaptıkları, kaba oldukları” gibi bir algının sıkça paylaşıyor olması (Erdoğan, 2015, s. 117), artık sığınmacılar sorununun nefret söylemine ve hatta nefret suçlarına evrilmeye başladığına işaret etmektedir. Zira 2014 yılının Temmuz ayında başta Gaziantep, Kahramanmaraş ve Adana olmak üzere ülke genelinde yapılan gösteriler, hatta Suriyeli sığınmacıların dükkânlarını, araçlarını tahrip etmeye, Suriyeli sığınmacıları linç etmeye varacak saldırılar, konunun ulaştığı boyutu göstermesi bakımından önemlidir (Erdoğan, 2015, s. 82). Sığınmacılar nefret söylemi hatta nefret suçu nesnesi haline getirilirken; yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere kendilerine yönelik güvenlik, eğitim, iş gücü piyasası, sağlık vb. alanlarda oluşan olumsuz algının gerçek hayattaki karşılığının aslında yersiz olduğu ortaya çıkmaktadır.

Aydın ve Oğuz (2015, s. 333), Türkiye’de haklarında oluşturulan politik söylem tarafından ötekileştirilen, düşmanlaştırılan sığınmacıların, gündelik hayatlarında, devletin vatandaşı olan yerleşikle karşılaşmalarında da benzer bir söylem, tutum ve davranışa maruz kaldıklarını belirtmektedir. Suriye sorununun iç politika aracı olarak kullanılması, Suriyeli sığınmacılar konusunun ele alınmasında çok önemli bir etkiye sahip olmuştur. Suriye politikasının iç siyasette sürekli gündemde olması Türkiye’deki sığınmacılara bakışı da doğrudan etkilemiş, konunun insani boyutu sık sık arka planda kalmıştır. Yani gerek vatandaşlar arasında, gerekse medyada konuya bakış ile hükümete “tarafdarlık-karşıtlık” arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır (Erdoğan, 2015, s. 72). Hükümete yakın görüşteki kişiler sığınmacı kabul sürecini desteklerken, muhalif düşünenler bu politikanın yanlış olduğu konusunda görüş bildirmektedirler.

Suriye'deki çatışma ve savaş ortamının uzun yıllar daha etkilerinin süreceği göz önünde bulundurularak, hukuksal zeminin “geçicilik” özelliğine dayandığı, hükümet söyleminde ise “misafirlik” kavramı üzerinden geçiciliğin vurgulandığı sığınmacı meselesinin acil olarak ele alınarak “kalıcı” çözümler üreten politikalar oluşturulması gerekmektedir. Öncelikle bir hak karşılığı olmayan “misafir” kavramından vazgeçilmesi gerekmektedir. Çünkü sürdürülebilir bir iç uyum ve kabul için belirli süreler aşıldığında son derece problemlili bir hal alan “misafirlik”; sınırlayıcı, ötekileştirici ve uyumu engelleyici bir kavrama dönüşmektedir (Erdoğan, 2015, s. 212). Sığınma talebi misafirlik/misafirperverlik çerçevesinde bir erdem ya da cömertlik değil, bir hak sorunudur (Benhabib, 2014, s. 36-37). Buna ilave olarak sığınmacılar için kullanılan misafir kavramı bir hiyerarşi yaratarak misafirlik ile ev sahipliği ikiliğinin kullanılmasına sebep olmakta, mülteciliğin bir hak olarak görülmesinin önünde büyük bir engel teşkil etmektedir. Çünkü Suriyeli sığınmacılar bağlamında misafirlik aslında, Türkiye Cumhuriyeti Devleti vatandaşı olmaktan kaynaklı birçok haktan mahrum kalmak anlamına gelmektedir (Yıldız Tahincioğlu, 2014, s.54). Bu noktada, toplumsal algının şekillendirilmesinde önemli bir unsur olan medyanın rolü karşımıza çıkmaktadır. Medya, gündelik konuşmalarla beraber, etnik inançların ve tutumların şekillenmesinde birincil rol üstlenmektedir (Van Dijk, 1988, s. 138). Medyada yer alan temsiller, ev sahibi toplumda sığınmacılarla ilgili davranış şekillerini etkilemektedir (Efe, 2015, s. 9). Kullandığı dil ile sığınmacıların toplumsal kabulünde ya da reddinde etkili olan medya bunu açık bir biçimde değil, özellikle haber metinleri gibi sıradan görünen söylem biçimleri ile sağlamaktadır. Bu sebeple bu aşamada haber söyleminin ne olduğunu incelemek çalışmaya ışık tutacaktır.

1.4 HABER SÖYLEMİ

UNESCO (1980, s. 28) tarafından hazırlanan ve 1980 yılında kabul edilen Mc Bride Raporu'na göre, medyanın öncelikli işlevlerinden biri “haber verme” işlevidir. Yani hükümet uygulamalarını denetlemek ve halkı olup bitenden haberdar etmek gibi rolleri olduğu söylenen basın (İnal, 1996, s. 14) en önemli işlevlerinden biri, olayları haber olarak biçimlendirerek sunmaktır (Tokgöz, 2013, s. 239). Peki “haber” nedir?

Sözlük anlamı bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi olan “haber” kavramı, iletişim ya da yayın organlarıyla verilen bilgi olarak ikinci bir anlama da sahip bulunmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2017). Kısaca bir olay ve olguya dair bilgi olarak nitelendirilen “haber” kavramına dair farklı tanımlar mevcuttur.

Arapça kökenli bir söz olan haber kavramı, “bilgi, birinci elden bilinen şey” sözcüğünden türemiştir (Etimoloji Türkçe, 2017). Ancak kökenine rağmen haber çoğunlukla birinci elden gelen bilgi şeklinde değil, bir olay hakkında orada bulunmayanlara çeşitli kanallar vasıtasıyla aktarılan bilgi olarak tanımlanmalıdır. Çünkü olaylara gazetecilerin bizzat tanıklık etmelerinin yanı sıra, çoğunlukla olaylar haber kaynağı olarak da nitelendirilen bir takım araçlar vasıtasıyla aktarılmaktadır.

Haber; insanları ilgilendiren, zamanlı olan, fikrin, olayın, sorunun özeti olarak tanımlanırken, doğru ve gerçeğe en yakın bilgi olarak da nitelendirilmektedir (Yüksel ve Gürçan, 2005, s. 55, 65). Daha geniş bir haber tanımını ise şu şekilde yapmak mümkündür: “İlginç, sık tekrarlanmamış ya da ilk kez meydana gelmiş, toplumda yankı uyandıran ve geniş kitleleri ilgilendiren, olumlu ya da olumsuzlukları çağrıştıran zamanlılık, yenilik, anılık, yakınlık, önemlilik, sonuç ve insanların ilgisini çekme değerlerini içeren olaylar haberdur.” (Bülbül, 2001, s.117).

Tokgöz (2013, s. 237, 244), ilk yapılan haber tanımlamaları arasında “olan her şey haberdur”, “dün bilmediğimiz haberdur”, “insanların üzerinde konuştukları haberdur”, “haber, okuyucuların öğrenmek istedikleridir” şeklinde tanımların bulunduğu bahsetmekte; kendisi ise haberi herhangi bir zamanda geçen olay, fikir ya da sorunun özeti şeklinde tanımlamaktadır.

Yukarıda habere dair yer alan tanımların her biri incelendiğinde, hepsinin haber ve olay ilişkisine değindiği görülmektedir. Bu sebeple “olay”ı haberin yapı taşı olarak nitelendirmek pek de yanlış olmayacaktır. Buradan yola çıkarak her haberin mutlaka bir olaya dayandığını, olay olmadan haberin de olmayacağını söylemek mümkün olmaktadır. Ancak burada, her olayın haber olup olmadığı sorusu karşımıza çıkmaktadır. Gerçekten olay içermeyen haber olmazken, her olay haber olmakta mıdır?

Her ne kadar habercilik dili, profesyonellik ve hatta yasal düzeyde doğruluk, adalet ve gerçeklik iddiasında bulunsa da; haber üretim süreci seçim ve eleme süreçlerini içermektedir (Conboy, 2007, s. 24). Her gün birçok olay meydana gelmesine rağmen, yalnızca bir kısmının haber olarak sunulması bir seçimdir. Yasama, yürütme ve yargının yanında basını “bekçi köpeği” olarak adlandıran ve “dördüncü güç” konumuna yerleştiren liberal gazetecilik anlayışına göre (İnal, 1996, s. 14) haberler belirli kriterlere göre seçilmektedir. Hangi olayların haber olacağı ise “haber değerleri” adı verilen bir takım özelliklere göre belirlenmektedir. Haber değerleri; haber öykülerinin seçiminde, kurulmasında ve sunumunda kullanılan profesyonel kodlar olarak tanımlanmaktadır (Mutlu, 1995, s. 151). Haber değerleri ya da haberciliğin temel ilkeleri olarak adlandırılan bu değerleri şu şekilde sıralamak mümkün olacaktır: zamanlılık, yakınlık, önemlilik, ilgi çekme (etkili ilgililik), ilginçlik, gerçekçilik, sonuç (Tokgöz, 2013, s. 254). Hangi olayların haber olacağı, yaygın biçimde kabul gören bahsettiğimiz bu haber değerlerinin süzgecinden geçerek belirlenmektedir (İnal, 2010, s. 165). Peki haberi şekillendirmede bu kadar önemli bir işlevi olan haber değerleri nasıl ortaya çıkmıştır?

1861-1865 yılları arasındaki Amerikan İç Savaşı sırasında yapılan gazetecilik uygulamalarının sonucunda objektif haber verme anlayışı doğmuş ve haberin taraf tutmadan, dengeli bir şekilde verilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. İnal, profesyonel gazetecilik normlarının; 19. yüzyıl boyunca basının kapitalistleşmesi, yani haberin pazara sunulan bir meta haline gelmesi sonucu yaşanan gelişmelerin ürünü olduğunu ifade etmektedir (İnal, 1996, s. 20-21). Basının ticarileşmesi ile birlikte gelişen bu normları “nesnellik”, “tarafsızlık”, “dengeli” ve “yansızlık” (İnal, 1996, s. 192) olarak sıralamak mümkündür. Bunlardan en önemlisi ise nesnellik olmaktadır. Çünkü nesnelliğin diğer normların hepsinin temelini oluşturduğunu söylemek mümkündür.

Liberal anlayışta nesnelliğin sağlanması için haberlere ve fikirlere ilişkin yorumlar arasında denge sağlanması hedeflenmiştir (Tokgöz, 2013, s. 412). Bir haberin nesnel olduğunu söylemek için en azından netlik, denge ve eşit alan/eşit zaman unsurlarının sağlanması gerektiği kabul edilmektedir. Bu üç koşul tek başına bir haberi nesnel yapmaya yeterli görülmemekle birlikte, haberi nesnelliğe yaklaştırdığı söylenmektedir

(Yüksel ve Gürcan, 2005, s. 66). Bu üç unsura detaylı bakmak, bahsedilen nesnellik anlayışının daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

1. Netlik unsuru: Bir haberde, gerçeğin net olmadığı durumlarda, belli kaynaklara başvurulması gerekmektedir. Haber kaynaklarının açıkça tanımlanması haberin nesnelliğinin en önemli unsurlarından biri olarak değerlendirilmektedir (Yüksel ve Gürcan, 2005, s. 66).

2. Denge unsuru: Habercilikte nesnellik; bir konuya ilişkin farklı görüşlerin tümünü görmeyi, dinlemeyi ve onlara eşit mesafede durmayı gerektirmektedir. Olayları tek bir taraftan sunan haberler yansız sayılmamakta ve tek boyutlu haber olarak değerlendirilmektedir. Bu sebeple nesnel habercilikten bahsedebilmek için farklı görüşler arasında denge kurulmasının zorunlu olduğu belirtilmektedir (Yüksel ve Gürcan, 2005, s. 67).

3. Eşit alan/eşit zaman unsuru: Bir haberin nesnel olabilmesi için asgari olarak olayın tüm taraflarının yeterli ve net bir biçimde ortaya konulması, farklı görüşlerin tümüne dengeli bir biçimde yer verilmesi ve bu denge sağlanırken de tüm taraflara aynı mesafede durularak aynı ölçüde yer verilmesi ve adil olunması gerekmektedir (Yüksel ve Gürcan, 2005, s. 67).

Özetle haberin toplanma, seçilme, yazılma ve yayınlanma aşamalarının hepsinde var olması beklenen nesnellik ilkesi; habere konu olan olayı öznel etkilerden uzak, farklı bakış açılarını yansıtarak dengeli bir şekilde vermeyi ifade etmektedir. Liberal gazetecilik anlayışı tüm bu değerlerin bir araya gelmesi sonucunda tarafsız, nesnel bir habercilik yapılacağı düşüncesine dayanmaktadır. Çünkü liberal yaklaşımlar haberi gerçekliğin nesnel bir aktarımı olarak tanımlarken, eşit ve dengeli temsil ile ideolojilerden kaynaklanan yanlılık sorununun aşılabileceğini öne sürmektedir (Yıldız Tahincioğlu, 2017, s. 106). Ancak liberal yaklaşımlardaki nesnelliğe ilişkin bakış açısını kısaca açıklamak faydalı olacaktır. Çünkü liberal yaklaşımlarda bahsedilen nesnelliğin çoğunlukla siyasi açıdan taraflı olunmaması ve siyasi partilerin görüşlerine dengeli bir şekilde yer verilmesi olarak anlaşıldığını hatırlatmak gerekmektedir. Daha ziyade siyasi

konularla ilgili haberlerde aranan nesnellik, daha karmaşık olan toplumsal iktidarı göz ardı ederek medyanın siyasal çıkarın yanı sıra birçok toplumsal çıkar grubu ile ilişki içinde bulunduğunu dikkate almamaktadır (Özyiğit, 2008, s. 20). Liberal yaklaşımların çoğunlukla siyasi açıdan taraf tutmamak olarak gördüğü nesnellik, çok daha geniş bir meseleyi içine alan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Eleştirel yaklaşımlarda “yapısal yanlılık” olarak karşımıza çıkan bu durum, haberde yanlılığın belirli bir siyasi düşünceyi desteklemekten çok daha farklı olarak, farklı siyasi düşüncelere sahip gazetelerin dahi ortak bir paydada buluşarak toplumsal güç ve iktidarın pekiştirilmesinde önemli bir unsur olması sonucunu doğurmaktadır. Hall ve diğerleri de (1982, s. 61) her ne kadar farklı gazetelerin farklı dilleri olduğunu vurgulasalar da, bu vurgunun çok da abartılmaması gerektiğini, medyanın temsil ettiği şeyin geniş bir çoğulcu ses çeşitliliği değil, belirgin ideolojik sınırlarla çevrili bir çeşitlilik olduğunu söylemektedirler. Bu noktada liberal yaklaşımlara gelen eleştirileri daha iyi anlayabilmek için eleştirel yaklaşımlara kısaca değinmek faydalı olacaktır.

1970’lerin sonlarına doğru, kendilerini eleştirel medya kuramcıları olarak tanımlayan akademisyenler, 80 sonrasında postyapısalcı dil kuramcıları ile birleşerek “kültürel” süreçlerin önemi üzerinde yoğunlaşmışlar ve medya metinleri ile bunların okunma süreçlerine ilişkin kuramsal yaklaşımları bir araya getirmeye yönelik çalışmalar yapmışlardır (İnal, 1996, s. 10). Bununla birlikte haber bir söylem olarak değerlendirilmeye ve liberal yaklaşımın haberi ele alış biçimi sorgulanmaya başlamıştır.

Liberal yaklaşıma göre haber, gerçeğin aktarılması ya da gerçeğe en yakın bilgi olarak konumlandırılmaktadır. Ancak insanoğlunun yüzyıllar süren doğru ve gerçeği arayış serüveni düşünüldüğünde, habere yakıştırılan bu nitelendirmelerin kolaylıkla kabul edilmesi mümkün görülmemektedir. Çalışmanın kapsamı dışında olduğu için doğru ve gerçeğin ne olduğu tartışmalarına girilmeyecek, ancak haberin tanımını yaparken bir olayın “gerçek” olarak kabul edildiği varsayımından hareket edilerek; haberi, gerçeğin anlatılması ve anlatılırken de yeniden kurulması olarak nitelendirmek mümkün olacaktır (Özyiğit, 2008, s. 7). Bu tanımdan yola çıkıldığında haber aslında, herhangi bir durumu olduğu gibi yansıtan metinler değil, o duruma dair yeniden oluşturulmuş bir kurgusal yapı olarak karşımızda durmaktadır. Fowler (2007, s. 222) haberin; doğrudan

gerçeklikten ortaya çıkan doğal bir hadise olmadığını, bir ürün olduğunu söylemektedir. Yani haber, bir olayın gerçekliğini yansıtmaktan çok, bir olayın gerçekliğinin ne olması gerektiğine dair kodlanmış bir tanımdır (Preston, 2009, s. 119).

Haber kavramının ilk kuramcılarından olan Walter Lippmann haberi, bir olayın bildirilmesi olarak tanımlamaktadır (Aktaran: Janowitz, 2008, s. 51). Ancak Lipmann haber ile gerçeğin aynı şeyler olmadığını, haberin işlevinin bir olayı iletmek olduğunu söylemektedir (Aktaran: Tokgöz, 2013, s. 241). Bir olayın anlatımı olan haber, olayın kendisi değil, olayın nakledilmesidir. Yani olayın gerçek olduğu düşünülecek olursa, haber bu gerçeğe ilişkin bir anlatıdır ve gerçeğin nakledilirken dil aracılığıyla yeniden kurulmasıdır (İnal, 1996, s. 14). Dolayısıyla tartışmaya açık olan konu, haber olarak sunulan bu ürünün gerçekliği ne derece yansıttığıdır. Alankuş (2008, s.4), haberle ilgili temel sorunun, diğer anlatı türlerinin aksine haberin bizi ‘doğruları, gerçekleri söylüyor” gibi yaparak taraflandırması olduğunu söylemektedir.

Philip Schlesinger, haberi birçok şeyin yanında, gerçeğin yorumlanması üzerinden iktidarın kurulması olarak tanımlamaktadır (Aktaran: Gitlin, 2008, s. 179). Yani haber üzerinden gerçeğin yeniden inşa edilmesi sürecinde kimin gerçekliğinin inşa edileceği bir güç ya da iktidar meselesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Haberi tanımlamak için haber kuruluşlarının hem içine hem de dışına bakan Gans da, haber üretiminin bir güç sistemi olduğu sonucuna varmıştır (Aktaran: Gitlin, 2008, s. 179). Haberi bir söylem olarak değerlendiren eleştirel bakış açısı, haberi güç ve iktidar sahibi kişi ve kurumların söylemlerinin kurulduğu bir anlatı olarak tanımlamaktadır (İnal, 1996, s. 23). Haberler, yalıtılmış bir iletişim kanalı olarak değil, toplumdaki güç ilişkilerinin geniş bir kümesi şeklinde nitelendirilmektedir (Conboy, 2007, s. 113). Fowler (2007, s.4, 10), haberin olayların değer yargısız bir yansıması olmadığını, haberin bir temsil olduğunu ifade etmektedir. Ona göre haber, dünyanın dilde yansıtılmasıdır. Çünkü dil temiz bir pencere değil, yansıtan ve şekillendiren bir araç, semiyotik bir koddur. Sosyal ve ekonomik değer yapılarını empoze etmekte ve kaçınılmaz olarak her söylem gibi kimin adına konuşuyorsa yapısal olarak ona benzemeye çalışmaktadır. Böylelikle egemen söylemler, haber metni içinde yeniden üretilmektedir (Hall ve diğerleri, 1982, s. 58). Çünkü haber bir tür değil, bir söylemdir ve haber söylemi aslında toplumda mevcut

bulunan egemen söylemlerin ürünüdür (Van Dijk, 1988). Buradan yola çıkarak haberin güç ve iktidarı elinde bulunduran kurum ve kuruluşların söylemlerinden bağımsız olmadığını söylemek mümkündür (İnal, 1996, s. 97). Bununla birlikte basın, egemen söylemlerin sadece doğrudan bir aktarıcısı olmamakta ve haberde anlatıcı bu söylemler içindeki durumsallığını sözcük seçimleri ve vurguları ile açığa vurmaktadır (İnal, 1996, s. 122).

Peki, “gerçek olaylar”, liberal yaklaşımın temel iddialarından biri olan nesnellik ilkesi çerçevesinde hedef kitleye haber olarak ulaştırılamıyorsa, ya da başka bir deyişle haber gerçekten bir söylemse bu söylem nasıl oluşmaktadır?

Hackett’e göre, bir kere yanlışlık ve nesnellik kavramlarının kendileri birer değerlendirme standardı değil, araştırma konusudurlar (Aktaran: Özer, 2011, s. 19). Bu sebeple öncelikle liberal yaklaşımlarda nesnelliği sağladığı düşünülen haber değerlerini tekrar değerlendirmek faydalı olacaktır. Objektif yani nesnel haber verme anlayışının bir sonucu olarak ortaya çıktığını söyleyebileceğimiz, habere dair yukarıda sıralanan tüm ilkeler göz önünde bulundurulduğunda, aslında her olayın haberleştirilmediği açıkça ortaya çıkmaktadır. İnal, haber üretim sürecini birbirini takip eden üç aşama olarak ele alırken; bunları hangi olguların haber olarak tanımlanacağını saptanması, ardından saptanan olguların haber olarak yazımı ve son olarak da yazılan haberlerden hangilerinin basın organında yer alacağı şeklinde özetlemektedir (İnal, 1992). Bu çalışma kapsamında da haber üretim sürecini bu aşamalara göre incelemek için öncelikle birinci aşamaya bakmak yani hangi olayların haber olarak seçileceğini ele almak faydalı olacaktır.

Lippman (2008, s. 191), dünyadaki bütün gazetecilerin günün yirmi dört saati çalışmalarına rağmen dünyada olup biten her şeye tanıklık etmelerinin mümkün olmayacağını söylemektedir. Tam da bu noktada neyin haber yapıp neyin yapılmayacağını nasıl seçildiği önem kazanmaktadır. Borsadaki ani düşüşü, X Köy’de ürünlere musallat olan haşerelerden daha önemli yapan nedir? Hall (1982, s. 53), kendiliğinden haber-değerine sahip olayların medya tarafından basit ve şeffaf bir şekilde haberleştirilmediğini söylemektedir. Hall’e göre haber; sistematik bir sıralama

ve sosyal olarak belirlenmiş kategorilere göre oluşturulan olayların ve başlıkların seçimi ile başlayan karmaşık bir sürecin nihai ürünüdür. Conboy da (2007, s. 36) benzer şekilde haberi tanımlarken, haberin toplumsal olarak düzenlenmiş bir dizi kategoriye göre önem sırasına dizilen olayların seçilme süreci olduğunu vurgulamaktadır. Bu süreç belirli bir haber medyasındaki siyasi konumlanma ve inanç sistemleri hakkında çok şey söylemektedir. Yani haber seçimi aslında, ideolojik bir yorumlama eylemi içermektedir (Fowler, 2007, s. 19).

Basının faaliyetleri ve çıktıları kısmen; kar etme ihtiyacı, sektörün ekonomik yapılanması, diğer endüstrilerle, finansal kuruluşlarla ve resmi makamlarla olan ilişkileri, geleneksel gazetecilik pratikleri, üretim zamanı, işgücü ile ilişkiler, yeni teknolojiler ve baskı uygulamaları vb. faktörlere dayanmaktadır. Tüm bu ticari ve endüstriyel yapı ve ilişkiler neyin haber olarak nasıl yayınlanacağını etkilemektedir (Fowler, 2007, s. 20). Gerçekten de bir kamyonun otoyolda kaza yapması, bir bakanın istifası gibi olaylar meydana gelmektedir. Ancak gerçek olaylar bir seçime maruz bırakılmaktadır; bu seçim de bize belirli bir dünya görüşünü vermektedir (Fowler, 2007, s. 11). Dolayısıyla her olayın haber olamayacağı ve bir seçim sürecine tabi olunacağı gerçeği aslında nesnel habercilik diye bir kavramın da var olamayacağının bir göstergesidir. Nerede, ne zaman geçen olayın haber değerine sahip olup olmadığı, hangi olayın önemli olup olmadığı ya da kimin ilgisini çekip çekmediği gibi sorular aslında bu seçim sürecinin bireysel ya da kurumsal bir öznelliğe tabi kalacağını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla daha ilk aşamada, yani daha haber seçme aşamasında liberal anlayışın nesnellik hedefinden uzaklaşıldığı görülmektedir.

İnal'ın (1992) ifade ettiği ikinci aşama olan haber yazım aşaması ele alındığında da karşımıza nesnellikten uzak bir tablo çıkmaktadır. Çünkü haberin ele alınış biçimi, olayın hangi kısımlarının dâhil edilip hangi kısımlarının dışarıda bırakıldığı (çerçeveleme), hangi kaynaklara yer verildiği de birer seçimdir. Tuchman (1978, s. 209) çerçevelemenin, anlamı hem ürettiğini hem de sınırladığını söylemektedir. Haberi çerçevelerken hangi kaynaklara başvurulduğu önemli bir seçimdir. Dolayısıyla seçimin olduğu yerde nesnellikten söz etmek yine mümkün olmamaktadır. Bu noktada haberi oluştururken başvurulacak kaynaklara değinmek önemli olacaktır.

Haber üretim sürecinde hem işin zamana karşı yarışmayı gerektiren doğası hem de yansızlık ve nesnelliğe yönelik profesyonel talepler, medyayı sistematik olarak güçlü ve ayrıcalıklı kurumlara bağlı hale getirmektedir (Hall ve diğerleri, 1982, s.58). Öncelikle gazetecilik pratiklerinin doğasından kaynaklanan habere hızlı ulaşma ve sunma amacına, artan rekabet ve internet gibi teknolojilerin dâhil olması gazetecilerin kaynaklara bağımlılığını arttırmaktadır. Günlük deadline'ların yarattığı baskı yüzünden rutin olarak sıkıntılı bir süreç olan habercilikte üretim sürecindeki belirsizliği azaltmak için geliştirilen stratejilerden biri; resmi kaynaklarla (devlet daireleri, akredite uzmanlar ve diğer devlet kuruluşları) sabit bir ilişki sürdürmek, diğeri ise ticari mal olarak haberi satan haber ajanslarından haber temin etmektir (Carrabine, 2008, s. 147). Bunlardan ilki olan resmi kaynaklar Hall ve arkadaşlarının “birincil tanımlayıcılar” olarak nitelendirdiği kişi ve kurumlardır. Basının akredite haber kaynağı olarak nitelediği ve politikacılar, polis ve yargı organları, askeri organlar, resmi kurum ve kuruluşlardan oluşan (Hall ve diğerleri, 1982, s. 58) bu haber kaynaklarına yönelik bağımlılığı yaratan endüstriyel rutinler ve profesyonel uygulamalar, haber akışının sistematik yanlılığına ya da özel ama planlı bir gerçekliğin inşasına sebep olmaktadır (Preston, 2009, s. 54).

Gazetecilerin en elverişli haber kaynaklarının, resmi otorite ve/veya finansal güce sahip kurumlar veya kişiler olması (Fowler, 2007, s. 22), toplumda var olan güç / iktidar hiyerarşisinin, haber kaynaklarının seçiminde de aynı şekilde ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bir bakan, herhangi bir olayı değerlendirmek için parlamentodaki bir milletvekilinden daha önemli bir haber kaynağı olarak görülmekte; ya da bir konuya ilişkin cumhurbaşkanının açıklamaları başbakan ya da bakanların açıklamalarından daha değerli bir kaynak olarak dikkate alınmaktadır. Becker, bu durumu “güvenilirlik hiyerarşisi” olarak tanımlamaktadır (Aktaran: Hall ve diğerleri, 1982, s. 58). Yani buradan yola çıkarak toplumda var olan toplumsal hiyerarşinin, olayların aktarılması sırasında güvenilirlik hiyerarşisinde de yeniden aynı şekilde üretildiğini söylemek mümkündür. Çünkü medya, haber içeriklerinin birincil tanımlayısı olmasa da, güç / iktidar sahibi tanımlayıcılar ile yapılandırılmış ilişkileri, medyaya birincil tanımlayıcıların yani akredite kaynakların sunduklarının yeniden üretilmesinde ikincil bir rol yüklemesi sonucu (Hall ve diğerleri, 1982, s. 59), egemen söylemin bir yansımasından farklı bir üretim yapmamaktadır.

Bennett (2007, s. 188), yaşanan tüm değişikliklere rağmen, profesyonel basının yükselişe geçtiği 1920'lerden bugüne neredeyse sabit kalan tek şeyin, haberleştirilmesi gereken gerçekliğin yetkili kaynakların sunduğu kelimeler ve gerçekler üzerinden haberleştirilmesini esas alan nesnellığe olan bağlılık olduğunu söylemektedir. Gazeteci tarafsızlık ve nesnellik kaygısıyla, haber yaparken kendi görüşlerini saklamak için (Tuchman, 1978, s. 95) haberini kaynaklarının tanımlarına dayandırmakta ve bu haliyle de kaynakların söylemlerini yeniden üretmektedir. Nesnellik, tarafsızlık ve dengelilik anlayışı; haberi siyasal yanlılıktan arındırmayı hedeflerken, aslında basını akredite haber kaynaklarına bağımlı hale getirmektedir (İnal, 1996, s. 21). Çünkü liberal anlayışa göre nesnellik, gazetecinin haberde kendi fikirlerini açıkça yazmamasını ve farklı görüşlere eşit oranda yer vermesini gerektirmektedir. Ancak dengelilik ilkesi çerçevesinde burada bahsedilen farklı görüşler; siyasi partiler, baskı grupları, sendikalar vb. gibi güç ve iktidar sahibi kişilerin görüşleri olmaktadır (İnal, 1996, s. 21). Bennett (2007), haberlerin çoğunlukla, bakış açılarından en az birinin resmi kaynaklara dayandığı hikâyelerden oluştuğunu vurgulayarak, resmi kaynakların haber üretim sürecindeki egemenliğine vurgu yapmaktadır. Bennett (2007) dengeli ya da objektif olmaya çalışmanın ironik tarafının, uygulamada haber kuruluşlarının tarafsızlık için resmi makamları dayanak almaları olduğunu söylemektedir. Eğer demokrasi tüm vatandaşların temsilini tam olarak sağlayabilseydi, bu makul bir çalışma standardı olabilirdi. Ancak siyasette sistematik olarak ya da belirli konularda seçici olarak gerçekliği çarpıtan bir yanlılık olması durumunda, haberi tanımlama ana görevi verilen yetkililer; haberin tam orta yerinde genel ve durumsal yanlılıklar inşa etmektedir (Bennett, 2007, s. 112, 187). Bu da medyanın, toplumun kurumsal düzeninde varolan güç yapısını yeniden üretme eğiliminde olmasına sebep olmaktadır (Hall ve diğerleri, 1982, s. 58). Dolayısıyla kaynaklara başvurarak sağlanmaya çalışılan nesnellik aslında tam tersine yanlılığı getirmektedir. Haberler; yanlılığı önlemeyi amaçlayan profesyonel gazetecilik ilkelerine rağmen değil, tam olarak da bu ilkeler yüzünden yanlı olmaktadır. Bağımsızlık ve tarafsızlık gibi gazetecilik normlarını kapsayan mesleki uygulamalar, sistematik olarak resmi bakış açısının haberleşmesi lehine sonuçlar doğurmaktadır. Aynı zamanda bu mesleki uygulamaların kullanımı neticesinde yaratılan bağımsızlık ve tarafsızlık görünümü, ortaya çıkan haberin gerçekliğin en uygun sunumu olduğu izlenimini vermektedir. Kısacası profesyonel gazetecilik standartları, habere çarpıtılmış

bir siyasi bakış açısı getirmekte, ancak bu bakış açısını geniş ve gerçekçi olarak meşrulaştırmaktadır (Bennett, 2007, s. 188-189).

Bennett (2007, s. 195, 196), bir gerçeklik diğerleri üzerinde baskın olduğu zaman, baskın olan gerçekliğin objektif görünmeye başladığını söylemektedir. Bennet, bu durumu haberin objektifliği yanılsaması (*the illusion of news objectivity*) olarak adlandırmaktadır. Çünkü objektiflik gibi normlar haber ve onun ekonomik, örgütsel ve politik bağlamı arasındaki ilişkileri gizlemektedir (Bennett, 2007, s. 210). Habercilik kuralları ve habercilik uygulamaları haberde yer alan bilgi önyargılarını oluşturmak için birlikte çalışmaktadırlar. Önyargılar, bağımsız gazeteciliğin ardına çok iyi saklanmaktadır (Bennett, 2007, s. 211). Böylelikle nesnellik adı altında egemen ideoloji yeniden oluşturulmaktadır.

Öte yandan gazetecilerin iş yapış şekilleri, ekonomik sebepler ve zamanla yarışmayı gerektiren mesleki zorunluluklardan kaynaklandığı birçok araştırmacı tarafından ifade edilen kaynaklara bağımlılığın altında yatan temel sebebin, her zaman bunlar olmayabileceği de akılda tutulmalıdır. Leon Sigal'in yapmış olduğu çalışma, kaynaklara bağımlılığın yalnızca ekonomik sebepler ya da mesleki iş yapış biçimlerinden kaynaklanmadığını ortaya koymuştur. Sigal'in Amerikan'ın en önemli iki gazetesi olan New York Times ve Washington Post gazetelerinin haber içeriklerine yönelik yapmış olduğu çalışma oldukça dikkat çekicidir. Basın bültenleri ya da ajans haberlerine olan bağımlılığın önüne geçebilecek geniş bir muhabir kadrosuna sahip olmalarına ve hükümetle ilgili görüşlerini açıklamaktan korkmayan eleştirel gazetecilik anlayışlarına rağmen her iki gazete de resmi kaynakların söyledikleri ve yaptıklarını haberleştirmek konusunda da önde gelmişlerdir. İncelenen dönemde haber kaynaklarının neredeyse yarısını (% 46,5) resmi kaynaklar oluşturmuştur (Aktaran: Bennett, 2007, s. 112-113). En iyi gazetecilik örneklerinin bile resmi kaynaklara bu kadar bağımlı olması oldukça şaşırtıcıdır. Bu durum bize gazetecilerin içinde bulundukları toplumun egemen söylemine kendilerini kolaylıkla teslim edebildiklerini ve haber oluşum sürecinde yapısal yanlılığın nasıl oluştuğunu göstermektedir. Kaynaklar, haberin çerçevesinin aslında nasıl oluşturulduğunun önemli bir göstergesidir. Haberin çerçevesini

oluştururken gazetecilerin resmi kaynaklar yönünden haberi değerlendirmeleri bilinçli ya da bilinçsiz bir tercihtir.

Haberin üretimindeki son aşama olarak değerlendirilebilecek “hazırlanan haberlerin hangilerinin editoryal seçimden geçerek sunulacağı” da haber seçiminde nesnelliğin olamayacağının son göstergesi olmaktadır.

Özetlenecek olursa yukarıda sıraladığımız haber üretim sürecine ilişkin üç aşamada gerçekleşen seçimler liberal gazetecilik anlayışının basına yüklediği “dördüncü güç” misyonunu tartışmalı hale getirmekte ve basının kamuoyunda katılımcı demokratik değerleri yerleştireceği anlayışının sorgulanmasına sebep olmaktadır (İnal, 1996, s. 192). Çünkü egemen söylemler; hem haber kaynağı olmaları bakımından hem de haber konularının seçilmesi ve çerçevelenmesi sürecinde belirleyici bir konuma sahip olmaları açısından, haberin güç ve iktidar sahiplerinin söylemlerini içermesi ve yeniden üretmesi sonucunu doğurmaktadır. Haberi kapalı bir metin haline getiren bu söylemler; başka türlü okumalara, okuyucuların alternatif anlamlara ulaşmalarına, zengin ve karmaşık okumalar yapmalarına imkân tanımamaktadır. Sadece seçkinlerin ve güçlülerin söylemlerinden oluşan haber, diğer okumalara kapalı bir hale gelmektedir. Bu çerçevede haberi; egemen söylemlerin temsil edildiği ve egemen söylemlerin seçtiği olayların, egemen söylemlerin belirlediği çerçevede sunulduğu yani özetle egemen söylem dışında bir anlam içermeyen kapalı metinler olarak tanımlamak pek de yanlış olmayacaktır.

Bu aşamada ise haber türleri içerisinde hem yazılı basının hem de görsel medyanın önemli bir bölümünü teşkil eden polis/adliye haberlerini incelemek, egemen söylemlerin basit bir anlatı olarak değerlendirilebilecek suç haberlerinde nasıl oluşturulabildiğini göstermek açısından önemlidir. Sığınmacılar ya da göçmenler gibi azınlık grupların medya temsillerini inceleyen birçok çalışmanın da ortaya koyduğu gibi (Van Dijk, 1988, 1991; Hall ve diğerleri, 1982) polis/adliye haberleri, sadece olmuş adli vakaları aktarmak gibi bir amaca sahip görünmekle birlikte mağdur ve suçlulara dair önemli bulgular barındırmaktadır. Özellikle azınlıklara yönelik ayrımcı söylemlerin

oluşturulmasında önemli bir rol üstlenen bu tür haberler, Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söyleminin varlığını araştıran çalışmamız açısından oldukça önemlidir.

1.4.1 Polis/Adliye Haberleri

Günlük yaşamda gerçekleşen, polise ya da yargıya intikal eden kaza, kavga, cinayet, yaralama, hırsızlık vb. olayları anlatan haberler “polis/adliye haberi” olarak adlandırılmaktadır. İngilizce “crime news” yani “suç haberleri” olarak nitelendirilen bu haberler genellikle “üçüncü sayfa haberi” olarak da isimlendirilmektedir.

Hall ve diğerleri (1982, s. 66), suçun tanımı gereği bizzat haber olduğunu söylemektedirler. Genel olarak haber seçimleri incelendiğinde de; büyük çaplı olayların daha mütevazı olanlara göre, sıradışı olanların olağan olanlara göre, seçkin olanların sıradan olanlara göre, olumsuz olanların olumlulara göre daha çok haber değeri taşıdığı görülmektedir (Fowler, 2007, s. 53). Suç haberleri de içerdikleri olumsuz nitelik sebebiyle gazeteciler tarafından sıklıkla haber konusu yapılmaktadır. Okurların kendi günlük yaşamında “ötekiler”in özel yaşamında olumsuz olanı merak etmesi, günlük iletişim ortamlarında bu olayları aktararak yeniden üretmesi (İnal, 2010, s. 175) gazeteciler tarafından bu tip haberlerin seçilmesinde önemli rol oynamaktadır. Okur ya da izleyici, rahat, korunaklı evinde hayatı seyredip haline şükrederken (İnal, 2010, s. 175); suç, başkalarının yaşamalarına ait seyirlik bir alana dönüştürülmektedir (Yüksel ve Gürcan, 2005, s. 97). Diğer taraftan bu tür haberler bireye üzeri örtük bir biçimde ‘senin de başına gelebilir’ mesajı verdiği için ciddi bir ilgiyle takip edilmektedir (Birsen, 2010, s. 19). Ayrıca bu tip haberlere erişimin haber kaynakları (polis ve adliye) sebebiyle ucuz ve kolay olması, gazetecilerin sıklıkla bu tür haberlere yönelmelerine sebep olmaktadır. Yazılı (Onursoy, 2010, s. 65) ve görsel (Bek, 2004, s. 19) basın haberciliğine ilişkin yapılmış birçok çalışma polis/adliye haberlerinin toplam haberler içerisinde çok büyük bir yere sahip olduğunu göstermektedir (Van Dijk, 1988, s. 164).

Polis/adliye haberleri yapıları itibarıyla bireylere ait olayları içermektedir. Yani bireylerin başlarından geçen olaylar çoğunlukla da birincil haber kaynaklarına dayandırılarak haberleştirilmektedir. Tam da bu sebeple bu tip haberler önem

kazanmaktadır. Çünkü görünürde bireye ait görünen “suçlar”, özellikle de polis/adliye kaynakları sebebiyle egemen olan bakış açısıyla aktarılmakta ve haber bu şekilde toplumsal, ekonomik ve siyasi bağlamından uzaklaştırılmaktadır. Suç konusu genellikle bireysel psikolojik bozukluk sorununa indirgenmektedir. Suç işleyen kişiler sapkın davranışlı kişiler olarak tanımlanmakta ve suçun ardındaki nedenler, suça iten nedenler, haberin arka plan bilgisi sorgulanmamaktadır (Yüksel ve Gürcan, 2005, s. 97). İnal (1996, s. 150), her haber metninde eksik bırakılan bilginin, daha önce benzer olaylardan edinilen ve hafızada depolanan bilgi ile birleştirilerek okunduğunu ve boşlukların bu şekilde doldurulduğunu söylemektedir. Bu da haberin okunmasında kişinin önyargılarından bağımsız hareket edememesi sonucunu doğurmaktadır.

İnal’ın (1997, s. 156) Van Dijk’ın söylem analizini kullanarak Türk yazılı basın haberleri üzerinde yaptığı çalışmada, adliye haberlerinde olayların arkaplanına ilişkin neredeyse hiç yer verilmediği ortaya koyulmuştur. Arkaplan bilgisine yer verilmemesi haberlerde olayların tarihsel ve toplumsal nedenlerinin ne olduğundan çok, olayların sorumlularının kimler olduğunun öne çıkmasına sebep olmaktadır. Özellikle adliye haberlerinde sorumluların belirlenmesi resmi açıklamalara dayanılarak yapılmaktadır (İnal, 1997, s. 143). Hall ve diğerlerinin tanımladığı birincil tanımlayıcılar özellikle diğer haber türlerinden daha fazla olarak suç haberlerinde tanımlayıcı bir rol üstlenmektedirler. Bunun öncelikli sebebi gazetecinin olaya dair birinci elden bilgiye ulaşmasındaki zorluktur. Dolayısıyla gazeteci birincil tanımlayıcı olan polis ya da yargıdan bu bilgiyi elde etmekte ve bu da haberi birincil tanımlayıcıların şekillendirmesine sebep olmaktadır. Yapılan çalışmalar da polis adliye haberlerinde birincil haber kaynaklarının yüksek oranda etkin bir rol üstlendiğini göstermektedir (Birsen, 2010, s. 14).

Polis/adliye haberlerinde normal haberlere göre resmi kaynaklara bağımlılığın çok daha fazla olması bu tür haberlerin tam anlamıyla bir kapalı metin olarak okunması sonucunu doğurmaktadır. Açık metinler, okuyucu ile buluştuğunda ortaya çıkabilecek alternatif anlamları kapatmaya çalışmayan, tersine zengin ve karmaşık okumalara olanak sağlayan metinlerdir. Kapalı metinler ise, okuma serüveni boyunca okuyucuyu önceden belirlenmiş bir yol boyunca yürütmeyi, acıma veya korku, heyecan veya çöküntü

duygularını yerli yerinde ve gereken zamanda uyandıracak şekilde etkilemeyi amaçlayan metinlerdir (Mutlu, 1995, s. 27). Haber, özellikle de polis/adliye haberleri ise kapalı metin olarak değerlendirilmelidir, çünkü farklı anlamlara kapalıdır ve egemen söylem dışında bir anlam içermemektedir.

Polis/adliye haberlerine ilişkin diğer bir önemli konu da, bu tip haberler “biz” ve “onlar” karşılaştırmasının en uç biçimlerde gözlemlenebildiği temel haber kategorilerinden biri olarak görülmektedir. Suça ilişkin kamuoyu algısı, duygusu, korkusu ya da endişesinin büyük bir kısmı aslında resmi suç araştırmaları ya da verilerine göre değil, kültürel kodlara göre şekillenmektedir. Bu sebeple suç haberleri sosyal dışlama ya da damgalamayı anlamak için çok önemli olmaktadır (Özçetin, 2014, s. 90). Hall ve diğerleri de (1982, s. 68) şiddetin, kimlerin toplumun içinden kimin dışından olduğunu belirleyen bir özelliği olduğunu söylemektedirler. Bu sebeple biz ve onlar ayrıştırmasının suç haberlerinde net bir şekilde ortaya konduğunu söylemek mümkündür. Van Dijk, suçun pek çok açıdan medya tarafından inşa edildiğini söylemektedir. Medyada yer alan suç oranı toplumda gerçekleşenden çok daha fazla sıklıktadır (Van Dijk, 1988, s. 212). Öte yandan medya haber değerleri sebebiyle olumsuz olayları, özellikle de grup dışı bireyleri haber yapma eğilimindedir. Yani haber değerleri bu yönüyle etnik azınlıkların basında olumsuz temsillerine katkı sağlamaktadır (Van Dijk, 1988, s. 157). Bu sebeple çalışma kapsamında polis/adliye haberlerini incelemenin önemli olacağı düşünülmektedir.

2. BÖLÜM: YEREL BASINDA NEFRET SÖYLEMİ

Yerel basın bulunduğu yörede gerçekleşen olayları yöre halkına aktarmakta, bunun neticesinde de kamuoyu oluşturmakta önemli bir işleve sahiptir. Bulunduğu yöredeki hassasiyetleri, kültürü, anlayışı en iyi bilen ve bu bilgi sayesinde kamuoyu oluşumuna katkı sağlayan, halkın talep ve beklentilerini yönetenlere ileten yerel basın; öte yandan belirli gruplara yönelik nefret söyleminin de yayılmasında önemli bir etkiye sahiptir.

Göçmenlerle ya da azınlıklarla ilgili söylemin oluşmasında, çoğu bilgi kitle iletişim araçlarından ödünç alınmaktadır. Yani kitle iletişim araçlarından elde edilen bilgi

insanların kullandığı kanıtsallık stratejisinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır (Van Dijk, 2003, s. 66). Büyük şehirlerde azınlık gruplarla karşılaşma olanağı olan bir grup insan dışındakiler için medya, etnik azınlık gruplar hakkında bilgi edinebilecekleri tek mecra olmaktadır (Van Dijk, 1988, s. 200). Dolayısıyla azınlıklara dair toplumda oluşacak algı konusunda medya önemli bir rol üstlenmektedir.

Basın doğası gereği normal olanı değil, anormal olanı haber yapma eğilimindedir. Bu yüzden basın; olumsuzlukların haber yapılma olasılığının daha yüksek olmasından hareketle olumsuz yargılar oluşturulması için daha elverişli bir ortam sağlamaktadır. Basında yer alan olumsuz temsillerin, birebir ya da yüz yüze bir karşılaşma yaşamamış bireyler arasında önyargıların oluşmasına sebep olması sebebiyle basının, kullandığı dile özen göstermesi gerekmektedir. Yerelde mekânın küçük, ilişkilerin yakın olduğu düşünüldüğünde basının yaydığı mesajların çok daha kısa sürede bir etki yaratacağı malumdur. Bu sebeple yaygın basına nazaran yerel basının özellikle azınlık gruplara yönelik nefret söylemini yayması daha hızlı olabilecektir. Bu sebeple yerel medyada nefret söyleminin ne şekilde yer aldığına değinilmeden önce, Türkiye’deki yerel medyanın yapısını ve sorunlarını daha iyi anlayabilmek için tarihsel gelişimine ve özelliklerine bakmak faydalı olacaktır.

2.1 YEREL BASININ TARİHÇESİ

Yerel basın her ülkede hatta her ülkenin farklı yörelerinde kendine özgü bir yapıya sahiptir. Her ülkede yerel basının gelişmesi, özünde yatan “yerellik” sebebiyle farklı farklı gerçekleşmiştir. Genel olarak basının zaten yerel olarak doğduğunu söylemek mümkün olmakla birlikte, basın tarihinin ilerleme sürecinde bazı ülkelerde ulusal ya da yaygın basın olarak adlandırılan basın güçlenirken, Almanya ya da Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde yerel basın çok daha fazla etkinliğe sahip olmuştur. Yerel basının gelişme sürecindeki bu değişikliğe farklı ülkelerde farklı etkenler etkili olmuştur. Bu etkenleri coğrafya, ekonomi, siyaset, bölgecilik, kültürel farklılık, etnik farklılık, okuma alışkanlığı, teknolojik gelişme şeklinde sıralamak mümkündür (Girgin, 2009, s. 242-246). Osmanlı’da ise yerel basının ilk örneklerinin ortaya çıktığı

1860'lardan günümüze kadar uzanan süreçte yerel gazetecilik, genellikle siyasi gelişmelere bağlı bir gelişim göstermiştir (Şeker, 2007, s. 27).

19. yüzyılın ortalarından itibaren varlığını sürdüren yerel basın hükümet eliyle ve merkezin taşraya söylemek istediklerini aktarmak amacıyla kurulmuştur. Bu sebeple Türkiye'deki yerel medyanın halkın ihtiyaçlarından değil, elitlerin ve siyasi toplumun ihtiyacından doğduğunu söylemek mümkün olmaktadır (Şeker, 2007, s. 68).

Türkiye'deki yerel basının tarihçesine bakılacak olursa, yerel basının öncüsü olarak vilayet gazeteleri karşımıza çıkmaktadır (Girgin, 2009, s. 1). 1864 yılında "Eyalet Sistemi"nin kaldırılarak yerine "Vilayet Sistemi"nin kurulmasıyla, her vilayete kendi ihtiyaçlarını karşılama amacıyla basımevi kurulmuştur. Aslen valiliklerin kırtasiye ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan basımevlerinde, resmi yayınlara ilave olarak özel kişilerin de yayın yapması ilkesi kabul edilmiştir (Koloğlu, 2013, s. 32). Vilayet gazeteleri; Osmanlı İmparatorluğu döneminde toplumda artan ayrılıkçı eğilimleri dengelemek, Avrupa'da çıkan ve sayıları gittikçe artan Arapça süreli yayınların etkisini bastırmak gibi bir takım amaçlar taşımıştır (Koloğlu, 2013, s. 31). Vilayet gazetelerinin ağırlıklı olarak azınlıkların yaşadığı ve ayrılıkçı hareketlerin güçlendiği bölgelerde çıktığı göz önünde bulundurulduğunda, Osmanlı yönetiminin ayrılıkçılığı yerel gazeteleri kullanarak önlemeyi amaçladığı söylenebilmektedir. Basın tarihi açısından değerlendirildiğinde ise vilayet gazetelerinin en önemli katkısının, basının İstanbul'un tekeline çıkmasına ve Anadolu'da yerel gazetecilik geleneğinin oluşmasına sebep olması olduğunu söylemek mümkündür (Şeker, 2007, s. 30-32). Çünkü basımevi için gerekli altyapıyı devletin kurması, özel girişimcilerin bu konuda büyük paralar harcamalarını engellemiş, sadece baskı ücreti ile yayın yapma olanağını bulmuşlardır (Koloğlu, 2013, s. 33).

İlk yerel gazete olarak tanımlanabilecek gazete, Türkçe-Arapça olarak 1860 yılında Beyrut'ta çıkartılan Hadikat al Ahbar isimli ilk vilayet gazetesidir (Topuz, 2003, s. 31). Tuna Valisi Mithat Paşa tarafından ise 1864-65 yılında Tuna'da Tuna gazetesi çıkartılmıştır (Duman, 2007, s. 80). 1866 yılında Erzurum'da devlet desteği ile çıkartılan Envar-ı Şarkiye'yi ise (Bodur, 1997, s. 42) Anadolu topraklarında çıkan ilk

gazete olması dolayısıyla Anadolu Basını'nın ilk örneği olarak nitelemek yanlış olmayacaktır.

Öncelikle Padişah ile ilgili haberlere yer veren vilayet gazeteleri, bunun yanı sıra kamu görevlilerinin atanması, yeni yasal düzenlemelerin duyurulması, hükümetin genel ve yerel faaliyetleri, yerel okul sınavları, hava durumu vb. birçok konuda da içerik üretmişlerdir (Girgin, 2009, s. 83). Ancak yukarıda bahsedildiği gibi temel amacın ayrılıkçılıkla mücadele olması hasebiyle, vilayet gazetelerinin içeriği büyük oranda resmi söylemlerden oluşmuştur. Vilayet gazetelerinin içeriklerinin genellikle yasalar, yönetmelikler, tayinler, vali ve diğer kamu görevlilerinin eylem ve söylemleri, kolluk kuvvetlerinin başarıları gibi konulardan oluştuğu, ancak bunların yanı sıra edebi yazılar ve tarihle ilgili araştırmalar da yayınlandığı belirtilmektedir. Osmanlı yönetiminin genel içeriğin İstanbul basınına paralel oluşturulmasını emretmesi sebebiyle, gazetelerin içeriğinin bir bölümü İstanbul basınından alıntılanmıştır (Şeker, 2007, s. 31).

Tüm bu resmi söyleme rağmen vilayet gazeteleri diğer taraftan yerel gelişmelere de yer vermiş; haber ağını genişletmek, teknik kaliteyi yükseltmek gibi gazeteciliğe dair amaçlarla çalışmalar yapmıştır. Ayrıca sağlık, kadın hakları, çalışkanlık, ulusal dayanışma gibi konularda bilinç kazandırmaya yönelik yazı ve haberlerin yer aldığı da görülmektedir (Şeker, 2007, s. 31).

Osmanlı'da resmi yerel basın şeklinde ortaya çıkan ilk vilayet gazetelerini, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra ortaya çıkan özgürlük ortamında gelişen özel girişime ait yerel gazeteler takip etmiştir. Bu dönemde basına karşı ortaya çıkan yumuşamanın sonucu olarak kısa ömürlü birçok süreli yayın çıkmıştır (Duman, 2007, s. 82). 1908-1918 döneminde Anadolu kentlerinde vilayet gazeteleri dışında ilk özel gazeteler çıkmaya başlamıştır. Bu yerel gazeteler siyasi bir nitelik taşımış, önceleri İttihatçı çizgi egemenken daha sonra Hürriyet ve İtilaf yanlısı gazetelerin çıkmasıyla birlikte kamplaşmalar başlamıştır. II. Meşrutiyet'le başlayan ve hem İstanbul basınına hem de yerel basının, özellikle de azınlık gazetelerinin son derece özgür bir ortamda yayın yaptıkları dönem Birinci Dünya Savaşı ile birlikte sona ermiş; İstanbul basını ve yerel basında bu dönemde ortaya çıkan kamplaşma ve azınlık gazetelerine gösterilen hoşgörü,

savaşla birlikte yerini kontrol altına alınan basına bırakmıştır (Şeker, 2007, s. 27, 34). 1918'de İstanbul'da sadece 14 yayın kalmış, Anadolu'da da son derece azalmıştır (Koloğlu, 2013, s. 107).

I. Dünya Savaşı ve ardından gelen işgal yılları ve bağımsızlık mücadelesi dönemleri, yerel basının halkı bağımsızlık konusunda bilinçlendirdiği, mücadeleye katılmalarını sağlamaya çalıştığı yıllar olarak nitelendirilebilecektir. İstanbul'un işgali ve işgal kuvvetlerinin ilk iş olarak muhalif basını susturmaya çalışması Milli Mücadele döneminde Anadolu basınının çok önemli görevler üstlenmesini sağlamıştır (Duman, 2007, s. 84). 1919 yılında Mustafa Kemal ve arkadaşları tarafından Erzurum Kongresi ile başlatılan Milli Mücadele hareketine sadece halk değil; Erzurum, Sivas, Kastamonu, Konya vb. birçok şehirdeki süreli yayınlar destek vermiştir (Duman, 2007, s. 84). Anadolu'nun pek çok kentinde yayınlanan yüze yakın gazetenin büyük bölümü Milli Mücadele'yi desteklemiştir (Şeker, 2007, s. 27, 35, 38).

Kemalist basın olarak adlandırabilecek bu dönem basının en önemli özelliklerinden biri anti-emperyalist bir tutuma sahip olmasıdır. Basının tek önceliği savaşın başarıya ulaştırılmasıdır. Bu sebeple Türkçe olmayan gazeteler zamanla kendiliğinden kapanmıştır. Anadolu'da milli mücadeleyi destekleyen yayın sayısı ise 82 olmuştur (Koloğlu, 2013, s. 115).

Bu dönemdeki yerel basının bir başka özelliği ise kâğıdın ve mürekkebin zor bulunduğu, meslektan yetişmiş mürettip (dizici) ve matbaacının olmadığı koşullarda çıkan bir iki sayfalık gazeteler olmasıdır (İnuğur, 2005, s. 351). En basit baskı araçlarının kullanıldığı, baskı makinalarının at ve öküz arabaları ile ilden ile taşındığı bu dönem; Türk basın tarihi açısından büyük bir övünç kaynağı olarak nitelendirilmektedir (Topuz, 2003, s. 118). Şapolyo (1971, s. 206), Anadolu'da gazeteciliğin esas itibarıyla bu dönemde geliştiğini ifade etmektedir.

Bu dönemde basının kamuoyu oluşturma işlevinin öneminin farkına varılmış ve Milli Mücadele'yi destekleyen gazetelere bazı yardımlarda bulunulmuştur. Gazetelerin kolay malzeme ve haber temin etmeleri sağlanmış, ajanslar kurulmuş, gazetecilerin bir süre

askere alınmamaları sağlanmıştır (Duman, 2007, s. 85). Milli mücadeleyi destekleyen gazetelere para ve malzeme yardımı yapılması sebebiyle bu dönemdeki basın güdümlü basın olarak nitelendirmek mümkündür. Ancak bu dönemdeki basın güdümlü olmasına rağmen ön sansür içermemiştir (Koloğlu, 2013, s. 114-115). Diğer taraftan bu dönemde basına yapılan destekler Türkiye'deki yerel basının gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır. Anadolu basını olarak adlandırılan yerel basının Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasında büyük yararlılıkları olmuş, bir anlamda Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın "Gazi" basını olarak nitelendirilmiştir (Bodur, 1997, s. 44).

Cumhuriyet'in ilanından sonra yeni rejimin yerleştirilmesi sürecinde, harf devriminden sonra ve tek parti yönetimi döneminde yerel gazetelerin inişli çıkışlı bir gelişim gösterdiği bilinmektedir. Öncelikle rejim henüz sağlam temellere oturmamış olduğu için, hala Saltanat ve Hilafet'i savunan bir kesim olduğu için basın pek serbest bırakılmamıştır. Bu dönemde tek parti yönetimine muhalif tüm gazetelere sert tedbirler uygulanmıştır (Şeker, 2007, s. 27, 41). 4 Mart 1925'te, Şeyh Said Ayaklanması'nın ardından çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu hükümetin basın üzerinde baskı kurmasına sebep olmuş, Cumhuriyet Halk Fırkası'na muhalif yayınların kapatılmasına sebep olmuştur (Koloğlu, 2013, s. 117). Bu dönemde birçok gazete; yönetimin uyguladığı baskılar, bunun yanı sıra harf devrimi ve dönemin ekonomik koşulları sebebiyle kapanmıştır. Tek parti rejiminin sonlarına doğru ise bu yayınların %80'i kapanmıştır (Şeker, 2007, s. 45). 1919-1938 yılları arasında Türkiye'de 406'sı taşrada olmak üzere 582 gazete çıkmış (Vural, 1999, s. 119), bu da toplam gazete sayısının %70'e yakın bir kısmını oluşturmuştur.

1946'lardan sonra başlayan çok partili dönemde, siyasal ortamın hareketlenmesiyle ilişkili olarak yerel gazeteler sayıca artmıştır. 1941 yılında Türkiye'de günlük toplam tirajları 60 bini bulan 113 gazete varken, 1946 yılında günlük toplam tirajları 100 bine yaklaşan 202 gazete bulunmaktadır (Koloğlu, 2013, s. 125). Bunların ne kadarının yerel basını teşkil ettiği bilinmemekle birlikte, genel resmi vermesi açısından bu sayılar önemlidir.

Demokrat Parti hükümeti döneminde yerel basının iktidara yakın olan kısmı çeşitli desteklerle güçlendirilmiştir. Bu dönemde genel olarak yerel gazete sayısı artmakla beraber, güçlenen yerel basının resmi ilanlar yoluyla beslenen ve hükümete yakın gazeteler olduğunu söylemek mümkündür (Şeker, 2007, s. 27, 48). Demokrat Parti iktidarının “basına yardım” adı altında kendisini destekleyenlere maddi çıkar sağlamasının bir sonucu olarak, gazeteciliği bir meslek olarak görmeyen ya da yürütemeyecek matbaa sahipleri ya da parti örgütünden kişiler gazete çıkarmaya başlamıştır. Bugün Türkiye’deki yerel basında yaşanan karışıklık ve sorunların kaynağı olarak o yıllarda güdülen bu politikaların etkili olduğu düşünülmektedir (Bodur, 1997, s. 45).

1960’tan sonraki dönemde Basın İlan Kurumu’nun kurulması ve resmi ilanların belli kurallar dâhilinde dağıtılmasıyla, yerel gazetelerin sayısında büyük artış gerçekleşmiş, ancak nitelik olarak ne yazık ki bir gelişme sağlanamamıştır.

1960’lardan sonraki yıllarda yerel basını derinden etkileyecek bir başka gelişme ise yaygın gazetelerin diğer illere taze gazete dağıtmak için yeni dağıtım ağıları oluşturması ve Ankara, İzmir, Adana gibi büyük kentlerde baskı tesisleri kurarak bölge baskılarına yönelmeleri olmuştur (Şeker, 2007, s. 27, 51). Günümüzde de halen devam eden bu durum yerel basının önündeki en büyük zorluklardan biri olarak görülmektedir. Yetişmiş eleman ve teknolojik altyapı avantajı ile bölge ekleri çıkaran yaygın gazeteler ile yarışmak, yerel basın için çok da kolay olmamaktadır.

1970’lerdeki siyasal ve toplumsal gerginlik ortamında ise yerel gazeteler olumsuz etkilenmiş, ancak nicelik açısından artmaya devam etmiştir (Şeker, 2007, s. 27). Resmi ilan gelirlerindeki artışın bu durumu etkilediği bir gerçektir. 1980 öncesi dönemde Basın İlan Kurumu tarafından aktarılan ilan ve reklam gelirlerinden İstanbul gazeteleri ile Anadolu gazeteleri hemen hemen eşit pay almışlardır (Şeker, 2007, s. 53).

1980’den sonra, hem askeri müdahale döneminin etkisi hem de ekonomik değişiklikler yerel basının duraklamasına sebep olmuştur. 12 Eylül sonrasında Türkiye’de her alanda kendini gösteren apolitikleşme basın alanında da kendini göstermiştir. 12 Eylül

sonrasında yaygın basının önemli bir bölümü ve yerel basının çoğu politik içerikten uzaklaşmıştır. Diğer taraftan devletin basına sübvansiyonla 9 liradan verdiği kağıdı serbest piyasa fiyatıyla (25 Ocak 1980’de 41 lira) (Koloğlu, 2013, s. 142) alma zorunluluğu gazetelerin maliyetlerini artırmış, sayfa sayılarını düşürmelerine ve fiyatlarına zam yapmalarına sebep olmuştur. Hem kâğıt fiyatlarındaki hem de genel ekonomik durumdaki değişimler küçük yaygın gazetelerin ve yerel gazetelerin birçoğunun kapanmasına neden olmuştur. Ancak öte yandan liberal ekonominin taşrada yeni sermaye yaratması ve bununla ilişkili olarak ortaya çıkan özel ilan ve reklam potansiyeli sayesinde, 1990’lardan sonra bazı gelişmiş illerde yeni ve görece daha güçlü yerel gazeteler ortaya çıkmıştır. 1980 sonrası dönemde 600 – 800 tane gazete yayınlanmıştır (Şeker, 2007, s. 27, 57, 58).

2000’li yıllarda ise, resmi ilanlarla ayakta durmaya çalışan az sayfalı, eski teknolojiyle üretilen yerel gazeteler küçük illerde ve ilçelerde varlıklarını devam ettirirken; sosyo-ekonomik anlamda gelişme gösteren illerde ofset teknolojiyle üretilen, çok sayfalı, içeriği zengin ve bu sebeple ulusal gazetelerle rekabet şansına sahip olan yerel gazeteler artmıştır (Şeker, 2007, s. 28). Ancak 2000’li yıllarda yaşanan ekonomik sıkıntılar yerel gazetelerin de okuyucu kaybetmesine yol açmış, ekonomideki makro dengesizliklerin yerel ilan ve reklam veren işletmeleri etkilemesi sebebiyle büyük illerde yayınlanan yerel gazeteler de zor duruma düşmüşlerdir (Şeker, 2007, s. 62).

1993 yılında internetin devreye girmesiyle iletişim alanında büyük bir değişim yaşanmış, yeni bir kapı aralanmıştır. İnternetle birlikte geleneksel gazetecilik de biçim değiştirirken; elektronik yayıncılık, internet gazeteciliği ya da online gazetecilik diye farklı isimlendirmeler yapabileceğimiz bir gazetecilik türü ortaya çıkmıştır. Geleneksel gazeteciliğe nazaran daha az maliyetli olan online gazeteciliği, yerel basının sorunlarının en önemli kaynağı olarak nitelendirebileceğimiz ekonomik sıkıntıların bertaraf edilmesine yol açacağı için, yerel gazeteler açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirmek mümkündür.

Türkiye’deki yerel basına yönelik net sayısal bilgiler vermek her dönemde güç olmuştur. Ancak Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü’nün kayıtlarına göre

1992 yılında İstanbul, Ankara ve İzmir dışında yerel olarak tanımlanan 317'si günlük olmak üzere 827 yayın bulunmaktadır. 1995 verilerine göre ise 377'si günlük olmak üzere 895 yerel gazete bulunmaktadır (Vural, 1999, s. 130-132).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2015 verilerine göre, bugün Türkiye'de yayımlanan gazetelerin %89,6'sı yerel, %4,1'i bölgesel, %6,3'ü ise yaygın yayın; dergilerin ise %37,2'si yerel, %7,3'ü bölgesel, %55,6'sı yaygın yayın yapmaktadır. Toplamda ise gazetelerin ve dergilerin %58,2'si yerel, %6'sı bölgesel, %35,8'i ise yaygın yayın yapmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2017). Bu veriler ışığında Türkiye'de aslında nicelik bakımından yerel medyanın oldukça gelişmiş olduğunu söylemek mümkündür. Ancak nitelik açısından aynı seviyenin yakalandığını söylemek pek mümkün olmamaktadır.

2.2 YEREL BASININ TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

Günümüzde her alanda karşımıza çıkan küreselleşmeye rağmen, yerel unsurlara bağlılık devam etmektedir. Bu durum, özellikle kitle iletişimi alanında da bu şekilde gerçekleşmektedir. Küreselleşen dünyada birey dünyanın her yerinden birçok habere maruz kalırken, yaşadığı yakın çevredeki olaylara karşı da ilgi duymaya devam etmektedir. Yerel basının önemi ve yaygın basın karşısında ayrıcalığı işte tam da bu aşamada karşımıza çıkmaktadır. Girgin, kitle iletişim araçlarının iki yönlü bir ilerleme süreci içinde olduğunu söylemektedir. Buna göre bir taraftan sınırları aşan bir bütünleşme yaşanırken; diğer taraftan yerele bağlılık sonucunda her şehir, her kasaba, hatta semt, mahalle gibi daha küçük birimler bile kendi medyasına sahip olmak istemektedir. Bunun en temel ve doğal sebebi ise insanların öncelikle kendilerine yakın yerlerde gelişen haber ve konular hakkında bilgi almak istemeleri, yakınlarında gerçekleşen bu gelişmelerin uzaktakilere göre hayatlarını daha çabuk etkilemesidir (Şeker, 2007, s. 11). Kısacası dünyada tüm hızıyla devam eden küreselleşmeye rağmen yerelleşme de kendine yer açmaktadır. Bunun en önemli göstergesi olarak Avrupa'daki, özellikle de Almanya'daki güçlü yerel basını örnek vermek mümkündür. Birçok Avrupa ülkesindeki yerel ve bölgesel basının toplam tirajı, yaygın basının toplam tirajından birkaç kat fazladır (Girgin, 2009, s. 237). Diğer taraftan ulusal gazetelerin yerel ekler

çıkartmaları da küreselleşmeye rağmen yerelleşmenin önem kazandığının bir başka göstergesi olarak değerlendirilebilecektir. Basın tarihi incelendiğinde de gazetelerin aslen yerel olarak doğduklarını, ardından 1800'lü yıllarda teknolojinin gelişmesiyle ulusal ve uluslararası bir hale geldiklerini görmek mümkündür (Girgin, 2009, s. 1; Vural, 1999, s. 287).

Türkiye'deki yerel basının adlandırılmasında farklı farklı kavramlar kullanılmaktadır. Taşra basını, Anadolu basını, mahalli basın bunlardan bazılarıdır. Yerel basının farklı biçimlerde adlandırılması farklı bakış açıları ve yerel medyaya yüklenen farklı anlamlardan kaynaklanmaktadır. Bir görüşe göre 'taşra basını' kavramı İstanbul dışında yayınlanmasına rağmen ulusal niteliğe sahip ya da İstanbul ve Ankara'da yayınlanmasına rağmen ülke genelinde okuyucuya sahip olmayan gazetelerin varlığı düşünüldüğünde doğru bir tanım olarak kabul görmemektedir. Yine bunun yanında yıllarca Türkiye'deki yerel medyayı adlandırmaya yarayan 'Anadolu basını' ifadesi de Trakya'da yer alan gazeteleri kapsamakta yetersiz kaldığı için eksik bulunmaktadır. Bu görüşe göre tanımlamada gazetelerin basıldığı yer değil, yüklendiği görev önemli olmaktadır (Ulus, 1993, s. 77).

Başka bir görüş ise yerel medyaya verilen 'Anadolu basını' ifadesinin lokasyon bildiriminin ötesinde bir anlam taşıdığını iddia etmektedir. Bu tanımın Milli Mücadele Dönemi'ni vurgulamasından ve 'Anadolu' ifadesinin aslında Edirne'den Kars'a kadar milli mücadeleyi destekleyen basının tamamını tanımlayan birleştirici bir ifade olarak değerlendirilmesinden kaynaklandığı ifade edilmektedir (Turan, 1992, s. 92).

Türkiye'de yerel medya konusundaki kavram karmaşasının aslında ulusal ya da yaygın medya olarak adlandırılan ve ülke geneline ulaşan kitle iletişim araçları için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Çoğunlukla Türkiye'deki yaygın basını tanımlamak için de kullanılan 'ulusal basın' ifadesinin yanlış olduğu ve aslında yerel ve yaygın medyanın toplamının ulusal basını teşkil ettiğinden hareketle, bu çalışma kapsamında 'yaygın medya' ifadesi kullanılacaktır.

Yerel basını genel hatlarıyla; sadece belirli bir bölgede yayımlanan ve ulusal haberler yerine yerel haberlere daha fazla yer veren yayınlar olarak tanımlamak mümkündür. Girgin, yerel basını; sınırları dar ve tanımlanmış bir yörede (kasaba, kent ya da bölge) yöre halkını bilgilendirmeye, eğitmeye, eğlendirmeye ve bu şekilde de kamuoyunun serbestçe oluşmasına katkıda bulunmaya çalışan kitle iletişim araçları olarak tanımlamaktadır (2009, s. 235).

5187 Sayılı Basın Kanunu'na göre ise yerel süreli yayın, tek bir yerleşim biriminde yayımlanan süreli yayınlar ile haftada bir veya daha uzun aralıklarla yayımlanan yaygın ve bölgesel yayınları ifade etmektedir (Basın Kanunu, 2004). İşlevleri düşünüldüğünde ise yerel basın; bulunduğu yöreye dair olaylar hakkında yöre halkına bilgi ve haber veren, bu şekilde kamuoyu oluşmasına olanak sağlayan kitle iletişim aracı olarak tanımlanabilecektir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere basının haber ve bilgi verme, kamuoyu oluşturma ve dördüncü güç olarak yönetenleri denetleme gibi liberal anlayış temelli işlevlerinin yerel basın için de geçerli olduğunu söylemek mümkündür.

Yerel basına yüklenen bu üç temel işlevden biri olan yönetenleri denetleme ve kamuoyu oluşturma işlevi, yerel basına yüklenen ve yerel basından beklenen belki de en önemli işlevdir. Yerel basının temel özelliklerinin yayımlandığı yerdeki insanların sorunlarını çözmeye yardımcı olmak, kişilerarası ilişkilerin olumlu şekilde gelişmesini sağlamak, yerel düzeyde kamuoyu oluşmasına katkı sağlamak ve yerel yönetimleri denetleyerek kamu görevi yapmak olduğu düşünülmektedir (Girgin, 2009, s. 237). Gerçekten de yerel basın bölge halkını, ihtiyaçlarını, beklentilerini yakından tanımakta olup, bulunduğu bölgede gerçekleşen olaylara dair çok daha fazla ve doğru bilgiye sahiptir. Yaygın basın, haberleri ve konuları seçerken geniş kitlelerin ortak ilgi alanlarını göz önünde bulundururken, yerel basının hedef kitlesi yaygın basına oranla çok daha homojen bir yapı göstermektedir (Bodur, 1997, s. 39). Merkez medya ülke genelinde her sınıftan, kültürden, cinsten insana hitap etmek durumunda olduğu için, asgari müşterek ilkesine göre haber seçmektedir (Mutlu, 1998, s. 102). Yerel basının üstünlüğü ise bu noktada ortaya çıkmaktadır. Bir bölgede gerçekleşen olaylar yerel basında çok daha geniş bir çerçeveden ele alınmaktadır. Diğer taraftan ilişkiler, olaylar ve bireyler birbirine daha yakın olduğu için yerel gazeteler okuyucuya da daha yakındır.

Yerel basının en büyük özelliklerinden biri hedef kitlesi olan yöre insanları ile daha yakın bir iletişim ve yüz yüze bir etkileşim içinde olmalarıdır (Vural, 1999, s. 41). Bu durum hem gazete okuyucusunun gazete sayfalarında kendinden bir şeyler görmek istemesine (Bodur, 1997, s. 48) hem de olaylara yönelik tepkisini çok daha kısa sürede ve güçlü bir şekilde ortaya koymasına sebep olmaktadır (Vural, 1999, s. 71).

Yerel basının haber verme işlevi; ulusal ya da uluslararası basın açısından haber değeri taşımayan ve bu sebeple yayınlanma şansı bulmayan olayların haberleştirilmesi noktasında başlamaktadır (Şeker, 2007, s. 11). Ancak ne yazık ki yerel basın, daha önce de belirtilen “yerellik” fırsatını avantaja çevirememektedir. Yerel basının bulunduğu yöredeki okurlarını o toplumun sorunlarına katılmasını sağlayabilmesini, farklı görüşlerin birbirini anlaması ve birbirini eleştirmesi için gereken ortamı sağlaması gerekmesine rağmen, yerel basın ‘periferik medya’ olarak merkez medyanın baskısına maruz kalmaktadır (Mutlu, 1998, s. 98, 101). Yani “yerel unsurları ve yerel sorunları ortaya çıkartmak ve bu sorunlara ilişkin halkı bilgilendirmek” (Sözen, 2004) şeklinde bir görevi olduğu düşünülen yerel basının; yerel unsurlara çok daha fazla yer vermesi gerekmesine rağmen ulusal haberlere daha çok yer vermesi ve ‘yerel’i ihmal etmesi kendisine zarar vermektedir. Yerel gazeteler yaygın gazetelerin ulaşamadığı ya da görmezden geldiği yerel sorunlara yöneldiği ve yerel sivil toplum örgütlerinin sesini duyurarak farklı bir içerik yarattığı takdirde (Şeker, 2007, s. 66, 100) niteliksel eksikliklerini büyük ölçüde gidermiş ve liberal öğretinin savunduğu bilgilendirme, öğretme, demokratik katılımın sağlanmasında öncülük yapma, yerel yönetimleri denetleme, yerel kültürel mirasın ve farklılıkların korunması gibi işlevleri yerine getirebilecektir.

Yerel basını, hem basının hem de demokrasinin kılcal damarı olarak nitelendiren bakış açısı (Gürel, 1998, s. 40; Bodur, 1997, s. 48) yerel basın aracılığı ile toplumda farklı seslerin duyurulabileceğini, yönetilenlerin isteklerini, beklentilerini ya da şikâyetlerini rahatça yönetenlere iletebileceği düşüncesine dayanmaktadır. Güçlü bir yerel basın ortaya çıktığında çok sesliliğin, gerçek demokrasinin egemen olacağı; ekonomi-politik kısıkaç nedeniyle dile getirilemeyen sorunların, istismarların ve halkın bilmesi gereken tüm olumsuzlukların ortaya çıkacağı umulmaktadır (Şeker, 2007, s. 12). Gerçekten de

demokrasinin iyi işlediği ülkelerde yerel basının güçlü olması bir tesadüf olarak algılanmamalıdır. Bugün Almanya, Amerika gibi demokratik rejimlerin çok iyi işlediği ülkelerde yerel basının oldukça güçlü olduğu görülmektedir.

Yönetenleri kamu adına denetleme işlevinin önemli bir bölümü yaygın medya tarafından yürütülmesine rağmen, yerel yönetimlerin faaliyetleri de yerel basın aracılığıyla kamuoyu tarafından daha yakından takip edilebilmektedir. Yerel basın yerel yönetimlerin faaliyetlerinin halka duyurulmasında ve halktan gelen geribildirimlerin yerel yönetimlere aktarılmasında bir köprü görevi görmektedir (Vural, 1999, s. 12). Yaygın basının merkezi iktidar üzerindeki denetim görevini yerel iktidar üzerinde yapması, yerel iktidarın icraatları hakkında halkı bilgilendirmesi, gerektiğinde olumsuzlukları gündeme getirerek yerel iktidarın el değiştirmesini sağlaması yerel basının özgünlüğünün en önemli dayanaklarındadır (Şeker, 2007, s. 12). Ancak Türkiye'deki yerel basına yönelik genel bakış açısının yetersiz, niteliksiz ve güçsüz olduğu; bu sebeple de kamuoyu oluşturmada etkisiz kaldığı görüşü (Vural, 1999, s. 11) Türkiye'deki yerel basın ve demokrasi ilişkisine yönelik şüpheleri ortaya koymaktadır. Diğer taraftan liberal yaklaşımın basının gücüne yaptığı vurguya yapılan eleştirilerin benzeri yerel basın için de yapılmaktadır. Yine de, gerçek anlamda işleyen bir yerel basının kısmen de olsa çok sesliliğe ve demokrasiye fayda sağlayabileceği bir gerçektir.

Türkiye'deki yerel basın genel olarak yapısal özellikleri açısından iki farklı grupta değerlendirilmektedir. Şeker (2007, s. 13), birinci gruptaki gazeteleri, genellikle küçük Anadolu il ve ilçelerindeki matbaacıların resmi ilan almak için ek iş olarak çıkardıkları, az sayfalı, özgün içeriği bulunmayan, eski teknolojiyle çok az sayıda basılıp, resmi kurumlara ve ilan verenlere dağıtılan bir tür kapalı devre yayın niteliğindeki gazeteler olarak tanımlamaktadır. Girgin de (2009, s. 240) benzer şekilde, ilk grubu babadan oğula geçen, teknolojiye ayak uyduramamış, iki üç kişinin çalıştığı, resmi ilan ve matbaada yapılan diğer işlerle ayakta kalmaya çalışan gazeteler olarak nitelendirmektedir. Bu gazeteler düşük tirajlı, az sayfalı, özgün içeriğe sahip olmayan, vasıfsız çalışanlar tarafından hazırlanan bir niteliğe sahip olup çoğunlukla okuyucuya ulaşmamakta, dar bir çevrede basılıp dağıtılmakta ve yerel gündemi oluşturabilecek güce sahip bulunmamaktadır (Şeker, 2007, s. 13). Ancak reklam pastasından pay alma

isteği Türkiye’de sayıca çok fazla bu tarz yerel gazete çıkmasına sebep olmakta ve nicelikteki artış ne yazık ki niteliğe yansımamaktadır. Bu sebeple de bu tarz gazeteler çok fazla okuyucu çekmemekte ve bazı istisnalar dışında tirajlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir (Vural, 1999, s. 9). Bu da bahse konu bu gazetelerin kamuoyu üzerindeki etkinliğini tartışmaya açık hale getirmektedir.

İkinci gruptaki gazetelere bakıldığında ise; gerçekten gazetecilik yapma eğiliminde olan kişilerce çıkarılan, görece çok sayfalı, gazetecilerin çalıştığı, olabildiğince yeni teknolojilerle basılan, okuyucuya ulaşmak için bayilerde satışa sunulan ve haber verme, bilgilendirme, kamuoyu oluşturma gibi işlevlerini yerine getirmeye çalışan, sosyo-ekonomik açıdan gelişmiş illerde çıkan; ofset basılan, yüksek tiraja sahip olan, bulundukları bölgede kamuoyu yaratmakta etkin olan ve zaman zaman siyasi ya da ekonomik baskı aracı olarak da kullanılan gazeteler olduğu görülmektedir (Şeker, 2007, s. 13-14; Girgin, 2009, s. 240). Güçlü bir sermayeyle kurulan, teknolojik altyapılarını yenileyen, çok sayfalı ve okunabilecek içerikte gazeteler hazırlamaya çalışan, yaygın gazetelerle yarışabilmek için normlara uygun habercilik yapmayı amaçlayan, ürettikleri gazeteleri bayilerde satışa sunan gazetelerin de (Şeker, 2007, s. 76) içinde bulunduğu bu grup Türkiye’deki gerçek yerel basına iyi birer örnek olmaktadır.

Türkiye’deki yerel basın yapısal olarak yukarıda tanımlandığı şekilde iki kategoriye ayrılmakla beraber, yerel basının illere ve bölgelere göre farklılıklar göstereceği unutulmamalıdır. Örneğin sermayenin güçlü olduğu bir bölgedeki yerel basın ile güçsüz olduğu bir bölgedeki yerel basının yapısı da farklı olacaktır. Bu sebeple Türkiye’de homojen bir yerel basından bahsetmenin mümkün olmadığı söylenebilecektir. Örneğin büyük şehirlerde, ofset teknolojiyle basılan yerel basın ekonomik olarak daha bağımsız olduğu için resmi ilanlara bağımlılığı da daha az olmakta; bu da gerçek anlamda gazetecilik yapmalarına olanak tanımaktadır (Vural, 1999, s. 157).

Türkiye’deki yerel basının birçok sorunu olmasına rağmen, genellikle birçok akademik ve mesleki tartışma resmi ilan amacıyla çıkan ‘naylon’ gazeteler çerçevesinde dönmektedir. Devlet tarafından Basın İlan Kurumu aracılığıyla verilen resmi ilan ve reklam gelirleri yerel basını hem ayakta tutan hem de yerel basının gelişmesine engel

olan bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Ocak 1961 tarih ve 195 sayılı Kanun ile kurulan Basın İlan Kurumu, resmi ilan ve reklamların dağıtımında adaletsiz davranıldığı gerekçesiyle hükümet ile gazeteleri karşı karşıya getiren uygulamaya son vermek amacıyla kurulmuştur. Türkiye genelinde 41 ilde bulunan şubeleriyle resmi ilan ve reklamlara aracılık eden kurum, Türkiye genelinde resmi ilan ve reklam yayınlama hakkı bulunan 1.158 gazeteden (Ocak 2016 itibarıyla) görev alanında bulunan yaklaşık 700'ünü, resmi ilan ve reklam hakkı bakımından, düzenli olarak denetlemektedir. Basın İlan Kurumu tarafından 2015 yılında 400 milyon TL'yi bulan tutarda bir resmi ilan ve reklam desteği verilmiştir (Basın İlan Kurumu, 2017). Basın İlan Kurumu tarafından verilmekte olan bu destekler bir taraftan özellikle yerel basının ayakta kalması için çok önemli bir gelir kaynağı olarak görülürken, diğer taraftan bu destekten yararlanmak için ortaya çıkan 'nylon' gazeteler sebebiyle ilan pastasından düşen pay azalmakta, gerçekten kaliteli gazetecilik anlayışı taşıyan yerel basın hak ettiği desteği alamamakta, bu da genel anlamda kaliteli bir yerel basının gelişmesine engel olmaktadır. Bu durum yerel basının sadece resmi ilan geliri elde etmek için yapılan baskı çalışmaları olduğu yönünde eleştirileri beraberinde getirmektedir. Basın İlan Kurumu tarafından 1961 yılından sonra resmi ilanların düzenli olarak dağıtılması, yerel basında canlanma sağlamış; ancak sadece resmi ilan almak için yerel gazete çıkarma dönemini de başlatmıştır (Şeker, 2007, s. 50). Ancak öte yandan Basın İlan Kurumu'nun resmi ilan için aradığı asgari nitelikler (örneğin asgari sayfa sayısının 8 olması); yerel basında kalitenin görece yükselmesine vesile olmuştur (Şeker, 2007, s. 51, 318).

Türkiye'deki yerel basında yapısal olarak ikiliğe yol açan resmi ilan konusunun yanı sıra yerel basının gelişmesine engel olan başka sorunlar da bulunmaktadır. Türkiye'deki yerel basının temel sorunlarına bakıldığında resmi ilan konusu dışında en önemlilerinin ilgi yetersizliği, İstanbul gazetelerinin bölge sayfaları, profesyonel kadro ve eğitim eksikliği, yetersiz altyapı, teknoloji yetersizliği olduğunu görmek mümkündür (Girgin, 2009, s. 246-251). Girgin (2009), yerel basına olan ilginin çok geç başladığını belirtmektedir. 1920'de kurulan Matbuat Umum Müdürlüğü, ancak 1974 yılında yerel basını hatırlamış ve yerel basını teşvik etmek amacıyla "Anadolu Basınıni Özendirme Yarışması" düzenlemeye başlamıştır (Girgin, 2009, s. 246). Yaygın gazetelerin Ankara, İzmir, Adana gibi büyük şehirlerde bölge ekleri çıkartmaya başlaması, zaten yaygın

gazeteleri takip eden okuyucuların yerel basına olan ilgisini iyice azaltmıştır. Bu durum yerel gazetelerin gücünü ve gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir (Bodur, 1997, s. 47). Diğer taraftan kurumsallaşmış bazı yerel basın kuruluşlarının dışındaki gazetelerin gerçek gazeteciler tarafından değil de, matbaa sahiplerinin tanıdık ya da akrabaları tarafından çıkartılması, bunun yanı sıra teknolojik olarak da yetersiz imkânlarla sahip olmaları; okuyuculara pek de cazip gelmeyen yayınlara sebebiyet vermektedir. Bunun neticesinde de bayilerde para ile satılan gazeteler yerine, abonelik yöntemiyle dağıtılan, resmi ilan gelirleriyle ayakta kalan bir yerel basın karşımıza çıkmaktadır.

Yerel basının dördüncü güç işlevini yerine getirememesinin temelindeki en büyük sorunu ekonomik yetersizlikler ya da ekonomik bağımlılık olarak tanımlamak mümkündür. Yukarıda bahsedilen yerel basına ait birçok sorunun kaynağının yerel basının ekonomik yapısı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Resmi ilan için devlet desteğine ihtiyaç duymak, teknolojik ve insan kaynağına gerekli altyapıyı sağlayamamak, haber üretiminde çok daha ucuz bir kaynak olan resmi kaynaklara yönelmek; tüm bunların hepsi yerel basının ekonomik olarak güçsüz ve bağımlı olmasından kaynaklanmaktadır. Bodur (1997, s. 118), yerel basındaki asıl sorunun bölünmüşlüğü yarattığı zayıflık olduğunu yani yaygın basın karşısında yerel basının sermaye güçsüzlüğü olduğunu ifade etmektedir. Gerçekten de yaygın medyanın tirajları ve ulaştığı hedef kitle ile yerel bir gazetenin hedef kitlesi kıyaslandığında, yerel basının kuruluş sermayesinin aslında hedef kitlesine ve dolayısıyla elde ettiği gelire kıyasla ne kadar ağır bir ekonomik yük getireceği ortaya çıkmaktadır.

Özellikle haber üretim sürecinde yerel gazetelerin içinde bulundukları ekonomi-politik yapı, yaygın basında olduğu gibi, üretimi etkilemektedir. Çünkü farklı ekonomi-politik ilişkiler, yerel gazetelerin bir takım güç odaklarının etkisine girmelerine sebep olabilmektedir. Bazı gazeteler, sahiplerinin ve yöneticilerinin politik amaçlarına uygun olarak bir takım siyasi parti, grup ve görüşlerin temsilcisi durumundadır ve siyasi yönlendirmelere ve iktidardaki partilerin baskısına açık bulunmaktadırlar. Diğer taraftan yerel gazete sahiplerinin birçoğu bazı ekonomik yönlendirmelerin ortaya çıkabilmesine yol açacak şekilde başka iş alanlarında da faaliyet göstermektedir. Bunlara ek olarak

satış gelirinin düşük olması sebebiyle reklam verenlerin içeriğe müdahalesi ileri düzeyde gerçekleşmektedir (Şeker, 2007, s. 19).

Diğer taraftan yerel basının bağlı olduğu haber kaynakları da, yerel basına yüklenen farklı görüşleri ortaya koyma ve çok sesliliği getirme gibi misyonların gerçekleşmesinin önündeki engellerden bir diğeridir. Hali hazırda en çok devlet tarafından verilen resmi ilan desteği ile ayakta duran yerel gazeteler büyük oranda yerel birincil kaynaklara ve ajans haberlerine dayalı bir gazetecilik yapmaktadırlar (Şeker, 2007, s. 19, 76, 79). Çünkü bu şekilde, habere en ucuz yoldan ulaşma imkânı bulmaktadırlar. Şeker'in yerel gazetelere ilişkin yapmış olduğu çalışmanın sonucu da yerel haberciliğin birincil kaynaklara dayalı olduğunu ortaya koymaktadır. İncelenen gazetelerin tümünde en önemli üç haber kaynağı arasında yerel birincil kaynaklardan birkaçı yer almıştır (Şeker, 2007, s. 312). Yerel gazetelerin haber kaynaklarının genellikle valilik, belediye, adliye, il özel idaresi, siyasi parti il başkanlıkları gibi yerel resmi kurumlarla ve ticaret, sanayi, esnaf odaları gibi kuruluşlarla sınırlı kaldığı göz önünde bulundurulduğunda (Şeker, 2007, s. 79), yerel basının tarafsızlığının tartışılır olduğu ortaya çıkmaktadır. Mutlu, yerel basındaki devlet bağımlılığına girme eğilimini eleştirmekte, devletten maddi yardım alınması halinde tarafsızlığın sağlanmasında sıkıntı yaşanacağını vurgulamaktadır (Mutlu, 1998, s. 100, 106). Gerçekten de devletle başta resmi ilan olmak üzere yakın bağların kurulması, yerel gazetelerden beklenen yöneticileri halk adına denetleme işlevine zarar vermektedir (Şeker, 2007, s. 67). Bir görüşe göre devlet desteğinin yeterli olmaması nedeniyle yerel ekonomik güçlerin güdümüne giren, hatta bu güçler tarafından satın alınan, çıkarılan pek çok yerel gazete bulunduğu söylenirken (Şeker, 2007, s. 67); diğer taraftan yerel basının kalkınmasının sadece devlet desteği ile gerçekleşemeyeceği ve hali hazırda devlet desteğine rağmen nitelikli bir medyanın ortaya çıkmadığı da savunulmaktadır (Mutlu, 1998, s. 106). Bu yüzden devlet desteğinin yerel basını tek başına olumlu ya da olumsuz etkilediğini söylemek mümkün değildir.

Yerel basın birincil kaynaklara başvurduğu kadar ajans aboneliği yöntemi ile de haber yapmaktadır. Ne yazık ki, yukarıda da bahsedilen profesyonel ve eğitilmiş kadro eksikliği burada da kendini göstermektedir. Yerel gazeteler yayınladıkları merkezdeki

haberleri sınırlı sayıdaki elemanlarıyla ve güçlkle takip etmektedir. Ekonomik sebepler, yıl içinde değişen ilan potansiyeli yerel gazetelerde çalışan gazetecilerin insan onuruna ve verdikleri emeğe yaraşır bir ücret almamalarına, bu da profesyonel bir yaşama geçememelerine sebep olmaktadır (Erinç, 1998, s. 16). Diğer taraftan yerelde bazen avantaj olarak da değerlendirilebilecek yakın ilişkiler gazetecilerin mesleklerini yapmalarını zorlaştırabilecek, özellikle yerel yönetimlerin baskısı gazetecilerin üzerinde olabilecektir. Bu durum özellikle yapısal olarak geleneksel diye adlandırılan yerel gazetelerin profesyonel gazeteciler istihdam etmek yerine, içeriklerin gazete sahibi ve yakınları tarafından hazırlanmasına, bunun bir sonucu olarak da yerel basının ajans aboneliğine mahkûm olmasına sebep olmaktadır. Şeker'in çalışmasının bulguları da bunu doğrular niteliktedir. Çalışma sonucunda tiraj kaygısı taşımayan ve resmi ilan geliri elde etmek amacıyla çıkan gazetelerin tamamen ajans malzemeleriyle oluşturulduğu sonucuna varılmıştır (Şeker, 2007, s. 81, 88, 312). Bu da aslında yerel basının beklendiği kadar çok yerelleşemediğini ortaya koymaktadır.

2.3 YEREL BASINDA NEFRET SÖYLEMİ

Söylem kavramı incelenirken de değinildiği üzere aslında medya, toplumdaki güç ve iktidar ilişkilerine bağlı bir şekilde üretim yapmaktadır. Dolayısıyla toplumda mevcut olan belirli bir kesime yönelik fikirler en kolay medya dolayımıyla kitlelere ulaşmaktadır. Bu noktada yerel medya da bulunduğu bölgedeki halka ulaşmakta ve kamuoyu oluşturmakta benzer bir işlev yürütmektedir. Medyanın içinde bulunduğu ve geliştii ortam, medyanın egemen söylemin yayılmasındaki tutumunu da belirlemektedir. Yukarıda Türkiye'deki yerel medyanın gelişimi ve özellikleri göz önünde bulundurulduğunda bağımsız bir yerel medyanın olmadığı ortaya çıkmaktadır. Türkiye'deki yerel basının tarihçesi ve genel durumu incelendiğinde en büyük sorunun ekonomik bağımlılık olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bağımlılık devletin vermiş olduğu ilan desteğinin yanı sıra sermaye sahiplerinin haber üretim sürecine yapmış olduğu maddi baskılar olarak da tanımlanabilecektir. Öte yandan ekonomik yetersizlikler sebebiyle gazetecilik eğitimi almamış kişilerin gazetecilik etik ve kurallarından bağımsız bir şekilde haber üretmeleri, yerel medyanın nefret söylemi ve ayrımcı söylemlere çok daha fazla ortam oluşturmalarına sebep olmaktadır.

Haber söylemi tartışması içerisinde ifade edildiği üzere haber kuruluşlarının sosyal, politik ve ekonomik olarak konumlanmaları sonucunda tüm haberler her zaman belirli bir açı ile sunulmaktadır (Fowler, 2007, s. 10). Bu yüzden haber söyleminin, basın kuruluşunun ekonomipolitiği içinde oluştuğunu söylemek doğru olacaktır. Basın, kar etme kaygısı ile daha fazla kişiye ürün, yani haber, satmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda da popüler olanı, çoğunluğu ilgilendireni haber yapmak, her zaman azınlıkta olanla ilgili haber yapmaktan daha karlıdır. Nüfusunun çoğunun Müslüman olduğu bir ülke ya da bölgede, Ramazan Bayramı'na ilişkin bir haber Paskalya'dan daha fazla ilgi çekecektir. Bu da basının her ne kadar nesnel ve yansız haber iddiasında bulunsun da hem ekonomik hem de toplumsal nedenlerden ötürü bunu hiçbir zaman gerçekleştirememesine sebep olmaktadır. Ekonomik olarak bağımsız olamama durumu yerel medyanın toplumda egemen olan söylemi yeniden üretmesine sebep olurken, öte yandan aynı sebep yüzünden nitelikli eleman çalıştıramaması sonucunda profesyonel gazetecilik ilkelerinden uzak bir gazetecilik pratiği ortaya çıkmaktadır.

Yerel medyanın profesyonellikten uzak habercilik anlayışı nefret söylemi ya da ayrımcı dilin kolaylıkla oluşmasına imkân sağlamaktadır. Suriyeli sığınmacıların medyadaki temsillerini inceleyen birçok çalışma yerel medyanın diline ilişkin benzer sonuçlar ortaya koymuştur. Hrant Dink Vakfı tarafından yürütülen Medyada Nefret Söyleminin İzlenmesi çalışması kapsamında hazırlanan Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Eylül-Aralık 2014 Raporu'nun Suriyeli sığınmacılara yönelik özel bölümünde hem yerel hem de ulusal basında hak temelli bir anlayıştan yoksun bir haberciliğin yapıldığı sonucu ortaya çıkmıştır (Hrant Dink Vakfı, 2014). 2017 yılının ilk dört ayını kapsayan dönemde ise yerel medyadaki nefret söyleminin arttığı, bunun sebebinin ise Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söylemindeki artış olabileceği ifade edilmektedir (Evrensel, 2017d). 2014 yılında Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HÜGO) tarafından yapılan ve hem yerel hem de yaygın medyayı kapsayan araştırmaya göre de medyada Suriyelilere ya yer verilmediği ya da çoğunlukla negatif bir şekilde sunulduğu tespit edilmiştir (Erdoğan, 2015).

Medyanın, sığınmacıları ve mültecileri damgalamak suretiyle potansiyel gerginlikleri ve korkuları ön plana çıkardığını ve canlandırdığını ortaya koyan bir başka çalışmada da,

bu durumun resmi ve toplumsal tepkileri meşru kıldığı da ifade edilmektedir (Philo ve diğerleri, 2013, s. 169). Gerçekten de medyanın kullanmış olduğu ayrımcı dil nefret suçlarına da zemin oluşturmaktadır. Bölgede hatta ülkenin farklı bölgelerinde bile en ufak bir olay sonucu tüm Suriyelilerin evlerinin, işyerlerinin hedef alınması sıklıkla karşılaşılan bir sorun olmaya başlamıştır (Evrensel, 2017c; Haber Ankara, 2017; Haber Türk, 2017; Hürriyet, 2014; Yenigün, 2016). Yaşanan gerginliklerin ise birçok haberde benzer şekilde gözlemleneceği üzere bireysel küçük tartışmalar ya da ortaya atılan asılsız iddialar tarafından tetiklenerek oluştuğu ve tepkilerin ise Suriyeli olan ya da o şekilde algılanan tüm bireylere yönlendirildiği görülmektedir.

Şekil 4 - Haber Başlığı (Bugün TV, 2014)

Gaziantep’te 2014 yılında gerçekleşen Suriyeli bir kiracının Türk ev sahibini öldürmesi sonucu ortaya çıkan olaylar (Milliyet, 2014b), nefret söyleminin nefret suçuna dönüşmesinin önemli bir örneği olmuştur. Haberin bir televizyon kanalında “Suriyeliler bu defa can aldı” şeklinde verilşi (Bugün TV, 2014), medyanın olayların gelişimindeki rolünü görebilmek açısından oldukça önemlidir.

Küçük yerlerde daha homojen bir toplumun olması, farklılıklarla karşılaşmaların kozmopolit büyük yerleşim birimlerine göre daha az olması, “öteki”ne karşı oluşturulan söylemin çok daha önemli bir etkiye sahip olmasına olanak vermektedir. Bu sebeple yerel medyanın kamuoyu yaratmadaki işlevi belki de yaygın medyaya göre daha önemli olmaktadır. Özellikle nefret söylemini üretenle söyleme maruz kalanın coğrafi olarak

birbirine yakın olması, yerel basındaki nefret söylemini somut sonuçları açısından daha tehlikeli kılabilmektedir (Hrant Dink Vakfı, 2013, s. 11).

Her ne kadar devlet politikaları ve siyasal söylem göç politikasına dair ana çatıyı belirlese de, medya bu fikirlerin yaygınlaştırılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Basının, özellikle de yerel basının demokrasi ve çok sesliliği sağlamada çok önemli bir rolü olduğu gibi, farklılıkları vurgulayarak ayrıştırma ve çatışma yaratma gücünün de bulunduğu akılda tutularak haber dilini nefret söyleminden arındırmış, sorumlu bir yerel basın anlayışına ihtiyaç duyulmaktadır. Azınlıklara, göçmenlere ya da sığınmacılara yönelik algının oluşmasında majör bir role sahip olduğunu söyleyebileceğimiz medyanın kitleleri etkileyebilme gücü, hem yaygın basına hem de yerel basına toplumda Suriyeli sığınmacılara yönelik var olan gerginlik ve önyargıların ortadan kaldırılabilmesi ve sığınmacıların toplumsal kabulünün sağlanabilmesi için çok büyük bir sorumluluk yüklemektedir.

3. BÖLÜM: SURİYELİ SİĞINMACILARIN NEFRET SÖYLEMİ BAĞLAMINDA KİLİS BASININDA İNCELENMESİ

Bu tez çalışmasında, yerel medyada nefret söyleminin ne şekilde ortaya çıktığı, nüfusuna göre en yüksek oranda Suriyeli sığınmacı barındıran Kilis ilinden erişilebilen Kent ve Hududeli gazetelerindeki polis/adliye haberleri incelenerek araştırılmıştır. Ancak analize geçmeden önce Kilis ve Kilis'teki yerel basın hakkında kısaca bilgi vermek araştırmanın daha iyi anlaşılabilmesi açısından önemlidir.

Nüfusuyla yaklaşık aynı sayıda sığınmacı barındıran Kilis, ülke nüfusunun %3,72'sini oluşturan sığınmacıların (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018), nüfusuna oranla en fazla sayıda bulunduğu il olması açısından sığınmacıların toplumsal hayatta en görünür oldukları şehirdir. 136.319'luk nüfusa sahip şehirde, kayıtlı olarak 130.560 sığınmacı bulunmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018). Sığınmacı oranının yerel nüfusa bu denli fazla bir oranda olması Kilis'i farklı bir konuma getirirken, bu yönüyle Nobel Barış Ödülü'ne aday olmasına da sebep olmuştur (BYEGM, 2018). Bu sebeple sığınmacıların yerel basındaki temsilini incelemek amacıyla Kilis seçilmiştir.

	İl	Nüfus	Sığınmacı	%
1	Kilis	136.319	130.560	95,8%
2	Hatay	1.575.226	453.323	28,8%
3	Şanlıurfa	1.985.753	473.748	23,9%
4	Gaziantep	2.005.515	369.090	18,4%
5	Mardin	809.719	91.446	11,3%
6	Mersin	1.793.931	201.377	11,2%
7	Osmaniye	527.724	53.006	10,0%
8	Kahramanmaraş	1.127.623	99.927	8,9%
9	Adana	2.216.475	188.023	8,5%
10	Kayseri	1.376.722	71.696	5,2%

**Tablo 2 - Nüfus Yoğunluğuna Göre En Fazla Suriyeli Sığınmacı Barındıran İlk 10 Şehir
(Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018)**

İl sınırları içerisinde iki adet sığınmacı kampı bulunmakla beraber Kilis, bulunduğu coğrafi konum sebebiyle sığınmacıların, hem ilk ulaşabildikleri şehirlerden biri olması bakımından hem de akrabalarının ve evlerinin olduğu sınırın diğer tarafına yakın bir

konumda bulunması açısından kamp dışında da yaşamayı en fazla tercih ettikleri illerden biri olmuştur. Kilis'te yer alan Öncüpınar ve Elbeyli konaklama merkezlerinde 6 Mart 2018 tarihi itibarıyla 25.286 sığınmacı yaşarken (AFAD, 2018), kamp dışında yaşayan sığınmacıların sayısı 130.560'tır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018). Yerel halk ve sığınmacı karşılaşmalarının en yoğun olduğu il olarak nitelendirilebilecek olan Kilis'te yerel nüfusun büyük çoğunluğunu Türk kökenli vatandaşlar oluşturmaktadır (Orhan ve Gündoğar, 20115, s. 24). Tarihsel olarak ticaret ve Hac yolu üzerinde bulunmuş olan Kilis bu anlamda 'yabancı'ya alışkın bir il olmakla beraber, Kilis'e yerleşen sığınmacıların büyük çoğunluğunun Arap kökenli olması toplumsal hayatta bir takım çatışmaları da beraberinde getirmiştir (Orhan ve Gündoğar, 20115, s. 24). Suriye'den gelen ilk göç akınlarında sığınmacılara yardımcı olan yerel halk birçok araştırmanın da ortaya koyduğu gibi (Erdoğan, 2015; Yaşar, 2014) Suriye'deki çatışmaların bitmemesi ve sığınmacıların geri dönmemesi, aksine zaman içerisinde daha da fazlasının gelmesi ile yardımsever tavrından uzaklaşmıştır. Suriye tarafından Kilis'e de bombaların gelmesi, ekonomi ve güvenlikle ilgili endişeleri arttırmıştır.

Sığınmacı ve yerleşik halkın gündelik hayatta sıklıkla karşılaşması, medyada da benzer karşılaşmaların olması sonucunu doğurmaktadır. Basın İlan Kurumu'nun internet sayfasına göre Kilis'te 5 yerel gazete yer almaktadır (Basın İlan Kurumu, 2018). Bunlar Hududeli, Kent, Kilis'in Sesi, Serhat Kilis ve Vizyon Havadis gazeteleridir.

KİLİS İLİ MERKEZ VE İLÇELERİNDE YAYINLANAN GAZETELER

GAZETENİN ADI	Yüz Ölçümü	TELEFON (0348)	FAX (0348)	SAYFA SAYISI	TRAJİ	GÜNLÜK FİİLİ SATIŞ	VASIF DURUMU
Hududeli	1,40	8131626	8131626	8	6760	260	VASIFLI
Kent	1,13	8131281	8132323	6	6578	253	VASIFLI
Kilisin Sesi	1,13	8221489	8221489	8	7540	290	VASIFLI
Vizyon Havadis	1,13	8135188	8135188	8	6916	266	VASIFLI
Serhat Kilis	1,38	8141919	-	8	7800	300	VASIFLI

Tablo 3 – Kilis'te Yayınlanan Yerel Gazeteler (Kilis Valiliği, 2017)

Çalışma kapsamında belirlenen tarihlere ait sayılarına erişim imkânı göz önünde bulundurulduğunda, Kent ve Hududeli gazetelerinin incelenmesine karar verilmiştir. Bu gazetelerin genel özelliklerine bakmak çalışmanın daha iyi anlaşılmasına olanak verecektir.

Kent gazetesi, kendisini “Günlük Bağımsız Siyasal Gazete” olarak tanımlamakta ve 1961 yılından bu yana faaliyet sürdürmektedir. Basın Konseyi ve Kilis Gazeteciler Cemiyeti üyesi olan gazetenin siyasal çizgisini ana akım olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Farklı siyasal görüşlere yer verdiği gözlemlenen gazete, milli ve dini geleneklere bağlı bir çizgide yer almakta; zaman zaman eleştirel seslere yer vermekle birlikte genel konjonktüre bağlı bir gazetecilik faaliyeti sürdürmektedir. Kilis Valiliği’nin resmi internet sitesinde yer alan verilere göre tirajı 6.578 olan Kent gazetesinin günlük fiili satışı 253’tür (Kilis Valiliği, 2017). Sahibi ve yazı işleri müdürünün soyisimlerinin aynı olması, gazetenin geleneksel bir aile yerel gazetesi örneği olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan gazete sahibi Ahmet Barutçu’nun bizzat “79. Boyut” isimli bölümde yazılar yazdığı ve gazetecilik faaliyeti yürüttüğü, hatta 2015 yılında mesleğinde 50. yılını doldurması sebebiyle ödül aldığı bilinmektedir (Kent Gazetesi, 2018; Hürriyet, 2015). Ahmet Barutçu aynı zamanda Kilis Gazeteciler Cemiyeti’nin de başkanıdır (Türkiye Gazeteciler Federasyonu, 2018). 2001 yılında Ahmet Barutçu’nun hem Kilis Belediye Meclisi üyesi hem de Anadolu Ajansı Kilis muhabiri olarak görev yaptığı dönemde Kent Gazetesi ve matbaasına otomatik silahla ateş açılmıştır (TGRT Haber, 2001). 2008 yılında “Şafakta Savaşanlar / Kilis’in Kurtuluşu” isimli bir kitabı yayımlanan Barutçu’nun sahip olduğu gazete (Kent Gazetesi, 2016), milli değerlere ve Cumhuriyet değerlerine sahip çıkan bir görünüm çizmektedir.

Kent GÜNLÜK BAĞIMSIZ SİYASAL GAZETE Kuruluş Tarihi : 3 Eylül 1961 Sahibi : Ahmet BARUTÇU Yazı İşleri Müdürü : Sevinç BARUTÇU	İLAN ve REKLAM Resmi İlan Tek Sütun Cm.....10.40 TL. Yitik İlanları.....10.00 TL. <i>İlanlardan sorumluluk kabul edilmez.</i> Kent Gazete Dağıtım: YAY-SAT A.Ş. Gazetemiz Basın Konseyi ve Kilis Gazeteciler Cemiyeti üyesidir Temsilcilikler: İstanbul: Nejat Taşkın (0.212) 531 50 37)	YEREL SÜRELİ YAYIN YÖNETİM YERİ: Şehit Sakıp Mah. Yeni Sebze Hali Cad. No: 12 - KİLİS Tlf : (0.348) 813 12 81 - 813 13 01 Faks : (0.348) 813 23 23 - GSM: (0.532) 364 19 63 Web: http://www.kentgazetesi.biz E-mail: kentgazetesi@hotmail.com - kentgazetesi_79@myynet.com BASILDIĞI YER: KENT OFSET TESİSLERİ - KİLİS Fiyatı: 30 Kuruş (KDV içinde) ABONE: 6 Aylık: 100 TL. Yıllık: 150 TL.
--	--	---

Şekil 5 – Kent Gazetesi Künyesi (Kent, 2017i)

1957 yılında kurulan Hududeli gazetesi ise künyesinde “Günlük Müstakil Siyasi Gazete” olarak tanımlanmaktadır. İhlas Haber Ajansı aboneliği olan gazete çoğunlukla hükümet söylemine paralel bir yayıncılık anlayışı sürdürmektedir. Kent gazetesine göre gerek habercilik dili gerekse mizanpaj anlamında daha amatör bir gazetecilik örneği gösteren Hududeli gazetesinin tirajı 6.760, günlük fiili satışı ise 260’tır (Kilis Valiliği, 2018). Sahibinin ve yazı işleri müdürünün baba-oğul olması (İHA, 2013), gazetenin aile tarafından işletilen yerel medya kuruluşlarından biri olduğunu ortaya koymaktadır. Gazetenin yazı işleri müdürünün düğününe vali, belediye başkanı ve çeşitli sağ görüşlü siyasi partilere mensup kişilerin, bürokrat ve iş adamlarının katılması; yerel medyanın resmi söylemle olan ilişkilerine dair bir fikir vermesi açısından önemlidir (İHA,2013). Yazı işleri müdürü olan Nezir Çağlar’ın aynı zamanda 2012 yılında Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) il başkan yardımcısı olarak görev yapması (Optimus Haber, 2012), siyasi olarak da aktif olduğunu ve gazeteci kimliği ile beraber siyasi bir duruş da sergilediğini göstermektedir. Öte yandan Çağlar, 2017 yılının sonunda kurulan Kilis Basın Cemiyetinin kurucu başkanlığı görevini de yürütmektedir (Vizyon Havadis, 2018).

Şekil 6 – Hududeli Gazetesi Künyesi (Hududeli, 2017c)

3.1 SURİYELİ SİĞINMACILARIN KİLİS YEREL BASININDA TEMSİLİNE DAİR İÇERİK ANALİZİ

Bu çalışmanın evrenini, Suriyeli sığınmacılara ilişkin Kilis’teki yerel medyada yer alan haberler oluşturmaktadır. Çalışmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Araştırma Basın İlan Kurumu’nun sitesinde yer alan 5 Kilis gazetesinden iki tanesi olan Kent ve Hududeli gazeteleri ile sınırlıdır.

2. Araştırma Ağustos 2016 – Temmuz 2017 dönemi ile ve bu dönemde erişilebilen gazete sayıları ile sınırlıdır.
3. Araştırma “Suriyeli”, “sığınmacı”, “mülteci”, “Suriye” anahtar kelimeleri ile yapılan tarama sonucunda Suriyeli sığınmacılara yönelik olduğu tespit edilen haberlerle sınırlıdır.

3.1.1 Yöntem

Literatür çalışması sonucunda elde edilen bilgiler ışığında, araştırmanın amacı dâhilinde yukarıda belirtilen sınırlılıklar çerçevesinde ulaşılan haberler içerik analizine tabi tutulmuştur. Berelson’un iletişimin görünen içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel açıdan tanımlanması şeklinde tanımladığı içerik analizi (Berelson, 1952), medya metinlerinin nicel verilere dökülerek anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Bu nicel verileri elde edebilmek için, öncelikle medya metinlerini çalışmamız çerçevesinde küçük parçalara ayırmamıza imkân veren sorular sorulmuştur. Suriyeli sığınmacılara yönelik haberlerde nefret söyleminin yer alıp almadığı incelenmeye çalışılırken şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Sığınmacılara yönelik haberler, en çok hangi temalar altında sunulmaktadır?
2. İncelenen haberlerin gazete açısından ne derece önem teşkil ettiğinin bir göstergesi olarak haber gazetenin kaçınıcı sayfasında, hangi konumda yer almakta ve ne kadar bir alan kaplamaktadır?
3. Haberde yer alan aktörler kimlerdir?
4. Haberde kimlerin görüşü alınmıştır?
5. Haberde sığınmacılar hangi isimler altında sunulmuştur?
6. Haberde sığınmacılar hangi kimlikle sunulmuştur?
7. Haber nerede gerçekleşmektedir?
8. Haber başlığında sığınmacılara ilişkin bir kimlik (milliyet, hukuksal statü vb.) yer almakta mıdır?
9. Sığınmacılara yönelik incelenen haberlerde nefret söylemi yer almakta mıdır?

Bu sorular ışığında yerel medyada sığınmacılara yönelik nefret söyleminin yer alıp almadığı, yer alıyorsa bunun ne şekilde gerçekleştiği araştırılmıştır.

3.1.2 Bulgular

İçerik analizi sonucu elde edilen bulgular iki aşamada değerlendirilmiştir. İlk olarak genel resmi vermesi ve ilerideki araştırmacılar için fayda sağlaması amacıyla tüm haberleri kapsayan genel bir değerlendirme yapılmış, ikinci olarak ise konumuzun temelini teşkil eden polis/adliye haberlerindeki durum incelenmiştir.

3.1.2.1 Genel Değerlendirme

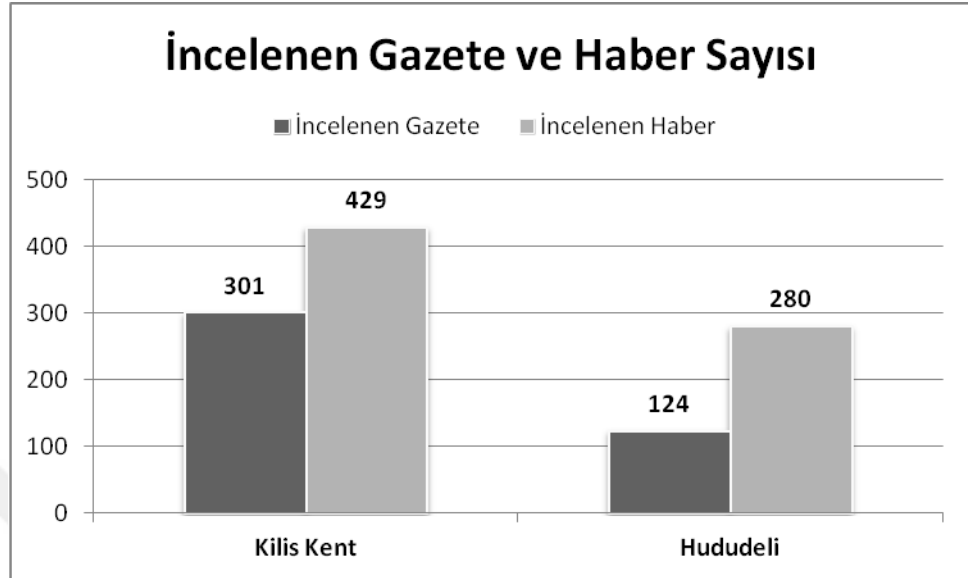
Örneklem olarak seçilen Kent ve Hududeli gazetelerinden Ağustos 2016 – Temmuz 2017 dönemini kapsayan on iki aylık süreç içerisinde erişilebilen gazetelerden “Suriyeli”, “sığınmacı”, “mülteci”, “Suriye” anahtar kelimeleri ile yapılan tarama sonucunda Suriyeli sığınmacılara yönelik olduğu tespit edilen toplam 709 haber incelenmiştir. Aşağıdaki tabloda incelenen haberlerin gazetelere göre dağılımı yer almaktadır.

Gazetelere Göre Haberlerin Dağılımı		
Gazete	f	%
Kent	429	61%
Hududeli	280	39%
Toplam	709	100%

Tablo 4 - Gazetelere Göre Haberlerin Dağılımı

Kent gazetesine daha fazla erişim sağlanabildiği için bu gazetenin toplam 301 sayısı incelenmiş ve 429 habere erişilmiş; Hududeli Gazetesi’nin ise 124 sayısı incelenmiş, 280 habere erişilmiştir. İncelenen dönemde sığınmacılara yönelik Kent gazetesinde günlük ortalama 1,4 haber çıkarken, Hududeli gazetesinde bu sayı 2,25 olarak tespit edilmiştir. Her iki gazetenin toplamı değerlendirildiğinde ise sığınmacılara yönelik günlük ortalama 1,7 haberin gazetelerde yer aldığı görülmüştür. Buna göre

sığınmacıların toplumsal hayatta olduğu gibi, yerel medyada da görünür olduğu sonucuna varmak mümkündür.

Şekil 7 - İncelenen Gazete ve Haber Sayısı

3.1.2.1.1 Temalar

Gazetelerin sığınmacılara yönelik haberleri hangi temalar altında sunduğunu belirleyebilmek için incelenen haberlerde en sık tekrarlanan konular tema olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede sığınmacıların yer aldıkları haberler her iki gazetede oranları biraz değişmekle birlikte benzer bir görülme sıralaması ile yer almaktadır.

Gazete Bazında Temalara Göre Haber Dağılımı						
Temalar	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Sığınmacı Sorunları	137	32%	157	56%	294	41%
Yerel Sorunlar	119	28%	47	17%	166	23%
Sığınmacı Politikaları	114	27%	43	15%	157	22%
Gündelik Hayat	39	9%	24	9%	63	9%
Siyaset	20	5%	9	3%	29	4%
TOPLAM	429	61%	280	39%	709	100%

Tablo 5 - Gazete Bazında Temalara Göre Haber Dağılımı

Temalara göre haber kategorilerine bakıldığında en büyük kısmı (%41) “sığınmacı sorunları”nı içeren haberlerin oluşturduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla “yerel sorunlar” (%23), “sığınmacı politikaları” (%22), “gündelik hayat” (%9) ve “siyaset” (%4) temalarındaki haberler izlemiştir.

En sık tekrarlanan tema olan “sığınmacı sorunları” temasında Kent (%32) ve Hududeli (%56) gazeteleri arasında belirgin bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu durumun yukarıda değindiğimiz gibi gazetelerden birinin hükümete daha yakın, diğerinin ise pek fazla eleştirel olmamakla birlikte yine de daha ortada bir siyasi duruş sergilemesinden kaynaklandığını düşünmek mümkündür. “Sığınmacı sorunları” temasındaki haberler ülkedeki Suriyeli sığınmacıların yaşamış oldukları sıkıntıları ve zorlukları içeren haberler olup, sığınmacıların mağdur gösterilmesi gibi bir işlev yürüterek hükümetin resmi sığınmacı politikasını destekleyen bir unsurdur.

3.1.2.1.2 Sığınmacı Tanımları

Her haber medyasının izleyicilerine bir hikâye sunmak için neredeyse sonsuz kelime ve kelime kombinasyonu seçeneği bulunmaktadır. Ana karakterle ve günün konuları ile bağlantılı olarak kullanılan isimler, sıfatlar ve fiiller; ilk sınıflandırmayı ve haberin yapılandırılmasını güçlendirmede ve bunun izleyiciye net bir fikir olarak yönlendirilmesinde önemli bir yere sahiptir (Conboy, 2007, s. 37). Haberlerde yer alan sığınmacıların ne şekilde adlandırıldıkları incelendiğinde, aynı haberde sığınmacıları tanımlamak için birden fazla adlandırmanın yer aldığı görülmektedir. İncelenen haberlerde sığınmacıların en çok “Suriyeli” (%44), ardından “Suriye vatandaşı” (%39), “mülteci” (%8), “Suriye uyruklu” (%5), “sığınmacı” (%3), “göçmen” (%2) ve “muhacir” (%1) şeklinde tanımlandığı görülmüştür. Suriyeli sığınmacıların haberlerde “sığınmacı” (%3) ve mülteci (%8) olarak çok düşük bir oranda adlandırılmaları, sığınmacıların hukuksal statülerine dair algı hakkında fikir vermesi açısından önemli bir bulgudur. Suriyeliler haberlerde uluslararası hukuktan kaynaklanan bir hak üzerinden değil, milliyet ve uyruk üzerinden tanımlanmaktadır. Öte yandan aynı gazetede, hatta aynı haberde sığınmacıları tanımlamak amacıyla farklı ifadelerin kullanılıyor olması,

hem sığınmacıların Türkiye'deki hukuk sistemi içerisindeki hem de toplumdaki tanımına ilişkin kafa karışıklığına dair de bir takım ipuçları vermektedir.

Gazetelere Göre Sığınmacı Tanımları						
Tanımlar	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Suriyeli	267	52%	92	30%	359	44%
Suriye vatandaşı	141	27%	178	57%	319	39%
Mülteci	48	9%	14	5%	62	8%
Suriye uyruklu	22	4%	16	5%	38	5%
Sığınmacı	22	4%	2	1%	24	3%
Göçmen	10	2%	6	2%	16	2%
Muhacir	4	1%	2	1%	6	1%
TOPLAM	514	100%	310	100%	824	100%

Tablo 6 - Gazetelere Göre Sığınmacı Tanımları

Her iki gazetede de isimlendirmelerin dağılımı benzer olmakla birlikte, Hududeli gazetesinde “Suriye vatandaşı” ifadesinin en fazla kullanıldığı görülmektedir. İki gazete de, yukarıda bahsedilen yerel medyanın yapısına ilişkin ekonomik sınırlılıklar sebebiyle, habere erişimde polis ve adli kaynaklardan yararlandıkları için “Asayiş Bülteni” adı altında haberler paylaşmaktadır.

Şekil 8 - Asayiş Bülteni (Hududeli, 2017b, s. 3)

“Asayiş Bülteni” adı altında polis/adliye haberlerine yer verilen bu metinlerde çoğunlukla “Suriye vatandaşı” ifadesi kullanılmaktadır. Hududeli gazetesi bu tarz haberlere sayfalarında daha fazla yer verdiği için “Suriye vatandaşı” ifadesinin de bu sebeple en fazla kullanıldığı düşünülmektedir.

Şekil 9 - Asayiş Bülteni (Kent, 2016a, s. 6)

3.1.2.1.3 Sığınmacı Temsilleri

Sığınmacıların haberlerde hangi kimlikle temsil edildikleri ise, toplumda oluşturulmaya çalışılan sığınmacı algısı açısından oldukça önemlidir. Habere konu olan Suriyelilerin hangi kimlikle temsil edildikleri incelendiğinde, haberlerin büyük bir kısmında (%29) sığınmacıların kimliklerinin belirsiz olduğu görülmüştür. Ancak bu durumu erkek egemen toplumlardaki bakış açısından bağımsız düşünmek mümkün değildir.

Şekil 10 - Reklam (Kent, 2017a, s. 5)

Erkek egemen toplumda habere konu olan kişinin erkek olduğu zaman vurgulanmasına ihtiyaç duyulmadığı bir gerçektir. Erkek egemen toplumda 'bizden olan' erkeğin belirtilmesine gerek olmazken, 'bizden olmayan' kadın mağdur da olsa suçlu/şüpheli de

olsa vurgulanmaktadır. Kent gazetesinde yer alan yukarıdaki görselden de anlaşılabacağı gibi gazete, erkek egemen bir bakış açısına sahiptir ve bu durumda kadına yer yoktur.

Sığınmacı temsillerinin belirli olduğu durumlarda ise sırasıyla sığınmacılar şu şekilde haberlerde yer almışlardır: genel (%23), çocuk (%21), kadın (%10), erkek (%9), işçi (%3), iş adamı/esnaf (%3), aile (%2), doktor/eğitimci (%1), dilenci (%0,3) ve engelli (%0,1). Sığınmacıların daha da kırılgan olan kadınlar (%10) ve çocuklar (%21) gibi kesimlerinin ise özel olarak haberde vurgulandığı görülmektedir. Öte yandan toplum tarafından daha fazla kabul gören doktor, eğitimci gibi kimliklerin ise haberlerde pek vurgulanmadığı görülmektedir.

Gazetelere Göre Sığınmacı Temsilleri						
Temalar	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Belirsiz	123	26%	107	32%	230	29%
Genel	130	28%	53	16%	183	23%
Çocuk	95	20%	72	22%	167	21%
Kadın	39	8%	39	12%	78	10%
Erkek	23	5%	49	15%	72	9%
İşçi	18	4%	3	1%	21	3%
İş adamı/esnaf	17	4%	3	1%	20	3%
Aile	11	2%	3	1%	14	2%
Doktor/eğitimci vb.	6	1%	1	0%	7	1%
Dilenci	2	0.4%	0	0%	2	0.3%
Engelli	1	0.2%	0	0%	1	0.1%
TOPLAM	465	58%	330	42%	795	100%

Tablo 7 - Gazetelere Göre Sığınmacı Temsilleri

3.1.2.1.4 Haberin Yayınlandığı Sayfa, Konum ve Kapladığı Alan

Gazetelerin habere verdikleri önemi göstermesi bakımından haberin yayınlandığı sayfa oldukça önemlidir. Okuyucunun ilgisini çekmesi beklenen haberler ilk sayfada yer alırken, son sayfada yer alan haberler de dikkat çekmek bakımından ikincil bir öneme sahiptir. Sığınmacılara dair haberlerin %40'ı iç sayfalarda, %39'u ilk sayfada, %19'u son sayfada, %1'i hem ilk hem son sayfada, %1'i ise hem ilk hem de iç sayfada yer

almıştır. İki gazetenin haberlerini taşıdıkları sayfalarda farklılık olduğu, Kent gazetesinin %57 oranındaki haberlerinin ilk sayfada yer aldığı, Hududeli gazetesinde ise %75’lik bir oranla sığınmacı haberlerinin iç sayfalarda yer aldığı görülmektedir. Bu sonucun, Hududeli gazetesinde yer alan “Asayiş Bülteni” bölümünün iç sayfalarda yer almasından kaynaklandığı düşünülmekle birlikte, Kent gazetesinin sığınmacı konusunu daha yüksek bir oranda ön plana çıkarmak istediği sonucuna ulaşılabilir. Haberlerin ilk ve son sayfada yayınlanma sıklığının toplamda %58’lik bir orana sahip olması ise, yerel gazetelerin sığınmacı konusuna oldukça önem verdiklerinin bir göstergesi olarak düşünülmektedir.

Gazetelere Göre Haberin Yayınlandığı Sayfa						
Sayfa	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
İç sayfa	73	17%	209	75%	282	40%
İlk sayfa	243	57%	36	13%	279	39%
Son sayfa	105	24%	29	10%	134	19%
İlk sayfa ve iç sayfa	2	0%	4	1%	6	1%
İlk sayfa ve son sayfa	6	1%	2	1%	8	1%
TOPLAM	429	100%	280	100%	712	100%

Tablo 8 - Gazetelere Göre Haberin Yayınlandığı Sayfa

Haberin yer aldığı sayfanın yanı sıra haberin sayfada hangi konumda yer aldığı da habere atfedilen önemi göstermesi bakımından önemlidir. İncelenen gazetelerde sığınmacılara dair haberlerin sayfada yer aldıkları konuma göre en çok manşet altında (%85) bulundukları, sırasıyla sürmanşet (%9) ve manşette (%6) yer aldıkları görülmektedir.

Gazetelere Göre Haberin Sayfadaki Konumu						
Konum	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Manşet	24	6%	18	6%	42	6%
Sürmanşet	67	16%	0	0%	67	9%
Manşet altı	338	79%	262	94%	600	85%
TOPLAM	429	100%	280	100%	709	100%

Tablo 9 - Gazetelere Göre Haberin Sayfadaki Konumu

Kent gazetesi sığınmacıları %16'lık bir oranla sürmanşete taşıırken, Hududeli gazetesi sığınmacılara yönelik haberleri sürmanşetten vermeyi tercih etmemiştir. Sığınmacılara dair haberlerin ancak %6'lık bir kısmının manşete taşınması, sayı olarak günde 1,6 haber çıkmasına rağmen bu haberlerin manşet olacak kadar önemli görülmediklerini ortaya koymaktadır.

Habere atfedilen değerin bir başka göstergesi ise haberin sayfada kapladığı alandır. Bir gazetede konuya ilişkin yer alan haberlerin sayısı önemli olmakla birlikte, bir haberin gazetede ne kadar alan kapladığı da o habere verilen önemi göstermektedir. Sığınmacılara ilişkin haberlerin, bulundukları sayfanın yüzde kaçını kapladığı hesaplanmış ve 4 skala belirlenmiştir. Buna göre sığınmacılara yönelik haberlerin sayfanın %75 - %100'lük kısmında yer aldığı sadece 1 haberin bulunduğu görülmektedir. Yine haberlerin sayfanın %50 - %74'lük kısmını kapladığı haberler sadece %1, %25 - %49'luk dilimde yer alan haberler ise %7'dir. Sayfanın %25'inden daha az bir kısmını kaplayan haberler ise en büyük kısmı (%91) teşkil etmektedir. Dolayısıyla sığınmacılara yönelik haberlerin büyük bir kısmının sayfanın dörtte birinden daha azını kapladığı görülmektedir. Hududeli gazetesi Kent gazetesine oranla sığınmacı haberlerine sayfalarında daha geniş bir alan vermekle birlikte, %82'lik bir oranla çok da farklı bir çizgi çizmemektedir.

Sayfada Kapladığı Alana Göre Gazete Bazında Haber Sayıları						
Alan	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
< %25	418	97%	229	82%	647	91%
%25 - %49	11	3%	40	14%	51	7%
%50 - %74	0	0%	10	4%	10	1%
%75 - %100	0	0%	1	0%	1	0%
TOPLAM	429	100%	280	100%	709	100%

Tablo 10 - Sayfada Kapladığı Alana Göre Gazete Bazında Haber Sayıları

'Bir' haberin ortalama olarak sayfanın ne kadarını kapladığı incelendiğinde, bu oranın Kent gazetesinde % 8, Hududeli gazetesinde ise % 12 olduğu görülmektedir. Toplama bakıldığında ise sığınmacılara ait 'bir' haber ortalama olarak sayfanın %9'luk bir kısmını kaplamaktadır.

Gazetelere Göre ‘Bir’ Haberin Kapladığı Alan			
	Kapladığı Alan	Toplam Alan	%
Kent	8623.65	109323.08	8%
Hududeli	7887.14	65261.85	12%
TOPLAM	16510.79	174584.93	9%

Tablo 11 - Gazetelere Göre ‘Bir’ Haberin Kapladığı Alan (İnç-Kare)

Temalara göre ‘bir’ haberin ortalama olarak sayfanın ne kadarını kapladığı incelendiğinde, “siyaset” (%26) teması altında incelenen haberlerin en büyük orana sahip olduğu, ardından “gündelik hayat” (%16), “sığınmacı politikaları” (%15), “yerel sorunlar” (%6) ve “sığınmacı sorunları” (%5) temalarının geldiği görülmektedir. Sığınmacılara ilişkin ‘bir’ haberin sayfada en fazla yer kapladığı tema “siyaset” olurken, en az yer kaplayan haber ise “sığınmacı sorunları” olmuştur. Ortalama olarak bir haberin sayfanın %9’unu kapladığından hareketle; sığınmacıların siyaset konusu olduklarında sayfada çok geniş (%26) bir yer kapladıklarını, ancak kendilerinin sorunları söz konusu olduğunda çok küçük bir alanda (%5) temsil edildiklerini göstermesi bakımından bu bulgular önemlidir.

Temalara Göre ‘Bir’ Haberin Kapladığı Alan (İnç-Kare)			
Temalar	Kapladığı Alan	Toplam Alan	%
Siyaset	1881.09	7175.47	26%
Gündelik Hayat	2513.38	15639.17	16%
Sığınmacı Politikaları	5960.51	39478.26	15%
Yerel Sorunlar	2370.37	41138.33	6%
Sığınmacı Sorunları	3785.44	71153.7	5%
TOPLAM	16510.79	174584.93	9%

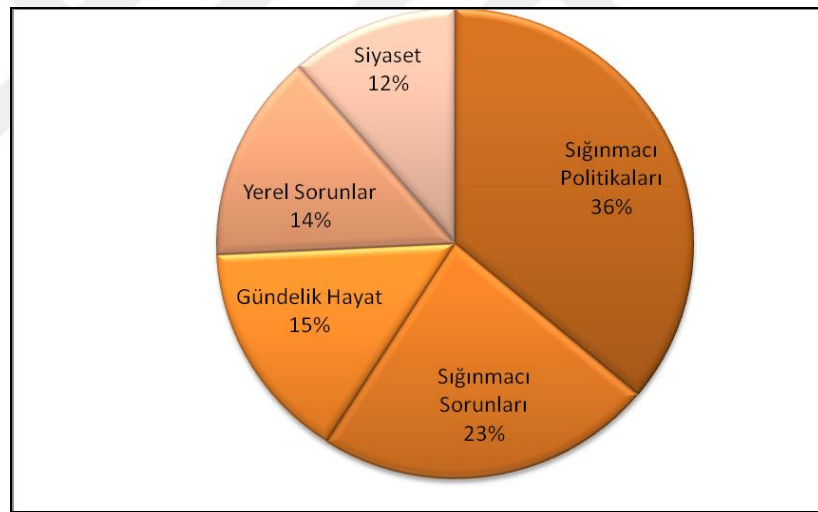
Tablo 12 - Temalara Göre ‘Bir’ Haberin Kapladığı Alan (İnç-Kare)

Haberlerin tema bazında sayfada kapladıkları alan değerlendirildiğinde “sığınmacı politikaları”, “gündelik hayat” ve “siyaset” konularındaki haberlerin; “sığınmacı sorunları” ve “yerel sorunlar” temalarındaki haberlere göre daha geniş bir şekilde sayfada yer aldığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte bu kategorilerdeki haberlerde de yine haberlerin büyük çoğunluğu sayfanın % 25’inden daha küçük bir alanı kaplamaktadır.

Sayfada Kapladığı Alana Göre Tema Bazında Haber Sayıları												
Alan	Sığınmacı Sorunları		Yerel Sorunlar		Sığınmacı Politikaları		Gündelik Hayat		Siyaset		TOPLAM	
	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%	f	%
< %25	285	97%	163	98%	126	80%	53	84%	20	69%	647	91%
%25 - %50	6	2%	3	2%	29	18%	9	14%	4	14%	51	7%
%50 - %75	3	1%	0	0%	2	1%	1	2%	4	14%	10	1%
%75 - %100	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	3%	1	0%
TOPLAM	294	41%	166	23%	157	22%	63	9%	29	4%	709	100%

Tablo 13 - Sayfada Kapladığı Alana Göre Tema Bazında Haber Sayıları

Sığınmacılara ilişkin incelenen haberlerin toplamı değerlendirildiğinde, her bir temanın kapladığı alanın temalar içindeki dağılımı ise şu şekilde olmuştur: “sığınmacı politikaları” (%36), “sığınmacı sorunları” (%23), “gündelik hayat” (%15), “yerel sorunlar” (%14) ve “siyaset” (%12).

Şekil 11 - Kapladığı Alana Göre Temaların Dağılımı

“Sığınmacı politikaları” temasındaki haberler, sayı bakımından sığınmacılara ilişkin haberlerin %22’sini oluşturarak üçüncü sırada yer alırken, kapladığı alana göre %36 ile ilk sırada bulunmaktadır. Dolayısıyla sayıca en fazla haberin “sığınmacı sorunları” teması altında yapıldığı görülse de, kapladığı alan bakımından sığınmacıların en çok “sığınmacı politikaları” başlığı altında haberleştirildiklerini söylemek mümkündür.

3.1.2.1.5 Haberin Aktörleri

Bir haberde ön plana çıkartılmak istenen bakış açısını şekillendirmede haberin aktörleri önemli bir yere sahiptir. Sığınmacılara yönelik haberler incelendiğinde çalışmanın ana öznesi olan sığınmacılar dışında haberde en fazla görünen aktörler sırasıyla vatandaşlar (%27), güvenlik güçleri (%22), hükümet/devlet temsilcileri (%19), adli makamlar (%10), sivil toplum kuruluşları (%7), yerel yönetimler (%4), yabancı kişi/kuruluş (%3), sağlık ekipleri (%3), DAESH/YPG/PYD (%2), siyasi partiler (%2), akademisyenler/uzmanlar (%1) ve diğer (%1) şeklinde olmuştur.

Gazetelere Göre Haberin Aktörleri						
Aktörler	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Vatandaşlar	132	22%	87	38%	219	27%
Güvenlik güçleri	160	27%	23	10%	183	22%
Hükümet/devlet temsilcileri	112	19%	43	19%	155	19%
Adli makamlar	59	10%	26	12%	85	10%
Sivil toplum kuruluşları	38	6%	22	10%	60	7%
Yerel yönetimler	26	4%	9	4%	35	4%
Yabancı kişi/kuruluş	22	4%	3	1%	25	3%
Sağlık ekipleri	18	3%	3	1%	21	3%
DAESH/YPG/PYD	12	2%	1	0%	13	2%
Siyasi partiler	7	1%	6	3%	13	2%
Akademisyenler/uzmanlar	8	1%	1	0%	9	1%
Diğer	4	1%	2	1%	6	1%
TOPLAM	598	72%	226	28%	824	100%

Tablo 14 - Gazetelere Göre Haberin Aktörleri

Nüfusu ile hemen hemen aynı sayıda sığınmacıyı barındıran Kilis'te sığınmacı-vatandaş karşılaşmalarının doğal olarak çok fazla olduğunu, bunun haberlere de yansıdığını söylemek mümkündür. Öte yandan sığınmacıların ikinci olarak güvenlik güçleri (%22), ardından hükümet/devlet temsilcileri (%19) ve adli makamlar (%10) ile birlikte anılıyor olmaları göçmenler/sığınmacılarla ilgili geçmişte yapılmış suç ile ilgili araştırmaları da anımsatmaktadır (Hall ve diğerleri, 1982). Sığınmacılar en çok suç ve suç aktörleri ile birlikte anılmaktadırlar.

İki gazetenin haberin aktörleri çerçevesinde karşılaştırılması sonucunda ise Kent gazetesinde sığınmacılardan sonra en fazla görünen aktörün “güvenlik güçleri” olduğu, Hududeli gazetesinde ise “vatandaşlar”ın en çok yer aldığı görülmektedir. Bu durumun, her iki gazete arasındaki siyasi duruş farkından kaynaklandığı düşünülebilir.

3.1.2.1.6 Haberde Görüşü Alınanlar

Haberde görüş alınması haberin inanılabilirliği ve güvenilirliği açısından önem taşımaktadır. Haberde görüşü alınan kişiler büyük oranda gazetecinin habere yaklaşımını da belirlemektedir. Hall ve diğerlerinin tanımladığı birincil tanımlayıcıların özellikle suç haberlerindeki tanımlayıcı rolüne yukarıda değinilmişti. Haberin kimin tanıklığına ya da görüşüne başvurularak oluşturulduğu, haberin bakış açısını yansıtmaması bakımından önem arz etmektedir. Olayın kimin ağzından aktarıldığı habere dair önemli şeyler söylemektedir. Sığınmacılara ilişkin haberler incelendiğinde haberlerin büyük çoğunluğunda (%68) herhangi bir görüşe yer verilmediği, hükümet/devlet temsilcilerinin %10, sivil toplum kuruluşlarının %6, sığınmacıların %5, vatandaşların %4, yerel yönetimlerin %3, siyasi partilerin %2, yabancı kişi/kuruluşların %1, akademisyenler/uzmanların %1, güvenlik güçlerinin ve sağlık ekiplerinin %1’den daha az bir oranda haberde görüş bildirdikleri görülmektedir. Yerel medyanın yukarıda bahsedilen ekonomik ve personel sıkıntılarının burada devreye girdiği, gazetecilerin maddi ve zamansal sıkıntılar sebebiyle habere yoğunlukla görüş alamadıkları (%68); buna rağmen en fazla görüşüne başvuru alan kişilerin hükümet/devlet temsilcileri olduğu (%10), sığınmacılara yapılan günlük yaşamlarını idame amaçlı yardımlar sebebiyle sivil toplum kuruluşlarının sesinin haberlerde sıklıkla (%6) duyulduğunu söylemek mümkündür. Sığınmacılar ise kendilerine ilişkin haberlerde ancak %5 oranında görüş bildirebilmektedirler. Bu durum bizi önceki bölümlerde bahsettiğimiz, Becker’in “güvenilirlik hiyerarşisi” kavramına götürmektedir (Hall ve diğerleri, 1982, s. 58). Toplumda var olan hiyerarşi, olayların aktarılması sırasında da aynı şekilde yeniden üretilmektedir. Toplumda var olan iktidarın başı olarak nitelendirebileceğimiz hükümet/devlet temsilcileri en fazla görüşüne başvuru alan kaynak olurken; hukuksal olarak vatandaşlık haklarından mahrum olan sığınmacılar, söz söyleme hakkından da mahrum olmaktadır. Her iki gazetenin konuya yaklaşımı değerlendirildiğinde ise

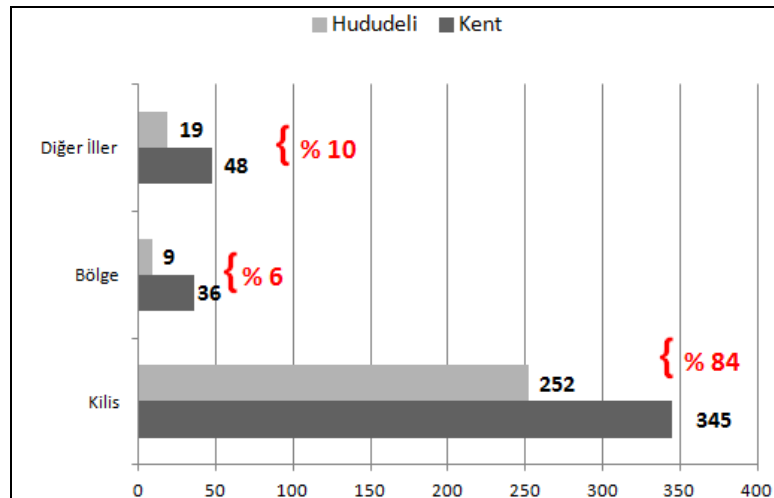
gazetelerin ideolojik görüşlerinden bağımsız olarak benzer bir sıralamaya sahip oldukları görülmektedir. Bu da bize, Bennett'in resmi kaynakların haber üretim sürecindeki egemenliğine yaptığı vurguyu hatırlatmaktadır (2007).

Gazetelere Göre Haberde Görüşü Alınanlar						
Görüşü Alınanlar	Kilis Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Görüş alınmamış	276	61%	229	79%	505	68%
Hükümet/devlet temsilcileri	58	13%	17	6%	75	10%
Sivil toplum kuruluşları	24	5%	18	6%	42	6%
Sığınmacılar	29	6%	7	2%	36	5%
Vatandaşlar	24	5%	6	2%	30	4%
Yerel yönetimler	17	4%	5	2%	22	3%
Siyasi partiler	7	2%	5	2%	12	2%
Yabancı kişi/kuruluş	7	2%	1	0%	8	1%
Akademisyenler/uzmanlar	5	1%	1	0%	6	1%
Güvenlik güçleri	2	0%	0	0%	2	0,3%
Sağlık ekipleri	2	0%	0	0%	2	0,3%
TOPLAM	451	61%	289	39%	740	100%

Tablo 15 - Gazetelere Göre Haberde Görüşü Alınanlar

3.1.2.1.7 Haberin Gerçekleştiği Yer

Gazetenin sığınmacı meselesine ilişkin vermiş olduğu haberlerin nerede gerçekleştiği, gazetenin olaya bakış açısına dair bir takım veriler içermektedir.

Şekil 12 - Haberin Gerçekleştiği Yer

İncelenen haberlerin çok büyük bir kısmı (%84), yerel gazetelerin doğası gereği, bulunduğu şehir olan Kilis'te gerçekleşmektedir. Yerel medya bulunduğu yere dair en fazla oranda haber vermekle birlikte, Suriyeli sığınmacılara dair hem bölgedeki (%6) hem de bölge dışındaki diğer illerdeki (%10) haberleri sayfasına taşımıştır. Bu durum, konunun sadece yerel bir mesele olarak algılanmadığı, gazetenin konuya ilişkin daha genel bir yaklaşımı olduğu izlenimini doğurmaktadır.

3.1.2.1.8 Haberde Görsel Kullanımı

Okuyucunun dikkatini çekmesi ve okuyucu tarafından daha iyi anlaşılabilmesi açısından haberde görsel öğelerin kullanılması önemlidir. Çalışma kapsamında incelenen haberlerin yarısından fazlasında (%56) görsel kullanılmıştır. Ancak gazeteler bazında değerlendirildiğinde Kent gazetesinde görsel kullanımının daha fazla olduğu (%67), Hududeli gazetesinin ise haberleri daha ziyade görselsiz (%61) sunduğu görülmektedir.

Gazetelere Göre Haberlerde Görsel Kullanımı						
	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Metin	142	33%	172	61%	314	44%
Metin ve görsel	287	67%	108	39%	395	56%
TOPLAM	429	61%	280	39%	709	100%

Tablo 16 - Gazetelere Göre Haberlerde Görsel Kullanımı

3.1.2.1.9 Haberde Nefret Söylemi

Çalışmanın ana eksenini oluşturan yerel medyada nefret söyleminin varlığını inceleyebilmek amacıyla, haber metinlerinde nefret söylemine neden olan ifadeler, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen 1997 tarihli tavsiye kararında yer alan tanıma göre değerlendirilmiştir. Bakanlar Komitesi'ne göre ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya hoşgörüsüzlüğe dayalı diğer her türlü nefret biçimini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayan nefret söyleminin (Weber, 2009, s. 3), sığınmacılar bağlamında ne

şekilde ortaya çıktığını bulabilmek için bir takım kriterler belirlenmiştir. Buna göre sığınmacıları tanımlarken doğrudan ya da dolaylı yoldan olumsuz ifadeler kullanan; haberin bağlamından bağımsız olarak sığınmacıları tanımlamak için ‘herhangi bir olumsuz ifade/olay ile birlikte’ gerekmediği halde ırkçı ifadeler kullanan; sığınmacıların ülkedeki varlığına karşı tahammülsüzlük içeren; sığınmacıları ülkedeki herhangi bir olumsuzluğun sebebi olarak gören haberler nefret söylemi kapsamında değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda bu kapsamda nefret söylemi araştırılmış, tüm haberlerin %39’unda nefret söylemine rastlanmıştır. Kent gazetesinde %42’lik bir oranda nefret söylemi içeren haber yer alırken, Hududeli gazetesinde bu oran %36 olmuştur. Hududeli gazetesinin siyasi duruşunun hükümet söylemine yakın olması sebebiyle sığınmacılara yönelik haberlerinde resmi söylem doğrultusunda bir dil kullandığı, bundan dolayı da bu oranın Kent gazetesine göre az çıktığı düşünülmektedir.

Haberde Nefret Söyleminin Varlığı					
	Var		Yok		TOPLAM
Kent	180	42%	249	58%	429
Hududeli	100	36%	180	64%	280
TOPLAM	280	39%	429	61%	709

Tablo 17 - Haberlerde Nefret Söyleminin Varlığı

Haberlerde tespit edilen nefret söyleminin en çok hangi temalar kapsamında yer aldığı incelendiğinde en fazla (%59) “yerel sorunlar” teması içerisinde nefret söylemi içeren ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Bu tema altında, sığınmacılar tarafından “oluşturulan ya da oluşturulduğu algısı olan” sorunları içeren haberler bulunduğu için, bu sonuçlar şaşırtıcı değildir. Onu %32 ile takip eden “sığınmacı sorunları” ise, sığınmacıların mağdur oldukları haberleri içeren bu kategoride oldukça ilginç bir sonuçtur. Analiz bulgularına göre sığınmacılar mağdur oldukları haberlerde bile nefret söylemine oldukça fazla maruz kalmaktadırlar.

Bu temaları “sığınmacı politikaları” (%4), “gündelik hayat” (%3) ve “siyaset” (%2) temalı haberler takip etmektedir. Hududeli gazetesinde “sığınmacı politikaları” teması altındaki hiçbir haberde nefret söylemine rastlanmamış olması, öte yandan Kent

gazetesinde %6 oranında rastlanmış olması; gazeteler arasındaki ideolojik farklılığı bir kez daha ortaya koymaktadır.

En fazla nefret söylemi tespit edilen temalar olan “sığınmacı sorunları” ve “yerel sorunlar” temalarının alt konu başlıkları içerisinde sığınmacıların mağdur ya da şüpheli/suçlu olarak anıldıkları polis/adliye haberlerinin olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bir sonraki bölümde bu haberler kapsamında daha detaylı inceleme yapılacaktır. En az oranda nefret söyleminin “siyaset” teması altında yer almasının ise, resmi devlet söyleminin sığınmacılara karşı olumlu tutumundan kaynaklandığı düşünülebilir. Kent gazetesinin daha fazla sayısına erişildiği için, toplam incelenen haberlerdeki nefret söyleminin %64’ü bu gazetede, %36’sı ise Hududeli gazetesinde tespit edilmiştir. Ancak bu sonucu; incelenen örneklemdaki sayısal farklılıktan bağımsız düşünmek, tek başına bu verileri gazetelerin ideolojik tutumlarına bağlamak yeterli değildir.

Gazete Bazında Nefret Söyleminin Temalara Göre Dağılımı						
Temalar	Kilis Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Yerel Sorunlar	118	66%	47	47%	165	59%
Sığınmacı Sorunları	42	23%	48	48%	90	32%
Sığınmacı Politikaları	11	6%	0	0%	11	4%
Gündelik Hayat	4	2%	4	4%	8	3%
Siyaset	5	3%	1	1%	6	2%
TOPLAM	180	64%	100	36%	280	

Tablo 18 – Gazete Bazında Nefret Söyleminin Temalara Göre Dağılımı

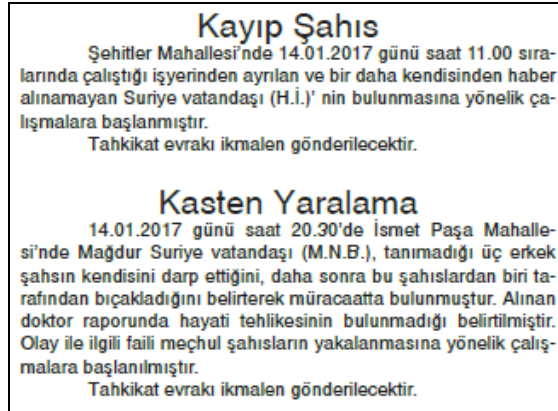
Sığınmacılara ve göçmenlere ilişkin yapılmış birçok çalışmanın öne sürdüğü ve gösterdiği üzere nefret söylemi basında çoğunlukla açık ifadelerle ortaya çıkmamaktadır (Van Dijk; 1988, 1991). Ancak nefret söyleminin ayrımcı söylemlerden beslendiği göz önünde bulundurulduğunda etnisite, milliyet, cinsiyet vb. unsurların haber dilinde yer alması ayrımcı söylemlere sebep olmakta ve nefret söylemine zemin oluşturmaktadır. İncelenen gazetelerde aşırı nefret içeren ifadelerle rastlanmamış olması, haberlerde ayrımcı söylemlerin ve nefret söyleminin bulunmadığı anlamına gelmemektedir.

Haber başlıklarının okuyucuların zihninde detaylara girmeden önyargılar oluşturmadaki rolünden yola çıkarak, analizde haber başlıklarındaki ayrımcı dile değinilmesine gerek duyulmuştur. Haber başlıklarında sığınmacıları ima eden ya da açıkça gösteren haberler araştırılmıştır. Haber başlıkları, haberin tamamını okumayan okuyucularda bile bir izlenim oluşturmaları açısından önemlidir. Conboy, bir gazetenin topluluk duygusunu oluşturabilmesi için ‘dıştakiler’e ihtiyacı olduğunu, dıştakiler olmadan çekirdek kitlenin olmasının mümkün olmadığını ifade etmektedir. Dıştakilerin tanımlanması açıktan yapılmamakta, mecazi ifadelerle bu grupların örtülü bir resmi oluşturulmaktadır (Conboy, 2007, s.150). Açıkça nefret söylemi içermeyen ifadeler ötekileştirmeye, konumuz özelinde ise Suriyeli sığınmacıları Kilis yerli halkından farklı bir yere, ‘öteki’ konumuna yerleştirmektedir. İncelenen haberlerin %34’ünün haber başlığında sığınmacıları ifade eden ya da ima eden ifadeler tespit edilmiştir. Temalara göre başlıklar incelendiğinde ise “sığınmacı politikaları” teması, sığınmacılara başlıklarında en fazla (%46) refere eden tema olmuştur. Onu sırasıyla “sığınmacı sorunları” (%18), “gündelik hayat” (%17), “yerel sorunlar” (%16) ve “siyaset” (%4) temaları izlemiştir.

Temalara Göre Haber Başlığında Sığınmacılara Vurgu Yapılması					
Temalar	Var	%	Yok	%	TOPLAM
Siyaset	9	4%	20	4%	29
Gündelik Hayat	40	17%	23	5%	63
Sığınmacı Politikaları	111	46%	46	10%	157
Yerel Sorunlar	39	16%	127	27%	166
Sığınmacı Sorunları	43	18%	251	54%	294
TOPLAM	242	34%	467	66%	709

Tablo 19- Temalara Göre Haber Başlığında Sığınmacılara Vurgu Yapılması

Gazetelerin haber başlıklarına sığınmacıları ne şekilde taşıdıkları incelendiğinde ise, Kent gazetesinin Hududeli gazetesine oranla sığınmacıları haber başlıklarında daha fazla andığı tespit edilmiştir. Sığınmacılara vurgu yapılan başlıkların %73’ü Kent gazetesinde yer alırken, Hududeli gazetesi %27’lik bir bölümü oluşturmaktadır. Bu farklılığın, yine Hududeli gazetesinin “Asayiş Bülteni” başlığı altında yayınladığı haberlerin çokluğundan kaynaklanıyor olması düşünülmektedir. Bu bölümde yer alan haber başlıkları adli makamların ifadelerine göre oluşturulduğu için haber başlığında sığınmacılara ilişkin bir bilgi bulunmamaktadır.

Şekil 13 - Asayiş Bülteni Haber Başlıklarına Örnek (Hududeli, 2017a)

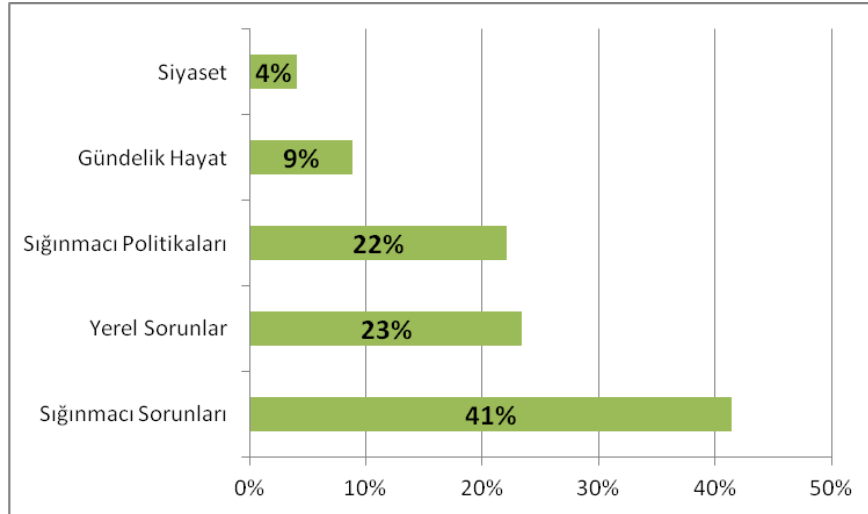
Gazetelere ve Temalara Göre Haber Başlığında Sığınmacılara Vurgu Yapılması						
Temalar	Kent	%	Hududeli	%	TOPLAM	%
Sığınmacı Sorunları	35	20%	8	12%	43	18%
Yerel Sorunlar	37	21%	2	3%	39	16%
Sığınmacı Politikaları	77	44%	34	52%	111	46%
Gündelik Hayat	20	11%	20	30%	40	17%
Siyaset	7	4%	2	3%	9	4%
TOPLAM	176	73%	66	27%	242	34%

Tablo 20 - Gazetelere ve Temalara Göre Haber Başlığında Sığınmacılara Vurgu Yapılması

Bulguların genel bir değerlendirilmesinin yapılmasının ardından çalışmamızın önemli bir kısmını oluşturan suç haberlerini incelemeye geçilecektir.

3.1.2.2 Polis/Adliye Haberlerine İlişkin Değerlendirme

Temalara göre haber kategorileri incelendiğinde en büyük kısmı (%41) “sığınmacı sorunları”nı içeren haberlerin oluşturduğu, ikinci sırada ise “yerel sorunlar” (%23) teması altındaki haberlerin yer aldığı görülmüştür. Her iki temanın içinde yer alan haberler, incelenen haberlerin toplam %64’ünü oluşturmaktadır.

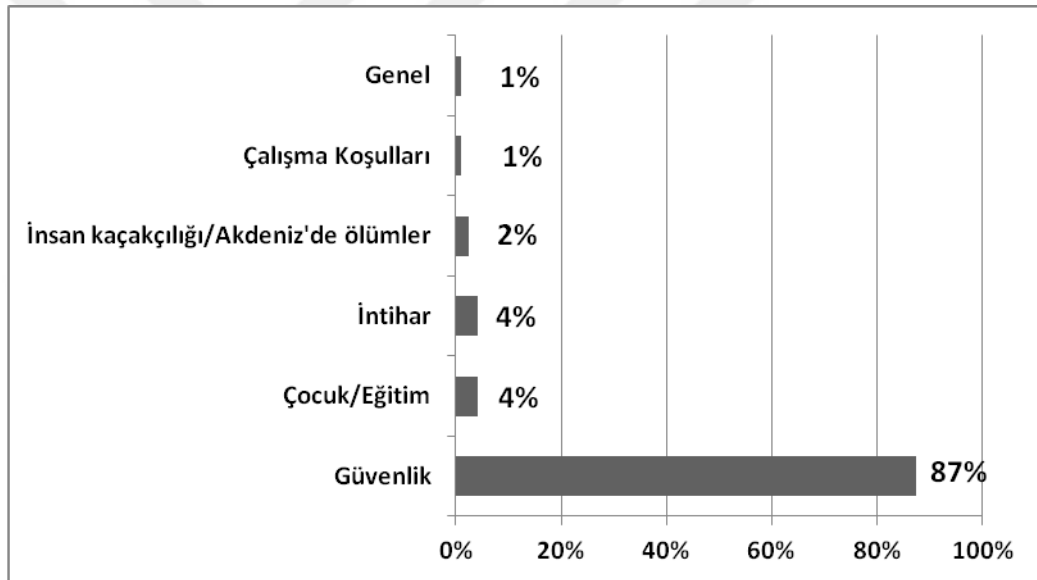

Şekil 14- Temalara Göre Haber Dağılımı

“Sığınmacı sorunları” temasının en büyük bölümünü (%87) oluşturan “güvenlik” alt konu başlığı hem teşkil ettiği büyük oran hem de sığınmacıların maruz kaldıkları/mağdur oldukları adli olayları göstermesi bakımından çalışmamız açısından önemlidir. Benzer şekilde “yerel sorunlar” temasının en büyük kısmını oluşturan “suç” (%87) alt konu başlığı, yine teşkil ettiği oranın yanı sıra sığınmacıların şüpheli/sorumlu olarak görüldükleri adli haberleri içermesi açısından önem arz etmektedir. Polis/adliye haberlerinin “biz” ve “onlar” karşılaştırmasının uç biçimde gözlemlenmesine özellikle daha fazla olanak veren bir haber türü olduğuna değinilmişti. Bu sebeple “sığınmacı sorunları” teması altında yer alan “güvenlik” alt konu başlığı altındaki haberler ile “yerel sorunlar” teması altında yer alan “suç” alt konu başlığındaki haberlerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi sığınmacıların mağdur ve suçlu/şüpheli olarak nesne ve özne oldukları suç/adliye haberlerindeki temsillerini göstermek bakımından fayda sağlayacaktır. Öte yandan “güvenlik” (257 adet) ve “suç” (144 adet) alt konu başlıklarında yer alan haberler, toplam incelenen 709 haberin %57’si gibi oldukça büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu sonuç, “Polis/Adliye Haberleri” bölümünde bahsettiğimiz basın haberciliğine ilişkin yapılmış birçok çalışmanın polis/adliye haberlerinin toplam haberler içerisinde çok büyük bir yere sahip olduğuna ilişkin verileriyle de örtüşmektedir.

3.1.2.2.1 Alt Konu Başlıkları

Öncelikle inceleyeceğimiz temaların ve alt konu başlıklarının dağılımını incelemek, içeriklerini daha iyi anlayabilmek açısından yerinde olacaktır. “Sığınmacı sorunları” temasının altındaki konu başlıklarına bakıldığında en büyük bölümü (%87) “güvenlik” kısmının oluşturduğu görülmektedir. Diğer alt konu başlıkları ise “çocuk/eğitim” %4, “intihar” %4, “insan kaçakçılığı/Akdeniz’de ölümler” %2, “çalışma koşulları” %1, “genel” %1 oranında tespit edilmiştir. “Güvenlik” konu başlığı altındaki haberler, sığınmacıların maruz kaldıkları adli olayları içermektedir. Bu tema altında incelenen veriler, sığınmacıların en çok mağdur oldukları, adli bir olayın nesnesi haline geldikleri zaman haberleştirildiklerini göstermektedir.

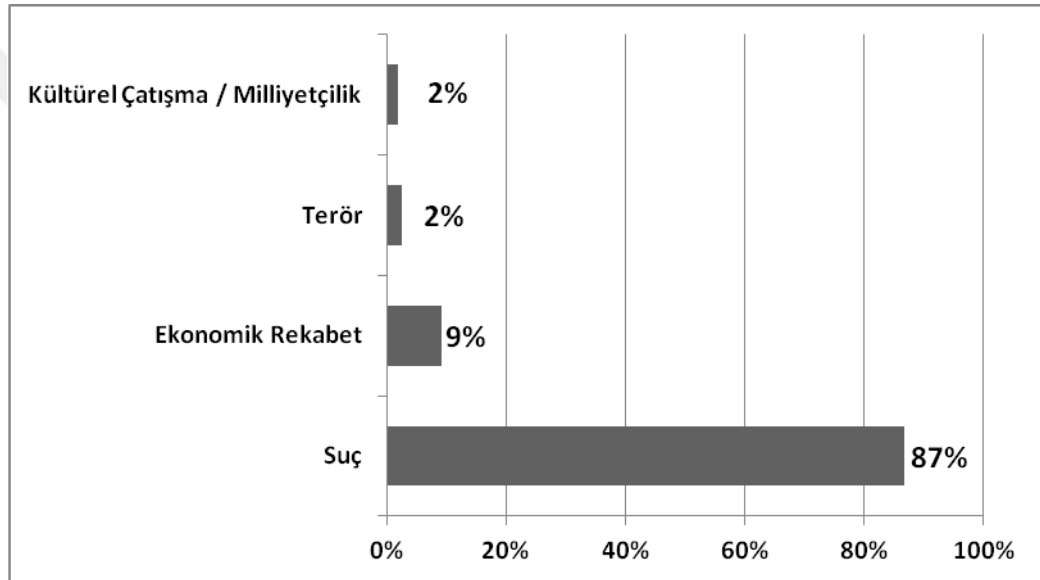
Şekil 15 - "Sığınmacı Sorunları" Temasının Alt Başlıkları

Gazete bazında “sığınmacı sorunları” temasının alt başlıkları karşılaştırıldığında genel dağılımın çok farklı olmadığı, bununla birlikte Kent gazetesinin “güvenlik” alt başlığı dışındaki “çocuk/eğitim” (%7), “intihar”² (%6), “insan kaçakçılığı/Akdeniz’de ölümler” (%4) ve “çalışma koşulları” (%2) gibi sığınmacıların farklı sorunlarına da değindiği;

² “İntihar” başlığı, diğer adli haberlerden daha farklı olarak bireysel olarak gerçekleşen bir olay olarak görünmekle birlikte içinde bir takım sosyolojik öğeleri barındıran daha derin bir kavram olması ve ileride bu konuda yapılacak araştırmalar için de yön gösterebilmesi açısından adli bir haber olmasına rağmen “güvenlik” temasına dâhil edilmemiştir.

Hududeli gazetesinin ise “sığınmacı sorunları”nı çoğunlukla “güvenlik” çerçevesi içerisinde ele aldığı tespit edilmiştir.

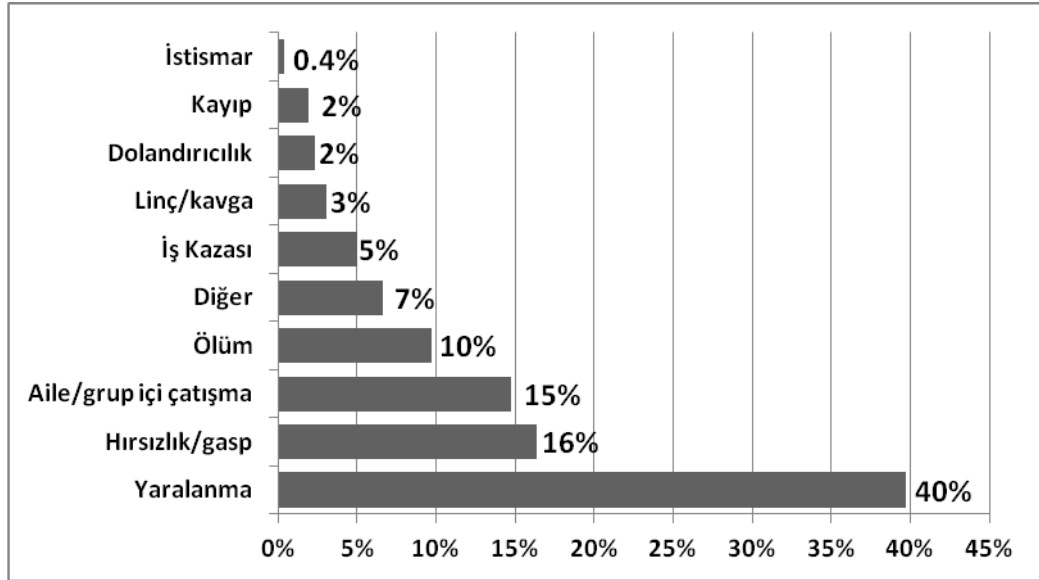
“Yerel sorunlar” teması incelendiğinde en büyük kısmı “suç” (%87) alt konu başlığı oluşturmakta; ardından ise “ekonomik rekabet” (%9), “terör” (%2), “kültürel çatışma/milliyetçilik” (%2) başlıkları gelmektedir. “Suç” alt konu başlığı sığınmacıların şüpheli ya da suçlu olarak anıldıkları adli olayları içermektedir. Bu tema altında incelenen veriler de “sığınmacı sorunları” temasında olduğu gibi sığınmacıların en çok adli bir olaya karıştıkları zaman haberleştirildiklerini göstermektedir.

Şekil 16 - "Yerel Sorunlar" Temasının Alt Başlıkları

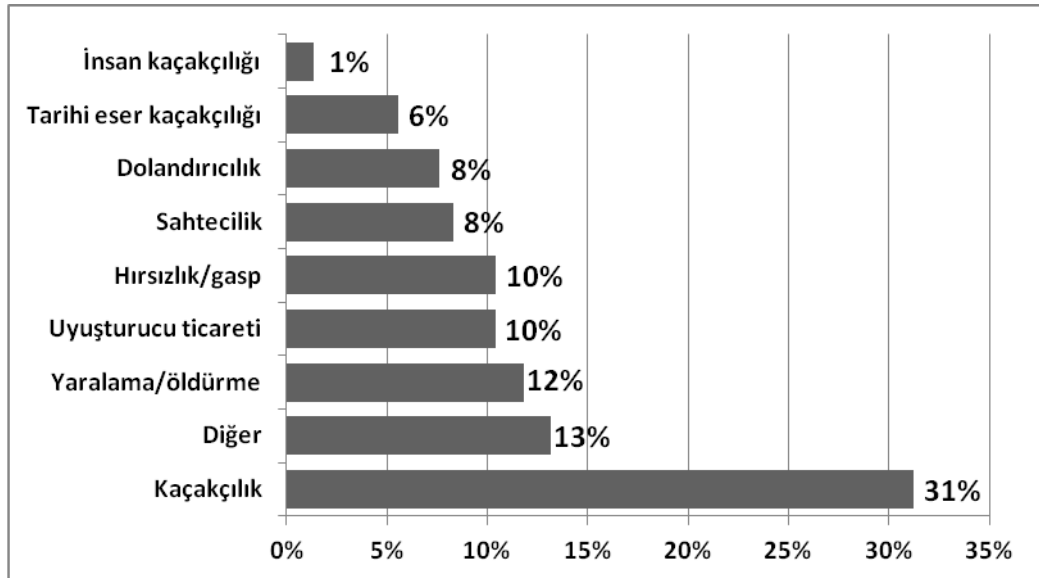
Her iki gazetenin bu temaya yaklaşımı incelendiğinde ise Kent gazetesinin yerel sorunları “suç” alt başlığı dışında “ekonomik rekabet” (%11), “terör” (%3) ve “kültürel çatışma / milliyetçilik” (%3) konularında da yansıttığı; Hududeli gazetesinin ise yerel sorunları “suç” (%96) ve “ekonomik rekabet” (%4) ile sınırlandırdığı görülmüştür.

Her iki alt konu başlığına ilişkin daha detaylı kırılımları incelemek alt konu başlıklarının içeriklerini göstermek açısından önemlidir. Buna göre “güvenlik” alt konu başlığı altında şu başlıkların yer aldığı görülmektedir:

Şekil 17 – “Güvenlik” Haberlerinin Alt Kırılımı

“Güvenlik” alt konu başlığındaki haberlere göre sığınmacılar en çok “yaralanma” (%40), ardından sırasıyla “hırsızlık/gasp” (%16), “aile/grup içi çatışma” (%15), “ölüm” (%10), “diğer” (%7), “iş kazası” (%5), “linç/kavga” (%3), “dolandırıcılık” (%2), “kayıp” (%2) ve “istismar” (%0,4) konularına maruz kalmışlardır. Gazete bazında alt başlıkların kırılımları incelendiğinde iki gazete arasında fazla fark bulunmadığı, sadece Hududeli gazetesinin “yaralanma” başlığına büyük bir oranda (%54) yer verdiği dikkat çekmiştir.

Şekil 18 - “Suç” Haberlerinin Alt Kırılımı

“Suç” alt konu başlığı altında ise sığınmacılar en çok “kaçakçılık” (%31) konusu çerçevesinde suç haberlerine konu olurken, sırasıyla “diğer” (%13), “yaralama/öldürme” (%12), “uyuşturucu ticareti” (%10), “hırsızlık/gasp” (%10), “sahtecilik” (%8), “dolandırıcılık” (%8), “tarihi eser kaçakçılığı” (%6) ve “insan kaçakçılığı” (%1) başlıkları altında da şüpheli/suçlu olarak nitelendirilmişlerdir. Diğer başlıklarda oranlar biraz değişmekle birlikte, gazetelerin her ikisinde de sığınmacılar en çok kaçakçılıkla anılmıştır.

3.1.2.2.2 Sığınmacı Tanımları

Sığınmacıların mağdur ya da suçlu/şüpheli oldukları zaman haberde ne şekilde sunulduklarının önemli bir başka göstergesi de sığınmacıların haberde ne şekilde adlandırıldıklarıdır. “Güvenlik” alt başlığı adı altında incelenen adli olaylarda sığınmacıların şu şekilde tanımlandığı görülmektedir:

Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerindeki Sığınmacı Tanımları						
Tanımlar	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Suriye vatandaşı	70	56%	134	89%	204	74%
Suriyeli	39	31%	9	6%	48	17%
Suriye uyruklu	14	11%	8	5%	22	8%
Mülteci	2	2%	0	0%	2	1%
Sığınmacı	1	1%	0	0%	1	0,4%
TOPLAM	126	45%	151	55%	277	100%

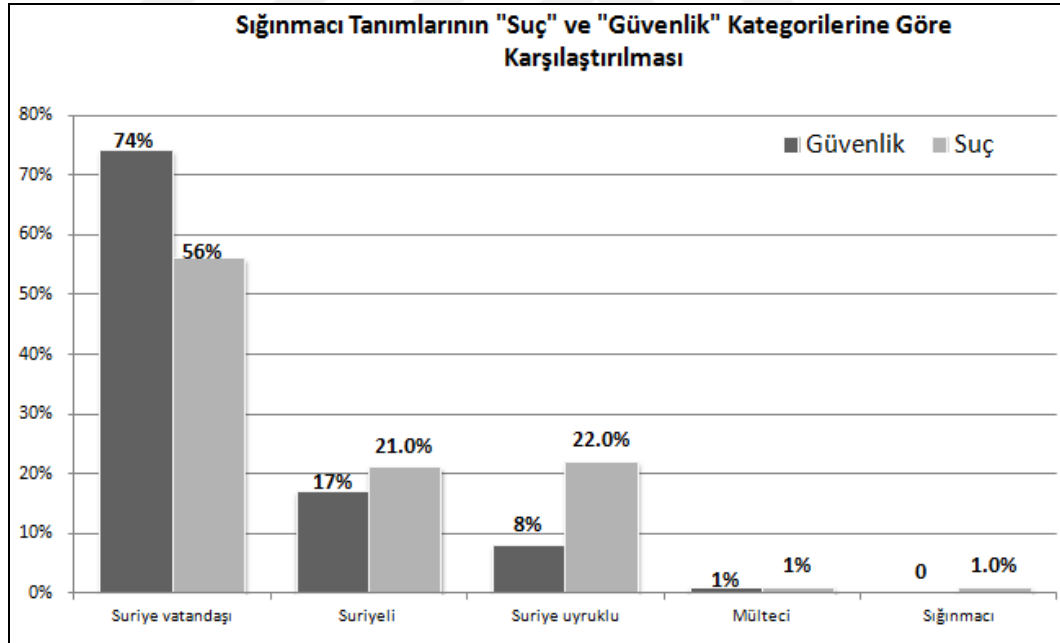
Tablo 21 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerindeki Sığınmacı Tanımları

Suriyeli sığınmacıların haberlerde “sığınmacı” şeklinde pek fazla adlandırılmadıkları, en çok “Suriye vatandaşı” (%74) olarak, ardından “Suriyeli” (%17), “Suriye uyruklu” (%8) şeklinde adlandırıldıkları görülmektedir. Mülteci (%1) ve sığınmacı (%0,4) olarak çok düşük bir oranda adlandırılmaları, sığınmacıların hukuksal statülerine dair algı hakkında fikir vermesi açısından önemli bir bulgudur. Benzer sonuçlar “suç” alt başlığı altında paylaşılan haberlerde de ortaya çıkmıştır:

Gazetelere Göre "Suç" Haberlerindeki Sığınmacı Tanımları						
Tanımlar	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Suriye vatandaşı	57	45%	40	85%	97	56%
Suriye uyruklu	34	27%	4	9%	38	22%
Suriyeli	33	26%	3	6%	36	21%
Mülteci	1	1%	0	0%	1	0,5%
Sığınmacı	1	1%	0	0%	1	0,5%
TOPLAM	126	73%	47	27%	173	100%

Tablo 22 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerindeki Sığınmacı Tanımları

Sığınmacılar en çok “Suriye vatandaşı” (%56), ardından “Suriye uyruklu” (%22), “Suriyeli” (%21), “mülteci” (%0,5) ve “sığınmacı” (%0,5) olarak adlandırılmışlardır. Genel bulgulardaki sonuçlara paralel olarak sığınmacılar çok yüksek oranda milliyet ve vatandaşlık üzerinden tanımlanmakta, uluslararası hukukun doğurduğu bir hak olan sığınmacı/mülteci kavramları bu haberlerde de neredeyse hiç yer almamaktadır.

Şekil 19 - Sığınmacı Tanımlarının "Suç" ve "Güvenlik" Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Sığınmacıların “güvenlik” ve “suç” alt başlıklarında yer alan haberlerde hangi kimlikle temsil edildiklerini karşılaştırmak, suçlu/şüpheli ya da mağdur olduklarındaki temsillerini görebilmek açısından önem arz etmektedir. Buna göre sığınmacıların

mağdur olduğu durumlarda “Suriye vatandaşı” ifadesinin daha fazla, suçlu/şüpheli olduğu durumlarda ise “Suriyeli” ve “Suriye uyruklu” ifadelerinin daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Sığınmacılar suçlu/şüpheli ya da mağdur oldukları her iki durumda da uluslararası hukuktan kaynaklanan statüleri ile anılmamaktadır.

3.1.2.2.3 Sığınmacı Temsilleri

Habere konu olan Suriyelilerin hangi kimlikle temsil edildikleri incelendiğinde, “güvenlik” alt başlığı altında değerlendirilen haberlerde %34 oranında sığınmacıların kimliğinin belirsiz olduğu görülmüştür. Bunun ardından Suriyelilerin en fazla çocuk (%24) olarak haberde yer aldığı, sırasıyla erkek (%19), kadın (%14), işçi (%3), genel (%3), işadami/esnaf (%2) ve aile (%2) olarak habere konu oldukları görülmektedir. İki gazete arasında temsillerde pek fark olmadığı, her iki gazetenin de benzer bir tutum içerisinde olduğu görülmektedir.

Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerindeki Sığınmacı Temsilleri						
Temsiller	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Belirsiz	37	31%	66	36%	103	34%
Çocuk	31	26%	42	23%	73	24%
Erkek	13	11%	44	24%	57	19%
Kadın	14	12%	30	16%	44	14%
İşçi	7	6%	1	1%	8	3%
Genel	8	7%	1	1%	9	3%
İşadami/esnaf	6	5%	0	0%	6	2%
Aile	5	4%	1	1%	6	2%
TOPLAM	121	40%	185	60%	306	100%

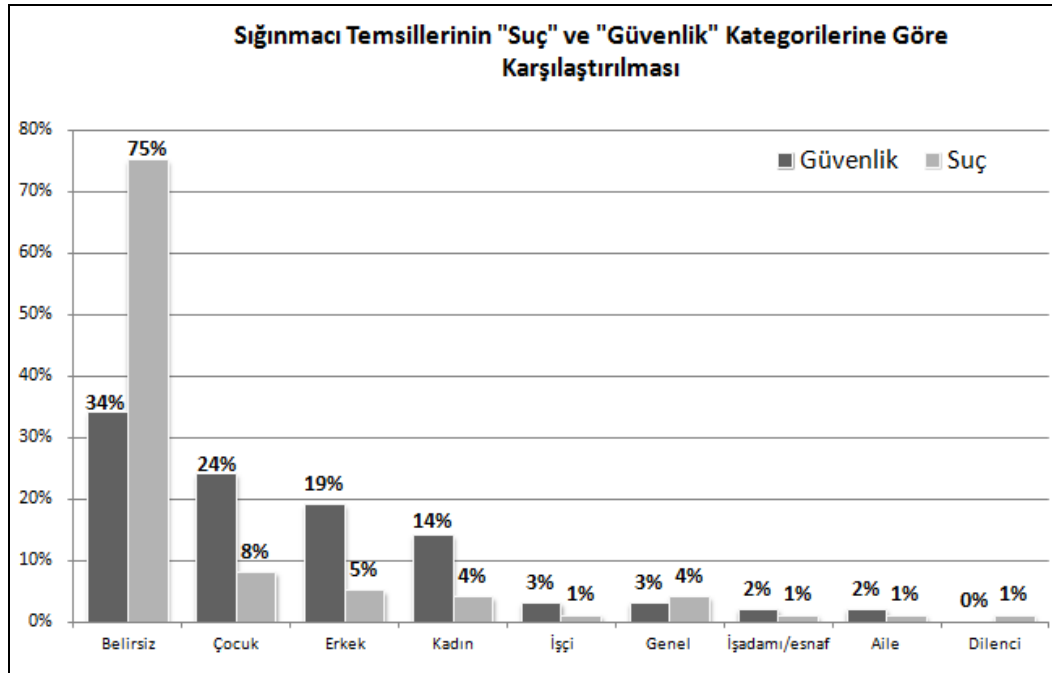
Tablo 23 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerindeki Sığınmacı Temsilleri

“Suç” alt kategorisindeki haberlerde de Suriyelilerin çok büyük bir bölümünün kimliğinin belirsiz olduğu (%75), ardından ise sırasıyla çocuk (%8), erkek (%5), genel (%4), kadın (%4), işçi (%1), dilenci (%1), işadami/esnaf (%1) ve aile (%1) olarak haberde yer aldıkları görülmektedir.

Gazetelere Göre "Suç" Haberlerindeki Sığınmacı Temsilleri						
Temsiller	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Belirsiz	74	71%	41	82%	115	75%
Çocuk	6	6%	7	14%	13	8%
Erkek	6	6%	1	2%	7	5%
Genel	6	6%	0	0%	6	4%
Kadın	5	5%	1	2%	6	4%
İşçi	2	2%	0	0%	2	1%
Dilenci	2	2%	0	0%	2	1%
İşadamı/esnaf	2	2%	0	0%	2	1%
Aile	1	1%	0	0%	1	1%
TOPLAM	104	68%	50	32%	154	100%

Tablo 24 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerindeki Sığınmacı Temsilleri

Belirsiz olarak değerlendirilen temsillerin, erkek egemen toplumlarda erkek kimliğini özel olarak vurgulama ihtiyacı olmaması sebebiyle erkek olduğu şüphesi uyanmakla birlikte, varsayım üzerine böyle bir değerlendirilme yapılmamış, bu şekliyle araştırma değerlendirilmiştir.

Şekil 20 - Sığınmacı Temsillerinin "Suç" ve "Güvenlik" Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Sığınmacı temsillerini “suç” ve “güvenlik” kategorilerine göre karşılaştırdığımızda sığınmacıların mağdur oldukları durumlarda çocuk, erkek ya da kadın olarak daha fazla tanımlandıklarını; suçlu oldukları durumlarda ise kimliklerinin daha ziyade belirsiz olduğu görülmektedir. Bu durum, yine erkek egemen toplumda habere konu olan kişinin erkek olduğu zaman vurgulanmasına ihtiyaç duyulmamasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilecektir. Erkek egemen toplumda ‘bizden olan’ erkeğin belirtilmesine gerek olmazken, ‘bizden olmayan’ kadın mağdur da olsa suçlu/şüpheli de olsa vurgulanacaktır.

3.1.2.2.4 Haberin Yayınlandığı Sayfa, Konum ve Kapladığı Alan

Haberlerin yayınlandığı sayfa, sayfada bulunduğu konum ve kapladığı alan daha önce de belirtildiği gibi gazetenin habere verdiği öneme dair çok önemli ipuçları içermektedir. Bu üç konu çerçevesinde haberler incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinin Yer Aldığı Sayfalar						
Temalar	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
İç Sayfalar	26	24%	123	84%	149	58%
İlk Sayfa	60	55%	5	3%	65	25%
Son Sayfa	23	21%	19	13%	42	16%
İlk ve iç sayfa	1	1%	0	0%	1	0.4%
TOPLAM	110	43%	147	57%	257	100%

Tablo 25 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinin Yer Aldığı Sayfalar

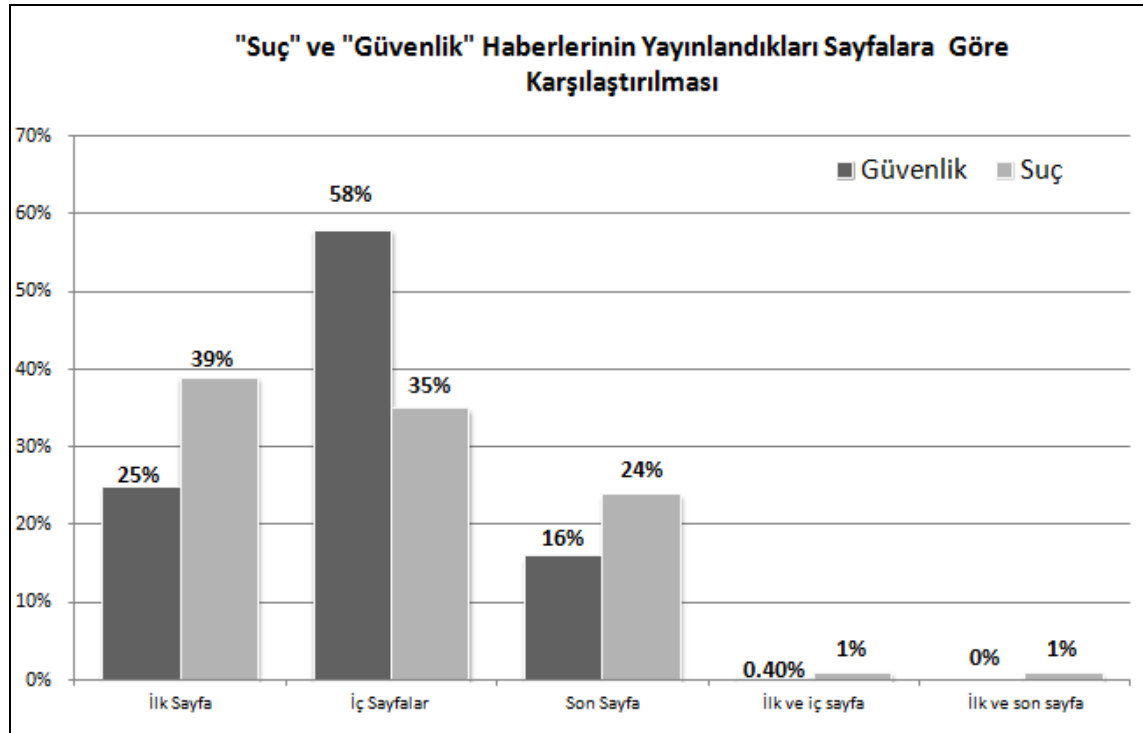
Sığınmacı sorunları temasının “güvenlik” alt başlığında yer alan haberler %58’lik bir oranla en fazla iç sayfalarda yer almıştır. Haberlerin daha sonra sırasıyla %25 oranla ilk sayfada, %16 ile son sayfada, %0,4 ile ise hem ilk hem de iç sayfada yer aldığı görülmektedir. İki gazetenin toplamı bu şekildeyken, gazetelerin “güvenlik” haberlerini sayfalarına taşımakta çok farklı bir tutum izledikleri görülmektedir. Kent gazetesi “güvenlik” alt başlığındaki haberlerini %55’lik bir oranla ilk sayfadan, %21’lik bir oranla son sayfadan vererek bu tür haberlere gösterdiği önemi ortaya koyarken; Hududeli gazetesi %84’lük bir oranla bu haberleri iç sayfadan vermeyi tercih etmiştir.

İlk sayfada yer alabilen “güvenlik” haberleri sadece %3 olmuş, haberlerin %13’ü ise son sayfadan verilmiştir.

Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinin Yer Aldığı Sayfalar						
Sayfa	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
İlk Sayfa	55	56%	1	2%	56	39%
İç Sayfalar	10	10%	40	89%	50	35%
Son Sayfa	31	31%	4	9%	35	24%
İlk ve son sayfa	2	2%	0	0%	2	1%
İlk ve iç sayfa	1	1%	0	0%	1	1%
TOPLAM	99	69%	45	31%	144	100%

Tablo 26 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinin Yer Aldığı Sayfalar

“Suç” alt başlığında yer alan haberlerin ise %39’u birinci sayfada, %35’i iç sayfalarda, %24’ü son sayfada, %1’i hem ilk hem iç sayfada, %1’i de hem ilk hem de son sayfada yer almıştır. “Güvenlik” kategorisindeki sonuçlarla benzer bir şekilde Kent gazetesi bu haberleri çoğunlukla (%56) ilk sayfadan vermeyi tercih ederken, Hududeli gazetesi %89 oranında bu haberleri iç sayfadan vermiştir.

Şekil 21 - "Suç" ve "Güvenlik" Haberlerinin Yayınlandıkları Sayfalara Göre Karşılaştırması

Yukarıdaki grafikte her iki alt konu başlığında yer alan haberlerin hangi sayfada yayınlandığına dair bir karşılaştırma bulunmaktadır. Buna göre sığınmacıların suçlu/şüpheli olduğu “suç” alt kategorisindeki haberlerin, sığınmacıların mağdur oldukları “güvenlik” alt başlığındaki haberlere göre hem ilk sayfada hem de son sayfada daha fazla oranda yer aldığı görülmektedir. Buna göre sığınmacıların “suçlu” olarak yerel basında görünürlüklerinin, “mağdur” olarak görünürlüklerinden daha fazla olduğu söylenebilecektir.

Haberin yer aldığı sayfanın yanı sıra haberin sayfada hangi konumda yer aldığının da habere atfedilen önemi göstermesi bakımından önemli olduğunu ifade etmiştik. Sığınmacılara ait “güvenlik” alt başlığında yer alan haberlerin büyük bir kısmının (%93) manşet altı haber olduğu, %4'lük bir kısmın manşet üzerinde yer aldığı, bu kategoride yer alan haberlerin sadece %3'lük bir oranda manşette yer alabildiği görülmektedir. Gazetelerin her ikisi de manşet altı ve manşette yer alan haberlere benzer oranlarda yer vermekle birlikte, Kent gazetesi “güvenlik” kategorisindeki haberleri %10 oranında sürmanşete taşıyarak Hududeli gazetesinden daha farklı bir çizgi çizmiştir.

Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinin Sayfadaki Konumu						
Konum	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Manşet altı	96	87%	143	97%	239	93%
Sürmanşet	11	10%	0	0%	11	4%
Manşet	3	3%	4	3%	7	3%
TOPLAM	110	43%	147	57%	257	100%

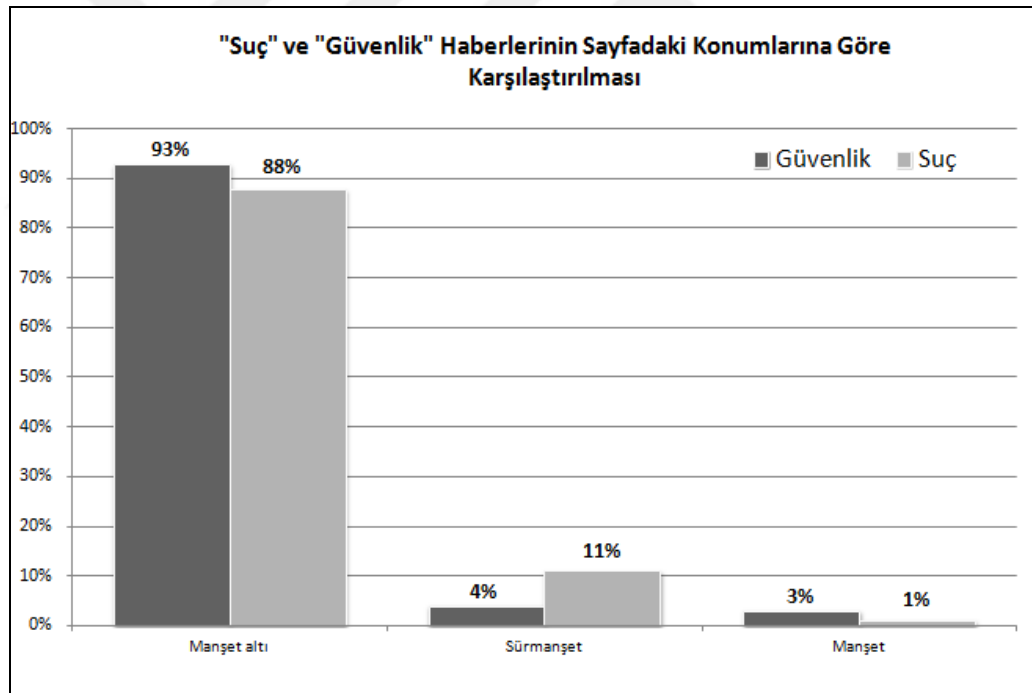
Tablo 27 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinin Sayfadaki Konumu

“Suç” alt başlığı altındaki haberlerde de bu oranların benzer bir şekilde gerçekleştiği, haberlerin büyük bir kısmının (%88) manşet altı haber olduğu, %11'lik bir kısmın manşet üzerinde yer aldığı, sadece %1'lik bir oranda manşette haber bulunduğu görülmektedir.

Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinin Sayfadaki Konumu						
Konum	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Manşet altı	82	83%	44	98%	126	88%
Sürmanşet	16	16%	0	0%	16	11%
Manşet	1	1%	1	2%	2	1%
TOPLAM	99	69%	45	31%	144	100%

Tablo 28 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinin Sayfadaki Konumu

Sığınmacılara ait haberlerin “suç” ve “güvenlik” kategorilerinde sayfanın neresinde yer aldığı değerlendirildiğinde çok keskin farklar bulunmadığı, ancak sığınmacıların mağdur oldukları durumların daha fazla manşete taşındığı görülmektedir. Suçlu/şüpheli oldukları haberler daha çok manşet altında yer almakla birlikte, bu kategorideki haberlerin %11 oranında sürmanşette yer aldığı görülmektedir.

Şekil 22 - "Suç" ve "Güvenlik" Haberlerinin Sayfadaki Konumlarına Göre Karşılaştırılması

Gazetelerin habere ayırdıkları alan, sığınmacıların şüpheli/suçlu ya da mağdur oldukları haberlerdeki yaklaşımlarını görebilmek açısından önemlidir. Sayfada kapladıkları alana göre değerlendirildiklerinde, sığınmacıların mağdur oldukları “güvenlik” kategorisindeki haberler ile sığınmacıların suçlu/şüpheli olarak nitelendirildikleri “suç”

kategorisindeki haberlerin arasında fark bulunmadığı görülmektedir. Bu yaklaşım her iki gazetede de aynı şekilde görülmüştür.

Sayfada Kapladığı Alana Göre Gazete Bazında "Güvenlik" Haberleri Sayıları						
Alan	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
< %25	110	100%	144	98%	254	99%
%25 - %49	0	0%	1	1%	1	0%
%50 - %74	0	0%	2	1%	2	1%
%75 - %100	0	0%	0	0%	0	0%
TOPLAM	110	43%	147	57%	257	100%

Tablo 29 - Sayfada Kapladığı Alana Göre Gazete Bazında "Güvenlik" Haberleri Sayıları

Sayfada Kapladığı Alana Göre Gazete Bazında "Suç" Haberleri Sayıları						
Alan	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
< %25	99	100%	44	98%	143	99%
%25 - %49	0	0%	1	2%	1	1%
%50 - %74	0	0%	0	0%	0	0%
%75 - %100	0	0%	0	0%	0	0%
TOPLAM	99	69%	45	31%	144	100%

Tablo 30 - Sayfada Kapladığı Alana Göre Gazete Bazında "Suç" Haberleri Sayıları

Suç ve güvenlik haberlerindeki yaklaşımı birlikte değerlendirdiğimizde; sığınmacılar mağdur da olsalar, şüpheli/suçlu da olsalar, sayfada kapladıkları alanın %25'in altında olduğu ortaya çıkmıştır.

3.1.2.2.5 Haberin Aktörleri

“Suç” ve “güvenlik” alt başlıklarını haberde yer alan aktörler çerçevesinde incelemek, haberin sığınmacılar mağdur ya da suçlu/şüpheli olduklarında ne şekilde oluşturulduğunu görmek açısından önemlidir. “Güvenlik” haberleri incelendiğinde çalışmanın ana öznesi olan sığınmacılar dışında haberde en fazla görünen aktörler sırasıyla vatandaşlar (%45), güvenlik güçleri (%29), adli makamlar (%14), sağlık ekipleri (%6), hükümet/devlet temsilcileri (%3), DAESH/YPG/PYD gibi terör örgütleri

(%3) ve yerel yönetimler (%0,5) olmuştur. Gazetelerin haberin aktörlerine yer veriş biçimi farklılık göstermekte, Kent gazetesi %39'luk bir oranda en fazla "güvenlik güçleri"ni ön plana çıkarırken, Hududeli gazetesinde %73'le "vatandaşlar" sığınmacılardan sonra gelen en önemli aktör olmuştur.

Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinin Aktörleri						
Aktörler	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Vatandaşlar	45	30%	54	73%	99	45%
Güvenlik güçleri	58	39%	7	9%	65	29%
Adli makamlar	20	14%	10	14%	30	14%
Sağlık ekipleri	12	8%	1	1%	13	6%
Hükümet/devlet temsilcileri	6	4%	1	1%	7	3%
DAEŞ/YPG/PYD	6	4%	1	1%	7	3%
Yerel yönetimler/kurumlar	1	1%	0	0%	1	0,5%
TOPLAM	148	67%	74	33%	222	100%

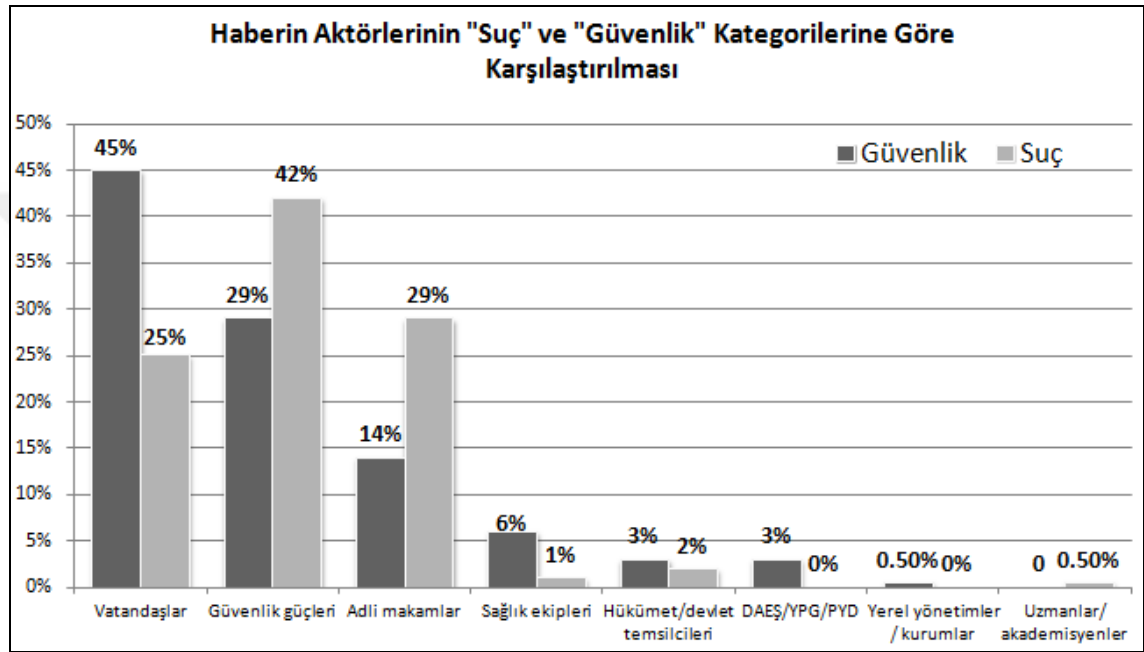
Tablo 31 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinin Aktörleri

"Suç" haberleri incelendiğinde ise haberin aktörleri güvenlik güçleri (%42), adli makamlar (%29), vatandaşlar (%25), hükümet/devlet temsilcileri (%2), sağlık ekipleri (%1) ve uzmanlar (%0,5) olmuştur. "Güvenlik" başlığındaki haberlerle benzer şekilde Kent gazetesi sığınmacılardan sonra en fazla "güvenlik güçleri"ne (%47), Hududeli gazetesi ise "vatandaşlar"a (%45) yer vermiştir.

Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinin Aktörleri						
Aktörler	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Güvenlik güçleri	81	47%	10	23%	91	42%
Adli makamlar	49	29%	14	32%	63	29%
Vatandaşlar	34	20%	20	45%	54	25%
Hükümet/devlet temsilcileri	4	2%	0	0%	4	2%
Sağlık ekipleri	2	1%	0	0%	2	1%
Uzmanlar/akademisyenler	1	1%	0	0%	1	0,5%
TOPLAM	171	80%	44	20%	215	100%

Tablo 32 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinin Aktörleri

Sığınmacıların mağdur olarak değerlendirildikleri “güvenlik” alt başlığı ile şüpheli/suçlu olarak değerlendirildikleri “suç” alt başlığı altında yer alan aktörler karşılaştırıldığında, “güvenlik” kategorisinin baş aktörü “vatandaşlar” olurken, “suç” kategorisinin baş aktörü “güvenlik güçleri” olmuştur. Sığınmacıların mağdur olduğu haberlerde “güvenlik güçleri” %29’la ikinci sıradayken, suçlu oldukları haberlerde %42 ile ilk sırada yer almıştır.

Şekil 23 - Haberin Aktörlerinin "Suç" ve "Güvenlik" Kategorilerine Göre Karşılaştırılması

Öte yandan sığınmacıların mağdur oldukları durumlarda “adli makamlar” sadece haberlerin %14’ünde aktör olarak yer alırken, sığınmacıların suçlu/şüpheli olarak görüldükleri haberlerde bu oran %29 olmuştur. Bu veriler sığınmacıların mağdur oldukları durumlarda ne derece adli sistemden yararlanabildiklerini ortaya koymaktadır.

3.1.2.2.6 Haberde Görüşü Alınanlar

Haberde kimlerin görüşüne başvurulduğu haberin yaklaşımını göstermesi bakımından önemlidir. Dolayısıyla sığınmacıların suçlu/şüpheli ya da mağdur oldukları durumlarda görüşü alınan kişilerin değişip değişmediği araştırılmıştır. “Güvenlik” kategorisindeki haberlerin %95’inde görüş alınmadığı, %2 oranında sığınmacılara, %2 oranında

hükümet/devlet temsilcilerine, %0,4 oranında ise vatandaşların görüşlerine yer verildiği görülmüştür. Bu, sığınmacıların mağdur oldukları durumlarda bile seslerini çok az duyurabildikleri anlamına gelmektedir. Gazeteler arasında pek fazla fark olmayıp, Kent gazetesinin sığınmacıların görüşüne biraz daha fazla yer verdiği söylenebilecektir.

Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinde Görüşü Alınanlar						
Görüşü Alınanlar	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Görüş alınmamış	101	91%	145	99%	246	95%
Sığınmacılar	5	5%	1	1%	6	2%
Hükümet/devlet temsilcileri	4	4%	1	1%	5	2%
Vatandaşlar	1	1%	0	0%	1	0,4%
TOPLAM	111	43%	147	57%	258	100%

Tablo 33 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinde Görüşü Alınanlar

“Suç” kategorisindeki haberlerde kimlerin görüşüne başvurulduğu incelendiğinde %96 oranında görüş alınmadığı, vatandaşların %2, sığınmacıların, hükümet/devlet temsilcilerinin ve uzmanlar/akademisyenlerin %1’in altında görüşlerine başvurulduğu görülmektedir. Sığınmacıların “suç” kategorisi kapsamında şüpheli/suçlu oldukları haberlerde neredeyse hiç görüşlerine başvurulmadığı tespit edilmiştir. Gazetelerin her ikisinin de bu konuda benzer bir tutum sergilediği görülmüştür.

Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinde Görüşü Alınanlar						
Görüşü Alınanlar	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Görüş alınmamış	94	95%	44	98%	138	96%
Vatandaşlar	2	2%	1	2%	3	2%
Sığınmacılar	1	1%	0	0%	1	0,7%
Hükümet/devlet temsilcileri	1	1%	0	0%	1	0,7%
Uzmanlar/akademisyenler	1	1%	0	0%	1	0,7%
TOPLAM	99	69%	45	31%	144	100%

Tablo 34 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinde Görüşü Alınanlar

Yerel medyanın ekonomik ve personel sıkıntılarının burada devreye girdiği, gazetecilerin maddi ve zamansal sıkıntılar sebebiyle habere görüş alamadıkları; öte

yandan özellikle polis/adliye haberlerinde gazetecinin birinci elden bilgiye ulaşmada güçlük çektiği, görüş alınmamış haberlerin bu sebeple bu kadar yüksek oranda gerçekleştiği akla gelmektedir. Haberde görüşü alınan kişilerin “suç” ve “güvenlik” kategorilerine göre pek fazla değişiklik göstermediği, bununla birlikte sığınmacıların mağdur olduklarında çok az görüşlerine başvurulurken (%2), şüpheli/suçlu olduklarında bu oranın çok daha düşük (%0,7) olduğu görülmüştür.

3.1.2.2.7 Haberin Gerçekleştiği Yer

Analizin genel değerlendirmesinde haberin gerçekleşmiş olduğu yer konusuna değinilmiş, yerel gazetelerin büyük bir oranda bulundukları ile ait haberleri vermekle beraber, sığınmacılara ilişkin bölgedeki farklı illerden ya da ülke genelinden de haberlere yer verdikleri görülmüştü. Sığınmacıların suçlu/şüpheli ya da mağdur oldukları durumda bir farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Buna göre “güvenlik” kategorisindeki haberler incelendiğinde toplamda %89 oranında Kilis’ten haber yer alırken, gazetelerin %7 oranında bölgeden, %4 oranında ise diğer illerden haberleri sayfalarına taşıdığı görülmüştür. Kent gazetesi bölge ve diğer illerdeki haberlere Hududeli gazetesine göre daha fazla önem göstermiş; %23 oranında Kilis dışından habere yer vermiştir. Bu oran Hududeli gazetesinde sadece %3 olmuştur.

Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinin Geçtiği Yer						
Konum	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Kilis	85	77%	143	97%	228	89%
Bölge	15	14%	3	2%	18	7%
Diğer İller	10	9%	1	1%	11	4%
TOPLAM	110	43%	147	57%	257	100%

Tablo 35 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinin Geçtiği Yer

“Suç” alt başlığı altında incelenen haberlerin gerçekleştiği yerler ise şu şekildedir; %92 Kilis, %6 bölge, %3 diğer iller. Kent gazetesi, “güvenlik” kategorisinde olduğu gibi Hududeli gazetesine kıyasla bölge ve diğer illerden haberlere daha fazla yer vermiş, yine de her iki gazete de doğal olarak en fazla haberi bulundukları ilden sunmuşlardır.

Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinin Geçtiği Yer						
Konum	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Kilis	88	89%	44	98%	132	92%
Bölge	7	7%	1	2%	8	6%
Diğer İller	4	4%	0	0%	4	3%
TOPLAM	99	69%	45	31%	144	100%

Tablo 36 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinin Geçtiği Yer

Her iki alt başlıkta yer alan haberlerin gerçekleştiği bölgeleri incelemek, gazetelerin sığınmacıların mağdur ya da şüpheli olarak temsillerindeki bakış açısını karşılaştırmak açısından önemlidir.

Sığınmacıların güvenliklerinin ihlaline dair haberlerin il dışında %11’lik bir oranla (Bölge %7 + Diğer iller %4) yer aldığı görülürken, sığınmacıların suçlu/şüpheli oldukları durumlarda bu oranın %9 olduğu görülmüştür. Sığınmacıların suçlu/şüpheli oldukları haberlerin %92’si Kilis’te geçerken, mağdur oldukları haberlerin %89’u Kilis’te geçmektedir. Buna göre gazetenin çıktığı ilde sığınmacıların güvenliğine yönelik tehdit algısının daha az olduğu, öte yandan sığınmacıların kendilerinin birer tehdit unsuru olarak bulunulan ilde daha fazla oranda temsil edildikleri görülmektedir. Bu da bize yerel medyada ötekinin oluşturulmasında polis/adliye haberciliğinin önemini göstermektedir.

3.1.2.2.8 Haberde Görsel Kullanımı

Haberde görsel kullanımı incelendiğinde “güvenlik” kategorisindeki haberlerin büyük çoğunluğunun (%76) görsel içermediği tespit edilmiş, bununla birlikte gazeteler arasında farklı bir yaklaşımın sergilendiği görülmüştür. Kent gazetesi %60 oranındaki haberlerde görsel kullanmazken, %40’ında kullanmıştır. Hududeli gazetesinde görsel kullanılan haberler ise sadece %12 oranında kalmıştır.

Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinde Görsel Kullanımı						
Konum	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Metin	66	60%	129	88%	195	76%
Metin ve görsel	44	40%	18	12%	62	24%
TOPLAM	110	43%	147	57%	257	100%

Tablo 37 - Gazetelere Göre "Güvenlik" Haberlerinde Görsel Kullanımı

“Suç” kategorisindeki haberlerde de yalnızca metin kullanımı daha fazla (%62) olmakla birlikte, görselli metin kullanımı “güvenlik” kategorisine göre daha fazladır (%38). Bu da sığınmacıların suçlu/şüpheli oldukları durumlarda daha fazla görsel ile haberin tanımlanmaya çalışıldığını göstermektedir.

Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinde Görsel Kullanımı						
	Kent		Hududeli		TOPLAM	
	f	%	f	%	f	%
Metin	54	55%	35	78%	89	62%
Metin ve görsel	45	45%	10	22%	55	38%
TOPLAM	99	69%	45	31%	144	100%

Tablo 38 - Gazetelere Göre "Suç" Haberlerinde Görsel Kullanımı

3.1.2.2.9Haberde Nefret Söylemi

Çalışmamızın ana eksenini oluşturan nefret söyleminin araştırılmasında “suç” ve “güvenlik” alt kategorisindeki haberlerde durumun ne şekilde sunulduğu incelenmiştir.

"Güvenlik" Kategorisindeki Haberlerde Nefret Söyleminin Varlığı					
	Var		Yok		TOPLAM
Kent	37	34%	73	66%	110
Hududeli	47	32%	100	68%	147
TOPLAM	84	33%	173	67%	257

Tablo 39 - "Güvenlik" Kategorisindeki Haberlerde Nefret Söyleminin Varlığı

Sığınmacıların mağdur olarak nitelendirildikleri “güvenlik” kategorisindeki haberlerde %33 oranında nefret söylemine rastlanırken, sığınmacıların suçlu/şüpheli olarak temsil

edildikleri “suç” kategorisindeki haberlerin tamamında nefret söylemi tespit edilmiştir. Sığınmacıların suçlu/şüpheli ya da mağdur olmasından bağımsız olarak Hududeli gazetesi polis/adliye haberlerinin tamamında sığınmacıların milliyetine vurgu yapmıştır. Kent gazetesinde bu oran daha düşük olmakla birlikte, yaklaşık %90’ın üzerinde bir oranla benzer bir tablo ortaya çıkmıştır.

"Suç" Kategorisindeki Haberlerde Nefret Söyleminin Varlığı					
	Var		Yok		TOPLAM
Kent	99	100%	0	0%	99
Hududeli	45	100%	0	0%	45
TOPLAM	144	100%	0	0%	144

Tablo 40 - "Suç" Kategorisindeki Haberlerde Nefret Söyleminin Varlığı

Sığınmacıların mağdur oldukları “güvenlik” haberleri ile sığınmacıların suçlu/şüpheli olarak değerlendirildikleri “suç” haberlerinin başlıklarının incelenmesinin çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülmüş ve haber başlıklarında sığınmacılara dair bir tanımlama bulunup bulunmadığı incelenmiştir.

Sığınmacılara ilişkin “güvenlik” sorunlarını içeren haberlerin başlıkları incelendiğinde bu alt başlıkta yer alan haberlerin büyük bir bölümünde (%89) sığınmacılara ilişkin herhangi bir veri bulunmamakta, başlıkların sadece %11’lik kısmında sığınmacıları tanımlayan bir bilgi bulunmaktadır. Sığınmacıların suçlu/şüpheli olarak nitelendirildikleri “suç” alt kategorisindeki haberler incelendiğinde ise; haberlerin %80’inde sığınmacılara dair bir tanım bulunmazken, %20’sinde sığınmacıları vurgulayan ifadeler kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, sığınmacıların suçlu/şüpheli oldukları durumlarda milliyetlerine daha fazla vurgu yapıldığını ortaya koymaktadır.

“Suç” ve “Güvenlik” Kategorilerindeki Haber Başlıklarında Sığınmacılara Vurgu Yapılması					
	Var		Yok		TOPLAM
Güvenlik	29	11%	228	89%	257
Suç	29	20%	115	80%	144

Tablo 41 - “Suç” ve “Güvenlik” Kategorilerindeki Haber Başlıklarında Sığınmacılara Vurgu Yapılması

3.2 SURIYELİ SİĞINMACILARIN KİLİS YEREL BASININDA TEMSİLİNE DAİR SÖYLEM ANALİZİ

İçerik analizi uygulamasının yer aldığı bir önceki bölümde sayısal verilere dönüştürerek incelemeye çalıştığımız haber metinlerinde, belirlediğimiz sorulara verilen cevaplara göre nefret söyleminin aşırı ifadelerle olmasa da haber metinlerinde var olduğu sonucuna varmıştık. Ancak özellikle ekonomik açıdan resmi ilanlara bağımlı olan yerel medyada nefret söyleminin açık nefret ifadeleri yerine daha kapalı bir şekilde üretileceği varsayılmıştı. Bu sebeple nefret söyleminin haber metinlerinde ne şekilde inşa edildiğini görmek maksadıyla söylemin de analiz edilmesi gerektiği düşünülmüştür. Nefret söyleminin en çok da toplumda yer alan eşitsizlikten beslendiği göz önünde bulundurulduğunda, haber dilindeki nefret söyleminin açığa çıkartılmasında; toplumda var olan eşitsizlikleri ortaya koyma işlevini yürüten eleştirel söylem analizinin (Van Dijk, 2001, s.352) kullanılması uygun görülmüştür.

3.2.1 Yöntem

Söylem analizi için, içerik analizi bölümünde incelenen 709 haber arasından seçilen 12 suç haberi incelenmiştir. Haber seçiminde gazetelerin her ikisine de yer vermeye çalışılmış, ancak asıl belirleyici faktör sığınmacıların haberde temsilinde en çok kullanılan stratejileri yansıtmak olmuştur. Çalışmanın ana eksenini gazeteler arası bir kıyaslama oluşturmadığı için, nefret söyleminin ne şekilde oluştuğunu ortaya koymak amacıyla bu stratejilerin en yoğun olduğu haberler seçilmeye çalışılmıştır. Sığınmacıların suç haberlerinde ele alınış biçimlerinin çeşitli stratejiler çerçevesinde yoğunlaştığı dikkat çekmiştir. Bu stratejileri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- “Nankör” ilan etme
- “Acımasız” gösterme
- Huzur ve düzeni bozan günah keçisi yapmak
- Kendinden olana karşı bile (!) kötücül göstermek

Çalışmanın bu aşamasında Suriyeli sığınmacıların suç haberlerindeki temsillerini anlayabilmek amacıyla, yukarıda ifade edilen stratejiler vasıtasıyla haberde ne şekilde yer buldukları incelenmiştir. Tespit edilen stratejiler kapsamında incelenen haberlerin haber başlıklarında, metinlerinde, fotoğraflarında ve genel olarak haber anlatısında ne şekilde temsil edildikleri ortaya koyulmuştur. Tek bir haberde birden fazla stratejinin aynı anda görüldüğü zaman zaman tespit edilmiş, ancak temelde en güçlü olarak kullanılan stratejiye göre haberler seçilmiştir.

3.2.2 Bulgular

3.2.2.1 “Nankör” İlan Etmek

Bu strateji ile sığınmacıların kendilerine ‘kucak açan’ ülke vatandaşlarına karşı takındıkları iddia edilen nankörlük vurgusu ile ötekileştirilmeleri sağlanmaktadır. Bu strateji kapsamında incelenen haberler şu şekildedir:

3.2.2.1.1 Haber 1: “3 Suriyeli çalıştıkları atölye sahibinin oğlunu öldürdü”

Kent gazetesinde 4. sayfada, manşet altında yer alan bu haberde herhangi bir görsel yer almamaktadır. Haber sayfanın %5’ini kaplarken, haberde görüş alınmamıştır. Haberde milliyet vurgusu yapılarak, konu milliyetçilik üzerinden ele alınmış; öldürülen kişinin ‘işverenin oğlu’ olduğu belirtilerek, sığınmacıların kendilerine iş imkânı sağlayan işverenin oğlunu öldürdüklerinin altı çizilerek “nankörlük” vurgusu yapılmıştır.

Van Dijk, haber söyleminde iknanın önemine değinirken, reklam gibi satılan bir ürün ya da hizmet olmamasına rağmen haberin, toplumdaki seçkin grupların baskın inanç ve görüşlerini yüceltmek için ikna edici olması gerektiğini ifade etmektedir. Haberde bu ikna sürecinin; olayların ayrıntılı anlatımı, görgü tanıklarının ifadelerine başvurulması, uzmanlar, resmi makamlar gibi güvenilir kaynaklara yer verilmesi, kesinlik ve doğruluk hissi veren sayısal veriler aracılığıyla sağlandığını ifade etmektedir (Van Dijk, 1988a, s. 83-84). İncelenen haberde, haberin ikna ediciliğini sağlamak amacıyla bu retorik unsurlarının bir kısmının kullanıldığını söylemek mümkündür. Faillerin “üç” kişi

oldukları, “yanlarında arkadaşları ile birlikte yeniden geldikleri” belirtilerek suç organize bir suç şeklinde sunulmuş, olayın “bıçaklayarak” gerçekleştiği gibi detaylara girilerek suç pornografik hale getirilmiştir. “Doktorların tüm çabasına karşın”, “ölümü ile yakınlarını yasa boğdu” gibi ifadeler ise olayı dramatize ederek etkisinin arttırılması için kullanılmıştır. Haberin genelinin ise bu unsurlar sebebiyle sığınmacılara yönelik olumsuz duyguların pekişmesini sağladığını söylemek mümkündür.

3 Suriyeli çalıştıkları atölye sahibinin oğlunu öldürdü

Gaziantep’te Suriyeli 3 işçi, çalıştıkları terzi atölyesinin sahibinin oğlu Ertuğrul Dönmez’i bıçaklayarak öldürdü.

Olay, akşam Kahvelipınar Mahallesi 42’inci sokakta bulunan Ömer Dönmez’e ait terzi atölyesinde meydana geldi. İddiaya göre, terzide çalışan 3 Suriyeli, kendi aralarında tartışmaya başladı. Atölye sahibinin çocukları Fatih ve Ertuğrul Dönmez de kavgaya dönüşen tartışmayı sonlandırmak için Suriyeli işçilerin arasına girdi. Suriyeliler bu kez Dönmez kardeşler arasında da tartışma çıktı.

Atölyeden ayrılan Suriyeliler bir süre sonra yanlarında arkadaşları ile birlikte yeniden geldikleri işyerinde tartıştıkları Dönmez kardeşlerden 20 yaşındaki Ertuğrul’a bıçakla saldırdı. Ağır yaralanan Ertuğrul Dönmez kaldırıldığı hastanede doktorların tüm çabasına karşın yaşamını yitirdi. Ölümü ile yakınlarını yasa boğan Dönmez’in cenazesi, otopsisinin ardından yakınları tarafından toprağa verilirken, polis kaçan Suriyelileri arıyor.

Şekil 24 – Haber 1: “3 Suriyeli çalıştıkları atölye sahibinin oğlunu öldürdü” (Kent, 2017e)

3.2.2.1.2 Haber 2: “Arkadaşını öldürüp kaçan Suriyeli yakalandı”

Haber; Kent gazetesinde 4. sayfada, manşet altında yer almaktadır. Sayfanın %11’ini kaplayan haberin görselinde suçlu/şüpheli, iki polis tarafından yakalanmış bir şekilde görülmekte, sığınmacının suçluluğu görsel ile pekiştirilmektedir. Haberde görüş alınmamıştır.

Şüphelinin “aynı evde kaldığı arkadaşı”nı öldürmüş olduğu iddiası, yine sığınmacılara yönelik nankörlüğü vurgulayan bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan sığınmacının “Suriyeli”, arkadaşının ise “Türk” olduğu bilgisi biz-onlar ayrımını vurgulayarak sığınmacıların ötekileştirilmesini pekiştirmektedir. Olaya bir başka Suriyelinin daha “karıştığı” vurgusu ise sığınmacılara yönelik kolektif olarak olumsuz bir algının oluşmasını sağlamaktadır. Öldürülen kişinin çocuklarının olduğu ise haberin

bağlamından kopuk bir şekilde verilmiş, ancak bu bilgi sığınmacıların yaptıkları eylemi daha kötü göstererek şeytanlaştırılmalarının önünü açmıştır.

Arkadaşını öldürüp kaçan Suriyeli yakalandı

Gaziantep'te yaklaşık 1 ay önce aynı evde kaldığı Türk arkadaşını öldürüp, 12 bin TL'sini çalan Suriyeli şahıs, Konya'da saklandığı konteynerde yakalandı.

Edinilen bilgiye göre, Şahinbey ilçesine bağlı Bülbülzade Mahallesi'nde yaşayan 54 yaşındaki Ali Sunay ile yaklaşık 5 ay önce evde kalan Suriyeli A.M., arasında küfürleşme nedeniyle kavga çıkmış, kavgada Ali Sunay dövülerek öldürülmüştü. Kavganın ardından Suriyeli A.M ve Ahmet isimli başka bir Suriyeli şahıs, Ali Sunay'ın 12 bin TL parasını ve otomobilini alarak, kayıplara karışmıştı.

Eşinden 10 yıl önce boşanan ve 2 kızı olan Ali Sunay'ın ölü olarak bulunması üzerine olayla ilgili inceleme başlatan Gaziantep Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi Cinayet Büro ekipleri, yaptıkları araştırmada Ali Sunay'a ait çalınan otomobilin kazaya karıştığını belirledi. Polis ekipleri, yaptıkları incelemelerde yaklaşık 40 gün önce meydana gelen cinayetin zanlılarından A.M'nin izine Konya'da ulaştı. Suriyeli uyruklu şahsın Konya Selçuklu ilçesinde bir konteynerde gizlendiğini belirleyen cinayet büro dedektifleri, yaptıkları operasyonla Suriyeli A.M'yi yatarken gözaltına aldı. Konya'da gözaltına alınan A.M, Gaziantep'e getirilerek, 25 aralık Devlet Hastanesi'nde sağlık kontrolünden geçirildi. Sorgulanmak üzere Asayiş Şubeye götürülen şahsın sorgusunun ardından adli makamlara sevk edileceği öğrenildi.

Polis, olaya karışan Ahmet isimindeki diğer Suriyeli şahsı yakalama çalışmalarını sürdürüyor.

Şekil 25 – Haber 2: “Arkadaşını öldürüp kaçan Suriyeli yakalandı” (Kent, 2017c)

3.2.2.1.3 Haber 3: “Güveni kötüye kullanma”

Hududeli gazetesinde 2. sayfada manşet altında yer alan bu haber, “Asayiş Bülteni” adı altındaki bölümde yer almaktadır. Hududeli gazetesindeki suç haberlerinin büyük bir kısmının, bu başlık altında yer alıyor olmasından hareketle bu tarz bir haberin de incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmüştür. Haber genel olarak, adli/polis mercilerinden alınan bilgiler çerçevesinde oluşturulmuş, bu tür haberlerin birçoğunda olduğu gibi editöryal bir çabanın pek fazla yer almadığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte haberin bu haliyle sunuluyor olmasının da bir tür söylem olduğu kabul edilmelidir. Siyasi olarak hükümet söylemine paralel bir yayıncılık anlayışına sahip olan gazete; açıktan sığınmacı politikasını kötü gösteren haberlerden uzak kalmaya

çalışmakta, ancak toplumda siyasi iktidarın çok daha ötesinde yer alan toplumsal iktidarın etkisinden uzaklaşmamakta, açıkça olmasa da suç haberlerine yer vermek suretiyle sığınmacıların ötekileştirilmesinde rol oynamaktadır.

Sayfanın %2'sini kaplayan haberde herhangi bir görsele yer verilmemiş, görünürde herhangi bir görüşe de yer verilmemiştir. Ancak haberin alındığı kaynak polis/adli mercilerdir. Dolayısıyla haber metni, resmi söylem üzerinden oluşturulmuştur. Haberde yer alan şikâyetçi tarafın güveninin bir Suriye vatandaşı tarafından kötüye kullanıldığı bilgisi, haber başlığından itibaren haber metninde yer almakta, sığınmacıların “nankör” olduğu vurgusunu arttırmaktadır. Sığınmacının “Suriye vatandaşı” şeklinde tanımlanıyor olması ise başka bir ülkeye ait olma durumunu ve bulunulan ülkede geçici olmayı vurgulayarak, sığınmacıların ötekileştirilmesinin yolunu açmaktadır.

Güveni Kötüye Kullanma

17.12.2016 günü saat 08.00'de Cumhuriyet Mahallesi'nde Müşteki (S.B.) bir odasında eşyalarının bulunduğu müstakil ikametini kiraya verdiği şüpheli-fırar Suriye vatandaşı (M.M.)'nin evden çıkarken ikametinde kendisine ait olmayan eşyaları da aldığını belirterek müracaatta bulunmuştur. Tahkikat evrakı ikmalen gönderilecektir.

Şekil 26 – Haber 3: “Güveni kötüye kullanma” (Hududeli, 2016c)

3.2.2.2 “Acımasız” Göstermek

Bu strateji, sığınmacıların mağdur ettiği iddia edilen bireylerin/kurumların kırılkanlıklarının vurgulanması yoluyla oluşturulmaktadır. Sığınmacılar tarafından zarar görenler mağdur, aciz, aziz gösterilerek; sığınmacıların acımasızlığı konusunda bir karşıtlık yaratılmakta ve bu yolla sığınmacılar şeytanlaştırılmaktadır.

3.2.2.2.1 Haber 4: “Yaşlı adam, evlilik vaadiyle Kilis'te dolandırıldı”

Haber, Kent gazetesinde hem birinci sayfada hem de dördüncü sayfada yer almıştır. Birinci sayfada haberin başlığı “Yaşlı adam, evlilik vaadiyle Kilis'te dolandırıldı”

şeklinde verilirken, dördüncü sayfada haberin başlığı “65 yaşındaki adam, evlilik vaadiyle Kilis’te dolandırıldı” şeklinde sunulmuştur.

Yaşlı adam, evlilik vaadiyle Kilis’te dolandırıldı

Kilis’e gelen yaşlı bir adam evlilik vaa-
diyle 3 kişi tarafından dolandırıldı.

Erzurum’da oturan 65 yaşındaki H.A.
evlenmek vaadi Kilis’e gelerek tanıştığı

kişiler tarafından
Suriyeli bir kadın-
lar evlendi. İfade-
sinde Suriye uy-
ruklu kadınla 4

gün boyunca karı koca gibi yaşadıklarını
söyleyen Hasan A., evlenme vaadiyle ken-
disini kandıran şahısların yakalanması için
yardım istedi. (Haberle ilgili ayrıntılı bilgi 4’te)

Şekil 27 – Haber 4: “Yaşlı adam, evlilik vaadiyle Kilis’te dolandırıldı” (Kent, 2017d)

Haberin tematik yapısı incelendiğinde ön plana çıkarılan temanın mağduriyet yaratarak “acımasız göstermek” olduğu görülmüştür. Haberde mağduriyet vurgusu, özellikle yaş üzerinden yapılmıştır. ‘Dolandırılan’ kişinin “65 yaşında” ve “yaşlı” olduğu vurgulanarak mağduriyet durumu güçlendirilmeye çalışılmıştır. Haber manşet altında yer almış, sayfanın %15’ini kaplamıştır. Haberde mağdur olan tarafın görüşlerine yer verilmiş, suçlu olduğu iddia edilen tarafa ise söz verilmemiştir. Bu yönüyle gazete aslında kendisi de tarafını belli etmiştir. Suçlu olarak nitelendirilen tarafın kadın olduğunun vurgulanması, aynı zamanda cinsiyet üzerinden de ayrımcı bir söyleme yol açmıştır. Haberde mağdur olarak sunulan erkeği dolandırdığı öne sürülen kadın, “Kilis’ten getirdiği kadın” şeklinde nitelendirilirken bir eşya gibi sunulmuş, tüm dünyadaki sığınmacıların en kırılgan kesimlerinden biri olan kadınların yaşadıkları sorunların arka planına ise haberde hiçbir şekilde değinilmemiştir. Çalındığı ileri sürülen eşyalar “15 bin 900 TL değerindeki bir adet 80 gram bilezik, 1 adet altın küpe, 1 adet altın zincir ve 1 adet yüzük” şeklinde detaylı olarak tasvir edilmiş, Van Dijk’in haberin ikna yöntemlerinden biri olan sayısal veriler sunma tekniği ile haberin inandırıcılığı arttırılmaya çalışılmıştır.

65 yaşındaki adam, evlilik vaadiyle Kilis'te dolandırıldı

Erzurum'da yaşayan 65 yaşındaki Hasan A., evlenmek için tanıştığı Suriyeli kadın ve aracı tarafından 25 bin TL dolandırıldı.

ARACI ŞAHS 10 BİN TL ÖDEDİ

Olay, Erzurum merkez Yakutiye ilçesi Kurtuluş Mahallesi'nde yaşandı. Edinilen bilgiye göre, 65 yaşındaki Hasan A., evlenmek amacıyla gittiği Kilis'te Mustafa isimli bir şahısla tanıştı. Mustafa isimli şahıs da 30 yaşındaki Ayşe Fatma isimli Suriye uyruklu bir kadını Hasan A. ile tanıştırdı. Görüşmeden sonra kadını beğenen Hasan A., aracı olan şahsa 10 bin TL ödeyerek kadınla birlikte Erzurum'a geldi.

KAHVALTIDAN SONRA UYUYAKALDI

4 gün boyunca Kilis'ten getirdiği kadınla yaşayan Hasan A.'nın aracı olarak tanıştığı Mustafa isimli şahıs da Erzurum'a geldi. Şahsın misafir olarak geldiği ertesi gün üçlü birlikte kahvaltı yaptı. Kahvaltı yaptıktan sonra uyuyakalan Hasan A., uyandığında Suriyeli kadın ve aracı şahsın evde olmadığını fark etti. Kısa bir süre sonra evinde bulunan 15 bin 900 TL değerindeki 1 adet 80 gram bilezik, 1 adet altın küpe, 1 adet altın zincir ve 1 adet yüzüğün olmadığını fark eden Hasan A. dolandırıldığını anlayarak polise başvurdu.

4 GÜN BOYUNCA EVLİ HAYATI YAŞADI

İfadesinde Suriye uyruklu kadınla 4 gün boyunca kanı koca gibi yaşadıklarını söyleyen Hasan A., evlenme vaadiyle kendisini kandıran şahısların yakalanması için yardım istedi. Olayla ilgili soruşturma başlatıldı.

Şekil 28 – Haber 4: “65 yaşındaki adam, evlilik vaadiyle Kilis'te dolandırıldı” (Kent, 2017d)

3.2.2.2.2 Haber 5: “Okul soyan Suriyeli hırsızlar yakalandı”

Kent gazetesinde yer alan haber, 6. sayfada manşet altından görsel içermeden verilmiştir. Sayfanın %3'ünü kaplayan haber herhangi bir görüş içermezken, olayın bir okula yönelik gerçekleştirilmiş olması, hatta bu okulun “Geçici Barınma Merkezi”ndeki bir okul olması sığınmacıların acımasızlığına vurgu yaparak şeytanlaştırılmalarının önünü açmaktadır. Özellikle sığınmacıların haber başlığında “okul soyan” şeklinde nitelendirilmesi, hırsızların “Suriyeli” ifadesi ile tanımlanması haberin açık bir şekilde milliyetçilik üzerinden kurulduğunu da göstermektedir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunununda tanımlanan bir ifade olan “suça sürüklenen çocuk” ifadesi ile çocuğun haklarının korunduğu ve masumiyetinin vurgulandığı düşünülse de, haberde sığınmacılara yönelik olarak kullanılan “Suriye vatandaşı” ifadesi ile ‘öteki’ olanın buraya ait olmadığını altı çizilmektedir. Haber başlığında hırsızlık yapılan yerin “okul” olması eylemi daha da kötü göstermekte, sığınmacıların “acımasız” olarak temsili

pekiştirilmektedir. Haberin inandırıcılığı ise “1 adet traş makinası, 1 adet flaş bellek ve 1 adet el telsizi” şeklinde verilen detaylarla arttırılmak istenmektedir.

Okul soyan Suriyeli hırsızlar yakalandı

Kilis'te Öncüpınar Geçici Barınma Merkezindeki Hürriyet İlkokulu'nu soyan Suriyeli hırsızlar yakalandı.

Öncüpınar Geçici Barınma Merkezi Hürriyet İlkokulu S.Ç.'nin bulunduğu Hürriyet ilkokulunda suça sürüklenen çocuk Suriye vatandaşı A.S. ile kimlik tespiti yapılan M.E., F.H., S.F., M.S., A.A., N.E. ve H.A.'nin 1 adet tıraş makinası, 1 adet flaş bellek ve bir adet el telsizini bilgi sahibi A.E.'ye sattıkları anlaşıldı.

Şekil 29 – Haber 5: “Okul soyan Suriyeli hırsızlar yakalandı” (Kent, 2016b)

3.2.2.2.3 Haber 6: “Suriyeli Ceylan mağduru”

Hududeli gazetesinde 3. sayfada manşet altında yer alan haber, metin ve görseli bir arada bulundurmaktadır. Haber, sayfanın %15'i gibi ortalamanın üzerinde bir alanı kaplamaktadır. Haberde mağdur olan tarafın görüşlerine yer verilmiş, suçlu/şüpheli olan tarafın görüşleri ise yer almamıştır. Haberde mağdur olan tarafın mağduriyeti “çocukları ve hasta annesi”nin varlığı ile pekiştirilmiş, “perişan haldeyiz” gibi ifadelerle mağduriyet vurgusu arttırılmıştır. Haber görseli ise, “mağdur” olarak nitelendirilen kişiyi ellerini kavuşturarak oturmuş bir şekilde göstererek çaresizliğini vurgulamaktadır.

Haber başlığında hem milliyet hem de cinsiyet vurgusu yapılarak, konu milliyetçilik ve cinsiyetçilik üzerinden ele alınmış; haberde geçen kişinin mağduriyetinin başlıkta yer almasıyla daha haber başlığı aşamasında gazete tarafını net bir şekilde ortaya koymuştur. Başlık bir kez yorumlandığında ve tahakküm yapısı oluşturulduğunda; okuyucu, haberin ilk kelimelerini, sözcük gruplarını cümlelerini yorumlamaktadır (Van Dijk, 1988, s. 144). Bu sebeple haber başlığında yer alan kelimelerin tahakküm yapısının kuruluşundaki önemi yadsınamaz. Okuyucu haberin tamamını okusa da okumasa da haber başlıkları, okuyucunun habere dair görüşünü etkilemek konusunda çok önemlidir. Bu sebeple daha başlıkta “Suriyeli Ceylan mağduru” ifadesinin

kullanılması, haberdeki söylemin kuruluşuna ilişkin çok şey söylemektedir. Suçu işlediği belirtilen kişilerin Türk vatandaşı olduğu haber metninde önemsiz bir ayrıntı olarak verilirken, haber başlığı net bir şekilde olayın sorumlusunun sığınmacı kadın olduğunu ima etmektedir. Yine bu haberde de toplumsal olarak en kırılgan olarak nitelendirebileceğimiz sığınmacı kadınların sorunlarına dair hiçbir arka plan bilgisine yer verilmemiş, haber bireysel bir soruna indirgenmiştir. Haberin inandırıcılığının arttırılması amacıyla bir takım sayısal veriler (“8 bin tl para”, “7 bin tl değerinde altın” vb.) kullanılmıştır.

Şekil 30 – Haber 6: “Suriyeli Ceylan mağduru” (Hududeli, 2016a)

3.2.2.3 Huzur ve Düzeni Bozan Günah Keçisi Yapmak

Bu strateji ile sığınmacılar, toplumda yer alan huzursuzluk ve düzensizliğin sorumlusu gösterilerek günah keçisi ilan edilmektedir. Sığınmacılar olmasa toplumda huzur ve düzenin var olacağını vurgulayan bu strateji ile sığınmacıların yok olmaları/geri dönmeleri algısı yaratılmaya çalışılmaktadır.

3.2.2.3.1 Haber 7: “Dilenci yüzünden baba ve oğlu bıçaklandı”

Haberde geçen kişilerin bıçaklanmasına ‘dilenci’nin sebep olduğu vurgulanarak, olay toplum tarafından pek tasvip edilmeyen bir statü olan dilencilığe yüklenmiş, olay bağlamından kopartılmıştır. Buna ilave olarak söz konusu dilencinin milliyeti Suriyeli, cinsiyeti ise kadın olarak nitelendirilerek hem cinsiyet hem de milliyet üzerinden ayrımcı bir dil kullanılmıştır.

Şekil 31 – Haber 7: “Dilenci yüzünden baba ve oğlu bıçaklandı” (Kent, 2017b)

Yine haberde fail olarak belirtilen kişinin milliyetinin Suriyeli olarak nitelendirilmesi de milliyet üzerinden ötekileştirilmeye sebep olmaktadır. Olayın bıçakla gerçekleştirilmesinin belirtilmesi ise suçu pornografik hale getiren bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Haber 1. sayfada manşet altından verilmiştir. Metin ve görselin bir arada kullanıldığı haber sayfanın %7'sini kaplamaktadır. Haberde görüş alınmamış, ancak haber

başlığında da ifade edildiği gibi (“Dilenci yüzünden”) Suriyeli sığınmacılar olayların sorumlusu olarak gösterilmişlerdir. Olayda mağdur olarak gösterilen kişinin davranışları “peçesini açmasını istediği iddia edilen” gibi ifadelerle muğlâklıkla tanımlanırken, Suriyeli sığınmacının davranışları (“tepki gösteren... Suriye uyruklu”) birinci elden tanıklıkla kesin bir dille ifade edilmiştir.

3.2.2.3.2 Haber 8: “Gürültü cinayeti! Failler Suriyeli”

Kent gazetesinde 4. sayfada yer alan haber manşet altından verilmiş, metin ve görsel birarada kullanılmıştır. Haber sayfanın %9’unu kaplamakta, ancak haberde herhangi bir tarafın görüşüne yer verilmemektedir.

Gürültü cinayeti! Failler Suriyeli

İstanbul’da bir gencin Suriyeli mültecilerce bıçaklanarak öldürülmesinin ardından benzer bir haber de Mersin’den geldi. Suriyeli sığınmacılar ‘Gürültü yapmayın, uyuyacağım’ uyarısında bulunan 1 çocuk babası 24 yaşındaki Hanifi Hisak’ı, bıçaklayarak öldürdü. Emniyet güçleri bölgede teyakkuza geçti.

İstanbul Sultangazi’de kızlara laf attıkları iddia edilen Afgan ve Suriye uyruklu kişiler ile mahalleli arasında çıkan kavgada Ramazan Şahin (24) bıçaklanarak öldürülmüştü. Cinayetin ardından mahallede çıkan olaylara polis TOMA ile tazyikli su sıkarak müdahale etti. Polis, Afgan ve Suriye uyruklu kişileri kamyonete bindirerek mahalleden çıkardı.

BİR CİNAYET DE MERSİN’DE

İstanbul’daki olayın sıcaklığı geçmeden benzer bir haber de Mersin’den geldi. Ülkelerinde yaşanan savaş ortamından kaçarak Mersin’e gelen Suriyeliler, ‘Gürültü yapmayın, uyuyacağım’ uyarısında bulunan 1 çocuk babası 24 yaşındaki Hanifi Hisak’ı, bıçaklayarak ölümüne neden oldu.

Olaydan sonra büyük gerginlik yaşanırken, Suriyeli Aile’den 5 kişi gözaltına alındı. Polisin, bölgede yoğun önlemleri devam ederken, cinayete neden olan Suriyeli gencin yakalanması için çalışmalar sürüyor.

Şekil 32 - Haber 8: “Gürültü cinayeti! Failler Suriyeli” (Kent, 2017f)

Haber başlığında “Suriyeli” diyerek milliyete vurgu yapılmış, ünlem işareti ile başlıktaki yorumun vurgusu arttırılmış, okuyucunun dikkati çekilmeye çalışılmıştır. Haber başka bir şehirde başka bir zaman gerçekleşmiş başka bir olay ile bir arada verilmiş, van Dijk’in birçok ideolojik imanın gereğinden fazla bilgi verilmek suretiyle oluşturulduğu görüşüne (Van Dijk, 2007, s. 5) paralel bir şekilde sığınmacıların kötücül doğasına vurgu yapılmıştır. Suç bireysellikten çıkartılıp, kolektif bir hale getirilerek bir gruba mal edilmiştir.

Haberde öldürülen kişinin “1 çocuk babası” olarak tanımlanması, bunun yanı sıra eylemin “bıçaklanarak” gerçekleştirildiğinin vurgulanması eylemi ve dolayısıyla sığınmacıları daha kötü sunmaktadır. Yine öldürülen kişinin “Gürültü yapmayın, uyuyacağım.” ifadesi; sığınmacıların uyumak gibi basit bir istek karşısında bile cinayet işleme potansiyeli olduğu vurgusunu yaparak, olayın trajikliğini arttıran bir etki yaratmaktadır.

3.2.2.3.3 Haber 9: “Sahte ehliyet ve pasaport basan Suriyeliler yakalandı”

Hududeli gazetesinde 6. sayfada yer alan haber manşet altından verilmiştir. Metin ve görsel bir arada kullanılmış, haber sayfanın %29 gibi ortalamanın üzerinde bir alanı kaplamıştır.

Haberde görüş alınmamış, Suriyeli sığınmacıların ötekiliği “Suriye vatandaşı” ifadesi ile vurgulanmıştır. Olaya karışan kişilerin 2 tanesi Suriyeli, 1 tanesi Türk olmasına rağmen haber başlığı Suriyeliler üzerinden oluşturulmuş, metnin kuruluşunda ise Türk vatandaşı “Suriyeli şüphelilerle birlikte hareket eden” şeklinde tanımlanarak suçla ilişkisi zayıflatılmıştır. Olayın tek sorumluları ve kaynağı sığınmacılar gibi gösterilmiştir. Haberin sonunda sığınmacıların cezaevine gönderildiği, Türk şahsın ise serbest bırakıldığı bilgisinin verilmesi; sığınmacıları hükümlü olarak göstererek bağlamdan bağımsız olarak milliyetçilik üzerinden konu ele alınmıştır.

Sığınmacıların “cinayet”, “kavga” gibi olumsuzluk çağrıştıran sözcüklerle aynı başlıkta birleştirilmeleri, herhangi bir birey tarafından işlenebilecek suç unsurunun fail/suçlu

olarak tüm sığınmacılara mal edilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu haberde de “sahte”, “yakalandı” gibi ifadeler vasıtasıyla olayı gerçekleştiren kişiler değil; tüm sığınmacılar için olumsuz bir algı oluşturulmaktadır.

Sahte ehliyet ve pasaport basan Suriyeliler yakalandı

Bursa'da Suriye uyruklu iki kişi, sahte Suriye ehliyet ve pasaportu basmaktan yakalandı. Bursa Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube ekiplerinin belirlenen adrese yaptığı baskında sahte Suriye ehliyet ve pasaportu basan iki Suriye vatandaşı H.O ve A.A çok sayıda sahte ehliyet ve pasaportla birlikte yakalandı. İç yerinde yapılan aramada sahte ehliyet ve pasaport yapımında kullanılan lastik, mühür, baskı ve kesme makinesi, bilgisayar, noter evrakları ve sahte ehliyet ve pasaport yapımında kullanılan diğer gereçler ele geçirildi. Suriyeli çüphehillerle birlikte hareket eden Türk vatandaşı Z.A. da yakalandı. Suriyeli çüphehiller sorgusunun ardından tutuklanıp cezaevine gönderilirken, onlara hareket eden Z.A ise serbest bırakıldı.

Şekil 33 – Haber 9: “Sahte ehliyet ve pasaport basan Suriyeliler yakalandı” (Hududeli, 2016b)

3.2.2.4 Kendinden Olana Karşı Bile (!) Kötücül Göstermek

Bu strateji ile sığınmacıların “kötücül” doğasına vurgu yapılmakta, kendi milliyetinden olanlara karşı bile suç işleyebilen kişiler olduklarının altı çizilerek şeytanlaştırılmaları, insanlıktan çıkartılmaları mümkün olmaktadır.

3.2.2.4.1 Haber 10: “Suriyeli kadının otomobilini kundaklayan Suriyeliler yakalandı”

Hududeli gazetesinin 8. sayfasında manşet altından verilen bu haber sayfanın oldukça büyük bir kısmını (%24) kaplamaktadır.

Şekil 34 – Haber 10: “Suriyeli kadının otomobilini kundaklayan Suriyeliler yakalandı” (Hududeli, 2017d)

Haber ajansından alındığı belli olan haberde herhangi bir görüş alınmamıştır. Başlıkta bağlamdan kopuk bir şekilde hem milliyete hem de cinsiyete vurgu yapılmış, sığınmacılar kendi içlerinde bile çatışan, huzursuzluk çıkaran bir imajla sunulmaya çalışılmıştır. Olayda plaka bilgileri gibi detaylara yer verilerek haberin ikna ediciliği artırılmaya çalışılmıştır. Öte yandan sığınmacılardan birinin “bir yıl boyunca Türkiye'ye giriş yasağının bulunduğu” bilgisi, sığınmacıların daha fazla kriminalize edilmesine yol açmaktadır.

3.2.2.4.2 Haber 11: “Kuyumcu Suriyeliye darbeyi Suriyeli vurdu”

Kent gazetesinde yer alan haber, 4. sayfada manşet altından verilmiştir. Metin ve görselin bir arada bulunduğu haber sayfanın %8’ini kaplamaktadır. Haberde görüş alınmamıştır. “Darbe vurmak” ifadesi ile Suriyeli kişinin kendi milliyetinden olana yaptığı kötülük abartılı bir dille başlıkta verilmiş, bağlamdan kopuk bir şekilde hem mağdurun hem de failin milliyetine vurgu yapılmıştır. Kuyumcu olan kişinin “kendi vatandaşı tarafından soyulduğu” vurgulanarak hem buraya ait olmadıkları hem de kendilerinden olana karşı bile kötülük yaptıkları algısı yaratılmaya çalışılmıştır.

Şekil 35 – Haber 11: “Kuyumcu Suriyeliye darbeyi Suriyeli vurdu” (Kent, 2017g)

“1 kilo altın, 1 altın kolye, 1000 dolar ile 1 bilgisayar” gibi sayısal verilerle haber detaylandırılmış, söylemin retorikçi güçlendirilerek haberin inandırıcılığı arttırılmaya çalışılmıştır. Buna ilave olarak haberde defalarca “polis araştırma yaparak” suçluları bulduğu bilgisinin verilmesi de (“polis araştırma”, “çalışma başlatan polis”,

“parmak izi araştırması”, “güvenlik kameraları” vb.), inandırıcılığı arttırıcı ve ikna edici bir unsur olarak kullanılmıştır. Haber metninde suçun tırnak içerisine alınarak verilmesi ise (‘hırsızlık’) vurguyu arttırmaktadır.

3.2.2.4.3 Haber 12: “Suriyelilerin gürültü kavgası kanlı bitti: 1 ölü”

Haber başlığı, milliyet ile birlikte (“Suriyeli”) birçok olumsuz sözcüğün (“kavga”, “kanlı”, “ölü”) kullanılmasıyla sığınmacılara karşı olumsuz bir algı oluşturmaktadır. Haberde olayın gerçekleşmesine dair birçok ayrıntı yer alırken, sığınmacının kendi kuzeni tarafından öldürüldüğü bilgisi ile birbirlerine bile zarar verdikleri algısı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Mağdurun “kalbinden bıçaklanan” şeklinde sunulmasına tezat olarak, zanlının “evde yemek yerken yakalandı” gibi ifadelerle soğukkanlılığı ve acımasızlığı vurgulanmak istenmiştir. Öldürülen şahsın “8 yaşında bir çocuğu” ve “eşinin de hamile olduğu” bilgisi verilerek, gerçekleşen olaydaki failin suçunun etkisi abartılmaya çalışılmıştır. Cinayetin gürültü sebebiyle gerçekleştiği bilgisinin haberin başlığında bir kez, haber metninde ise iki kez vurgulanması; sığınmacıların gürültü gibi basit bir sebep yüzünden bile cinayet işleyebilen kişiler olduğu izlenimi yaratmaktadır. “Suriye uyruklu iki grup” lafı ise ötekileştirici bir söylem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suriyelilerin gürültü kavgası kanlı bitti: 1 ölü

Konya'da Suriye uyruklu iki grup arasında gürültü meselesi nedeniyle çıkan kavgada kalbinden bıçaklanan 23 yaşındaki Muhammed El Ahmed yaşamını yitirdi. Katil ise maktulün kuzeni çıktı.

Olay, akşam saat 20.20 sıralarında merkez Meram ilçesi Sahibata Mahallesi Altay Sokak üzerinde meydana geldi. İddiaya göre, Suriye uyruklu Muhammed El Ahmed, evinin karşısındaki apartmanda oturan Suriyeli aileyi cama çıkarak gürültü yapmalarını konusunda uyardı.

Bunun üzerine iki aile arasında çıkan tartışma grupların so-kağa inmesiyle kavgaya dönüştü. Kavga sırasında Muhammed El Ahmed kalbiden bıçaklanarak ağır yaralandı. Vatandaşların ihbarı üzerine olay yerine çok sayıda polis ve sağlık ekibi sevk edildi. Muhammed El Ahmed olay yerinde yapılan ilk müdahalesin ardından ambulansla Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne kaldırıldı. Muhammed El Ahmed burada yapılan tüm müdahalelere rağmen hayatını kaybetti.

KATİL KUZENİ ÇIKTI

23 yaşındaki Muhammed El Ahmed'in katil zanlısı amcasının oğlu 21 yaşındaki Hasan El Ahmed ise evinde yemek yerken ya-

kalandı. Gözaltına alınan Hasan El Ahmed ilk ifadesinde aralarında daha önceden husumet bulunduğunu, kuzeninin de elinde bıçak olduğunu, kendisinin önce davararak bıçakladığını söylediği öğrenildi. Hayatını kaybeden Muhammed El Ahmed'in 8 yaşında bir çocuğu ve eşinin de hamile olduğu belirtildi.

Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde sağlık kontrolünden geçirilen Hasan El Ahmed ve kavgaya karıştığı belirlenen kardeşi Ammar El Ahmed'in polisteki sorgusu sürüyor.

Şekil 36 – Haber 12: “Suriyelilerin gürültü kavgası kanlı bitti: 1 ölü” (Kent, 2017h)

SONUÇ

2011 yılında Suriye’de başlayan rejim karşıtı gösterilerin hızla çatışmalara ve iç savaşa dönüşmesiyle beraber, bu ülkeden Türkiye’nin de içinde bulunduğu diğer komşu ülkelere doğru kitlesel bir göç başlamıştır. Aradan geçen yedi yılın ardından bugün Türkiye’de yaklaşık 3 buçuk milyon Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı bulunmaktadır. Bölgedeki savaş ve çatışma ortamının kısa sürede bitmeyeceği, bitse bile ülkenin yeniden yapılandırılmasının uzun yıllar alacağı göz önünde bulundurulduğunda, sığınmacıların çok büyük bir kısmının Türkiye’de yerleşik olacağı düşünülmektedir. İlk başlarda sığınmacıları tanımlamakta kullanılan “misafir” kavramının da vurguladığı gibi, sığınmacıların geçici olacağı hem resmi makamlarca hem de vatandaşlarca düşünülmekteydi. Ancak beklendiğinden uzun süren “misafirlik” durumu vatandaşlar ve sığınmacılar arasında zaman zaman gerilimlere neden olmaktadır. Bu gerilimlerin ortaya çıkmasında ise sığınmacılara karşı kullanılan ayrımcı dil ve nefret söylemi içeren ifadelerin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışma kapsamında Türk mediasındaki haber metinlerinde, özellikle de polis/adliye haberlerinde sığınmacılara yönelik nefret söyleminin yer aldığı varsayılmıştır.

Nefret söylemi; ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezcilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimi olarak tanımlanmaktadır (Weber, 2009, s. 3). Tanımda da yer aldığı gibi, uluslararası göçün öznelerinden olan sığınmacılar da bu söylemin hedefinde olan gruplardan biridir. Toplumsal algıyı şekillendiren önemli unsurlardan biri olarak medya, nefret söyleminin yeniden üretilmesinde ve yaygınlaştırılmasında en etkili araçlardan biri olmaktadır. Özellikle sığınmacılar gibi azınlık gruplarla karşılaşma imkânı olmayan bireylere, bu gruplar hakkında bilgiyi veren en önemli araçlardan biri olması sebebiyle medya, çok kritik bir role sahiptir. Yerel medya ise bulunduğu bölgede gerçekleşen olayları aktararak bölge halkına ulaşmakta, kamuoyu oluşmasına olanak sağlamaktadır. Küçük yerlerde daha homojen bir toplumun olması, farklılıklarla karşılaşmaların kozmopolit büyük yerleşim

birimlerine göre daha az olması, “öteki”ne karşı oluşturulan söylemin çok daha önemli bir etkiye sahip olmasına sebep olmaktadır. Özellikle nefret söylemini üretenle söyleme maruz kalanın coğrafı olarak birbirine yakın olması, yerel basındaki nefret söylemini somut sonuçları açısından daha tehlikeli kılabilmektedir (Hrant Dink Vakfı, 2013, s. 11). Gaziantep’te 2014 yılında gerçekleşen Suriyeli bir kiracının Türk ev sahibini öldürmesi sonucu ortaya çıkan olaylar (Milliyet, 2014b), nefret söyleminden beslenen nefret suçlarının toplumda baş göstermesinin önemli bir örneğidir. Bu sebeple medyanın sığınmacılara yönelik kullandığı dilin incelenmesi gerekliliği hissedilmiştir. Suriyeli sığınmacılara yönelik yerel medyada nefret söyleminin araştırılması için ise, sığınmacı-vatandaş karşılaşmalarının en yoğun olduğu il olan Kilis’teki gazeteler seçilmiştir.

İnal (1996, s. 75), haber medyasının toplumsal olayları bizlere yansıtan araçlar olmadığını; toplumsal güç/iktidarın kurulduğu, inşa edildiği araçlar olduğunu söylemektedir. Profesyonellik adı altında kullanılan habercilik kuralları ise haberi tarafsız bir metin olarak göstererek gerçeklik algısının çok daha rahat bir şekilde yaratılmasına olanak sağlamaktadır. Bu sebeple haber metinlerinin, ayrımcı dil ve nefret söylemlerinin çok daha sinsice ortaya çıkmasına olanak sağladığını söylemek mümkündür. Özellikle polis/adliye haberleri gerçekleşmiş adli olayları aktarmak gibi ‘sıradan’ bir işlevin altında suçlu ve mağdurların kimliklerine dair çok şey söylemektedir. Öte yandan sığınmacıların ve göçmenlerin medya temsillerine yönelik yapılan farklı çalışmaların da gösterdiği gibi (Van Dijk, 1991; Hall ve diğerleri, 1982; Parker, 2015), sığınmacılar en çok suç yani polis/adliye haberlerine konu olmaktadır. Bu sebeple bu çalışmada yerel medyada nefret söyleminin varlığı, Suriyeli sığınmacılara yönelik polis/adliye haberleri kapsamında araştırılmıştır. Sığınmacılara yönelik nefret söyleminin özellikle polis/adliye haberleri üzerinden sinsice üretildiği, açık nefret ifadeleri yerine ırkçı söylemler dolayısıyla nefret söyleminin ortaya çıktığı varsayılmıştır.

Yerel medyada nefret söyleminin ne şekilde oluşturulduğunu sorunsallaştıran bu çalışma kapsamında; nüfusuna oranla en yüksek sayıda sığınmacı barındıran Kilis’te yer alan Kent ve Hududeli gazetelerinin Ağustos 2016 – Temmuz 2017 tarih aralığını

kapsayan bir yıl içerisinde toplam 425 sayısına ulaşılmış; çalışma bu gazetelerde “Suriyeli”, “sığınmacı”, “mülteci”, “Suriye” anahtar kelimeleri ile yapılan arama sonucu Suriyeli sığınmacılara ilişkin olduğu tespit edilen 709 habere içerik analizi ve yine bu tarihler arasından seçilen 12 örnek habere söylem analizi uygulanması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, uygulanan içerik analizinden elde edilen çalışma bulguları; incelenen tüm haberleri içeren genel çerçevede ve sığınmacıların suçlu/şüpheli ya da mağdur oldukları polis/adliye haberleri çerçevesinde iki aşamalı olarak değerlendirilmiştir.

Genel değerlendirmede sığınmacıların hangi konular çerçevesinde resmedildiği incelendiğinde; en çok “sığınmacı sorunları”nı içeren haberlerin (%41) bulunduğu, daha sonra ise “yerel sorunlar” (%23), “sığınmacı politikaları” (%22), “gündelik hayat” (%9) ve “siyaset” (%4) temalarının takip ettiği görülmüştür. Haberlerde yer alan sığınmacılar en çok “Suriyeli” (%44), ardından “Suriye vatandaşı” (%39), “mülteci” (%8), “Suriye uyruklu” (%5), “sığınmacı” (%3), “göçmen” (%2) ve “muhacir” (%1) şeklinde tanımlanmıştır. Bu durum Suriyelilerin haberlerde uluslararası hukuktan kaynaklanan bir hak üzerinden değil, milliyet ve uyruk üzerinden tanımlandıklarını göstermektedir. Öte yandan aynı gazetede, hatta aynı haberde sığınmacıları tanımlamak amacıyla farklı ifadelerin kullanılıyor olması, hem sığınmacıların Türkiye’deki hukuk sistemi içerisindeki hem de toplumdaki tanımlarına ilişkin kafa karışıklığını ortaya koymaktadır.

Toplumda oluşturulmaya çalışılan sığınmacı algısı açısından oldukça önemli olan sığınmacıların haberlerde hangi kimlikle temsil edildikleri araştırıldığında haberlerin büyük bir kısmında (%29) sığınmacıların kimliklerinin belirsiz olduğu görülmüştür. Ancak bu durumu erkek egemen toplumlardaki bakış açısından bağımsız düşünmek mümkün değildir. Erkek egemen toplumda habere konu olan kişinin erkek olduğu zaman vurgulanmasına ihtiyaç duyulmadığı bir gerçektir. Sığınmacı temsillerinin belirli olduğu durumlarda ise sığınmacıların daha da kırılgan olan kadınlar ve çocuklar gibi kesimlerinin özel olarak haberde vurgulandığı görülmektedir. Öte yandan toplum tarafından daha fazla kabul gören doktor, eğitimci gibi kimliklerin ise haberlerde pek vurgulanmadığı görülmektedir.

Yerel medyada sığınmacıların günlük olarak haberlerde çokça temsil edildikleri, günde sığınmacılara yönelik neredeyse 2 haberin gazetede yayınlandığı tespit edilmiştir. İncelenen bu haberlerin %56'sında görsel kullanılmış olması, gazetelerin konuya gösterdikleri önemi de sergilemiştir. Yerel gazetelerin sığınmacı haberlerine verdikleri önemi göstermesi bakımından yayınlandıkları sayfanın incelenmesi sonucunda, sığınmacı haberlerinin %40'ının iç sayfalarda yayınlanmasıyla birlikte; %39'unun ilk, %19'unu son sayfa olmak üzere yaklaşık olarak haberlerin %60'ının okuyucunun çok daha dikkatini çeken ilk ve son sayfada yayınlanması gazetelerin sığınmacı konusuna gösterdiği ilgiyi vurgulamaktadır. Öte yandan haberlerin %85'inin manşet altında yayınlanması bu ilginin seviyesini göstermektedir. Gazeteler sığınmacı konusunu sayfalarına taşımış, ancak bunu yaparken daha az ilgi çeken manşet altından vermeyi tercih etmişlerdir. Benzer bir göstergesi haberin sayfada kapladığı alanda da görmek mümkündür. Haberlerin %91'i sayfanın %25'inden daha az bir yer kaplamaktadır. Temalara göre haberlerin kapladığı alan incelendiğinde ise sığınmacıların en çok “siyaset” temasındaki haberlerde sayfanın büyük bir bölümünü kapladığı, en az alanı kapladıkları haber temasının ise “sığınmacı sorunları” teması olduğu görülmüştür. Bu durum bize sığınmacıların yaşadıkları sorunlarla değil, birer meta-siyaset unsuru oldukları zaman haberde daha fazla kendilerine yer bulabildiklerini göstermektedir.

Sığınmacılara ilişkin haberler incelendiğinde haberde sığınmacılar dışında en fazla vatandaşlar (%27), güvenlik güçleri (%22), hükümet/devlet temsilcileri (%19), adli makamlar (%10) rol almıştır. Nüfusu ile hemen hemen aynı sayıda sığınmacıyı barındıran Kilis'te sığınmacı-vatandaş karşılaşmalarının doğal olarak çok fazla olduğunu, bunun haberlere de yansıdığını söylemek mümkündür. Vatandaşlardan sonra ise sığınmacıların en çok suç ve suç aktörleri ile (güvenlik güçleri, hükümet/devlet temsilcileri, adli makamlar) birlikte anıldığı görülmüş, bu durumun ise sığınmacı ve suç ilişkisinin zihinlerde kurulmasına zemin hazırlayabileceği düşünülmüştür.

Haberin kimin tanıklığına ya da görüşüne başvurulduğu da haberdeki yaklaşımı göstermesi bakımından önemlidir. Haberlerin büyük çoğunluğunda (%68) herhangi bir görüşe yer verilmemiştir. Yerel medyanın sahip olduğu ekonomik ve personel sıkıntılarının burada devreye girdiği, gazetecilerin maddi ve zamansal sıkıntılar

sebebiyle habere çoğunlukla görüş alamadıkları tespit edilmiştir. Buna ilave olarak en fazla görüşüne başvuru alan kişilerin hükümet/devlet temsilcileri (%10) olması, toplumda egemen olanın sesinin haberlerde en çok duyulduğu tezini doğrulamaktadır.

İncelenen haberlerin çok büyük bir kısmının (%84), yerel gazetelerin doğası gereği, Kilis'e ait olmasının yanı sıra; bölge ve diğer illerdeki sığınmacı haberlerine de duyarsız kalınmadığı, bunun da yerel medyanın sığınmacı meselesine olan ilgisinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen 1997 tarihli tavsiye kararında yer alan nefret söylemi tanımına göre ifadeler incelenmiş, değerlendirme şu kriterler doğrultusunda yapılmıştır. Metinlerinde sığınmacıları tanımlarken doğrudan ya da dolaylı yoldan olumsuz ifadeler kullanan; haberin bağlamından bağımsız olarak, sığınmacıları tanımlamak için 'herhangi bir olumsuz ifade/olay' ile birlikte gerekmediği halde ırkçı ifadeler kullanan; sığınmacıların ülkedeki varlığına karşı tahammülsüzlük içeren; sığınmacıları ülkedeki herhangi bir olumsuzluğun sebebi olarak gören haberler nefret söylemi kapsamında değerlendirilmiştir. İçerik analizi sonucunda bu kapsamda nefret söylemi araştırılmış, Türk medyasında nefret söyleminin var olduğu ön kabulünü içeren bu çalışmada, tüm haberlerin %39'unda nefret söylemine rastlanmıştır. En fazla nefret söylemi tespit edilen temaların "yerel sorunlar" (%59) ve "sığınmacı sorunları" (%32) temaları olduğu görülmüştür. Bu temaların alt konu başlıkları içerisinde sığınmacıların mağdur ya da şüpheli/suçlu olarak anıldıkları polis/adliye haberlerinin olması da polis/adliye haberlerinde nefret söyleminin çok daha fazla bir şekilde ortaya çıktığı varsayımını doğrulamaktadır.

Buna ilave olarak haber dilindeki ayrımcı söylemler haber başlıkları üzerinden incelenmiş, incelenen haberlerin %34'ünün haber başlığında sığınmacıları ifade eden ya da ima eden ifadeler tespit edilmiştir. Etnisite, milliyet, cinsiyet vb. unsurların haber dilinde yer almasının ayrımcı söylemlere yol açtığı, bunun da nefret söylemine zemin oluşturduğu gerçeğinden hareketle, yerel medyanın aşırı nefret içeren ifadeler yoluyla olmamakla birlikte özellikle ırkçılık üzerinden nefret söylemine yer verdiği sonucuna varılmıştır.

İçerik analizi kapsamında yapılan genel değerlendirmenin ardından gazetelerin sığınmacılara yönelik tutumunu daha detaylı incelemek amacıyla, sığınmacıların polis/adliye haberlerindeki temsiline bakılmıştır. Sığınmacıların polis/adliye haberlerindeki temsillerinin medya temsillerinin büyük bir kısmını oluşturduğu daha önce ifade edilmişti. Sığınmacıların mağdur veya suçlu/şüpheli olduğu bu tür haberlerin, incelenen haberlerin toplam %57'sini oluşturduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum sığınmacıların en çok mağdur ya da suçlu/şüpheli oldukları, yani adli bir olayın öznesi ya da nesnesi haline geldikleri zaman haberleştirildiklerini göstermektedir. Bununla birlikte araştırma bulguları sığınmacıların mağdur oldukları zamanki temsil ediliş biçimleri ile suçlu/şüpheli oldukları zamanki temsil ediliş biçimlerinin farklı olduğunu ortaya koymuştur.

Sığınmacıların mağdur oldukları haberlerde kendilerinden sonra en fazla görünen aktörler vatandaşlar (%45) olurken, suçlu/şüpheli oldukları durumda en fazla görünen aktör güvenlik güçleri (%42) olmuştur. Sığınmacıların mağdur olduğu durumlarda suç vatandaşlara yani bireylere indirilirken, bu durum toplumsal bir problem olarak değil, bireysel bir problem olarak sunulmaktadır. Öte yandan sığınmacıların suçlu/şüpheli olarak anıldıkları haberlerde en fazla görünen aktörün güvenlik güçleri olması, sığınmacıların suç ile ilişkili olma algısını pekiştirmektedir. Hukuktaki ‘suçun bireyselliği’ ilkesine rağmen, ‘öteki’ olarak bir grubun içine dâhil edilen tüm bireylerin (konumuz özelinde sığınmacıların) suç işleme potansiyeline dair bir önyargı toplumda yaratılmaktadır.

Suç haberlerinde de, genel değerlendirmede olduğu gibi haberlerin büyük bir kısmında görüş alınmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak suç haberlerinde görüş alınmaması, genel değerlendirmeye göre daha fazla olmuştur. Yerel medyanın ekonomik ve personel sıkıntılarının varlığı, gazetecilerin maddi ve zamansal sıkıntılar sebebiyle habere görüş alamamaları yerel medyanın genel bir problemi olmakla birlikte; özellikle polis/adliye haberlerinde gazetecinin birinci elden bilgiye ulaşmada güçlük çekmesi sebebiyle görüş alınmamış haberlerin bu kadar yüksek oranda gerçekleştiği akla gelmektedir. Haberde görüşü alınan kişilerin “suç” ve “güvenlik” alt kategorilerine göre pek fazla değişiklik göstermediği, bununla birlikte sığınmacıların mağdur olduklarında görüşlerine çok az

başvurulurken (%2), şüpheli/suçlu olduklarında bu oranın çok daha düşük (%0,7) olduğu görülmüştür.

Sığınmacıların genel değerlendirmede “sığınmacı” ya da “mülteci” şeklinde adlandırılma oranları toplamda %11 olarak gerçekleşmişken, suç haberleri özelinde bu oran çok düşük olmuştur. Sığınmacılar suçun öznesi iken %1, suçun nesnesiyken ise %1,4 oranında hukuksal statülerine vurgu yapılarak anılmaktadır. Genel bulgulardaki sonuçlara paralel olarak sığınmacılar çok yüksek oranda milliyet ve vatandaşlık üzerinden tanımlanmakta, uluslararası hukukun doğurduğu bir hak olan sığınmacı/mülteci kavramları bu haberlerde de neredeyse hiç yer almamaktadır.

Sığınmacı temsilleri incelendiğinde; sığınmacıların mağdur oldukları durumlarda çocuk, erkek ya da kadın olarak daha fazla tanımlandıklarını; suçlu oldukları durumlarda ise kimliklerinin daha ziyade belirsiz olduğu görülmüştür. Bu durum, erkek egemen toplumda habere konu olan kişinin erkek olduğu zaman vurgulanmasına ihtiyaç duyulmamasından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Erkek egemen toplumda ‘bizden olan’ erkeğin belirtilmesine gerek olmazken, ‘bizden olmayan’ kadın mağdur da olsa suçlu/şüpheli de olsa vurgulanmaktadır.

Farklı analiz bulguları sığınmacıların “suçlu” olarak yerel basında görünürlüklerinin, “mağdur” olarak görünürlüklerinden daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. İlk olarak sığınmacıların suçlu/şüpheli oldukları haberlerin, sığınmacıların mağdur oldukları haberlere göre hem ilk sayfada hem de son sayfada daha fazla oranda yer aldığı görülmüştür. İkinci olarak; genel değerlendirme sonuçları ile benzer şekilde suç haberlerinde de sığınmacıların genellikle manşet altında temsil edildikleri tespit edilmekle birlikte, sığınmacıların suçlu/şüpheli oldukları durumda manşet ve sürmanşette yer alma oranlarının, mağdur oldukları durumlara göre daha fazla olduğu görülmüştür. Dolayısıyla yayınlanılan sayfa gibi bu gösterge de bize sığınmacıların suçlu/şüpheli oldukları temsillerin gazetenin daha görünür olan kısımlarında yayınlandığını göstermektedir.

Son olarak suçlu vurgusunun bir başka göstergesi olarak görsel kullanımı incelenmiştir. Sığınmacıların suçlu/şüpheli oldukları haberlerde görsel kullanımı, mağdur oldukları haberlere göre daha fazladır. Haberi pekiştiren bir unsur olarak görsel kullanımının sığınmacıların suçlu/şüpheli oldukları haberlerde daha fazla kullanılmış olması, sığınmacıların suçlu temsillerine daha fazla vurgu yapmaktadır. Sığınmacıların suçlu/şüpheli ya da mağdur oldukları haberlerde haberin sayfada kapladığı alan arasında ise fark bulunmamıştır.

Sığınmacıların mağdur oldukları, yani bir başka deyişle güvenliklerinin ihlal edildiği haberlerin il dışında %11'lik bir oranla (bölge %7 + diğer iller %4) yer aldığı görülürken, sığınmacıların suçlu/şüpheli oldukları durumlarda bu oranın %8 olduğu görülmüştür. Sığınmacıların suçlu/şüpheli oldukları haberlerin %92'si Kilis'te geçerken, mağdur oldukları haberlerin %89'u Kilis'te geçmektedir. Buna göre gazetenin çıktığı ilde sığınmacıların güvenliğine yönelik tehdit algısının daha az olduğu, öte yandan sığınmacıların kendilerinin birer tehdit unsuru olarak bulunulan ilde daha fazla oranda temsil edildikleri görülmektedir. Bulunulan ilde 'öteki'nin daha az zarar gördüğü, suçlu olarak ise hemen yanı başımızda olduğu vurgulanmaktadır. Bu da bize yerel medyada ötekinin oluşturulmasında polis/adliye haberciliğinin önemini göstermektedir.

Polis/adliye haberlerinde nefret söyleminin ne şekilde yer aldığı incelendiğinde, sığınmacıların suçlu/şüpheli ya da mağdur olmasından bağımsız olarak haberlerde nefret söyleminin var olduğu sonucuna varılmıştır. Sığınmacıların mağdur olarak nitelendirildikleri "güvenlik" kategorisindeki haberlerde %33 oranında nefret söylemine rastlanırken, sığınmacıların suçlu/şüpheli olarak temsil edildikleri "suç" kategorisindeki haberlerin tamamında nefret söylemi tespit edilmiştir. Buna ilave olarak haber başlıkları incelendiğinde, sığınmacıların mağdur olduğu haberlerde başlıkların sadece %11'lik kısmında sığınmacıları tanımlayan bir bilgi bulunurken, sığınmacıların suçlu/şüpheli olarak nitelendirildikleri haberlerin %20'sinde sığınmacıları vurgulayan ifadeler kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, sığınmacıların suçlu/şüpheli oldukları durumlarda milliyetlerine daha fazla vurgu yapıldığını ortaya koymaktadır.

İçerik analizinin ardından, ekonomik ve siyasi olarak tam bağımsız olamayan yerel medyada nefret söyleminin açık nefret ifadeleri yerine daha kapalı bir şekilde üretileceği varsayımından hareketle, haberlerin daha detaylı bir şekilde okunabilmesi ve gizli söylemlerin ortaya çıkartılabilmesi için 12 suç haberine söylem analizi uygulanmıştır. Haberler seçilirken gazetelerin her ikisine de yer vermeye çalışılmış, ancak asıl belirleyici faktör sığınmacıların haberde temsilinde en çok kullanılan stratejileri yansıtmak olmuştur. Sığınmacılara yönelik nefret söyleminin suç haberlerinde en çok “nankör ilan etme”, “acımasız gösterme”, “huzur ve düzeni bozan günah keçisi yapma”, “kendinden olana karşı bile kötücül gösterme” gibi stratejiler çerçevesinde oluşturulduğu görülmüştür. Tespit edilen stratejiler kapsamında incelenen haberlerin haber başlıklarında, metinlerinde, fotoğraflarında ve genel olarak haber anlatısında sığınmacıların ne şekilde temsil edildikleri ortaya koyulmuştur.

İncelenen haberlerin başlıklarının, çoğunlukla sığınmacıları olumsuz bir fiil/olay/sözcük ile beraber sunduğu tespit edilmiştir. “Suriyeli, öldürdü, yakalandı, hırsız, cinayet, fail, sahte, kundaklayan, darbe vurdu, kavga, kanlı” vb ifadeler; sadece ayrımcı bir unsur olarak değerlendirilebilecek milliyet ile bir arada anıldığında (burada Suriyeli olmak), ayrımcılıktan fazlası olmakta, nefret söylemine yol açmaktadır.

İçerik analizi sonuçlarına paralel bir şekilde, incelenen haberlerin neredeyse hiçbirinde herhangi bir görüş alınmamıştır. Görüş alınan iki haberde ise sığınmacılar tarafından mağdur olduğu ifade edilen kişilerin sesine kulak verilmiştir.

Haberin inanılabilirliğini sağlayabilmek için olayların detaylı anlatımı gibi unsurlar haberlerin çoğunda kullanılmıştır. Nefret söylemi çoğunlukla milliyet üzerinden kurulmakla beraber zaman zaman cinsiyet üzerinden de kurulmuştur.

Sığınmacılara yönelik nefret söyleminin, ayrımcı dil vasıtasıyla özellikle polis/adliye haberlerinde yeniden üretildiğini ortaya koyan bu çalışmanın sonucunda, yerel medyada nefret söylemi ile mücadele konusunda uzun vadeli ve kısa vadeli bazı adımların atılmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir. Uzun vadeli adımlar sığınmacılara yönelik bir takım toplumsal ve hukuksal değişiklikleri kapsamaktadır. Sığınmacıların

hukuksal statülerinin insan hakları çerçevesinde yeniden düzenlenmesi, toplumsal hayata entegrasyonlarının sağlanması bu değişikliklerden bazılarıdır. Bunun yanı sıra yerel medyanın ekonomik bağımlılıktan kaynaklanan sorunlarının aşılması için yapılacak yapısal değişiklikler de bu kapsamda yer almaktadır. Gazetelerin birer ek gelir kaynağı olarak görüldüğü mevcut durumdan, kamuoyu oluşturma aracı olarak değerlendirildiği bir konuma geçilmesi için, ekonomik olarak bağımsız bir yerel basın oluşturulması için adımlar atılmalıdır. Yapılacak bu değişikliklerle yerel gazetelerin ekonomik bağımlılıktan kaynaklanan birçok sorunu aşılabacaktır.

Uzun vadeli bu değişikliklerin yanı sıra kısa dönemli olarak alınacak bir takım önlemler, yerel medyadaki nefret söylemi ile mücadelede “ilk yardım” işlevi görecektir. Öncelikle yerel medyadaki mevcut kadrolarda nefret söylemine ilişkin farkındalık oluşturulması ve haber dilinin ayrımcı söylemler ve nefret söyleminden arındırılması amacıyla eğitimler düzenlenmesi faydalı olabilecektir. Medyanın kullandığı dil ile (alay, küfür, hakaret, abartma vb.) ötekileştirdiği ve hedef haline getirdiği gruplara karşı, toplumun da önyargılarının pekiştirildiği (İnceoğlu, 2012, s.17) konusunda medya mensupları arasında farkındalık yaratılması, bu tür haberlerin yapılmasını engelleyebilecektir. Bilakis sığınmacılarla ilgili haberlerde nefret söylemi, ayrımcılık, mülteci/sığınmacı düşmanlığını körüklemeyen, aksine bu tutumlara karşı tavır alan, insan hakları ve insan onuruna saygı odaklı haberlerin yapılması (Erdoğan, 2015, s.158), sığınmacıların toplum tarafından algılanma biçimlerine olumlu bir katkı sağlayacaktır.

Okullarda seçmeli olarak yürütülen medya okuryazarlığı dersine ilave olarak yerel düzeyde yetişkinleri de kapsayacak eleştirel medya okuryazarlığı seminerlerinin düzenlenmesi, medya mesajlarına maruz kalan vatandaşların bilinçlenmelerine olanak sağlayacaktır.

Son olarak medyanın kullandığı dilin sığınmacıların toplumsal entegrasyonundaki rolü yeniden gözden geçirilmelidir. Sığınmacıların ülkede karmaşa, güvenlik sorunları, ekonomik sorunlar, kültürel çatışmalar yarattıkları düşüncesi yerine çok kültürlü bir yapının gelişmesine yapacakları katkılar çerçevesinde değerlendirilmeleri,

sığınmacılarla olan karşılaşmalarda kullanılan bilginin edinilmesinde başat rolü olan medyanın nefret söylemi ve ayrımcılıktan arındırılmış bir dil kullanması, toplumsal uyum ve barışa büyük katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Adaklı, G. (2013). *19.1.2007: Hürriyet'i Nasıl Bilirsiniz?* Erişim: 05 Nisan 2018, Azad Alik Ağ Sitesi: <https://azadalik.com/2013/03/10/19-1-2007-hurriyeti-nasil-bilirsiniz/>
- Adalet Bakanlığı. (2014). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Dublin Davaları Tematik Bilgi Notu*. Erişim: 10 Aralık 2015, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı Ağ Sitesi: http://www.inhak.adalet.gov.tr/inhak_bilgi_bankasi/tematik_bilginotu/avrupa/dublin_davalari.pdf
- AFAD. (2017, Aralık 11). *Geçici Barınma Merkezleri Bilgi Notu*. Erişim: 19 Aralık 2017, https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/11_12_2017_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf
- AFAD. (2018, Mart 06). *Geçici Barınma Merkezleri Bilgi Notu*. Erişim: 08 Mart 2018, https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/06_03_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf
- Agamben, G. (2013). *Kutsal İnsan Egemen iktidar ve Çıplak Hayat* (İ. Türkmen, Çev.). İstanbul: Ayrintı Yayınları. (1995).
- Al Jazeera Türk. (2013, Aralık 20). *Suriyeliler İstanbul'da Kiraları Artırdı*. Erişim: 19 Aralık 2017, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/suriyeliler-istanbulda-kiralari-artirdi>
- Al Jazeera Türk. (2014, Ağustos 17). *'Suriyeli' Gerginliğine Yeni Önlemler*. Erişim: 7 Aralık 2017, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/suriyeli-gerginligine-yeni-onlemler>
- Al-Monitor. (2014, Temmuz 9). *İşsizliğe Suriyeli Mülteci Darbesi*. Erişim: 15 Aralık 2017, <https://www.al-monitor.com/pulse/tr/originals/2014/07/cetingulec-syrian-refugees-turkey-unemployment-illegal-work.html>
- Alankuş, S. (Ağustos, 2008). Yeni Habercilik Arayışları: Hak Odaklı Habercilik, Yurttaş Gazeteciliği, Barış Gazeteciliği. S. Alankuş (Der.). *Okuldan Haber Odasına: Hak Haberciliğine Doğru* (s. 2-23). İstanbul: IPS Vakfı Yayınları
- Amnesty International. (2017). *A Perfect Storm: The Failure Of European Policies In The Central Mediterranean*. Erişim: 8 Aralık 2017, Amnesty.org Ağ Sitesi: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur03/6655/2017/en/>
- Anadolu Ajansı. (2014, Eylül 19). *Suriyelilerin Adli Olaylara Karışma Oranı On Binde 33*. Erişim: 5 Aralık 2017, <http://aa.com.tr/tr/turkiye/suriyelilerin-adli-olaylara-karisma-orani-on-binde-33/118752>

- Anadolu Ajansı. (2015a, Eylül 14). *Almanya Sığınmacıların Hayallerini Erken Bitirdi*. Erişim: 7 Aralık 2017, <http://aa.com.tr/tr/dunya/almanya-siginmacilarin-hayallerini-erken-bitirdi/120331>
- Anadolu Ajansı. (2015b, Nisan 17). *Akdeniz'de Boğulan Kaçak Göçmen Sayısı 10 Kat Arttı*. Erişim: 8 Aralık 2017, <http://aa.com.tr/tr/dunya/akdenizde-bogulan-kacak-gocmen-sayisi-10-kat-artti/56532>
- Anadolu Ajansı. (2017, Mart 30). *Türkiye'deki Suriyelilere 25 Milyar Dolarlık Yardım*. Erişim: 10 Ocak 2017, <http://aa.com.tr/tr/turkiye/turkiyedeki-suriyelilere-25-milyar-dolarlik-yardim/782973>
- Aşan, E. (Haziran, 2015). Birlikte Yaşama Suriyeli Sığınmacılar Dahil Mi? *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar Dergisi*, 26, 54-63.
- Ataman, H. (2012). Nefret Suçlarını Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları. Y. İncoğlu (Der.). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* (s. 47-80). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. (1950). Erişim: 9 Kasım 2017, European Court of Human Rights Ağ Sitesi: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf
- Aydın, S. ve Oğuz, H.Ş. (2015). Şeytanlaştırılan Gruplar: Ulus – Devlet Pratiğinde Ötekileştirmenin ve Etnik Kurtulmanın Mültecilik Bağlamında Zihinsel İnşası. İ. Parlak (Ed.). *Öteki'nin Var Olma Sancısı: Türk Politik Kültüründe Şeytanlaştırma Eğilimleri* (s. 301-348). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Aygül, E. (2010). Facebook'ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması. T. Çomu (Ed.). *Yeni Medyada Nefret Söylemi* (s. 95-140). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Bar-Tal, D. (1989). Delegitimization: The Extreme Case of Stereotyping and Prejudice. D. Bar-Tal, C.F. Graumann, A.W. Kruglanski, ve W. Stroebe (Ed.). *Stereotyping and Prejudice: Changing Conceptions* (s. 169-182). New York: Springer.
- Basın İlan Kurumu (2017). *Hakkımızda*. Erişim: 02 Mayıs 2017, <http://www.bik.gov.tr/kurumsal/hakkimizda/>
- Basın İlan Kurumu (2018). *Yerel Gazeteler – Kilis Gazeteleri*. Erişim: 03 Mart 2018, <http://www.bik.gov.tr/yerel-gazeteler/kilis/>
- Basın Kanunu. (2004). *T. C. Resmi Gazete*, 25504, 26 Haziran 2004.
- BYEGM (Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü). (2017). *Kilis Nobel Barış Ödülüne Aday*. Erişim: 03 Aralık 2017, <http://www.byegm.gov.tr/turkce/faaliyet/kilis-nobel-baris-odulune-aday/92542>

- Bayram, Y. (2015). Bir Hak İhlali Olarak Ötekileştirme: Gazetelerin Üçüncü Sayfa Haberlerinde Suriyeli Sığınmacıların 'Öteki' Temsili. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 17 (3), 1-36.
- Bayram, Y. (Şubat, 2016). Yerelde Öteki Olmak: Suriyeli Sığınmacıların Trabzon Yerel Gazetelerinde Söylemsel Temsili. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (42), 1416-1430.
- BBC Türkçe. (2009, Ekim 27). *8 Kaçak Göçmen Boğuldu*. Erişim: 8 Aralık 2017, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2009/10/091027_greece_boat
- Bek, M. G. (2004). Türkiye'de Televizyon Haberciliği ve Tabloidleşme. *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 9-38.
- Benhabib, S. (2014). *Ötekilerin Hakları Yabancılar, Yerliler, Vatandaşlar* (B. Akkıyal, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları. (2004).
- Bennett, W.L. (2007). *News: The Politics of Illusion*. Amerika Birleşik Devletleri: Pearson Longman.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*. New York: Free Press.
- Betts, A. (2009). *Forced Migration and Global Politics*. New Jersey: Wiley-Blackwell.
- Bilgen, E. (2015). Ulus-Devletlerde Mülteciye Yer Yok. *Birikim*, 320, 9-15.
- Binark, M. (2010). Nefret Söyleminin Yeni Medya Ortamında Dolaşıma Girmesi ve Türetilmesi. T. Çomu (Ed.). *Yeni Medyada Nefret Söylemi* (s. 11-53). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Binark, M. ve Bayraktutan, G. (2013). *Aydın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Binark, M. ve Çomu, T. (2013). Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi. M. Çınar (Ed.). *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar* (s. 199-216). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Birleşmiş Milletler Türkiye Dergisi. (2013). *UNICEF'in de Destek Verdiği Aşı Kampanyası ile 1,5 Milyon Çocuk Çocuk Felcine Karşı Aşılacak*. Erişim: 5 Aralık 2017, <http://www.bmdergi.org/tr/unicefin-de-destek-verdigi-asi-kampanyasi-ile-1-5-milyon-cocuk-cocuk-felcine-karsi-asilanacak/>
- Birsen, H. (2010). Birincil Haber Kaynaklarının Yerel Basında Sunumuna Dair Bir İnceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 1(3), 7-22.
- BMMYK. (2017a). Erişim: 7 Aralık 2017, UNHCR (BMMYK) Ağ Sitesi: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=224>

- BMMYK. (2017b). *Desperate Journeys*. Erişim: 8 Aralık 2017, UNHCR (BMMYK) Ağ Sitesi: <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/60865>
- BMMYK. (2017c). Erişim: 12 Aralık 2017, UNHCR (BMMYK) Ağ Sitesi: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>
- Bodur, F. (1997). *Yerel Basında Yönetim ve Örgüt Yapısı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Boyle, K. (2001). Hate Speech.– The United States Versus the Rest of the World?, *Maine Law Review*, Vol. 53(2). 486-502.
- Boyle, K. (2010). Nefret Söyleminin Kontrolü: Uluslararası Standartlar Türkiye’den Neler İstiyor? (S. Bölme, Çev.). A. Çavdar ve A.B. Yıldırım (Haz.). *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* (s. 63-70). İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Boztepe, V. (2017). Televizyon Haberlerinde Suriyeli Mültecilerin Temsili. *İlef Dergisi*, 4(1), 91-122.
- Bülbül, R. (2001). *Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bugün TV. (2014, Ağustos 12). *Suriyeli Kiracı Ev Sahibini Öldürdü, Gaziantep'te Mahalle Karişti*. Youtube Ağ Sitesi: https://www.youtube.com/watch?v=x_VFrryhLC8&feature=youtube_gdata
- Buz, S. (2004). *Zorunlu Çıkış Zorunlu Kabul Mültecilik*. Ankara: SGDD Yayınları.
- Carrabine, E. (2008). *Crime, Culture and the Media*. Cambridge: Polity Press.
- Cohen-Almagor, R. (2011). Fighting Hate and Bigotry on the Internet [İnternet’te Nefret ve Bağnazlıkla Mücadele]. *Policy & Internet*, 3(3), 1-26.
- Conboy, M. (2007). *The Language of the News*. New York: Routledge.
- Council of Europe. (t.y.). Erişim: 15 Kasım 2017, <https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri>
- Çınar, M. (2013). Habercilik ve Nefret Söylemi. M. Çınar (Ed.). *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar* (s. 137-152). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Çomu, T. (2012). *Video Paylaşım Ağlarında Nefret Söylemi: Youtube Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çukurova Gazetesi. (2017, Temmuz 17). *Dolandırıcı Suriyeli Çıktı*. Erişim: 15 Aralık 2017, <http://www.cukurovagazetesi.com/dolandirici-suriyeli-cikti-35157.html>

- Demirci Yılmaz, Tuba. (2017). *Suriyeli Kadın Tecavüze Uğrayıp Öldürüldü; Kadın Bedeni Savaş Alanı Haline Getiriliyor*. Erişim: 07 Kasım 2017, Ekmek ve Gül Ağ Sitesi: <https://ekmekvegul.net/gundem/suriyeli-kadin-tecavuze-ugrayip-olduruldu-kadin-bedeni-savas-alani-haline-getiriliyor>
- Denizli Güncel. (2017, Nisan 24). *Aktepe'de Suriyeli Gerginliğine Kan Donduran Savaş Çağrısı*. Erişim: 20 Aralık 2017, <http://www.denizliguncel.com/3-sayfa/aktepede-suriyeli-gerginligine-kan-donduran-savas-cagrisi-h2798.html>
- Diken. (2015, Haziran 19). *Macaristan 'Çare'yi Buldu: Göçmenlere Karşı 175 Kilometrelik Duvar*. Erişim: 23 Aralık 2017, <http://www.diken.com.tr/macaristan-careyi-buldu-gocmenlere-karsi-175-kilometrelik-duvar/>
- Doğanay, Ü. ve Çoban Keneş, H. (2015). *Hak Temelli Bakış Açısının Yokluğu ve Ayrımcı Söylemler Açısından Gazete Haberlerinde Mülteci Kadınlar*. Yayınlanmamış RWI Projesi.
- Duman, H.H. (2007). Osmanlı Döneminde Yerel Basın. S. Gezgin (Ed.). *Türkiye'de Yerel Basın* (s. 77-88). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları
- DW. (2015, Şubat 12). *Suriyelilere Çalışma İzni Geliyor*. Erişim: 10 Aralık 2017, <http://www.dw.com/tr/suriyelilere-%C3%A7al%C4%B1%C5%9Fma-izni-geliyor/a-18250816>
- Efe, İ. (2015). *Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar*. (SETA Yayınları: 57). Erişim: 25.12.2017, SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) Ağ Sitesi: http://file.setav.org/Files/Pdf/20151225180911_turk-basininda-suriyelisiginmacilar-pdf.pdf
- Elmas, F.Y. (Ekim, 2015). Avrupa'da Göç İkilemi: Değerler ve Çıkarlar. *Analist*, 56, 20-35.
- En Son Haber. (2017, Ağustos 09). *Suriyeli Gelin İstanbul'da Kayınvalidesini Öldürdü*. Erişim: 7 Kasım 2017, <http://www.ensonhaber.com/suriyeli-gelin-istanbulda-kayinvalidesini-oldurdu.html>
- Erdoğan, M.M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler - Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erinç, O. (Haziran, 1998). Gazeteci-Haber Kaynağı İlişkileri. *II. Yerel Medya Eğitim Semineri* (14-17). Trabzon: Ümit Yayıncılık.
- Etimoloji Türkçe. (2017). Erişim: 14 Aralık 2017, <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/haber>
- Evrensel. (2017a, Eylül 23). *Elmalı'da 600 Kişilik İrkçi Grup 'Suriyeli Avı'na Çıktı*. Erişim: 15 Aralık 2017, <https://www.evrensel.net/haber/333201/elmalida-600-kisilik-irkci-grup-suriyeli-avina-cikti>

- Evrensel. (2017b, Mayıs 22). *Yerli İşçiye 70 TL, Suriyeliye 37 TL Yevmiye*. Erişim: 12 Aralık 2017, <https://www.evrensel.net/haber/320598/yerli-isciye-70-tl-suriyeliye-37-tl-yevmiye>
- Evrensel (2017c, Ağustos 22). *Karapınar'da Suriyelilere Dönük İrkçi Kışkırtma*. Erişim: 2 Aralık 2017, <https://www.evrensel.net/haber/330169/karapinarda-suriyelilere-donuk-irkci-kiskirtma>
- Evrensel. (2017d, Temmuz 06). *Yerel Gazetelerde Nefret Söylemi Arttı*. Erişim: 30 Aralık 2017, <https://www.evrensel.net/haber/325558/yerel-gazetelerde-nefret-soylemi-artti>
- Evrensel (2014, Ağustos 24). *Ayakkabıcılar Sitesi Diken Üstünde*. Erişim: 5 Aralık 2017, <https://www.evrensel.net/haber/90548/ayakkabici-lar-sitesi-diken-ustunde>
- Ferris, E. G. (2011). *The Politics of Protection, The Limits of Humanitarian Action*. Washington: Brookings Institution Press.
- Fowler, R. (2007). *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press* (11. bs.). New York: Routledge.
- Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik. (2016). *T. C. Resmi Gazete*, 29594, 15 Ocak 2016.
- Geçici Koruma Yönetmeliği. (2014). *T. C. Resmi Gazete*, 29153, 22 Ekim 2014.
- Girgin, A. (2009). *Türkiye'de Yerel Basın*. İstanbul: Der Yayınları.
- Gitlin, T. (2008). Media Routines and Political Crisis. H. Tumber (Ed.). *Journalism: Critical Concepts in Media and Cultural Studies Volume II* (s. 178-207). Oxon: Routledge.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2005). *İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı*. Erişim: 2 Ekim 2015 [http://www.goc.gov.tr/files/files/turkiye_ulusal_eylem_plani\(3\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/turkiye_ulusal_eylem_plani(3).pdf)
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2015). *Geçici Korumanın Unsurları*. Erişim: 12 Aralık 2017, http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-korumanin-unsurlari_409_558_1095_icerik
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2017). *Kitlesel Akınlar*. Erişim: 12 Aralık 2017, http://www.goc.gov.tr/icerik3/kitlesel-akinlar_409_558_559
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2018). *Geçici Koruma: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı*. Erişim: 03 Mart 2018, http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

- Göker, G. ve Keskin, S. (2015). Haber Medyası ve Mülteciler: Suriyeli Mültecilerin Türk Yazılı Basınındaki Temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi* (41), 229-256.
- Göktuna Yaylacı, F. (Nisan, 2017). Eskişehir Yerel Basınında “Mülteciler” ve “Suriyeliler”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 1-40.
- Göregenli, M. (2012). Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık. M. Ayan Ceyhan ve K. Çayır (Der.). *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar* (s. 17-27). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Göregenli, M. (2013a). Nefret Söylemi ve Nefret Suçları. M. Çınar (Ed.). *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar* (s. 57-73). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Göregenli, M. (2013b). Ayrımcılığın Meşrulaştırılması. M. Çınar (Ed.). *Medya ve Nefret Söylemi* (s. 39-54). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- The Guardian. (2014, Eylül 02). *Syrian Refugees Trigger Child Labour Boom in Turkey*. Erişim: 23 Aralık 2017, <https://www.theguardian.com/law/2014/sep/02/syria-refugees-child-labour-turkey>
- The Guardian. (2016, Nisan 11). *Fewer than 0.1% of Syrians in Turkey in Line for Work Permits*. Erişim: 22 Aralık 2017, <https://www.theguardian.com/world/2016/apr/11/fewer-than-01-of-syrians-in-turkey-in-line-for-work-permits>
- Gürel, N. (Haziran, 1998). Örnekleriyle Haberleri Kıyaslama-Redaksiyon. II. *Yerel Medya Eğitim Semineri* (34-41). Trabzon: Ümit Yayıncılık.
- Gürle, N.Ş. (2012). *İstanbul'da Refakatsiz Sığınmacı ve Mülteci Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar ve Uygulamalar*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Haber Ankara (2017, Temmuz 04). *Ankara'da Gerginlik Demetevler'de Mahalleliler ve Suriyeliler Arasında Tartışma*. Erişim: 2 Aralık 2017, <http://www.haberankara.com/ankara-da-gerginlik-demetevler-de-mahalleliler-ve-suriyeliler-arasinda-tartisma/60185/>
- Haber Türk (2017, Nisan 17). *Mersin'de Suriyelilerle Belde Halkı Arasında Gerilim*. Erişim: 2 Aralık 2017, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1464879-mersinde-suriyelilerle-halk-arasinda-gerilim/6>
- Haberler.com. (2017, Ekim 18). *Suriyeli Çocuklara Aşı Talimatı*. Erişim: 5 Aralık 2017, <https://www.haberler.com/suriyeli-cocuklara-asi-talimati-10144744-haberi/>
- Hall, S., Critcher, C., Jefferson, T., Clarke, J. ve Roberts, B. (1982). *Policing the Crisis: Mugging, The State, and Law and Order*. Hong Kong: The Macmillan Press.

- Hatay Mahalli Haber. (2016, Temmuz 07). *AKP Yanlıs Dış Politikasından Dönmelidir*. Erişim: 13 Aralık 2017, <http://www.hataymahallihaber.com/haberler/akp-yanlis-dis-politikasindan-donmelidir-haberi/1651560>
- Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme. (1965). Erişim: 9 Kasım 2017, The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights Ağ Sitesi: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CERD.aspx>
- Hrant Dink Vakfı. (2013). *Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Eylül - Aralık 2013 Raporu*. Erişim: 13 Aralık 2017, https://hrantdink.org/attachments/article/276/Eylul-Aralik2013_nefretsoylemi_ayrimcisoylem_raporu.pdf
- Hrant Dink Vakfı. (2014). *Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Dil Eylül-Aralık 2014 Raporu*. Erişim: 13 Aralık 2017, <http://nefretsoylemi.org/rapor/EylulAralik2014raporuson.pdf>
- Hududeli. (2016a, Ağustos 31). *Suriyeli Ceylan Mağdurdu*.
- Hududeli. (2016b, Kasım 19). *Sahte Ehliyet ve Pasaport Basan Suriyeliler Yakalandı*.
- Hududeli. (2016c, Aralık 26). *Güveni Kötüye Kullanma*.
- Hududeli. (2017a, Ocak 18). *Asayiş Bülteni*.
- Hududeli. (2017b, Haziran 16). *Asayiş Bülteni*.
- Hududeli. (2017c, Temmuz 07). *Künye*.
- Hududeli. (2017d, Temmuz 27). *Suriyeli Kadının Otomobilini Kundaklayan Suriyeliler Yakalandı*.
- Hürriyet. (2013a, Mayıs 11). *Reyhanlı'da Korkutan Gerilim*. Erişim: 10 Ocak 2018, <http://www.hurriyet.com.tr/reghanlida-korkutan-gerilim-23257461>
- Hürriyet. (2013b, Mayıs 12). *Demirtaş'tan Reyhanlı Açıklaması: Hükümetin Yanındayız*. Erişim: 13 Aralık 2017, <http://www.hurriyet.com.tr/demirtastan-reghanli-aciklamasi-hukumetin-yanindayiz-23263778>
- Hürriyet (2014, Temmuz 15). *Maskeli ve Satırlı Grup Suriyelilerin İşyerlerini Bastı*. Erişim: 2 Aralık 2017, <http://www.hurriyet.com.tr/maskeli-ve-satirli-grup-suriyelilerin-isyerlerini-basti-26807487>
- Hürriyet. (2015, Mayıs 28). *Mesleklerinde 50. Yılıni Dolduran Gazetecilere Plaket Verildi*. Erişim: 4 Nisan 2018, <http://www.hurriyet.com.tr/mesleklerinde-50-yilini-dolduran-gazetecilere-plaket-verildi-37118861>

- İrkçılık ve Yabancı Düşmanlığı ile Mücadele Konulu Çerçeve Kararı. (2008). Erişim: 15 Kasım 2017, EUR Lex Ağ Sitesi: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L: 2008:328:0055:0058:en:PDF>
- İçişleri Bakanlığı. (2017, Temmuz 05). *Basın Açıklaması*. Erişim: 10 Kasım 2017, <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017>
- İHA. (2013, Eylül 09). *Nezir Çağlar, Dünya Evine Girdi*. Erişim: 7 Nisan 2018, <http://www.iha.com.tr/kilis-haberleri/nezir-caglar-dunya-evine-girdi-kilis-543535/>
- İnal, M.A. (1992). *Türk Basını Üzerine Bir İnceleme: Konu Seçimi, Metin Kurgusu ve Haberin Hazırlanması*. Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- İnal, M.A. (1996). *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- İnal, M.A. (1997). Haber Metinlerine Temel Bir Bakış: Temel Sorunlar ve Örnek Çalışmalar. *İLEF Yıllık '94*, 7, 135-163.
- İnal, A. (2010). Tabloid Habercilik. B. Çaplı ve H. Tuncel (Ed.). *Televizyon Haberciliğinde Etik* (s. 163-178). Fersa Matbaacılık: Ankara.
- İnceoğlu, Y. (2012). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İnceoğlu, Y. ve Sözeri, C. (2012). Nefret Suçlarında Medyanın Sorumluluğu: “Ya Sev Ya Terk Et Ya Da...”. Y. İnceoğlu (Der.). *Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları* (s. 23-37). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İnuğur, N. (2005). *Basın ve Yayın Tarihi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Janowitz, M. (2008). Professional Models in Journalism: The Gatekeeper and The Advocate. H. Tumber (Ed.). *Journalism: Critical Concepts in Media and Cultural Studies Volume II* (s. 45-56). Oxon: Routledge.
- Kanal V. (2017, Ağustos 03). *Suriyeli Kadın Fuhuş Pazarlığı Yaparken Yakalandı*. Erişim: 15 Aralık 2017 <http://www.kanalv.com.tr/antalya-haber/suriyeli-kadin-fuhus-pazarligi-yaparken-yakalandi/6730>
- Karan, U. (2010). Nefret Suçlarından Ne Anlıyoruz?, (M.A. Bahit, Çev.). A. Çavdar ve A.B. Yıldırım (Haz.). *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* (s. 55-62). İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Kaya, A. (2014). Uluslararası Göç Teorileri Bağlamında Yeni Göç Türlerini Anlamaya Çalışmak: Türkiye’de “Yabancı” ve “Öteki” Olmak. M. Tuna (Ed.). *Türkiye ve Yeni Uluslararası Göçler* (s. 13-37). Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Kaygısız, İ. (2017). *Suriyeli Mültecilerin Türkiye İşgücü Piyasasına Etkileri*. Erişim: 01 Aralık 2017, <http://www.fes-tuerkei.org/media/pdf/D%C3%BCnyadan/2017/>

Du308nyadan%20-%20Suriyeli%20Mu308ltecilerin%20Tu308rkiye%20I307s327gu308cu308%20Piyasasina%20Etkileri%20.pdf adresinden alındı

Kent. (2016a, Ağustos 09). *Asayiş Bülteni*.

Kent. (2016b, Eylül 09). *Okul Soyan Suriyeli Hırsızlar Yakalandı*.

Kent Gazetesi. (2016c, Kasım 23). *Şafakta Savaşanlar*. Erişim: 4 Nisan 2018, <http://kentgazetesi.biz/safakta-savasanlar/>

Kent. (2017a, Mart 02). *Reklam*.

Kent. (2017b, Nisan 13). *Dilenci Yüzünden Baba ve Oğlu Bıçaklandı*.

Kent. (2017c, Nisan 21). *Arkadaşını Öldürüp Kaçan Suriyeli Yakalandı*.

Kent. (2017d, Nisan 22). *Yaşlı Adam Evlilik Vaadiyle Kilis'te Dolandırıldı*.

Kent. (2017e, Mayıs 09). *3 Suriyeli Çalıştıkları Atölye Sahibinin Oğlunu Öldürdü*.

Kent. (2017f, Mayıs 16). *Gürültü Cinayeti Failler Suriyeli*.

Kent. (2017g, Mayıs 22). *Kuyumcu Suriyeliye Darbeyi Suriyeli Vurdu*.

Kent. (2017h, Haziran 07). *Suriyelilerin Gürültü Kavgası Kanlı Bitti: 1 Ölü*.

Kent. (2017i, Temmuz 07). *Künye*.

Kent. (2018, Nisan 04). 79. Boyut. Erişim: 4 Nisan 2018, <http://kentgazetesi.biz/79-boyut-ahmet-barutcu-780/>

Keyman, E.F. (2013). Nefret Söylemi, Nefret Suçu, Demokrasi ve Birlikte Yaşama: Türkiye Örneği. M. Çınar (Ed.). *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar* (s. 7-13). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Kıratlı, T. (2011). *Mülteci ve Sığınmacıların Toplumsal Görünümü: Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Kilis Valiliği. (2017). *Süreli Yayınlar Listesi*. Erişim: 11 Mart 2017, <http://www.kilis.gov.tr/anasayfa>

Koloğlu, O. (2013). *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.

Korkut, R. (2010). *Türkiye'de Sığınmacı ve Mülteciler*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.

Kovucu, M. (2016). *Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Yerel Basınında Temsili*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

- Lippman, W. (2008). The Nature of the News. H. Tumber (Ed.). *Journalism: Critical Concepts in Media and Cultural Studies Volume I* (s. 191-200). Oxon: Routledge.
- McGonagle, T. (2001). Wrestling (Racial) Equality from Tolerance of Hate Speech. *Dublin University Law Journal* (ns) 21, 21-54.
- Mardin Arena. (2016, Mart 04). *Mardinliler İsyanda: "Hastane Yetmiyor Artık"*. Erişim: 2 Aralık 2017, <http://www.mardinarena.com/haber-mardinliler-isyanda-hastane-yetmiyor-artik-9727.html>
- Marfleet, P. (2006.) *Refugees in a Global Era*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme. (1966). Erişim: 9 Kasım 2017, The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights Ağ Sitesi: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>
- Milliyet. (2012, Eylül 22). *Suriyeli Mülteciye Üniversite Kapısı*. Erişim: 13 Ocak 2017, <http://www.milliyet.com.tr/suriyeli-multeciye-universite-kapisi-gundem-1600266/>
- Milliyet. (2013, Aralık 15). *Suriyeliler Akın Etti Kiralar % 30 Yükseldi*. Erişim: 15 Aralık 2017 <http://www.milliyet.com.tr/suriyeliler-akin-etti-kiralar-30/ekonomi/detay/1807803/default.htm>
- Milliyet. (2014a, Mart 04). *Suriyeliler Sınır İllerinde Kira ve Emlak Fiyatlarını Uçurdu*. Erişim: 15 Kasım 2017 <http://www.milliyet.com.tr/suriyeliler-sinir-illerinde-kira/gundem/detay/1846010/default.htm>
- Milliyet. (2014b, Ağustos 12). *Suriyeli, Ev Sahibini Öldürdü Gaziantep Karıştı*. Erişim: 15 Ocak 2018 <http://www.milliyet.com.tr/suriyeli-ev-sahibini-oldurdu-gundem-1924417/>
- Milliyet. (2017, Aralık 11). *Suriyeli Hırsız Çaldığı Çelik Kasayla Birlikte Yakalandı*. Erişim: 15 Aralık 2017 <http://www.milliyet.com.tr/suriyeli-hirsiz-caldigi-celik-kasayla-aydin-yerelhaber-2460121/>
- Mutlu, E. (1995). *İletişim Sözlüğü* (2. bs.). Ankara: Ark Yayınevi.
- Mutlu, E. (Haziran, 1998). Yerel Basın ve Demokrasi. *II. Yerel Medya Eğitim Semineri* (95-102). Trabzon: Ümit Yayıncılık.
- Mülteciler Derneği. (2017, Kasım 15). *Suriyeliler Üniversitelere Sınavsız mı Girecek*. Erişim: 11 Aralık 2017, <http://multeciler.org.tr/suriyeliler-universitelere-sinavsiz-mi-girecek/>
- NTV. (2011, Nisan 30). *Suriyelilerin İlk Görüntüsü*. Erişim: 19 Aralık 2017, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/suriyelilerin-ilk-goruntusu,vM6jtZD6rE-8a0dmj2IE1g> adresinden alındı.

- NTV. (2012, Ağustos 02). *Suriyeliler Geldi, Kiralar 3 Kat Arttı*. Erişim: 19 Kasım 2017, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/suriyeliler-geldi-kiralar-3-kat-artti,SXaKSXkATkWS4yBsdIA2og>
- NTV. (2015, Temmuz 30). *Kontrolsüz Mülteci Girişleri 30 Yıllık Aşı Takvimini Bozdu*. Erişim: 5 Aralık 2017, https://www.ntv.com.tr/saglik/kontrolsuz-multeci-girisleri-30-yillik-asi-takvimini-bozdu,PneSuYJO10uc_WWz4s7CNg
- NTV. (2017, Mart 09). *15 Bine Yakın Suriyeli Öğrenci Üniversitelerde Eğitim Görüyor*. Erişim: 19 Aralık 2017, <https://www.ntv.com.tr/egitim/15-bine-yakin-suriyeli-ogrenci-universitelerde-egitim-goruyor,N2KI5GnStE2olmPkIhmQLA>
- Onursoy, S. (Ocak, 2010). Haber Türleri Boyutunda Gazetelerde Renk Kullanımı. *Marmara İletişim Dergisi*, 16, 57-74.
- Optimus Haber. (2012, Ağustos 16). *MHP İl Başkan Yardımcısı Nezir Çağlar'dan Bayram Mesajı*. Erişim: 4 Nisan 2018, <http://www.optimushaber.com/mhp-il-baskan-yardimcisi-nezir-caglardan-bayram-mesaji-29000h.htm>
- Orhan, O. ve Gündoğar, S.S. (Ocak, 2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*. (Rapor No: 195). Erişim: 30 Kasım 2017, ORSAM Ağ Sitesi: http://www.orsam.org.tr/eski/tr/trUploads/Yazilar/Dosyalar/201519_rapor196tur.pdf
- OSCE/ODIHR. (2005). *Combating Hate Crimes in the OSCE Region: An Overview of Statistics, Legislation and National Initiatives*. Polonya: Office for Democratic Institutions and Human Rights.
- OSCE/ODIHR. (2011). *Hate Crimes in the OSCE Region – Incidents and Responses Annual Report for 2010*. Erişim: 15 Ocak 2018, Organization for Security and Co-operation in Europe Ağ Sitesi: <http://www.osce.org/odihr/102119?download=true>
- Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji: Eleştirel Haber Çözümlemeleri*. Konya: Literatürk.
- Özçetin, D. (2014). *Türkiye'de Kent Yoksullarının Haber Söyleminde Damgalanması ve Suçlaştırılması: Kapkaç Olayları ve 'Sorunlu' Alt Sınıf Mahallelerinin Temsili*. Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Özgür, N. (2012). Modern Türkiye'nin Zorunlu Göçmenleri: Muhacirler, İskânlılar, Mübadiller, İslamlar, Soydaşlar, “G” Grubu, Mülteciler, “Tekne Mültecileri”. G. İhlamur-Öner ve A.Ş. Öner (Der.). *Küreselleşme Çağında Göç Kavramları, Tartışmalar* (s. 199-216). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özhan, M. (2011). *Türkiye'de Mülteci Sorunu: Tokat Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

- Özkarlı, F. (2014). *Suriye'den Türkiye'ye Göç ve Suriyelilerin Enformel İstihdamı (Mardin Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Artuklu Üniversitesi, Mardin.
- Özyiğit, E. (2008). *Toplumsal İktidar ve Medya Gazi Mahallesi Olaylarının Basında Sunumu*. İstanbul: Birey.
- Pandır, M., Efe. İ. ve Paksoy, A.F. (2015). Türk Basınında Suriyeli Sığınmacı Temsili Üzerine Bir İçerik Analizi. *Marmara İletişim Dergisi*, 24, 1-26.
- Parker, S. (2015). 'Unwanted Invaders': The Representation of Refugees and Asylum Seekers in the UK and Australian Print Media. *eSharp: Myth and Nation*, 23, 1-21, Erişim: 5 Mart 2018, orca.cf.ac.uk/79108/
- Parlak, İ. (2015). *Öteki'nin Var Olma Sancısı: Türk Politik Kültüründe Şeytanlaştırma Eğilimleri*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Philo, G., Briant, E. ve Donald, P. (2013). *Bad News for Refugees*. London: Pluto Press
- Post, R. (2009). Hate Speech. I. Hare ve J. Weinstein (Ed.). *Extreme Speech and Democracy* (s. 123-138). New York: Oxford University Press.
- Preston, P. (2009). *Making the News: Journalism and News Culture in Europe*. Oxon: Routledge.
- Radikal. (2014, Ağustos 09). *Hamallar Sopalarla Suriyelileri Kovaladı*. Erişim: 5 Aralık 2017, <http://www.radikal.com.tr/turkiye/hamallar-sopalarla-suriyelileri-kovaladi-1205899/>
- Seta. (2016, Mart 09). *Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi*. Erişim: 5 Kasım 2017, <https://www.setav.org/etkinlikler/turkiyedeki-suriyeli-cocuklarin-egitimi/>
- Sönmez, Z. (Aralık, 2014). *Komşuda Kriz: Suriyeli Mülteciler*. Erişim: 1 Aralık 2017 tarihinde https://www.academia.edu/9632223/Kom%C5%9Fuda_Kriz_Suriyeli_M%C3%BClteciler_Rapor_-_Z%C3%BCmr%C3%BCt_S%C3%B6nmez
- Sözcü. (2013, Mayıs 28). *Başbakan Aklını Başına Alsın*. Erişim: 13 Aralık 2017, <http://www.sozcu.com.tr/2013/gunun-icinden/basbakan-aklini-basina-alsin-301598/>
- Sözen, E. (Şubat, 2004). Yerel Medya Ne Kadar Yerel. X. *Yerel Medya Eğitim Semineri* (s. 107-112). Ankara: Byegm Yayınları.
- Sputnik Türkiye. (2017, Haziran 01). *Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Yarısı Okula Gidemiyor*. Erişim: 19 Aralık 2017, <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201706011028705859-turkiye-suriyeli-cocuklarin-yarisi-okula-gidemiyor/>

- Şanlıurfa Olay. (2016, Nisan 10). *Mülteci Değil Uyuşturucu Tüccarı*. Erişim: 15 Aralık 2017, <http://www.sanliurfaolay.com/sanliurfa/multeci-degil-uyusturucutuccari/8841>
- Şapolyo, E.B. (1971). *Türk Gazeteciliği Tarihi*. Ankara: Güven.
- Şeker, M. (2007). *Tekniği, İçeriği, Çalışan Profili, Haber Kaynakları, Ekonomi Politikası, Gücü ve Sorunlarıyla Yerel Gazeteler*. Konya: Tablet.
- Şentürk Kara, E. ve Yılmaz, M.B. (2015). Malatya Yerel Basınında Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Haberlerin İncelenmesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(2), 54-69.
- T24. (2014, Aralık 01). *Misafir Söylemini Bırak, Mülteci Haklarına Bak*. Erişim: 13 Aralık 2017, <http://t24.com.tr/yazarlar/nurcan-baysal/misafir-soylemini-birak-multeci-haklarina-bak,10717>
- TGRT Haber. (2001, Aralık 19). *Kilis'te Mahalli Gazeteye Silahlı Saldırıda Bulunuldu*. Erişim: 4 Nisan 2018, <http://www.tgrthaber.com.tr/egitim/19427.html?part=na&pcat=news-detail&catKey=egitim&subCatKey=19427§ion>
- The Telegraph. (2015, Temmuz 20). *Illegal Immigrants Drowned Trying To Swim The English Channel*. Erişim: 8 Aralık 2017, <http://www.telegraph.co.uk/news/uk-news/immigration/11751431/Illegal-immigrants-drowned-trying-to-swim-the-English-Channel.html>
- Temel Hak ve Hürriyetlerin Geliştirilmesi Amacıyla Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2014). *T. C. Resmi Gazete*, 28940, 13 Mart 2014.
- Tokgöz, O. (2013). *Temel Gazetecilik* (10. bs.). Ankara: İmge.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi* (2. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tuchman, G. (1978). *Making the News: A Study in the Construction of Reality*. London: Collier MacMillan.
- Turan, Y. (1992). Demokratikleşmede Yerel Basının İşlevi. *Yerel Basın Kurultayı Paneller 4*. Adana: Çukurova Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Türk Ceza Kanunu. (2004). *T. C. Resmi Gazete*, 25611, 26 Eylül 2004.
- Türk Dil Kurumu (2017). Erişim: 03 Mart 2017, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.58c1015532cc61.11479211
- Türk Vatandaşlığı Kanunu. (2009). *T. C. Resmi Gazete*, 27256, 29 Mayıs 2009.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). *T. C. Resmi Gazete*, 17863, 9 Kasım 1982.

- Türkiye Gazeteciler Federasyonu (2018). *Üye Meslek Örgütleri*. Erişim: 03 Nisan 2018, <http://www.tgf.com.tr/firma-rehberi/kilis-gazeteciler-cemiyeti-101.html>
- Türkiye İstatistik Kurumu (2017). *Yazılı Medya İstatistikleri 2015*. Erişim: 03 Mayıs 2017, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21543>
- Uçak Erdoğan, E. ve Tarlan, K.V. (Ekim, 2016). *Suriyeli Mültecilerin Türkiye'deki Sivil Hayata İntibakına Yönelik Envanter Çalışması*. Erişim: 1 Aralık 2017, <http://www.hyd.org.tr/attachments/article/219/suriyeli-multecilerin-turkiyedeki-sivil-hayata-intibakina-yonelik-envanter-calismasi.pdf>
- Ulus, S. (Temmuz, 1993). Yerel Basınımız. *Marmara İletişim Dergisi*, 3, 77-88.
- UNESCO. (1980), *Many Voices One World: Towards a New More Just and More Efficient World Information and Communication Order*. New York: Unesco.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: 'Öteki' Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *ZfWT (Zeitschrift für die Welt der Türken)*, 6(3), 65-89.
- Van Dijk, T.A. (1988). *News Analysis: Case Studies of International and National News In the Press*. London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Van Dijk, T.A. (1988a). *News as Discourse*. New Jersey: Hillsdale.
- Van Dijk, T. A. (1991) *Racism and the Press*. London: Routledge.
- Van Dijk, T.A. (1995). Aims of Critical Discourse Analysis [Eleştirel Söylem Çözümlemesinin Amaçları]. *Japanese Discourse, Vol. I*, 17-27.
- Van Dijk, T.A. (2001). Critical Discourse Analysis [Eleştirel Söylem Çözümlemesi]. D. Schiffrin, D. Tanen ve H.E. Hamilton (Ed.). *The Handbook of Discourse Analysis* (s. 352-371). ABD: Blackwell.
- Van Dijk, T. A. (2003). Söylem ve İdeoloji: Çokalanlı Bir Yaklaşım (B. Çoban, Z. Özarslan ve N. Ateş, Çev.). B. Çoban ve Z. Özarslan (Der.). *Söylem ve İdeoloji: Mitoloji-Din-İdeoloji*. (s. 13-112). İstanbul: Su Yayınları.
- Van Dijk, T. A. (2007). *Haberlerin Söylem Olarak Disiplinlerarası İncelenmesi* (Ö. Çolak ve E. Şahin, Çev.). Erişim: 20 Kasım 2017, Nefret.soylemi.org Ağ Sitesi: <http://www.nefretsoylemi.org/resimler/200911199701959490.pdf>
- Van Dijk, T. A. (2010). Söylem ve İktidar (P. Uygun, Çev.). A. Çavdar ve A.B. Yıldırım (Haz.). *Nefret Suçları ve Nefret Söylemi* (s. 9-44). İstanbul: Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Vizyon Havadis. (2018, Ocak 12). *Kilis Basın Cemiyeti Kilis'i Temsil Etti*. Erişim: 4 Nisan 2018, <http://vizyonhavadis.com/kilis-basin-cemiyeti-kilisi-temsil-etti/>

- Vural, A.M. (1999). *Yerel Basın ve Kamuoyu*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Waldron, J. (2012). *The Harm in Hate Speech*, Amerika Birleşik Devletleri: Harvard University Press.
- Weber, A. (2009). *Manual on Hate Speech*. Fransa: Council of Europe Publishing.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013). *T. C. Resmi Gazete*, 28615, 4 Nisan 2013.
- Yaşar, R. (2014). *Kilis'te Sığınmacı Algısı: Toplumsal Otizm ve Ötekileştirme Sürecinin İlk Görünümleri*. Erişim: 13 Aralık 2017 http://uploads.worldlibrary.org/uploads/pdf/20141118204244kilis_te_s_nmac_alg_s.pdf
- Yeni Dönem. (2016, Kasım 21). *Hastaneleri Suriyeliler Bastı*. Erişim: 2 Aralık 2017, <http://www.yenidonem.com.tr/yazar/lale-akasoy/hastaneleri-suriyeliler-%E2%80%98basti/4518.html>
- Yeniçağ. (2015, Ağustos 14). *Suriyeli Sığınmacılarla Hastalıklar Da Geldi*. Erişim: 15 Aralık 2017, <http://www.yenicaggazetesi.com.tr/suriyeli-siginmacilarla-hastaliklar-da-geldi-119212h.htm>
- Yenigün (2016, Temmuz 10). *Konya'da Tehlikeli Gerginlik*. Erişim: 2 Aralık 2017, <http://www.gazeteyenigun.com.tr/konyada-tehlikeli-gerginlik/146928/>
- Yıldız Tahincioğlu, A.N. (2014, 5-7 Aralık). Suriyeli Mülteci Çocukların Yaygın Medyada Temsili ve Irkçılık. *Türkiye'nin İnsan Hakları Gündemi Konferansı*, İstanbul.
- Yıldız Tahincioğlu, A.N. (2017). Eleştirel Haber Çalışmalarının Ötesine Geçmek: Haberde Muhalefetin Olanakları Üzerine Bir Tartışma. *Global Media Journal TR Edition*, 7(14), 105-126.
- Yumul, A. (2013). Nefret Suçu ya da “Ölü Vicdanlar Ülkesi”. M. Çınar (Ed.). *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar* (s. 127-134). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Yüksel, E. ve Gürçan, H.İ. (2005). *Haber Toplama ve Yazma*. Konya: Tablet Yayınları.
- Zampano, G., Moloney, L., Juan, J. (2015). *Migrant Crisis: A History of Displacement*. Erişim: 6 Aralık 2017, WSJ Ağ Sitesi: <http://graphics.wsj.com/migrant-crisis-a-history-of-displacement/>

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 13/05/2018

Tez Başlığı: Yerel Medyada Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacıların Kilis Yerel Basınında Temsili

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: DENİZ ERDOĞAN
Öğrenci No: N12226783
Anabilim Dalı: İLETİŞİM
Programı: İLETİŞİM BİLİMLERİ
Statüsü: ☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

Dr. Öğretim Üyesi A. Nurin Yıldız Tahiroğlu
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>

Telefon: 0-312-2976860

Faks: 0-3122992147

E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
COMMUNICATION DEPARTMENT**

Date: 12/03/2018

Thesis Title: Hate Speech in Local Media: Representation of Syrian Refugees in Local Press of Kilis

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

Name Surname: DENİZ ERDOĞAN

Student No: N12226783

Department: COMMUNICATION

Program: COMMUNICATION SCIENCES

Status: ☒ MA ☐ Ph.D. ☐ Combined MA/ Ph.D.

Date and Signature

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

Approved

Dr. Dilek Yılmaz
(Title, Name Surname, Signature)

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 14/05/2018

Tez Başlığı / Konusu: Yerel Medyada Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacıların Kilis Yerel Basınında Temsili

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 152 sayfalık kısmına ilişkin, 14/05/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 16 'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı: DENİZ ERDOĞAN
Öğrenci No: N12226783
Anabilim Dalı: İLETİŞİM
Programı: İLETİŞİM BİLİMLERİ
Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

Tarih ve İmza

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Dr. Öğretim Üyesi: A. Nuri Yıldız

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
THESIS/DISSERTATION ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
TO THE DEPARTMENT OF COMMUNICATION**

Date: 14/05/2018

Thesis Title / Topic: Hate Speech in Local Media: Representation of Syrian Refugees in Local Press of Kilis

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options stated below on 14/05/2018 for the total of 152 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 16%.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Surname: DENİZ ERDOĞAN

Student No: N12226783

Department: COMMUNICATION

Program: COMMUNICATION SCIENCES

Status: ☒ Masters ☐ Ph.D. ☐ Integrated Ph.D.

Date and Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Dr. Öğretmen Duygu A. Murat Yıldız Tekinerdoğan

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Deniz ERDOĞAN

Doğum Yeri ve Tarihi : Bursa, 05/12/1978

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Marmara Üniversitesi / İletişim Fakültesi / Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi :

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri :

İş Deneyimi

Stajlar :

Projeler :

Çalıştığı Kurumlar : Ford Otomotiv San. A.Ş.; Basın, Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü

İletişim

E-Posta Adresi : deniz.yucelten@gmail.com

Tarih : 19/04/2018